

HUMÁN SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE A DOMBÓVÁRI JÁRÁSBAN

HELYI EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI TERV

2017

készítette:

MSB FEJLESZTÉSI TANÁCSADÓ ZRT.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalomjegyzék:

1. HELYZETÉRTÉKELÉS	4
1.1. A projekt gazdasági, társadalmi és környezeti hátterének bemutatása	4
1.1.1. Országos demográfiai folyamatok.....	5
1.1.2. Regionális különbségek	5
1.1.3. Munkanélküliségi mutatók	6
1.1.4. Oktatási helyzet.....	8
1.1.5. GDP	11
1.1.6. Regionális jellemzők: a projekt által érintett Tolna megye	15
1.1.7. Dombóvári járás	17
1.2. A helyben működő kisközösségek feltérképezése és bemutatása.....	30
1.3. Közösségi felmérés.....	33
1.4. NEET fiatalok beazonosítása, bemutatása.....	37
1.5. A helyi munkaerő igények bemutatása	45
1.6. A projekt indokoltsága.....	48
1.6.1.A szakterület elemzése	48
1.6.2.A projekt szükségességét alátámasztó probléma bemutatása.....	52
1.6.3. Szakmapolitikai, jogi háttér.....	54
1.6.4. A projekt céljainak kapcsolódása a Széchenyi 2020 céljaihoz	59
1.6.5. A projekt kapcsolódása a hazai és térségi fejlesztéspolitikához.....	60
2. A PROJEKT CÉLJAI ÉS TEVÉKENYSÉGEI	68
2.1. A projekt céljainak meghatározása	68
2.2. A fejlesztések célcsoportjai, az érintettek köre, a fejlesztések hatásterülete	70
2.3. Az elérendő célokhoz szükséges tevékenységek bemutatása	75
2.4. A család és gyermekjóléti szolgáltatások, védőnői szolgáltatások, egészségügyi szolgáltatások, nevelési tanácsadók humán kapacitásának növelését célzó intézkedések bemutatása	113
2.5. Az intézményhiányból eredő hátrányok enyhítését célzó intézkedések bemutatása.....	115
2.6. Helyi Esélyegyenlőségi Programokkal való összhang bemutatása.....	115
2.7. Indikátorok, műszaki-szakmai tartalomhoz és a mérőföldkövekhez kapcsolódó mutatók	119
Indikátorok	119
Műszaki-szakmai tartalomhoz kapcsolódó mutatók.....	120
Mérőföldkövek	125
3. A SZAKMAI ÉS PÉNZÜGYI MEGVALÓSÍTÁS RÉSZLETES ÜTEMEZÉSE	127
3.1. A tervezett fejlesztés bemutatása	127
3.1.1. A megvalósulás helyszíne.....	127
3.1.2. Az előkészítéshez és a megvalósításhoz kapcsolódó feladatok meghatározása	127
3.1.3. A fejlesztés hatásainak elemzése	128
3.1.4. Pénzügyi terv.....	131
3.1.5. Kockázatelemzés	137
3.1.6. Fenntartás	143
3.2. Részletes szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv.....	144
3.2.1.Az előkészítés és megvalósítás részletes feladatai és ütemezése	144
3.3. Helyi tudástőke és kompetencia térkép	149

3.4. Térségi és közösségi egészségterv	152
Egészségügyi helyzetkép	152
A járás egészségügyi helyzetképe	156
Térségi és közösségi egészségterv	157
Jelen projekt keretében megvalósítandó egészségfejlesztési programok.....	159
4. Projekt megvalósításának szervezeti keretei	160
4.1. A projektgazda és partnereinek bemutatása	160
4.1.1. A projektgazda bemutatása.....	160
4.1.2. A megvalósításban részt vevő partnerek bemutatása	163
4.1.3. A projektgazdának és partnereinek a projekthez kapcsolódó tapasztalatának bemutatása	167
4.2. A megvalósítás, projektirányítás és a fenntartás szervezete.....	170
5. A NYILVÁNOSSÁG BIZTOSÍTÁSA, KOMMUNIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG	173
5.1. A kommunikációs tevékenység összefoglaló leírása.....	173
5.2. A célcsoportok és az érintettek kommunikációs szempontú elemzése, kommunikációs üzenetek megfogalmazása	173
5.3. Kommunikációs eszközök azonosítása	174
5.4. Kommunikációs ütemterv.....	174
1. SZÁMÚ MELLÉKLET: A támogatható tevékenységek keretében biztosítható ösztöndíjak, megélhetési támogatás, lakhatási támogatás feltételrendszere	176
2. SZÁMÚ MELLÉKLET: A tervezett eszköz beszerzések részletes bemutatása.....	177
3. SZÁMÚ MELLÉKLET: humán közszolgáltatások körében szervezettefejlesztési intézkedéseket bemutató koncepció	178
4. SZÁMÚ MELLÉKLET: Pályázat tartalmi értékelése a Felhívás 4.4.2 pontja alapján	179

1. HELYZETÉRTÉKELÉS

1.1. A projekt gazdasági, társadalmi és környezeti háttérének bemutatása

Magyarországon kiugróan nagyok a területi különbségek, legyen szó akár a képzett munkaerő rendelkezésre állásáról, a foglalkoztatottság és munkanélküliség mértékéről, vagy a depriváltságot mérő mutatókról. Az egyes területi egységek kumulatív módon tartalmazzák a különféle **gazdasági, szociális, infrastrukturális hátrányokat**, melyek gyakran ugyanazokban a térségekben összpontosulnak, együttesen korlátozva az ott lakók életesélyeit. A regionális különbségek kedvezőtlen hatása tehát horizontálisan és összetett mechanizmusok révén érvényesül, így kezelése is csak komplex, ágazatközi megközelítéssel, integrált megoldások keresésével és adaptálásával valósulhat meg sikeresen.

A közösségfejlesztő munka napjainkban ismét az érdeklődés fókuszába került. Számos olyan társadalmi folyamat van jelen a jóléti államok életében, melyekben elengedhetetlen a helyi közösségekben rejlő erőforrások feltérképezése és láthatóvá tétele, valamint az megkezdett folyamatok összefogása, koordinálása. A gazdasági változások következtében kialakuló munkaerőpiaci problémák, a társadalmi egyenlőtlenség, az elidegenedés, az aktív korú népesség csökkenése és ezzel párhuzamosan az inaktív népesség növekedése mind rávilágítanak a közösség erősítésének fontosságára.

A Dombóvári járás három megyehatár találkozásában, Tolna megyedél-nyugati sarkában helyezkedik el. A járásban 16 település található, ezek közül négy aprófalú (500 lakosnál kevesebben), 11 nagyobb falu, és csak egy város, Dombóvár. Dombóvár közlekedés-földrajzi szempontok alapján kedvező adottságokkal rendelkezik, hiszen kapcsolódik az országos csomópontokhoz, kiemelt vasúti elágazási pont. Dombóvár járáshoz tartozó települések: Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong.

A járás területe 509 km². lakónépesség: 31.663 fő. A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett járás, 11 társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településsel és 9 jelentős munkanélküliséggel sújtott településsel.

A projekt Tolna megyében, a Dombóvári járás területén, az alábbi konzorciumi partnerek együttműködésével valósul meg:

- Dombóvár Város Önkormányzata
- Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
- Döbrököz Község Önkormányzata
- Lápafő Község Önkormányzata
- Szakcs Község Önkormányzata
- Várong Község Önkormányzata

A projekt hatóterületén élő lakosság szám a KSH honlapon elérhető „Magyarország Helyiségnévtára” 2016.01.01. adatai alapján került meghatározásra.

1. táblázat: A projekt hatóterületén élő lakosság száma

Település neve	Lakosságszám
Dombóvár	18.461 fő
Döbrököz	1.961 fő
Lápafő	164 fő
Szakcs	811 fő
Várong	156 fő
Összesen:	21.553 fő

Forrás: <http://www.ksh.hu/apps/hntr.main>

A program **együttműködő partnerei**: Dombóvár Város Könyvtára, Tinódi Ház Közművelődési Nonprofit Kft., Dombóvári HACs Egyesület, Tolnai Hármass Összefogás Nonprofit Kft., Tamási Tankerületi Központ, Dombóvári Szívklub Egyesület, Természetesen Dombóvár Közéleti Egyesület, Dombóvári Hangulat Szabadidő Sportegyesület.

1.1.1. Országos demográfiai folyamatok

2016. január 1-én a hazai népesség száma, az ország 3154 településére vetítve, összesen 9.830.485 fő volt. A KSH adatai alapján a születéskor várható átlagos élettartam, nők esetében 78,61 év, míg a férfiaknál 72,09 év.¹ A lakosság száma minden korcsoportban csökkenő tendenciát mutat, de különösen a 0-14 év közötti esetében, számuk 2009 és 2016 között közel 5 százalékkal csökkent. Ennek következtében, ebben a korcsoportban 2016-ban 1.424.448 fő élt hazánkban.

A hazai lakosság népesedési mutatói hosszú ideje csökkenő tendenciát mutatnak, átlagosan 2,1 megszületett gyermekre lenne szükség egy fő esetében a lélekszám fenntartásához, de hazánkban ez a szám a 2000-es évek óta az 1,5-öt sem éri el.

A jelenlegi hazai tendenciák azt mutatják, hogy az ország tartós népességcsökkentés előtt áll, melyhez hozzájárul a gyermekszülések alacsony száma. A szegénység tekintetében jelentős elmozdulás nem történt, ami nagymértékben sújtja a gyerekeket. A 2008 óta tartó gazdasági-pénzügyi válság Európa-szerte növelte a szegények, illetve a kirekesztődöttek arányát. Hasonló a helyzet hazánkban is, de amíg ennek következtében az európai gazdagabb országokban a ráta 1–2 százalékos emelkedést mutatott, addig nálunk a gyerek népességre számítva 8 százalékos volt a növekedés. A 2014. évre vonatkozó hazai adatok alapján a mutató értékének jelentős javulását láthatjuk. Ez nagyrészt azzal állhat összefüggésben, hogy a szegénység három dimenziója – a jövedelmi szegénység, a munkaszegénység, illetve az anyagi depriváció – közül a súlyos anyagi nélkülözésben élők aránya jelentősen csökkent.

1.1.2. Regionális különbségek

A helyi társadalom összetétele és jellemzői a nagyobb területi egységek (régiók, megyék, járások) szintjén nagy eltéréseket mutatnak. Különös tekintettel a települések közötti, illetve azokon belüli különbségekről.

2014-ben a regisztrált munkanélküliségi ráta 2,9 és 19,6 százalék között változott megyénként, míg a havi bruttó kereset tekintetében a régiók szintjén akár másfélszeres különbséget is találunk.²

A hátrányos helyzetű általános iskolai tanulók aránya 8,9 és 48,8 százalék között alakult megyénként, és az Országos kompetenciamérések eredményei is esetenként nagy területi különbségeket mutatnak. Az esélyhátrányok családban zajló – nemzetközi viszonylatban kiugróan jellemző – átörökítése is csak komplex, ágazatközi beavatkozással mérsékelhető, ahol generációtól függetlenül történhet meg a készségek fejlesztése, és a felzárkózást támogató szolgáltatások hozzáférhetőségének javítása.

Magyarország településszerkezetének egyik lényegi sajátossága, az aprófalvak (500 főnél kisebb lélekszámú települések), valamint a kistelepülések (500 és 999 fő közötti lakosságszámmal rendelkező települések) rendkívül magas aránya az összes település számához viszonyítva. Az aprófalvak száma 1.125, a kistelepüléseké 1.774, tehát a magyarországi települések 56 százaléka 1.000 fő alatti lakosságszámú kistelepülés. A két településtípus lakossága az összlakosság mintegy 10 százalékát teszi ki. A hátrányos helyzetű települések (a települések harmada) minden, a társadalmi hátrányokat meghatározó dimenzió mentén rosszabb helyzetűnek mutatkoztak egy 2014-es kutatás szerint, mint Magyarország egyéb vizsgált településtípusai. A legfontosabb vizsgált

¹https://www.ksh.hu/stadat_eves_6_1.

² NFSZ

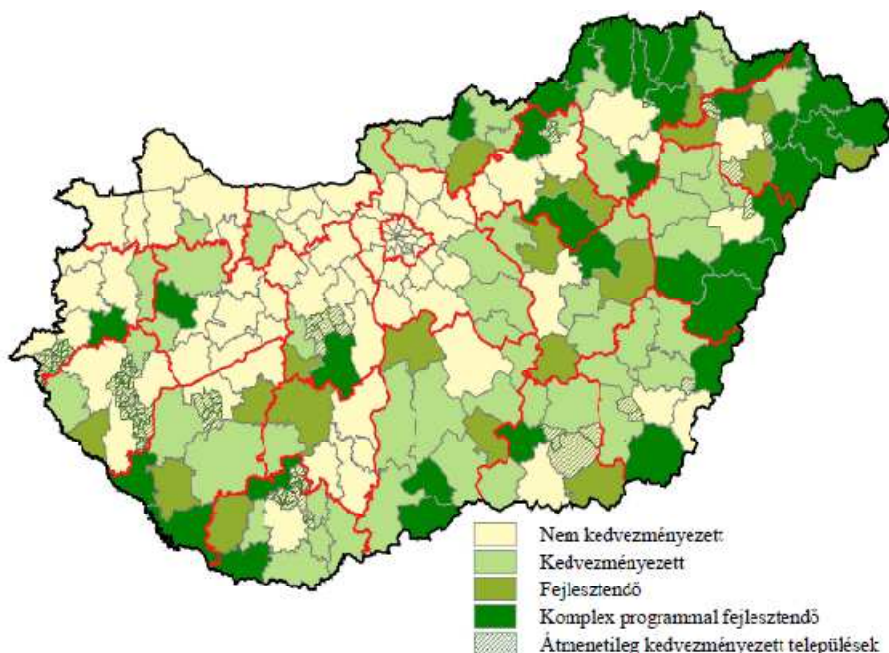
mutatók: elérhetőség, egészségügyi, oktatási, szociális intézményi ellátottság, infrastruktúra, helyi gazdasági aktivitás és közigazgatási hozzáférés.³

A társadalom legszegényebb rétegei, különös tekintettel a hátrányos helyzetű gyermekekre, a **hátrányos helyzetű régiókban, járásokban, leginkább falvakban élnek**. A gyermekek alacsonyabb iskolai eredményei, a kompetencia átlageredmények alul teljesítése, az iskolai lemorzsolódás ezeknek a térségeknek az intézményeire halmozottan jellemzőek.

E jelenség okai között jelentős helyet foglalnak el a korai életkor történései, hiszen ez az időszak nemcsak az egyén, hanem a társadalom szempontjából is különleges. A gyermekek óvodai fejlesztése és későbbi iskolai eredményessége szempontjából a minél korábbi életszakaszban történő támogatás a leginkább hatékony. A területi hátrányok néhány, az óvodai nevelésre fókuszáló mutatója is megerősíti, hogy a leszakadó járások koncentrált fejlesztéseket kívánnak: a komplexen fejlesztendő, kedvezményezett és fejlesztendő járások óvodáiban 34,5 százalékos a hátrányos helyzetű gyermekek jelenléte az országos átlag 17,4 százalékához képest, míg a fejlettebb járások esetében csupán 11,9 százalék a HH gyermekek aránya az óvodások körében. Ettől jelentősebb a különbség a halmozottan hátrányos helyzetű óvodai populációban: a fejletlen járásokban 34,5 százalék az arányuk, míg a fejlettebb járásokban csupán 3,1 százalék a mutató.

A **fejlesztendő járásokban** magasabb az óvoda nélküli települések hányada, így a bejáró óvodás gyermekek aránya 80 százalékponttal magasabb, mint a jobb kondíciókkal rendelkező – az alábbi térképen követhető – járásokban.

1. ábra: Kedvezményezett járások a 290/2014. (XI. 26.) Kormányrendelet szerint ⁴

Forrás: Dr. Péntes János: A kedvezményezett térségek lehatárolásának aktuális kérdései

1.1.3. Munkanélküliségi mutatók

A Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia I-II. szerint, a szegénység főként az alacsony foglalkoztatottságra vezethető vissza. Az alacsony aktivitási ráta és a magas munkanélküliségi arány

³ A részletekről lásd ehhez: A hátrányos helyzetű kistépülés, mint szociológiai jelenség, Hajdu Gábor (MTA TK SZI) és Sík Endre (TÁRKI), TÁRKI Regionális Műhelytanulmányok 2014/1. szám

⁴ Dr. Péntes János: A kedvezményezett térségek lehatárolásának aktuális kérdései

a helyi munkahelyek szükségének és az itt élő népesség alacsony szintű iskolai végzettségének következménye.

A magas, közepes és alacsony képzettségű munkavállalók foglalkoztatási és munkanélküliségi mutatói közötti különbség jelzi, hogy a készségkereslet és - kínálat között jelentős eltérés mutatkozik.

2. táblázat: Munkanélküliségi ráta iskolai végzettség szerint Magyarországon 2016. ⁵

2016	
fő	
<=8 általános	132 410
szakmunkás, szakiskola	84 660
középiskola	78 547
felsőfokú	18 159
kitöltetlen	6
Összesen	313 782
%	
<=8 általános	42,2
szakmunkás, szakiskola	27,0
középiskola	25,0
felsőfokú	5,8
kitöltetlen	0,0
Összesen	100,0

Forrás: http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=stat_afsz_nyilvtartasok

A fejlesztendő járásokban a munkanélküliek aránya nemcsak magasabb az országos átlagnál, de struktúrája is kedvezőtlenebb. Míg országos szinten általánosságban elmondható, hogy a munkanélküliek kétötöde nem rendelkezik általános iskolainál magasabb végzettséggel, addig a leghátrányosabb járásokban ez az arány több mint 50 százalék. Ezekben a térségekben a tartós munkanélküliek aránya meghaladja az országos átlagot.

2016. januári zárónapon a **Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat** regiszterében 359,2 ezer álláskereső szerepelt, ami 54,6 ezer fős csökkenés egy év alatt. Így 2014. januárhoz képest az álláskeresők száma 13,2 százalékkal csökkent. A statisztika szerint az elmúlt tíz év januári hónapjait vizsgálva sosem volt még ilyen alacsony az álláskeresők száma. Az álláskeresők között a 2016. januári zárónapon 182,6 ezer férfi és 176,6 ezer nő szerepelt, arányuk 50,8 - 49,2 százalék volt. Éves viszonylatban a férfiak száma 14,6 százalékkal, míg a nőké 11,7 százalékkal csökkent a regisztrált álláskeresők között.

Iskolai végzettség tekintetében a legfeljebb általános iskolát végzettek 153,4 ezres létszáma az álláskeresőkön belül 42,7 százalékot jelentett a vizsgált hónapban. Középfokú iskolai végzettséggel 186,0 ezer fő (51,8 százalék), felsőfokú végzettséggel pedig 19,9 ezer fő (5,5 százalék) rendelkezett. A középfokú végzettséggel rendelkezők 28,6 százaléka végzett szakiskolát vagy szakközépiskolát,

⁵http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=stat_afsz_nyilvtartasok

48,5 százaléka szakmunkásképzőben szerzett, 4,3 százaléka technikumi továbbá 18,6 százaléka gimnáziumi végzettséggel bírt.⁶

A hazai tartósan alacsony foglalkoztatottság nagymértékben összefügg azzal, hogy a gyermekek és fiatalok jelentős része évről évre úgy kerül ki a köznevelési rendszerből, hogy nem rendelkezik a munkaerőpiacon szükséges képzettséggel és képességekkel. **Az iskolai eredményességet, illetve az oktatási rendszerből való idő előtti lemorzsolódást** európai mércével mérve is szokatlanul nagymértékben befolyásolja a családi háttér, a szülők anyagi helyzete és iskolai végzettsége.

1.1.4. Oktatási helyzet

Fentiek miatt a közszolgáltatások szükséges kapacitása és szolgáltatáspalettája, vagy a sikeres esélykompenzációhoz szükséges szakembergárda elvárt ismeretei sem kezelhetők országosan egységes szempontok mentén. A közszolgáltatásokhoz való hozzáférést elsősorban a szolgáltatási helyek száma, mennyiségi kapacitása, a nyújtott szolgáltatások köre, integráltsága, minőségi jellemzői (pl. szakemberek felkészültsége, rendelkezésre állása stb.) határozzák meg, de ezen kívül természetesen egyéb feltételek (pl. közlekedési lehetőségek, motorizáció szintje) is befolyásolják. A releváns célcsoport létszámát, jellemzőit figyelembe véve az alapszolgáltatásokra ráépülve, a helyi egyedi igények kielégítéséhez szükséges humán kapacitások elengedhetetlenek a területi hátrányok enyhítése érdekében. A szolgáltatások felmerülő igényekhez képest vett területi egyenetlenségeire példaként említhető a pedagógiai szakszolgálatok egyenetlen zsúfoltsági mutatói és szakember ellátottsága, melyre a Köznevelési Információs Rendszer adatai is rávilágítanak.

A magyar lakosság végzettségére vonatkozó adatainak alakulása

A KSH legutóbbi népszámlálásának adatai alapján a lakosság iskolázottsági szintje és az idegen nyelvet beszélők aránya emelkedik, azonban míg a fővárosban minden harmadik ember diplomás, addig a leghátrányosabb helyzetű térségekben – így Nógrádban és Szabolcsban – a lakosság harmada csak a nyolcadik osztály elvégzéséig jut el.

Emelkedett az érettségivel vagy ennél magasabb végzettséggel rendelkezők aránya, azonban a hátrányos helyzetű térségekben – Nógrád, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megye –, a lakosság közel harmada mindössze alapfokú végzettséggel rendelkezik. (KSH 2011)

Magyarországon a 2015/2016-os tanévben 1 millió 728 ezer⁷ gyermek és fiatal vesz részt a köznevelés és felsőoktatás különböző szintű nappali képzéseiben, amely a 2014/2015-ös tanévhez képest 1,7 százalékos csökkenést mutat.

A létszámcsökkenés eltérő mértékben ugyan, de minden oktatási szinten jelentkezett. Az óvodások száma 0,1, az általános iskolásoké 0,4, a középfokon tanulóké 4,2, a felsőoktatási hallgatóké 3,3 százalékkal csökkent.⁸

Óvodás korú gyermekek számának alakulása

2015-re az óvodai nevelésben részesülők száma valamelyest csökkent a 2014-es tanévhez képest. A csökkenő tendenciához hozzájárult egyrészt a 3–5 éves népesség korábbanál kisebb ütemű fogyása, másrészt a 3 éves kortól kötelezővé váló óvodai nevelés bevezetése is.

A 3 éves óvodások száma közel 6 ezer fővel nőtt a 2014/2015-ös tanévhez képest, részarányuk pedig az óvodás gyermekek között 2 százalékponttal, 24 százalékra emelkedett.⁹

⁶Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat: A munkaerő-piaci helyzet alakulása a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat legfrissebb adatai alapján 2016. január

⁷3–22 éves korosztály 86 százaléka

⁸KSH Statisztikai Tükör 2016. április

⁹KSH Statisztikai Tükör 2016. április

3. táblázat: Óvodás gyermekek száma (fő)

Régiók	2001	2013	2014	2015
Óvodás gyermekek száma				
Közép-Magyarország	88 396	102 722	101 520	101 755
Közép-Dunántúl	38 257	35 725	34 506	34 491
Nyugat-Dunántúl	31 990	31 056	30 293	30 224
Dél-Dunántúl	33 486	28 878	27 903	27 706
Észak-Magyarország	44 797	39 764	38 244	38 612
Észak-Alföld	59 559	51 968	50 067	49 701
Dél-Alföld	45 800	40 071	38 956	38 523
Összesen	342 285	330 184	321 489	321 012

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A 2001-ben végzett népszámlálás adataihoz képest az elmúlt 3 évben mind országos viszonylatban, mind regionális szinten csökkent az óvodai nevelésben résztvevő gyermekek száma a Közép-Magyarországi régió kivételével. A változás elsősorban az ország fejlesztendő térségeit érintette.

Óvodai nevelésben résztvevők számának alakulása

Az Eötvös József Pedagógiai Szolgáltató Központ 2016-ban átfogó köznevelési helyzetfelmérést végzett a komplex fejlesztendő járásokról¹⁰. A felmérés adatai, az óvodai feladat ellátási hely kedvezőtlen változására hívja fel a figyelmet.

Bár 2014/2015 tanévtől kezdődően jogszabály írja elő 3 éves kortól a kötelező óvodai ellátást, 36 járásból 23-ban mégis csökkent az ellátási helyek száma, annak ellenére, hogy 6 járásban a gyermeklétszám emelkedett.

A 2014/2015-ös tanévben a sajátos nevelési igényű (SNI) óvodás gyermekek száma 4,5 százalékos növekedéssel elérte a 7500 főt, többségük (81 százalék) integrált nevelésben részesül.

Általános iskolai tanulók számának alakulása

A KSH gyorsjelentése szerint az óvodások számának csökkenéséhez hasonlóan az általános iskolai tanulólétszám is mérséklődött az elmúlt években. Az általános iskolákban 3000-rel kevesebb gyerek tanul, mint a 2014/2015-ös tanévben. Az első osztályosok száma 3,5 százalékkal, szám szerint 3,5 ezer fővel csökkent a vizsgált időszakban.

Az általános iskolai napközis és egész napos iskolai oktatásban részesülő tanulók aránya 2,2 százalékponttal, közel 56 százalékra, ezen belül az alsó tagozatos tanulóké 1,9 százalékponttal, több mint 86 százalékra emelkedett.

Még mindig jelentősek a régiók közötti különbségek, de a 2011/2012-es tanévtől kezdve az eltérés mértékében csökkenés figyelhető meg. A sorrend azonban szinte változatlan. Míg Észak-Magyarországon a kisiskolások 8 százaléka vesz részt napközis foglalkozásokon addig a Dél-Dunántúlon ez az arány eléri a 89 százalékot.

A 2015/2016-os tanévben SNI tanulók száma 53,6 ezer fő, ami az általános iskolások 7,2 százalékát jelenti. Ez a szám 2,1 százalék (1100 fővel) tovább emelkedett az általános iskolákban. Régiós szinten eltérően alakult az SNI tanulók részesedése, a legjelentősebben (9,2-ről 9,6-ra) Nyugat-Dunántúlon nőtt, a sorrend azonban változatlan, továbbra is Dél-Alföldön a legmagasabb (11,3 százalék) és Észak-Alföldön a legalacsonyabb (5 százalék) ez az arány.

¹⁰ 290/2014. (XI. 26.) kormányrendeletben a területi fejlettség alapján kedvezményezett járások, fejlesztendő járások, komplex programmal fejlesztendő járások besorolásánál a társadalmi és demográfiai, lakás- és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból (négy mutatócsoport) képzett komplex mutatót veszik figyelembe. Ezen mutatók alapján hazánk 198 járása közül 109-et a kedvezményezett járásokhoz, ezek közül 54-et a fejlesztendő járásokhoz, melyből 36-ot komplex programmal fejlesztendő járások közé soroltak be.

Nemek szerint nagyobb lett a különbség a SNI gyermekek arányában. Míg a lányok 5,1, addig a fiúk 9,2 százaléka sorolható az érintett kategóriába. Az általános osztályokban integráltan nevelt SNI tanulók száma 3,6 százalékkal lett magasabb, így arányuk az SNI tanulókon belül 69 százalékra nőtt.

A régiók közül Dél-Alföldön és Nyugat-Dunántúlon az átlagnál jóval magasabb – közel 80 százalékos – az integráltan nevelt SNI tanulók hányada, Közép-Magyarországon a 60 százalékot sem éri el.

2015-ben közel 2 ezer fővel (2,2 százalékkal) nőtt a 8. évfolyamot sikeresen befejezők száma, ami összhangban van a 2007-es tanévet kezdők létszámnövekedésével. A 91 ezer végzett közül gyakorlatilag mindenki továbbtanult.

2014 végén a nyolc évvel korábbi első osztályosok 90 százaléka végezte el eredményesen a 8. évfolyamot.

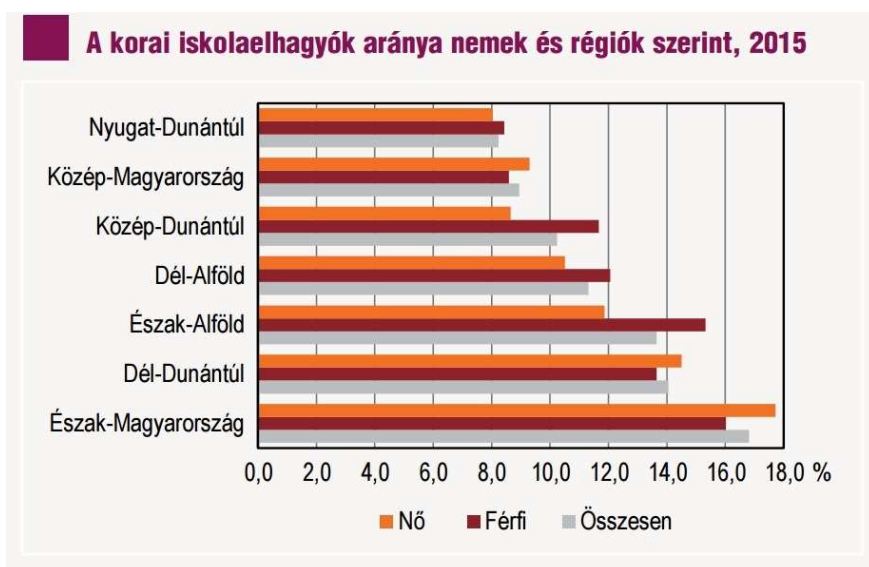
Korai iskolaelhagyás regionális megoszlása

Az Európa 2020 stratégia célkitűzései között szerepel oktatásból, képzésből való lemorzsolódás, a korai iskolaelhagyók arányát jelző mutató 10 százalék alá történő csökkenése

2015-ben Magyarországon az iskolából korán kimaradók aránya 11, százalék, ami 0,2 százalékponttal kedvezőtlenebb az előző évinél. A leszakadók aránya a nők körében továbbra is valamivel alacsonyabb (11,2 százalék), mint a férfiaknál (12,0 százalék), de a nemek közötti különbségek jelentősen csökkentek az egy évvel korábbihoz képest. A régiók közötti eltérések is mérséklődtek.

A korai iskolaelhagyók aránya továbbra is Észak-Magyarországon a legmagasabb (16,8 százalék), a legalacsonyabb szintet 2015-ben Nyugat-Dunántúlon érte el (8,2 százalékkal), nem Közép-Magyarországon, mint a korábbi években, így ez a régió 8,9 százalékos értékkel a második helyre szorult.

2. ábra: A korai iskolaelhagyók aránya nemek és régiók szerint

Forrás: KSH, 2015.

2015-ben alig több mint 65 ezren – az egy évvel korábbinál 3,8 ezer fővel kevesebben – érettségiztek sikeresen. A gimnáziumban végzetek aránya 2014-hez képest 2 százalékponttal, 55 százalékra nőtt. 2015-ben 2100 fővel 41,4 ezerre csökkent a sikeres szakmai vizsgát tettek száma. Míg a szakiskolákban alig 1, addig a szakközépiskolákban 9,1 százalékkal esett vissza a sikeresen vizsgázók száma.¹¹

¹¹ KSH Statisztikai Tükör 2016. április

Lemorzsolódás a hátrányos helyzetű elsősorban roma tanulók körében

Ha megvizsgáljuk az oktatás szintjeit felfelé haladva, akkor megállapítható, hogy azokon egyre kevesebb hátrányos helyzetű (még kevesebb roma) tanuló tanul, melyet a 2014. évi köznevelés-statisztikai adatok is alátámasztanak. Ez azért is nagy gond, mert az iskolai végzettség csökkenésével egyenes arányban nő a munkanélküliség valószínűsége.

A roma lakosság körében az iskolai pályafutás rövidebbé nem csupán Magyarországra jellemző jelenség, hanem a kelet-európai régió országaiban is általános. A roma fiatalok döntő többsége 18 éves korára már nem tanul, és ez a romák körében jóval elterjedtebb minden országban, mint a környékükön élő nem roma diákok között.¹² 2011-ben a roma 18–22 évesek legalább 90 százaléka nem vett részt iskolai vagy más képzésen Albániában, Csehországban, Moldovában, Montenegróban, Romániában és Szlovákiában. Hasonlóan rossz a helyzet Magyarországon, valamint Bosznia-Hercegovinában, Bulgáriában, Horvátországban, Macedóniában és Szerbiában, ahol a roma diákok 85-89 százaléka nem tanul 18 éves korára. Magyarországon a 18–22 éves roma fiatalok 86 százaléka, a közelükben élő nem roma kortársaiknak pedig 57 százaléka nem jár iskolába, és ezzel jelentősen csökkennek esélyeik egy tartós és valódi megélhetést nyújtó állásra.¹³

A jelentősebb lemorzsolódással kapcsolatos vizsgálatok közül kiemelhetjük a roma fiatalok iskolai továbbhaladását vizsgáló kutatásokat (Kertesi és Kézdi, 2009; 2010; 2012), valamint a szakképzésre, szakiskolai képzésre irányuló vizsgálatokat (Fehérvári, 2008; Mártonfi, 2011).

Ezek a kutatások megállapítják, hogy a lemorzsolódó fiatalok legfontosabb egyéni és családi jellemzői a következők:

- alacsony iskolázott szülők,
- nagycsalád, roma származás,
- iskolai kudarcok (rossz bizonyítvány, bukás stb.),
- hiányzás,
- az átlagos tanulónál negatívabb kép az iskoláról,
- az átlagos tanulóhoz képest negatívabb hozzáállás a tanuláshoz,
- pályaválasztási kényszer.

Emellett az alacsony tanulói motiváció, a hiányzás és a gyenge felkészültség komoly kockázati tényezőt jelent a lemorzsolódásban.¹⁴

1.1.5. GDP

A gazdasági értéktermelés egyik legelterjedtebb mutatója a GDP. A bruttó hazai össztermék megtermelése a KSH adatbázisának köszönhetően helyhez köthető, ezáltal az országon belüli értékek összehasonlíthatók. Magyarország gazdasági értelemben vett kettős tagolódását igazolják a lenti táblázatok, melyen látható, hogy az országban előállított GDP-nek jelentős része a központi régióhoz (Közép-Magyarországhoz) kapcsolható, ezen belül is kiemelkedő Budapest szerepe.¹⁵

4. táblázat: Egy főre jutó bruttó hazai termék (2000–2015), ezer Ft¹⁶

Területi egység	2012	2013	2014	2015
Budapest	6 313	6 551	6 823	7 070
Pest	2 381	2 553	2 703	2 835
Közép-Magyarország	4 691	4 904	5 128	5 327

¹²FRA–UNDP-kutatás; Ivanov–Kagin 2014

¹³Bernát Anikó: Leszakadóban: a romák társadalmi helyzete a mai Magyarországon In: Társai: Társadalmi riport 2014

¹⁴Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendje

¹⁵ Fejlődő és leszakadó járáskörök Magyarországon társadalmi-gazdasági profilja MKIK GVI Kutatási Füzetek 2014/6

http://old.gvi.hu/data/papers/regio_2013_elemzes_140804_.pdf

¹⁶ 6.3.1.2. Egy főre jutó bruttó hazai termék (2000–)

<i>Területi egység</i>	2012	2013	2014	2015
Fejér	2 698	2 916	3 245	3 585
Komárom-Esztergom	2 911	3 080	3 245	3 488
Veszprém	2 055	2 187	2 407	2 513
Közép-Dunántúl	2 547	2 724	2 972	3 209
Győr-Moson-Sopron	3 319	3 604	4 206	4 566
Vas	2 702	2 956	3 279	3 334
Zala	2 447	2 316	2 624	2 843
Nyugat-Dunántúl	2 909	3 069	3 519	3 765
Baranya	1 909	1 953	2 124	2 183
Somogy	1 830	1 955	2 039	2 128
Tolna	2 248	2 393	2 502	2 571
Dél-Dunántúl	1 966	2 063	2 189	2 260
Dunántúl	2 486	2 634	2 912	3 103
Borsod-Abaúj-Zemplén	1 782	1 902	2 157	2 438
Heves	1 884	2 118	2 285	2 397
Nógrád	1 270	1 308	1 434	1 462
Észak-Magyarország	1 722	1 858	2 068	2 263
Hajdú-Bihar	2 168	2 184	2 401	2 482
Jász-Nagykun-Szolnok	1 867	1 993	2 121	2 222
Szabolcs-Szatmár-Bereg	1 587	1 630	1 822	1 870
Észak-Alföld	1 871	1 925	2 109	2 182
Bács-Kiskun	2 028	2 227	2 462	2 617
Békés	1 660	1 799	1 938	2 011
Csongrád	2 169	2 231	2 495	2 542
Dél-Alföld	1 970	2 109	2 327	2 426
Alföld és Észak	1 858	1 965	2 168	2 285
Ország összesen	2 889	3 045	3 284	3 454

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A támogatással érintett, projektünk szempontjából releváns Tolna megye fejlettsége az egy főre jutó bruttó hazai termék alapján, figyelembe véve a 2015. évi KSH adatokat 2.571 ezer Ft.

5. táblázat: Egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag százalékában

<i>Területi egység</i>	2012	2013	2014	2015
Budapest	218,5	215,1	207,8	204,7
Pest	82,4	83,8	82,3	82,1
Közép-Magyarország	162,4	161,0	156,2	154,2
Fejér	93,4	95,7	98,8	103,8
Komárom-Esztergom	100,8	101,1	98,8	101,0
Veszprém	71,1	71,8	73,3	72,7
Közép-Dunántúl	88,2	89,4	90,5	92,9
Győr-Moson-Sopron	114,9	118,4	128,1	132,2
Vas	93,5	97,1	99,8	96,5
Zala	84,7	76,1	79,9	82,3
Nyugat-Dunántúl	100,7	100,8	107,2	109,0
Baranya	66,1	64,1	64,7	63,2
Somogy	63,3	64,2	62,1	61,6
Tolna	77,8	78,6	76,2	74,4
Dél-Dunántúl	68,1	67,7	66,7	65,4

<i>Területi egység</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Dunántúl	86,1	86,5	88,7	89,8
Borsod-Abaúj-Zemplén	61,7	62,5	65,7	70,6
Heves	65,2	69,6	69,6	69,4
Nógrád	44,0	43,0	43,7	42,3
Észak-Magyarország	59,6	61,0	63,0	65,5
Hajdú-Bihar	75,1	71,7	73,1	71,9
Jász-Nagykun-Szolnok	64,6	65,4	64,6	64,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg	54,9	53,5	55,5	54,1
Észak-Alföld	64,7	63,2	64,2	63,2
Bács-Kiskun	70,2	73,1	75,0	75,8
Békés	57,4	59,1	59,0	58,2
Csongrád	75,1	73,3	76,0	73,6
Dél-Alföld	68,2	69,3	70,9	70,2
Alföld és Észak	64,3	64,5	66,0	66,2
Ország összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017. (http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt014.html)

6. táblázat: Sorrend az egy főre jutó GDP alapján

<i>Területi egység</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>
Budapest	1	1	1	1
Pest	7	6	6	7
Közép-Magyarország	I	I	I	I
Fejér	5	5	5	3
Komárom-Esztergom	3	3	4	4
Veszprém	11	11	11	11
Közép-Dunántúl	III	III	III	III
Győr-Moson-Sopron	2	2	2	2
Vas	4	4	3	5
Zala	6	8	7	6
Nyugat-Dunántúl	II	II	II	II
Baranya	13	16	15	16
Somogy	16	15	17	17
Tolna	8	7	8	9
Dél-Dunántúl	V	V	V	VI
Borsod-Abaúj-Zemplén	17	17	14	13
Heves	14	13	13	14
Nógrád	20	20	20	20
Észak-Magyarország	VII	VII	VII	V
Hajdú-Bihar	10	12	12	12
Jász-Nagykun-Szolnok	15	14	16	15
Szabolcs-Szatmár-Bereg	19	19	19	19
Észak-Alföld	VI	VI	VI	VII
Bács-Kiskun	12	10	10	8
Békés	18	18	18	18
Csongrád	9	9	9	10
Dél-Alföld	IV	IV	IV	IV

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

7. táblázat: Sorrend az egy főre jutó GDP alapján 2015-ben megyénként

Budapest	1
Győr-Moson-Sopron	2
Fejér	3
Komárom-Esztergom	4
Vas	5
Zala	6
Pest	7
Bács-Kiskun	8
Tolna	9
Csongrád	10
Veszprém	11
Hajdú-Bihar	12
Borsod-Abaúj-Zemplén	13
Heves	14
Jász-Nagykun-Szolnok	15
Baranya	16
Somogy	17
Békés	18
Szabolcs-Szatmár-Bereg	19
Nógrád	20

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

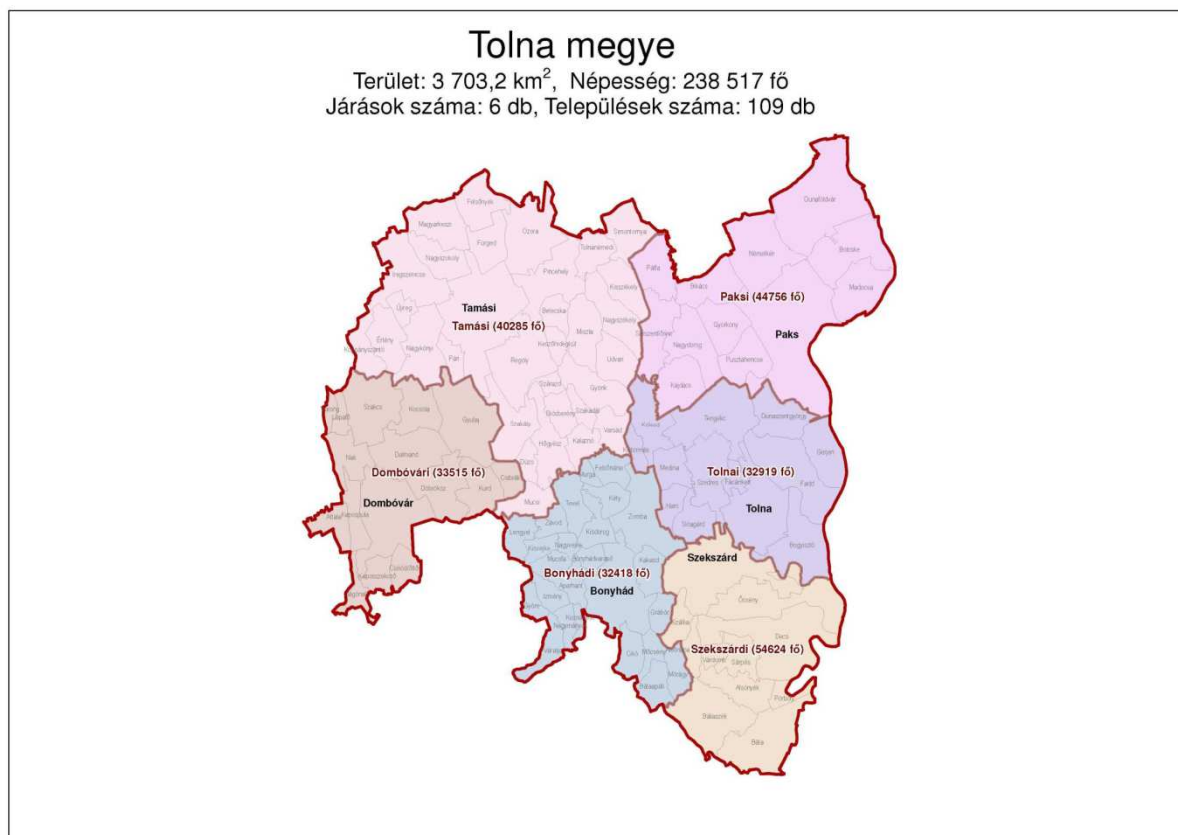
Az ország fejlettségbeli különbségeit jól jellemzi, hogy a teljes GDP csaknem felét Közép-Magyarország adja. Az egy lakosra jutó bruttó hazai össztermék pedig a fővároson kívül csupán Győr-Moson-Sopron megyében magasabb az országos átlagnál.

Az MKIK Gazdaság - és Vállalkozáskutató Intézet (*Fejlődő és leszakadó járások Magyarország társadalmi-gazdasági profilja -2014*) kutatása szerint a jövőben sem várható a kialakult térszerkezet változása, hiszen a beruházások harmada is a két említett területegységre érkeztek 2011-ben, és a külföldi tőke is az itteni megyéket preferálja. Egyedül a vállalkozásdemográfiai mutatók esetében nincs meg ez a fejlettségi lejtő az országban, azonban ezek képét árnyalja a mezőgazdasági őstermelés és nem kis mértékben a szürkegazdasághoz köthető tevékenységek¹⁷

¹⁷ Fejlődő és leszakadó járások Magyarország társadalmi-gazdasági profilja MKIK GVI Kutatási Füzetek 2014/6 http://old.gvi.hu/data/papers/regio_2013_elemzes_140804_.pdf

1.1.6. Regionális jellemzők: a projekt által érintett Tolna megye

3. ábra: Járások Tolna megyében

Forrás: <http://www.jaras.info.hu/jarasok-terkepe/jarasok-tolna-megyeben>

Demográfia¹⁸

Az előzetes adatok szerint az év első hat hónapjában – az országosan mért 1,8 százalékos csökkenéssel ellentétben – 2,1 százalékkal több, összesen 960 gyermek született 2015. azonos időszakához képest. A halálozások száma – az országosnál nagyobb mértékben – 12 százalékkal csökkent, idén január–júniusban 1500-an haltak meg a megyében. A természetes fogyás így összességében számottevően mérséklődött.

A házasságkötések száma – az országoshoz hasonlóan – csaknem ötödével (19 százalékkal) emelkedett, az első félévben 483 házasságot kötöttek Tolnában.

Az országos, regionális és a megyei mutatókhoz hasonlóan a Dombóvári járásra is jellemző a népesség csökkenése, az előregedési tendencia, amely párosul a gazdaságilag aktív népesség¹⁹ és a munkavállalói korú népesség²⁰ stagnálásával. Az aktív korú népesség és a nyugdíjasok száma közötti egyensúly negatív irányban változik, amelynek eredményeképpen a munkaképes korú lakosság aránya várhatóan tovább csökken, ami a munkaerő rendelkezésre állását veszélyezteti. Ezért az előregedés komoly kihívást jelent az egészségügyi szolgáltatások, a gazdasági növekedés, valamint a szociális jóléti (well-being) rendszerek finanszírozása szempontjából.

A népesség reprodukciójának drasztikus elmaradása, a fokozott előregedés, valamint az el-vándorlás hármassága nemcsak a járás településeinek fennmaradása szempontjából jelent problémát, hanem

¹⁸KSH online kiadványFókuszban a megyék 2016.

¹⁹ A gazdaságilag aktív népesség a 15 – 64 év közötti foglalkoztatottakból, és a munkanélküliekből áll.

²⁰ 15–64 éves teljes népesség

súlyos következményekkel jár a munkavállalási korú teljes népesség vissza-töltésének, illetve kimerülésének szempontjából is, amely következtében az elsődleges munka-erőpiacon jelenleg nem túl magas foglalkoztatottság szintje várhatóan tovább csökkenhet.

Munkaerőpiac

A foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetűek közé sorolhatók az idősebb, nyugdíj előtt álló korosztályok, a gyermekvállalást követően a munkaerőpiacra visszatérő nők, valamint a megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek.

Gazdasági aktivitás

A KSH munkaerő-felmérése szerint Tolnában 2016. II. negyedévben a 15–74 éves népesség 55 százaléka, mintegy 95 ezer fő volt gazdaságilag aktív, 8,1 százalékkal kevesebb, mint 2015 azonos időszakában. Közülük a foglalkoztatottak 91 ezer fős létszáma 5,5 százalékkal, a munkanélküliek 3900 fős állománya 44 százalékkal csökkent ez egy évvel korábbihoz képest.

A megyei 52,7 százalékos foglalkoztatási ráta 2,4 százalékponttal elmaradt a 2015. II. negyedévitől és a somogyi mutatóval megegyezően kedvezőtlenebb volt mind a baranyai, mind az országos foglalkoztatási rátánál. A 4,2 százalékos munkanélküliségi ráta viszont az országosnál és a másik két dél-dunántúli megye arányszámánál is kedvezőbb, az előző év azonos időszakánál pedig 2,7 százalékponttal alacsonyabb volt.

A gazdaságilag aktív népesség stagnálást mutat, szignifikáns növekedés nem tapasztalható. A stagnálás és egy viszonylagos csökkenés legnagyobb problémája, hogy a kisebb számú munkavállaló korú népességből feltételezhetően a közel jövőben, alkalmasságukat tekintve még kevesebben tudnak a munkaerőpiacon foglalkoztatottként elhelyezkedni. Várhatóan nemcsak a munkavállaló korú népesség, és azon belül a gazdaságilag aktívak aránya, és száma fog csökkenni, hanem a potenciálisan foglalkoztatottként megjelenők száma is. Valójában a tizenöt – hatvannégy éves korcsoportos intervallum mindössze jogi lehetőséget ad a munkaviszony létesítéséhez, illetve az álláskereséshez, a munkaerő-piacon történő valamilyen formájú megjelenéshez, mégis a valódi foglalkoztatottság érdemben csak a huszonötödik életévtől indul, s az ötvenötödik életévvel kezd csökkenni, s a nyugdíj korhatár közelében lévő hatvanadik életévvel szinte teljesen.²¹ A két járás területén élő teljes populációhoz viszonyítva 2015-ben a gazdasági aktivitási ráta a Dombóvári járásban 43,85%-ot, míg a Tolna megyei átlag 43,9%-os volt.

8. táblázat: Gazdaságilag aktív népesség száma a Dombóvári járásban/fő (2010-2015)

Járás	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dombóvári	14.238	14.171	14.411	13.355	12.984	13.899

Forrás: KSH, Tolna Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztály, saját szerkesztés 2017.

Nyilvántartott álláskereső

A Nemzetgazdasági Minisztérium adatai szerint a június végi zárónapon az egy évvel korábbinál 18 százalékkal kevesebb, 7.220 álláskeresőt tartottak nyilván a megye munkaügyi kirendeltségein. Az álláskereső 31 százaléka legalább egy éve szerepelt a regiszterben.

A megyében regisztrált álláskereső 13 százaléka pályakezdő, 17 százaléka 25 éven aluli fiatal volt. Előbbiek létszáma 27, utóbbiaké 24 százalékkal volt alacsonyabb, mint egy évvel korábban.

Idén június végén a munkaügyi központok 910 betöltetlen álláshelyet regisztráltak, számuk megkétszereződött az egy évvel korábbihoz képest. Egy üres álláshelyre 8 álláskereső jutott, míg 2015. júniusában még 22.

²¹ Szellő János (szerk. 2013): Lokális, közösségi foglalkoztatás jellemzői és gyakorlata a Dunántúl déli részén. Zárótanulmány, PTE, Pécs

Az álláskeresőket ellátó rendszerben álláskeresősi járadékot az egy évvel korábbinál 29 százalékkal, nyugdíj előtti álláskeresői segélyt pedig 30 százalékkal többen kaptak. A szociális ellátásban részesülők száma ugyanakkor 24 százalékkal csökkent a vizsgált időszakban.

A hazai, így a megyei vagy a járási **munkaerő-piaci környezetet** számos tényező befolyásolja. Társadalmi meghatározottsága alapján lényeges, hogy mekkora a rendelkezésre álló népesség a munkaerőpiacon; milyen elvek és szociális stratégiák hatnak az emberekre, a jólétre és az életszínvonalra; mennyire érvényesül a szociális biztonság; létezik-e társadalmi és szakmai mobilitás. A demográfiai, infrastrukturális hátrányok mellett jelentős a kockázati csoportokhoz tartozók száma és aránya. A munkaerő-piaci esélyek tekintetében a népesség erősen szegregált. Az egyik meghatározó tényező az iskolai végzettség. A munkaerőpiacon már hosszú idő óta a felsőfokú végzettséggel rendelkezők elhelyezkedési esélyei a legjobbak.²² Mindemellett jelentős a munkaerőpiac átalakulása, erőteljesen érezhető a globalizációból adódó mobilitás, de tapasztalható a helyi munkaerőpiacok szegmentáltsága is.

9. táblázat: A regisztrált álláskeresők számának alakulása a Dombóvári járásban (fő) (2010-2015)

Járás	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dombóvári	2.706	2.297	2.623	2.073	1.745	1.560

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztály, saját szerkesztés 2017.

1.1.7. Dombóvári járás

A Dombóvári járás Tolna megyéhez tartozó járás Magyarországon 2013-tól, székhelye Dombóvár.

Járás illetékességi területe: Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Dombóvár, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong

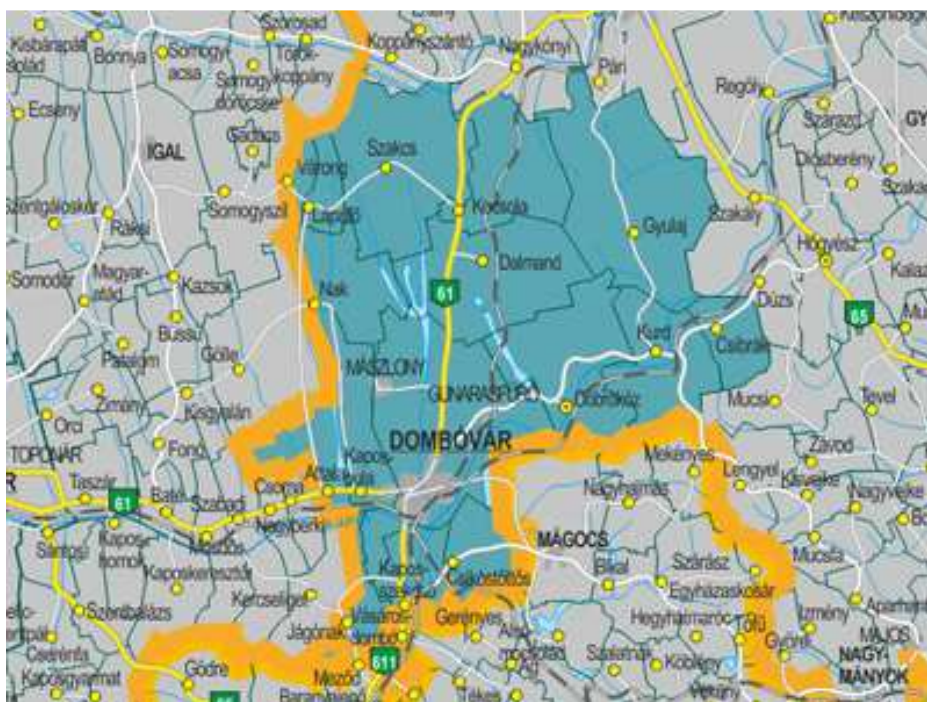
A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint a Dombóvári járás: kedvezményezett járás.

A kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett települések (GFO 321) települési önkormányzatai:

- Döbrököz, Várong: Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések, Jelentős munkanélküliséggel sújtott települések.
- Szakcs, Lápafő: Társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések.

²²Nemeskéri Zsolt – Szellő János: A munkaerő-piaci környezet alakulása, különös tekintettel, a fiatal diplomások helyzetére. PTE Diplomás Pályakövető Rendszer tanulmánykötet 2015. Pécsi Tudományegyetem 21-41. p.

4. ábra: Dombóvári járás

Forrás: <http://www.jaras.info.hu/lap/dombovari-jaras>

A települések lélekszáma, területe²³

10. táblázat: A települések lélekszáma, területe

Település	Rang (2014. július 15.)	Népesség (2016. január 1.)	Terület (km ²)
Dombóvár	járasszékhely város	18 461	78,48
Attala	község	817	20,64
Csibrák	község	292	14,62
Csikóstóttós	község	799	17,70
Dalmand	község	1210	48,77
Döbrököz	község	1961	43,13
Gyulaj	község	995	70,82
Jágónak	község	257	15,40
Kapospula	község	840	19,80
Kaposszekcső	község	1493	15,62
Kocsola	község	1266	33,34
Kurd	község	1092	31,19
Lápafő	község	164	9,31

²³ Járási esélyegyenlőségi program, Dombóvári Járási Településeinek Önkormányzatai, 2015 alapján

<i>Település</i>	<i>Rang (2014. július 15.)</i>	<i>Népesség (2016. január 1.)</i>	<i>Terület (km²)</i>
Nak	község	578	27,78
Szakcs	község	811	55,79
Várong	község	156	6,63

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A járási székhely Dombóvár Tolna megye harmadik legnépesebb városa. 2016. január 1-én a lakónépesség 18 461 fő, amely Tolna megye lakosságának 8,27 százalékát teszi ki. A város területe 78,48 km², amely a megye területének 2,12 százaléka. A területéhez képest nagy lakosságszám így a várost a megye sűrűbben lakott települései közé tartozik, népsűrűsége 240,18 fő/km².

A Dombóvári járás lakónépessége 31 192 fő (KSH, 2016. január). A lakosság egyenlőtlenül oszlik meg a települések között. Dombóváron lakik a járás lakóinak 59,18 százaléka 18 461 ember. A 11 nagyobb faluban 38,36 százalék (12 273 fő); a maradék 2,72 százalék pedig a négy kisebb településen él.

11. táblázat: Az ezer főre jutó odavándorlás alakulása Dombóváron és térségében, (fő)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bonyhád	39,16	37,25	46,48	39,35	48,41	49,13	51,05	39,34	31,44	27,04	42,87	49,14
Dombóvár	34,32	32,87	36,31	35,61	41,15	41,88	50,33	37,34	37,19	41,01	43,97	49,30
Paks	36,99	38,82	36,23	34,37	38,01	37,86	41,89	35,65	33,34	30,47	35,75	42,25
Szekszárd	47,67	45,69	49,19	44,70	48,22	57,91	60,02	41,67	41,95	41,99	49,31	52,98
Tamási	33,47	33,40	32,62	37,29	34,17	41,70	46,74	37,71	34,67	30,06	48,41	43,62
Tolna	35,83	40,63	38,55	35,47	34,87	44,05	39,47	33,69	32,38	36,02	47,31	41,62
Tolna megye	42,83	45,00	45,47	42,40	45,44	50,01	51,26	39,05	38,28	38,35	48,04	51,17
Dél-Dunántúl	45,39	47,51	48,63	45,85	49,37	54,14	56,30	43,32	42,02	42,43	52,02	54,21
Magyarország	39,30	41,38	43,03	41,54	42,99	48,60	51,19	39,59	37,81	38,01	46,40	48,35

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2013.

12. táblázat: Az ezer főre jutó elvándorlás alakulása Dombóváron és térségében, (fő)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bonyhád	52,70	48,46	46,19	38,14	42,58	46,28	54,05	34,75	33,23	28,92	45,76	50,95
Dombóvár	38,88	40,16	40,33	33,72	41,74	49,08	49,29	37,84	41,87	42,79	47,92	53,23
Paks	37,56	38,96	41,56	40,33	44,76	50,58	51,86	40,74	37,70	34,24	39,60	44,71
Szekszárd	49,26	59,65	56,67	53,79	52,32	62,97	64,20	45,69	42,92	44,93	58,92	56,40
Tamási	35,71	36,57	41,35	37,92	42,29	52,71	46,62	40,74	36,90	36,22	51,39	48,05
Tolna	42,64	37,84	34,78	44,85	38,23	45,32	47,08	39,10	38,55	38,73	47,48	46,90
Tolna megye	43,47	46,55	47,72	46,05	49,23	55,10	57,27	45,93	44,38	43,44	51,84	53,69
Dél-Dunántúl	45,62	47,85	49,87	47,74	51,22	56,50	59,82	47,08	45,00	45,93	54,79	57,13
Magyarország	39,30	41,38	43,03	41,54	42,99	48,60	51,19	39,59	37,81	38,01	46,40	48,35

Forrás: KSH, Tájékoztatási adatbázis, 2013.

Korösszetétel

A járás korösszetétele előregedő tendenciát mutat. A fiatalok nagy számban költöznek a kisebb településekről a városokba. Az esetlegesen betelepülők nem javítják a korösszetételt. A legtöbb elvándorló fiatal Kaposvárra, illetve Szekszárdra költözik. Az elvándorlás az országos átlagnál magasabb.

Szociális helyzet

A szociális helyzet alapvetően a foglalkoztatási helyzettel függ össze. Ez jelenleg a járásban nem mutat kedvező tendenciát. Nem indultak be olyan vállalkozások, melyek jelentősen bővítenék a foglalkoztatotti létszámot. A szociális helyzet főként a nagycsaládosok, illetve az egyedül élő idősök között okoz problémát.

Munkanélküliségi helyzet

13. táblázat: Településszintű munkaerő-piaci adatok a Dombóvári járásban

Település megnevezése	Lakónépesség 2014.	Nyilvántartott álláskereső fő	Foly. nyilv. >365 nap fő	Álláskeresői ellátásban részesülő	Szociális ellátás- ban részesülő	25 év alatti fő	50 éves és idősebb fő	Pálya-kezdő fő	Legfeljebb 8 általános fő	Gazdaságilag aktív népesség (becsült) 2015 ¹	Mutató 2015	Munkavállalói korú népesség 2014. (fő)	Relatív mutató ² %	Arány-szám ³
Attala	839	38	16	11	12	9	16	6	13	331	115	584	6,5	1,2
Csibrák	297	28	7	3	15	5	6	3	14	124	12,7	257	10,9	2,1
Csikóstóttó	833	41	9	8	14	8	11	7	10	353	116	604	6,8	1,3
Dalmand	1264	55	25	4	29	15	15	12	21	590	9,3	888	6,2	1,2
Dombóvár	1884	857	342	95	275	144	231	116	276	8638	9,9	13318	6,4	1,2
Döbrököz	1980	175	78	11	99	39	32	38	105	771	12,7	1347	13,0	2,5
Gyulaj	1039	94	42	9	48	19	16	13	70	306	307	645	14,6	2,8
Jágónak	246	26	7	0	11	6	8	4	18	90	288	168	15,5	3,0
Kapospula	890	21	9	4	4	3	9	2	8	385	5,5	593	3,5	0,7
Kaposszek	1501	48	8	4	16	11	11	8	13	705	6,8	1045	4,6	0,9
Kocsola	1291	103	42	9	42	20	29	14	53	494	208	876	11,8	2,2
Kurd	1168	59	17	5	18	16	10	14	20	505	117	886	6,7	1,3
Lápafő	171	3	2	1	1	0	1	0	3	63	47	127	2,4	0,5
Nak	593	30	11	3	7	4	7	4	13	200	150	391	7,7	1,5
Szakcs	875	31	11	5	4	7	12	6	17	283	109	618	5,0	1,0
Várong	157	12	2	1	7	1	3	0	11	59	20,3	118	10,2	1,9
Összesen:	3199	1621	628	173	602	307	417	247	665	13899	11,7	22465	7,2	1,4

Forrás: Járási esélyegyenlőségi program, 2015. szeptember, saját szerkesztés, 2017.

http://www.ddrmk.hu/documents/tolna/statisztika/telepules/Telepsor_tolna_1512.pdf

- 1) Regisztráltak száma/ a gazdaságilag aktív népesség becsült száma.
- 2) Nyilvántartott álláskereső a munkavállalói korú (15-64 éves) népesség százalékában
- 3) A relatív mutató az országos relatív mutatóhoz viszonyított aránya.

Jelen statisztikát némileg torzítja az a tény, hogy csak a nyilvántartott álláskeresőket tartalmazza. A foglalkoztatási helyzet a járásban a fentieknél ténylegesen rosszabb.

A legnagyobb probléma a kistelepüléseken van, mivel több községben az egyedüli foglalkoztató az önkormányzat. Új vállalkozások csak elvétve indulnak. Problémát okoz az a tény, hogy a szakképzett, minőségi munkaerő hiányzik mind a mezőgazdasági, mind az ipari és szolgáltatási ágazatokban.

Gazdasági jellemzők, hagyományos és jelenlegi tevékenységek

A megyét hagyományosan alapvetően mezőgazdasági foglalkoztatás jellemezte az utóbbi évtizedekben. A járásban a vállalkozások száma egyenlőtlenül oszlik meg.

A járás egyetlen városába, Dombóvárra települt közel háromnegyedük. Kaposszekcső, a területén elhelyezkedő ipari park által másodikként jelenik meg. A vállalkozások száma az elmúlt években kis mértékben csökkent. A mezőgazdasági vállalkozások a legnagyobb részben családi vállalkozások, melyek idénymunkában foglalkoztatnak külsős munkavállalókat.

Új vállalkozások a járás falvaiban nem alakulnak. A vállalkozások döntően kisvállalkozások. Jellemző, hogy a járás két legnagyobb piaci alapon működő foglalkoztatója a Pasha Kft., létszáma 2015-ben 278 fő, és a Viessmann Technika Kft. létszáma 2015-ben 251 fő (forrás HBI.hu)

A szolgáltató szektorban sem mutatható ki fejlődés.

A 2007-2014 évek között egy nagyobb foglalkoztató vonult ki a térségből, a Pátria Nyomda.

A rendelkezésre álló munkaerő képzettsége jelenleg nem megfelelő a magas technikai színvonalú, innovatív technológiai gyártók számára. Más városok, illetve vonzáskörzetükhöz képest hátrányt jelent a viszonylag nehézkes megközelíthetőség, az autópálya messzesége.

Összefoglaló a jelenlegi helyzetről

A Dombóvári Járás területén a gazdasági élénkülés jelei még nem látszanak, ezért gyenge a települések népességmegtartó ereje.

A járás egészére jellemző az előregedő népesség, ezért egyre nagyobb jelentősége van az időskorúak támogatásának.

A roma népesség viszonylag magas arányt képvisel. A tanuló korú roma népesség körében magas a hátrányos helyzetűek, halmozottan hátrányos helyzetűek aránya. Az aktív korú roma népességnél magas a közmunkában résztvevők aránya.

A HEP elfogadását követően alakultak ki a járási hivatalok, melyekhez több államigazgatási feladat átkerült a települési önkormányzatoktól. Ezek közül az esélyegyenlőséget érintő szakterületek, a szociális segélyezés, valamint a gyámügy a legjelentősebb.

Az önkormányzatoknak forráscsökkenés után kellett megoldaniuk a szociális feszültségek csökkentését a településeken.

Az iskolai esélyegyenlőség biztosítása teljes egészében elkerült a települési önkormányzatoktól, mert a köznevelési intézmények a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ irányítása alatt működnek.

A hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű családoknak kell kezdeményezniük nyilvántartásba vételüket az önkormányzatoknál, ez nehézkesen halad.

Emiatt sem a családok, sem a köznevelési intézmények nem kapják meg a kiemelt támogatást, illetve az intézmények közül néhány nem tud pályázni a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatására, mert a kimutatások szerint az ott tanuló diákok nem érik el a pályázatokhoz szükséges arányt.

A tudatos, együttműködésre alapozott helyi érdekű gazdaságfejlesztés fontos eleme, hogy teljes folyamatával, rendszerével a helyi közösséget szolgálja, ezáltal építi a közösséget, amellett, hogy gazdasági hasznokat eredményez.

14. táblázat: A nyilvántartott álláskeresők száma a tartózkodási helyük szerint, a projekt által érintett településeken(2017.02.20-i állapot szerint)²⁴

	Nyilvántartott összes(fő)	Munkavállaló korú népes. (fő)	Relatív mutató(%)
Dombóvár	580	12.919	4,50
Döbrököz	111	1.317	8,43
Lápafő	6	126	4,76
Szakcs	29	586	4,95
Várong	8	120	6,67
Tolna megye összesen	7.286	157.631	4,62

Forrás: http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=afsz_stat_telepules_adatok_2017, saját szerkesztés 2017.

15. táblázat: Anyilvántartott álláskeresők száma a Dombóvári járásban 2017. januári adatok szerint (fő)

2017. január	Férfi	Nő	Együtt	25 év alatti	25-54 év	55 év és feletti	Együtt	Általános Iskola	Szakiskola	Szakközép iskola	Gimnázium	Főiskola, egyetem	Együtt
Dombóvári járás	565	576	1.141	167	769	205	1.141	475	332	240	50	40	1.141

Forrás: http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=afsz_stat_telepules_adatok_2017, saját szerkesztés 2017.

Konzorciumot alkotó települések statisztikaibemutatása

DOMBÓVÁR

Dombóvár város Magyarország dél-dunántúli régiójának központjában található. A város a megyeszékhely Szekszárd után, Tolna megye második legnépesebb települése, valamint a Dombóvári járás székhelye. A település Tolna megye délnyugati részén, a Kapos folyó völgyében található, Baranya és Somogy megye határának szomszédságában, ezért vonzáskörzete túlterjed a megyehatárokon. A város területe 72 km². A település körzetében több tájegység található: eddig nyúlik el a Dél-Külső-Somogyi-dombság, a város egyes területei a Kapos-völgyben fekszenek, a szőlőhegy a zselici dombok tövében helyezkedik el. A város közelében húzódnak kelet felől a Tolnai-Hegyhát és a Völgység dombsorai, de jól láthatóak a város magasabb helyeiről a Mecsek csúcsai is. Dombóvár közlekedése jól kapcsolódik az országos rendszerekhez. A Dél-Dunántúl kiemelt vasúti csomópontja. A vasút a 19. század utolsó harmadától fontos szerepet játszott a település életében. A település a Budapest-Pécs és a Budapest-Kaposvár-Gyékényes fővonalak kereszteződési pontja. (Helyi esélyegyenlőségi program, Dombóvár Város Önkormányzata 2013.)

Szükséges hangsúlyozni Dombóvár város járási szerepét, hiszen az oktatás-nevelés, az egészségügy, a szociális ellátórendszerek, az idősgondozás a települések együttműködésével valósul

²⁴http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=afsz_stat_telepules_adatok_2017

meg. (*Helyi esélyegyenlőségi program, Dombóvár Város Önkormányzata 2013.*) Dombóvár járási központ, 2013. január 1-jétől pedig a járások kialakításáról szóló 2012. évi XCIII. törvény és a járási hivatalokról szóló 218/2012. (VIII.13.) Korm. rendelet értelmében járási központ is. A Dombóvári járást 16 település alkotja, ezek közül négy aprófalú (500 lakosnál kevesebb lakossal), 11 nagyobb község és az egyetlen város, Dombóvár. A Dombóvári járás területe 509 km², települései: Dombóvár, Attala, Csibrák, Csikóstóttós, Dalmand, Döbrököz, Gyulaj, Jágónak, Kapospula, Kaposszekcső, Kocsola, Kurd, Lápafő, Nak, Szakcs, Várong. Lakónépességének száma 2016. január 1-én 31.192 fő. A Dombóvári kedvezményezett járás [290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet]; társadalmi, gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések száma [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: 11 település; a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések száma [105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet]: 9 település (TEIR 2015).

Demográfiai adatok

A Dombóvári járás állandó lakóinak száma a 2016. január 1-i KSH adatok szerint 33.192 fő. A lakosság egyenlőtlenül oszlott meg a települések között. Dombóváron lakott a járás lakóinak 60 %-a, azaz 18.461 ember; a 11 nagyobb faluban 35 % (11 571 fő); a maradék 5 % pedig a négy kisebb településen élt. A járás népsűrűsége 64,5 fő/km² volt. A lakosság 24 %-a 2012-ben 60 éven felüli, ami meghaladta az országos átlagot (22%), a 14 éven aluliak aránya pedig csupán 13,5 % volt. A népesség demográfiai szerkezetét az időskorúak arányának lassú növekedése, a gyermeklétszám csökkenése, a lakosság számának egyenletes, lassú fogyása jellemezte.

A járás vándorlási egyenlege a 2012. évi adatok szerint negatív volt: 1.842 fő vándorolt a térségbe, miközben 1.931 hagyta el azt. A települések között kiemelkedik Kaposszekcső, amelynek vándorlási egyenlege + 37 fő, míg Dombóváron az egyenleg – a régiós és a megyei adatokhoz hasonlóan – negatív volt (940 odavándorló, 1015 elvándorló). A kistérségben összességében a 2012. évi adatok csökkenő mértékű elvándorlást jeleztek a korábbi évek gyakorlatától eltérően (2008: -129 fő, 2009: -249fő, 2010:-169 fő, 2011:-150 fő, 2012:-89 fő). Az is jól látható, hogy az elvándorlás mértéke a gazdasági válsággal egyenesen arányosan változott.

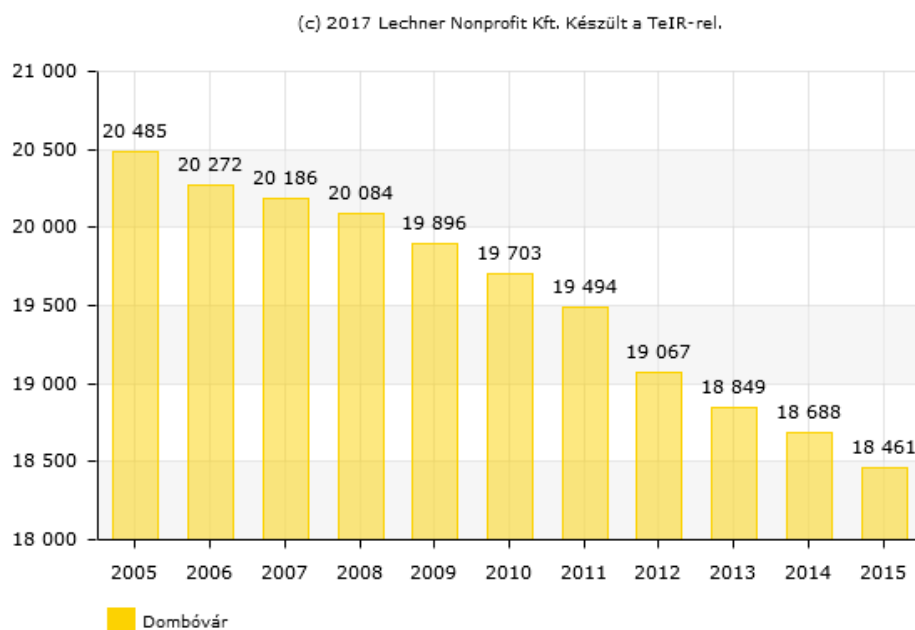
A munkaképes lakosságot az aluliskolázottság jellemezte. A járásban csak középiskolák vannak (3 db), felsőoktatási intézmény nincs. Komoly problémát jelent a szakképzés helyzetéből adódó szakmunkáshiány. Különösen kevés a szakképzett, minőségi munkaerő a mezőgazdasági szektorban, azon belül pedig az állattenyésztési ágazatban. (*A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020*)

Dombóvár város lakossága az 1900-as évektől jelentősen emelkedett, 1990-ben 21.812 fő volt. Szembetűnő, hogy 1990 és 2000 között kisebb ingadozás látszik, majd 2000 és 2013 között drasztikusan csökkent a létszám, 21.123 főről 18.461 főre (2015). (*TEIR.2015*)

Az adatokat elemezve az elmúlt évtizedben a legnagyobb lakosságcsökkenést 2011 és 2013 között szenvedte el a város, amikor 645 fővel kevesebb személy rendelkezett Dombóváron bejelentett lakóhellyel.

A város lakosságszámát nemcsak a születések és a halálozások befolyásolják, hanem a városba költöző, illetőleg a Dombóvárról elköltöző személyek száma is. A belföldi vándorlások rendelkezésre álló adataiból (*TEIR, 2015*) megállapítható, hogy a város vonatkozásában az elvándorlás a jellemzőbb, bár van olyan kiugró év (2007), amikor a városba érkezők száma (1.016 fő) meghaladta a távozókét (995 fő). Az elvándorlásban és a beköltözésben 2008-tól folyamatos növekedés tapasztalható, azaz a lakosság nagyobb arányban távozik, mint érkezik.

5. ábra: Dombóvár város lakosság számának alakulása (fő)

Forrás: <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep>

Gazdaság

A járásban a vállalkozások száma rendkívül egyenlőtlenül oszlik meg. A hárás egyetlen városába, Dombóvárra települt közel háromnegyedük (73 százalék). A regisztrált korlátolt felelősségű vállalkozások száma a várostérségben 549, melyből Dombóváron 391, Kaposszekcsőn 47 – ez nem jelent számottevő változást az elmúlt években. A további gazdasági szervezetek (kft, bt., stb.) száma sem csökkent jelentős mértékben az elmúlt években (a legfrissebb adatok szerint számuk 259), területi eloszlásuk a kft.-hez hasonlóan egyenetlen. A kiskereskedelmi üzletek száma sem változott szignifikánsan az elmúlt években, csökkent viszont az élelmiszer és ruházati jellegű egységek száma, ami valószínűleg a multinacionális kereskedelmi áruházak megjelenésének tudható be. A térség földrajzi jellegéhez igazodva magas a regisztrált östermelők száma: 959 fő. A mezőgazdasági szolgáltatók, szövetkezetek száma 2, mindkettő Dombóváron regisztrált.

Dombóvár és környéke több évszázadra visszamenően elsősorban mezőgazdasági jelleget mutat, amely a kiváló minőségű termőtalajának köszönhető. Termőhelyi értékszámban csak Békés megye előzi meg Tolna megyét. A mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek száma a várostérségben: 45.

Foglalkoztatottság

A Tolna Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztályának nyilvántartásában 2015. május 20-án 9.454 álláskereső szerepelt, amely az előző év azonos hónapjához képest 2.667 fős (22 %-os) csökkenést mutatott.

A vizsgált hónapban nyilvántartott álláskeresők Tolna megye gazdaságilag aktív népességének 9,4 %-át tették ki, amely az előző évinél 3,5 százalékponttal alacsonyabb értéket jelentett. A Tolna megyei tárgyhavi mutató az országos átlagnál 0,7 százalékponttal volt kedvezőtlenebb.

A nyilvántartott álláskeresők gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya 2015. május hónapban Dombóvár (13,3 százalék) és Tamási (10,3 százalék), körzetében volt a legmagasabb. Szekszárd vonzáskörzetében 9,0 százalék, Paks környékén 8,5 százalék, Bonyhád térségében 7,1 százalék volt a ráta értéke – ezek az arányok rendre kedvezőbbek voltak a megyei átlagnál.

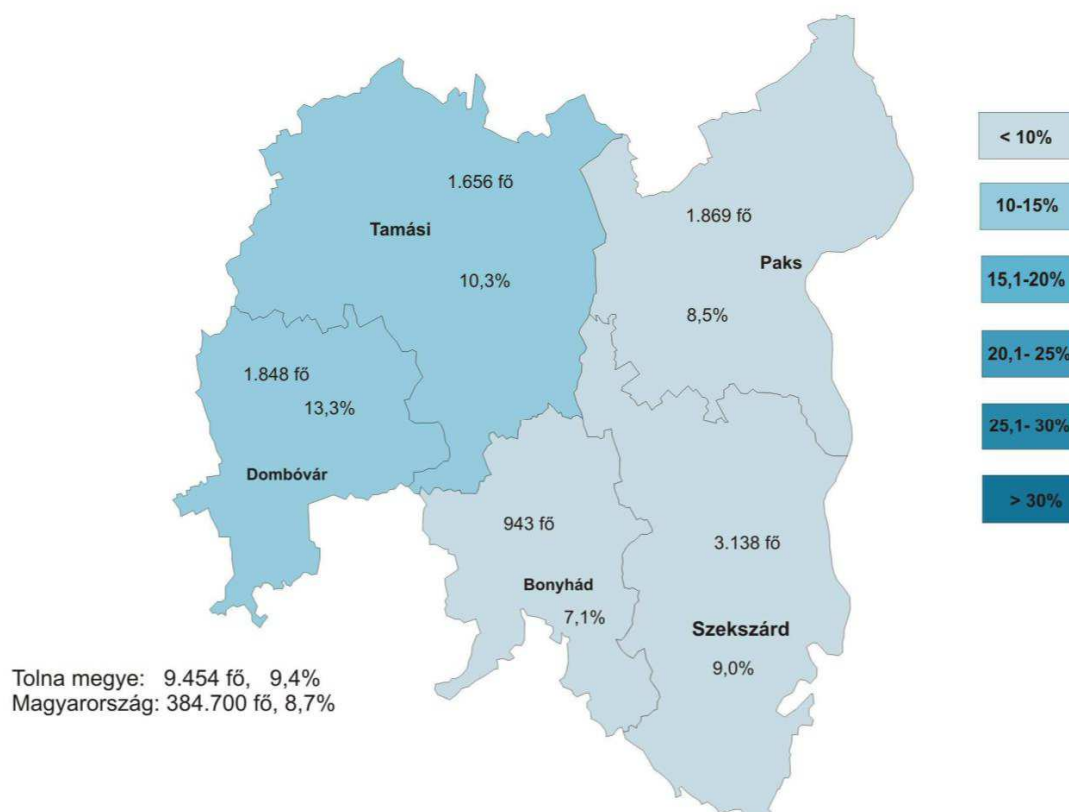
A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) legutolsó tájékoztatója szerint Dombóvár településen 2015 áprilisában 13.318 fő munkavállalási korú lakost és 1.059 fő álláskeresőt tartottak nyilván, a

relatív mutató 7,95 százalék. A nyilvántartottak egyharmada egy évnél hosszabb ideje álláskereső, azaz tartós munkanélküli. Az álláskeresők összetételét mutatja, hogy több mint az egyharmaduk (366 fő) legfeljebb 8 általános iskolai osztályt végzett,

Az NFSZ 2012 óta közöl a településsoros éves adatokat. Az adatokat összevetve, a következő tendencia érvényesül: az álláskeresők száma csökken, a relatív mutatók javulnak, mivel a munkavállalási korú népesség száma is nő.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat 2014. évi településsoros éves adatai szerint Dombóvár városában 1.069 fő volt a nyilvántartott álláskeresők éves átlagos száma, miközben a munkavállalási korú népesség 13.513 fő volt. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességhez viszonyítva 7,91 százalék, amely -1,81 százalékpontos eltérés jelent az országos átlaghoz képest (6,1 százalék). Mindez az országostól kedvezőtlenebb foglalkoztatási viszonyokat mutat. A 3.154 magyar település közül Dombóvár rendelkezik a legalacsonyabb relatív mutatóval (1.791), összességében a város a középmezőnyben helyezkedik el.

6. ábra:A nyilvántartott álláskeresők száma és gazdaságilag aktív népességhez viszonyított aránya Tolna megyében (2015. május)

Forrás: Tolna Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya 2015

DÖBRÖKÖZ

Döbrököz a Dombóvári járáshoz tartozó 2. legnagyobb lélekszámú települése. Önálló önkormányzata mellett Roma és Német nemzetiségi önkormányzata van, költségvetésének összege meghaladja a 300 millió forintot. Évente közel 100 fő közfoglalkoztatott személynek a jobb megélhetését tudja biztosítani, akik munkájukkal a település arculatának javításán kívül sokrétű tevékenységet végeznek.

A népesség demográfiai mutatói a településen belül a fogyást és az elöregedést mutatják. Egyre nagyobb nehézséget jelent a népesség körében az elöregedés, hiszen amellet, hogy fogy a népesség az idősebb korúak aránya fokozottan nő. A település eltartó képessége csökken, és ez a tendencia fokozódik. 2016-ra valamelyest javult a népességi mutató.

16. táblázat: Lakónépesség számának alakulása

	Fő
2005	2.108
2006	2.077
2007	2.064
2008	2.007
2009	1.967
2010	1.938
2011	2.038
2012	2.026
2013	1.980
2014	1.946
2015	1.961

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

17. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	Nyilvántartott álláskereső száma összesen	A nyilvántartott álláskereső megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség		8 általános		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		fő	%	fő	%	fő	%
2008	183	7	3,8	102	55,7	74	40,4
2009	166	17	10,2	83	50,0	66	39,8
2010	192	13	6,8	106	55,2	73	38,0
2011	179	14	7,8	93	52,0	72	40,2
2012	211	15	7,1	111	52,6	85	40,3
2013	174	9	5,2	84	48,3	81	46,6
2014	172	11	6,4	88	51,2	73	42,4
2015	153	11	7,2	82	53,6	60	39,2

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A tartós munkanélküliségen belül a nők és a férfiak tekintetében szignifikáns eltérés nem látható. A tartós munkanélküliség veszélye abban áll, hogy az egyént egyre nehezebb visszavezetni a munka világába. A Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya különböző eszközökkel – képzések, támogatás, közhasznú foglalkoztatás – igyekszik az álláskeresőket visszavezetni a munka világába. A hátrányos helyzetű csoportok, valamint a hátrányos helyzetű térségekben élők számára közlekedési akadályok, finansziális gondok miatt nehézségeket okoz a munkavállalás (más településeken lévő munkahelyek, többműszakos munka), valamint a munkaügyi regisztráció, ezzel elvesztik a szervezett segítségnyújtás esélyét. Az alacsony iskolai végzettségűeket (8 általános, vagy annál kevesebb) sokkal inkább sújtják az álláskeresői nehézségek.

LÁPAFŐ

A település lélekszáma 164 fő volt 2016.01.01-én. A lakosság száma folyamatosan ingadozik, az átlagéletkor növekszik. A helyi szövetkezetben 1-2 fő dolgozik. Magas a munkanélküliség aránya, a lakosság jelentős része elszegényedett. Gond, hogy pont a legszegényebbek nem termelnek semmit. A gyermekek Szakcsra járnak óvodába és általános iskolába. Szállításuk megoldott.²⁵

18. táblázat: Lakónépesség számának alakulása

	Fő
2005	179
2006	171
2007	167
2008	161
2009	157
2010	152
2011	167
2012	169
2013	171
2014	162
2015	164

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint a község lakossága 220 fő volt. A fenti táblázatban jól látszik, hogy a lakosság száma évről-évre ingadozik.

19. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség		8 általános		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		fő	%	fő	%	fő	%
2008	20	3	15,0	8	40,0	9	45,0
2009	24	5	20,8	13	54,2	6	25,0
2010	27	5	18,5	15	55,6	7	25,9
2011	22	3	13,6	13	59,1	6	27,3
2012	26	4	15,4	15	57,7	7	26,9
2013	13	2	15,4	6	46,2	5	38,5
2014	11	1	9,1	7	63,6	3	27,2
2015	7	0,0	0	7	100,0	0	0,0

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A táblázat adatiból jól látszik, hogy a nyilvántartott álláskeresők többsége 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Érdekes azonban figyelmet fordítanunk arra is, hogy a 2009. és a 2010. évben a nyilvántartott álláskeresők közel 20 százaléka meg általános iskolai végzettséggel sem rendelkezett. Pozitív dolognak számít azonban az, hogy a 8 általánosnál alacsonyabb végzettséggel rendelkezők száma a 2009. évtől folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A 2008. évben a nyilvántartott álláskeresők többsége (45 százaléka) 8 általános magasabb iskolai végzettséggel rendelkezett, sajnos azonban ennek aránya a 2009-2011. években jelentősen visszaesett.

²⁵ Járási esélyegyenlőségi program, Dombóvári Járás Településeinek Önkormányzatai, 2015 alapján

SZAKCS

1.000 fő alatti település, 20 km távolságra található Dombóvártól. A romák aránya 20 százalék feletti, van helyi nemzetiségi önkormányzatuk. A munkanélküliség aránya magas. Aki a TSZ megszűnése után földhöz jutott, az megél a gazdálkodásból.

Iskola, Óvoda, Öregek otthona van a településen. Az iskola négy települést lát el, a gyerekek közlekedését iskolabusszal oldják meg. A munkanélküliek közfoglalkoztatásban dolgoznak a pulykatelepen, zöldség-termesztésben. Szociális szövetkezet nincs.

A munkanélküliek részt vettek szakképzésben, azonban elhelyezkedni nem tudtak.

20. táblázat: Lakónépesség számának alakulása

	Fő
2005	984
2006	985
2007	954
2008	929
2009	923
2010	886
2011	883
2012	880
2013	875
2014	853
2015	811

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

21. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség		8 általános		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		fő	%	fő	%	fő	%
2008	124	10	8,1	65	52,4	49	39,5
2009	122	11	9,0	58	47,5	53	43,4
2010	123	12	9,8	61	49,6	50	40,7
2011	93	10	10,8	41	44,1	42	45,2
2012	68	6	8,8	35	51,5	27	39,7
2013	64	6	9,4	27	42,2	31	48,4
2014	60	5	8,3	32	53,3	23	38,3
2015	40	3	7,5	24	60,0	13	32,5

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

Elmondható, hogy a nyilvántartott álláskeresők körében az alacsony iskolázottság igen nagy probléma a településen. Felnőttoktatás azonban lehetőségek hiányában nem működik a településen.

A fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programokat a településen nem szerveznek. Képzéseken, továbbképzéseken a Dombóvári Járási Hivatal Járási Munkaügyi Kirendeltségének szervezésében vehetnek részt az érdeklődők.

VÁRONG

Község, lélekszáma szintén ingadozik 2016.01.01-én 156 fő volt. A XX század elején mintegy 500 fő lakott a településen, ma 200 fő alatti a lakosság száma. Fő foglalkoztató az önkormányzat. A volt TSZ Kft-ként működik, azonban kevés munkavállalót alkalmaz. A romák aránya alacsony.

22. táblázat: Lakónépesség számának alakulása

	Fő
2005	169
2006	171
2007	165
2008	164
2009	149
2010	148
2011	151
2012	152
2013	157
2014	156
2015.	156

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

23. táblázat: Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint					
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség		8 általános		8 általánosnál magasabb iskolai végzettség	
		fő	%	fő	%	fő	%
2008	28	0	0,0	20	71,4	8	28,6
2009	26	2	7,7	19	73,1	5	19,2
2010	29	1	3,4	17	58,6	11	37,9
2011	21	0	0,0	15	71,4	6	28,6
2012	28	1	3,6	16	57,1	11	39,3
2013	13	0	0,0	9	69,2	4	30,8
2014	10	0	0,0	8	80,0	2	20,0
2015	10	0	0,0	7	70,0	3	30,0

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A nyilvántartott álláskeresők körében minimális azon álláskeresők száma, akik általános iskolai végzettséggel nem rendelkeznek, azonban meg mindig nagyon magas azoknak a száma, aki csak általános iskolai végzettséggel rendelkeznek, tehát nincs (*piacképes, versenyképes*) szakmájuk. Felnőttoktatás azonban lehetőségek hiányában a településen nem működik. Várongon nemzeti önkormányzat nem, civil szervezet pedig egy működik.

1.2. A helyben működő kisközösségek feltérképezése és bemutatása

A helyi kisközösségek bemutatását a konzorciumban résztvevő települések szintjén végezzük. Elsőként a formalizálódott kisközösségeket, a **civil és non-profit szervezetek** számának alakulását mutatjuk be a 2010 és 2015 közötti időszakban a KSH vonatkozó statisztikái alapján.

24. táblázat: Non-profit szervezetek számának alakulása

Non-profit szervezetek száma	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dél-Dunántúli régió	6.761	6.779	6.685	6.714	6.661	6.460
Tolna Megye	1.637	1.673	1.676	1.652	1.615	1.857
Dombóvári járás	168	179	181	180	177	173
Dombóvár	108	115	118	119	114	111
Döbrököz	9	10	10	7	7	7
Lápafő	0	0	0	0	0	0
Szakcs	5	5	5	4	4	4
Várong	1	1	1	1	1	1

Forrás: KSH területi statisztikák, saját szerkesztés 2017.

25. táblázat: Civil szervezetek számának alakulása

Civil szervezetek száma	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dél-Dunántúli régió	5.973	5.979	5.899	5.919	5.866	5.714
Tolna Megye	1.448	1.479	1.483	1.460	1.425	1.405
Dombóvári járás	145	155	158	160	157	156
Dombóvár	95	101	105	107	103	101
Döbrököz	7	8	8	7	7	7
Lápafő	0	0	0	0	0	0
Szakcs	4	4	4	4	4	4
Várong	1	1	1	1	1	1

Forrás: KSH területi statisztikák, saját szerkesztés 2017.

Dombóvár Város Önkormányzata 216/2012. (VII.5.) Kt. sz. határozatával fogadta el Civil Koncepcióját. A www.birosag.hu oldal adatai alapján a dombóvári székhelyű bejegyzett társadalmi szervezetek (alapítványok és egyesületek) száma 125. Ezek közül 80 egyesület és 45 alapítvány működik jelenleg a városban. A szervezet-alapítási kedv az utóbbi években is jelentős, 2010-ben és 2011-ben 19 szervezetet vett nyilvántartásba vagy módosított a Tolna Megyei Bíróság (ebből az alapítványok száma 5). Az önkormányzatnál nyilvántartott civil szervezetek közül többen is nagy hangsúlyt fektetnek az esélyegyenlőségi célcsoportok problémáinak megoldására. A szervezetek az alábbi tevékenységeket jelölték meg alakulásuk során (amelyek a nemzetközileg is elfogadott osztályozási rendszernek is megfelelnek):

- Egészségügyi tevékenység: 12
- Jogvédő: 2
- Környezetvédelem: 3
- Kulturális: 16
- Oktatás: 10
- Polgárvédelmi: 1
- Sport: 35

- Szabadidős/hobbi: 4
- Szakmai, gazdasági, érdekképviselői: 6
- Szociális: 6
- Településfejlesztési: 3
- Egyéb: 24

Egyházak Dombóváron, amelyek főként a mélyszegénységben élőknek nyújtanak segítséget:

- Római Katolikus Plébánia
- Református Lelkeszi Hivatal
- Evangélikus Lelkeszi Hivatal
- Metodista Egyház
- Hit Gyülekezete

A **nemzetiségi önkormányzatok** célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat (konzorciumi tag)

Mélyszegénységben élők és romák:

- önálló irodahelyiség fenntartása a roma nemzetiséghez tartozók problémáinak megismerése,
- orvoslása, társadalmi hátrányaik enyhítése, a nemzetiségi jogok hatékonyabb érvényesítése és
- képviselete, a dombóvári roma nemzetiségi és a nemzetiségekhez kötődő civil szervezetek
- működésének támogatása, a velük való jobb együttműködés, az önkormányzati ügyek intézésének
- megkönnyítése érdekében;
- foglalkoztatási programok támogatása, együttműködések kialakítása roma nemzetiségű
- munkavállalókat foglalkoztató vállalkozásokkal, a Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi
- Központjával;
- hátrányos helyzetű roma nemzetiségű családok szociális helyzetének és életkörülményeinek
- javítása támogatással;
- adománygyűjtő akciók szervezése;
- részvétel a Szociális Kerekasztal munkájában.

Gyermekek:

- tábor szervezése hátrányos helyzetű roma gyermekek számára;
- együttműködés a Minden Gyermekek Lakjon Jól Alapítvánnyal;
- részvétel a dombóvári közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési terv felülvizsgálatában;
- részvétel a Dombóvári Oktatási Kerekasztal munkájában
- együttműködési megállapodás kötése oktatási intézményekkel a hátrányos helyzetű, különös tekintettel a roma nemzetiségű tanulók fejlesztését szolgáló programok megvalósítására.

Dombóvári Horvát Nemzetiségi Önkormányzat

Gyermekek:

- „Nemzetiségek Mikulása” program.

Dombóvári Német Nemzetiségi Önkormányzat

Mélyszegénységben élők és romák:

- jótékonybál.

Gyermekek:

- rendezvények szervezése óvodásoknak, iskolásoknak
- színházlátogatás.

Idősek:

- ételszállító jármű, orvosi műszerek és egészségügyi eszközök beszerzése Egyesített Szociális Intézmény számára.

A célcsoportokat segítő **alapítványok, egyesületek**

Mélyszegénységben élők és romák:

- Dombóvári Roma Közhasznú Alapítvány,
- Magyar Vöröskereszt Dombóvári Városi-területi Szervezete,
- TerneCserhája Egyesület,
- Dombóvár-Kernen I.R. Baráti Kör.

Gyermekek:

Oktatási intézmények Alapítványai, amelyek segítik a HH és HHH gyermekeket:

- Diákjainkért Alapítvány (Herceg Eszterházy Miklós Szakiskola),
- Dombóvári Illyés Gyula Gimnáziumért alapítvány (Illyés Gyula Gimnázium),
- Dombóvári Kisgimnazistákért Alapítvány (Illyés Gyula Gimnázium),
- Dombóvári Apáczai Alapítvány (Apáczai Csere János Szakközépiskola),
- „Cinege Cipője” A Dombóvári Móra Ferenc Általános Iskola Tanulóiért Alapítvány (Tolna Megyei
- Önkormányzat Móra Ferenc Általános Iskolája),
- „JALINGVA” József Attila Általános Iskola Idegen nyelv Tanításért Alapítvány (József Attila ÁMK),
- „Puernatus est nobis” – „Gyermek adatott nekünk” Alapítvány (Belvárosi Általános Iskola),
- Százszorszép alapítvány (Százszorszép Óvoda),
- Gyöngyszem alapítvány (Bezerédj Amália Óvoda),
- Kisbarát Alapítvány (Erzsébet Óvoda),
- Játékvár Alapítvány, (Szivárvány Óvoda).

Egyéb Alapítványok, amelyek segítséget nyújtanak a gyermekek számára:

- Az Ifjúság Zenei Neveléséért Alapítvány,
- Dombóvár Fiatal Értelmiségért Alapítvány.

Idősek:

- „Őszidő” Nyugdíjas Klub,
- Alkony-Támasz Alapítvány,
- Dombóvári Nyugdíjasok Érdekvédelmi Egyesülete,
- Életet az Éveknek Alapítvány.

Fogyatékosággal élők:

- Dombóváron
- Fénysugár Alapítvány,
- Magyar Vakok és Gyengénlátók Tolna Megyei Egyesülete „Dombóvári Baráti Kör”,
- Mozgássérültek Tolna Megyei Egyesülete Dombóvári Csoportja,
- Nyílt Szívek Közhasznú Egyesület,
- PRESIDIUM Közhasznú Egyesület,
- Tolna Megyei Siketek és Nagyothallók Egyesülete.

A projektbe bevont **4 település** esetében az alábbi **kisközösségeket** tartják nyilván

Döbröközi civil szervezetek a Bírósági nyilvántartása alapján:

- Döbröközi Cigányokért Kulturális és Szociális Alapítvány
- Döbröközi Községi Sportegyesület
- Döbröközi Német Egyesület
- Döbröközi Óvodásokért Közhasznú Alapítvány
- Döbröközi Polgárőr Egyesület
- Gyermekeinkért Alapítvány
- Hagyományörző Alapítvány

Önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi és civil szektor közötti partnerség bemutatása (MÁK törzskönyvi nyilvántartása alapján):

- Döbröközi Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Döbröközi Német Nemzetiségi Önkormányzat

Lápfőn a Helyi Esélyegyenlőségi Program adatai alapján nem működik sem civil szervezet, sem nemzetiségi önkormányzat.

Szakcsón 6 civil szervezet és egy nemzetiségi önkormányzat működik, melyek aktívan kiveszik a részüket a település kulturális életéből. Részt vesznek a községi rendezvények szervezésében, lebonyolításában, illetve saját programokat, rendezvényeket is szerveznek.

- Szakcsi Hagyományőrző Egyesület
- „Szentkúti” Horgászegyesület
- Szakcsi Beások Egyesülete
- Szakcsi Polgárőr Egyesület
- Szakcsi Sportegyesület
- Vadásztársaság
- Roma Nemzetiségi Önkormányzat.

Várongon nemzetiségi önkormányzat nem, civil szervezet pedig egy működik:

- Várongért Egyesület

A projekt keretében lehetőség van a helyi kisközösségek fejlesztésére, társadalmi szerepének megerősítésére. A helyi kisközösségek bevonása elengedhetetlen ahhoz, hogy projektünket sikeresen megvalósítsuk.

1.3. Községi felmérés

Községi tervezés kereteinek meghatározása

A projekt-tervezés folyamatában kulcsfontosságú a szakmai és társadalmi részvétel folyamatos biztosítása, különösen a szükségletfelmérés és a problémafeltárás fázisában. Kiemelten fontos szempont a széleskörű és érdemi partnerség megvalósítása a tervezés és a megvalósítás fázisában egyaránt. Az érintettek bevonásával a tervezés során a humán szolgáltatások fejlesztését érintő döntések, így maga a helyi emberi erőforrás fejlesztési terv (HEEFT) és a teljes projekt is nagyobb legitimitást nyer, elfogadottsága, támogatottsága erősödik. Ez a konzultatív tervezési hozzáállás előfeltétele annak, hogy a lakosság és a különböző érintettek magukénak érezzék a projektet és az abban lévő programokat, képzéseket, rendezvényeket. Nagyobb társadalmi támogatottsággal a megvalósítás is hatékonyabbá, gördülékenyebbé válhat.

A fentieket szem előtt tartva a HEEFT és a projektterv kidolgozása során kiemelt figyelmet fordítottunk az érintett szereplők bevonására, a munkát teljes folyamatában igyekeztünk kommunikálni, minden lényeges lépésben együttműködni, együtt gondolkodni a helyi és a vonzáskörzeti/ellátási szerepük okán érintett szervezetek szakembereivel, főbb véleményformálókkal, rajtuk keresztül a lakossággal. Az érintett célcsoportokat a rájuk jellemző sajátosságoknak leginkább megfelelő kommunikációs csatornákon, vagy velük kapcsolatban álló szakembereken keresztül igyekeztünk megszólítani.

A Felhívásban leírtak szerint az ágazatközi és a községi tervezés során figyelembe veendő szempontok és alkalmazandó módszertanok tekintetében irányadó dokumentum a TOP-7.1.1-16 Kulturális és községi terek infrastrukturális fejlesztése és helyi közösségszervezés a városi helyi fejlesztési stratégiához kapcsolódva felhívás mellékletét képező **Helyi Községi Fejlesztési Stratégia** (HKFS) – Tervezési útmutató című dokumentum.

Dombóvár Város Önkormányzata rendelkezik Helyi Községi Fejlesztési Stratégiával, a többi a konzorciumi partner egyike sem rendelkezik HKFS-val.

A községi tervezés során egyértelműen megállapítható volt, hogy Dombóvár városában a helyi községi és társadalmi élet, más hasonló adottságú településekhez képest aktív, azonban a különböző szervezetek együttműködése nem hatékony. A stratégia megalkotása során a társadalmi

problémákat és a nem hatékony együttműködési folyamatokat felismerve a közösség a következő pontokban határozta meg stratégia céljait:

1. A meglévő természeti környezet megismertetése és megőrzése, vagyis a környezetvédelem hangsúlyozása.
2. A helyi közösségen belüli együttműködések erősítése.
3. Élményközpontú közösségi élet kialakítása.
4. Szellemi és fizikai egészségmegőrzés.

A HKFS megvalósítását követően hosszú távon Dombóváron kialakul és megerősödik egy széleskörűen együttműködő közösség, olyan életteret kialakítva magának, amelyben minden generáció megtalálja helyét, és amely lehetőséget teremt a környezettudatos, egészséges és a dolgozó korosztályok számára innovatív munkát biztosító életre.

A projektvezető, Dombóvár alapvető érdeke és célja, hogy az egyenlő hozzáférés, az esélyegyenlőség és az integráció biztosításának elve az élet minden területén megvalósuljon a városban. Ehhez a lakhatási feltételek biztosítása mellett – széleskörű együttműködésen alapuló – többféle (szociális, képzési, foglalkoztatási, oktatási, a szolgáltatásokhoz való hozzáférést javító) intézkedés együttesével kíván hozzájárulni.

Az alacsony státuszú lakosok integrációja előmozdításának elengedhetetlen feltétele az egyenlő hozzáférés biztosításán túl olyan szolgáltatások tervezése és megvalósítása, amelyek csökkentik munkaerő-piaci hátrányaikat, javítják foglalkoztatási esélyeiket, hozzájárulva ezzel az alacsony státusz megváltozásához. Kiemelt cél segíteni a rossz szociális helyzetben élő családok kisgyermekének korai fejlesztését, a nagyobb gyermekek iskolai előrehaladását.

Az Önkormányzatnál a Kabinet Iroda feladata a civil szervezetekkel való kapcsolattartás, illetve a Civil Tanács munkájának segítése. Az évekig jól működő Civil szolgáltató Iroda – anyagi forrás hiányában – sajnos ma már nem működik. A Civil Tanács 2 havonta hívja össze a civil szervezetek vezetőit Civil Fórum keretében, ahol lehetőség van az aktuális kérdések, problémák megvitatására.

A nemzetiségi önkormányzatokkal történő kapcsolattartás az Önkormányzati Iroda humán referensének feladata, aki minden nemzetiségi önkormányzati ülésen részt vesz és segíti a képviselők munkáját.

Jelenleg nem állnak rendelkezésre megfelelő számban és minőségben olyan helyi civil szervezetek, amelyek tevékenységének fókuszja az alacsony státuszú családok támogatására irányulna. A munkaerő-piaci programokat lebonyolító Dombóvári Roma Közhasznú Alapítvány megszűnésével egy stabil szereplő tűnt el a város foglalkoztatási helyzetén javítani szándékozó szervezetek közül. Reménykeltő, hogy a 2014-es roma kisebbségi önkormányzati választások után felálló új Roma Nemzetiségi Önkormányzat aktívan részt kíván vállalni a településen élő hátrányos helyzetű gyermekek helyzetének javításában, ennek érdekében oktatási, kulturális, hitéleti programok szervezésébe kezdett.

Dombóvár Város Önkormányzata a Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat a részére külön helyiséghasználatot biztosít a Dombóvár, Szabadság u. 4. alatti épületben (Roma Ház), ahol a közösségi programok megtartására alkalmas helyiségek állnak rendelkezésre.

Dombóvár anti-szegregációs programjának horizontális céljai:

- Az esélyegyenlőség biztosítása a város minden fejlesztési beavatkozásánál, annak figyelembe vételével, hogy semmilyen fejlesztés nem járulhat hozzá a településen belüli, vagy kívüli szegregáció kialakulásához és erősödéséhez. Az esélyegyenlőség, a szegregáció-mentesség biztosítása a településen.
- Lakhatási integráció biztosítása.
- Oktatási integráció biztosítása.
- Az alacsony státuszú lakosság foglalkoztatási helyzetének javítása.
- A szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.
- Községi terek biztosítása.

Esélyegyenlőségi Járási Program: 2015. szeptemberében került elfogadásra a Dombóvári Járási JEP), mely egy ÁROP projekt keretében készült (ÁROP-1.A.3-2014-2014-0105) el. A JEP járási szintű helyzetelemzést és értékelést tartalmaz, valamint összefoglalja az alapelveket és célokat, melyek mentén későbbi fejlesztések tervezhetők. A programterv kidolgozás során jelentős hangsúlyt fektettek a Dombóvári járás tagjai arra, hogy az érintettek széles köre, így a kisközösségek és helyi civil szervezetek képviselői is befolyásolhassák és véleményezhessék a készülő programtervet.

Minden projektbe bevont település, illetve a megye és a járás is rendelkezik **Helyi Esélyegyenlőségi Programmal** (HEP), melyek célja olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzetének javítása érdekében. Minden HEP megfogalmazza azokat a feladatokat, amiket az akcióterv keretében el kell, hogy érjenek, meg kell, hogy valósítsanak. A Programokhoz való illeszkedést a 2.6 fejezetben mutatjuk be. A HEP készítése során szintén megvalósultak a szükséges közösségi felmérések, melyek eredményeit használni tudtuk jelen projekt előkészítésénél.

Ahhoz, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban feltárt problémákra megoldás szülessen elengedhetetlen, a munkába bevont önkormányzatok, civil szervezetek, közösségek és a célcsoport, az érintett lakosság párbeszéde, pozitív hozzáállása. Az egyes közösségi szereplők, helyi kisközösségek, civil szervezetek, nemzetiségi önkormányzatok esetében a HEP, illetve az egyéb tervezési dokumentumok pontosan meghatározzák és leírják a feladatokat.

A fentiek figyelembevételével tehát sikeres projektmegvalósítás szempontjából is elengedhetetlen a konzorciumi tagok együttműködésén túl, a helyi sajátosságok figyelembevétele, a helyi szervezetek, kisközösségek és civil szervezetek bevonása a megvalósításba. A bevonás esetében a párbeszédén túl, mindenképpen hasznos lehet az egyes szervezetek személyes tapasztalatának felhasználása, a szervezetek látókörében élő lakosság azonnali elérése és a szervezetek bevonása a gyakorlati megvalósításba, rendezvények, fórumok, találkozók, egészségügyi szűrőprogramok stb. keretében.

Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója: A koncepció célja, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyekre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt érdemes fektetni. A megye jövőképe célként fogalmazza meg, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek; aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt; és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét. A stratégiai program az alábbi kistérségi prioritásokat fogalmazza meg:

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok,
2. prioritás Gazdaság fejlesztés,
3. prioritás Környezet, energetika és közlekedés,
4. prioritás Társadalom fejlesztés.

Jelen projekt a 4. prioritás alábbi feladataihoz (Társadalom) illeszkedik:

- minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése, a közszolgáltatások minőségének javítása,
- munkavállalás, önfoglalkoztatás elősegítése,
- közösségfejlesztés.

Tolna megye számára kiemelten fontos cél az elvándorlás és a természetes népességfogyás mérséklése, megállítása rövid- és középtávon egyaránt. A megye gazdagodása, gyarapodása elképzelhetetlen aktív emberek nélkül. Ennek érdekében a megyei fejlesztési dokumentumok – összhangban az országos fejlesztéspolitikai célkitűzésekkel – különös hangsúlyt fektetnek a gazdaságfejlesztésre, a foglalkoztatás javítására, a vidékfejlesztésre és a közszolgáltatások fejlesztésére. Ezek összességében javítják a vidéken élők életminőségét, melynek következtében az emberek megtalálhatják számításukat, az anyagi jólét nyújtotta biztonság nem sarkall elvándorlásra, így az aktív korú csoportok gyermekei sem máshol, hanem Tolna megyében születnek meg. Ahhoz, hogy településeinken ne csupán emberek halmaza, hanem valódi helyi társadalom alakuljon ki, illetve maradjon meg, rendkívül fontos a *helyi identitás erősítése, a közösségi programok szervezése és a*

közös élmények átélése. A jó közösség egymásért tenni akaró és együttműködő embereket jelent, ami minden hosszú távú gazdasági fejlődés alapja, a helyi értékek megőrzésének biztosítója.

Településfejlesztési Koncepció és Integrált Településfejlesztési Stratégia: az érintett konzorciumi partnerek közül – a települések méretéből és jogállásából adódóan - ezen stratégiai dokumentummal csak Dombóvár város rendelkezik. A dokumentum főként a fizikai infrastruktúra fejlesztését célzó akciókat, projekteket és intézkedéseket fogalmaz meg, azonban a jövőkép és a célok egyértelműen tükrözik a humán erőforrás fejlesztési szándékot:

- hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása,
- kedvezőtlen demográfiai folyamatok(negatív) hatásainak mérséklése,
- vidéki életminőség javítása és a térség népességmegtartó képességének elősegítése.

Partnerek azonosítása

A korábban megvalósult stratégiai partnerségi tervezési anyagok vizsgálatán felül a projekt előkészítésének kezdetén a tervezési folyamatba közvetlenül bevonandó partnerek azonosítása és bevonásuk módjának meghatározása történt meg. A második lépésben meghatároztuk a szereplők bevonásának módját és formáját, valamint azokat a munkamódszereket, amelyek használatával hatékonyan tudtak részt venni a tervezésben. Mindezeknek megfelelően kerültek azonosításra a HEEFT készítésébe és jelen projekt előkészítésébe bevonni kívánt szervezetek, érdekcsoportok, szereplők. Az alábbi táblázatban azonosított szereplők jelentős részét el tudtuk érni a közösségi tervezési folyamat során:

26. táblázat: A humán szolgáltatásokat fejlesztő projektekbe jellemzően bevont érdekcsoportok

Önkormányzat/ hivatalok	Szolgáltatók	Közösségek/helyi szerveződések	Egyéb
Helyi önkormányzatok	Humán alapszolgáltatást végző intézmények	Lakosság	Képző intézmények
Szomszédos települések	Egészségügyi járóbeteg szakellátók	Környező települések lakossága	Rendezvényszervezők
Önkormányzati hivatalok	Védőnők	Helyi civil szervezetek	Helyi érdekcsoportok
Önkormányzati társulások	Oktatási tankerületi központok	Helyi kisközösségek	Közösségszervezők
Nemzetiségi önkormányzatok	Helyi akciócsoportok	Humán szolgáltatásban dolgozók	Családtagok
Közalapítványok	Helyi gazdasági szereplők / Főbb foglalkoztatók	Szülők/gyerekek	
Gyámhivatal	Egészségügyi szolgáltatók, intézmények	Fogyatékosok	
Kormányhivatal Foglalkoztatási Osztály	Kulturális intézmények	Idősek	
Egyházak	Nevelési intézmények (Bölcsődék / Óvodák / Iskolák)	Aktív korú, hátrányos helyzetű lakosság	
Egyéb intézmények	Szociális és gyermekvédelmi intézmények	Tanulók	

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

Közösségi tervezés szinterei

A különböző érdekeltek és szereplők között fontos volt a folyamatos kapcsolattartás kiépítése és fenntartása, ez a megfelelő terv elkészítésének alapja. E folyamat szinterei egyeztető fórumok, tematikus műhelyek, személyes elbeszélgetések, projekt egyeztető tárgyalások és az írásos kommunikáció voltak.

Az előkészítési munka során 2017. február-március hónapban 2 alkalommal került sor széleskörű partnerségi egyeztetésre a Dombóvár Város Önkormányzata szervezésében, ahol elsősorban a fenti táblázat első és második oszlopában szereplő szervezetek és intézmények jelentek meg. Ezek keretében alakult ki a projekt megvalósításában résztvevők konzorciumi, kerültek felmérésre az igények, szükségletek, meghatározásra a tevékenységek, a projekt szakmai tartalma. Az egyeztetésekről feljegyzés és jelenléti ív készült. Ezen alkalmakkor több személyes szakmai egyeztetésre, tematikus műhelymunkára (oktatás-nevelés, egészségügy, család- és gyermekjóléti szolgáltatás, foglalkoztatás, kulturális-közösségi szolgáltatás) is sor került.

Fentiek mellett több alkalommal került sor szakértői és megbízói egyeztetésre, személyes interjúkra, szakmai egyeztetésekre, illetve az elkészült dokumentum-részek véleményezésére (két alkalommal).

A közösségi felmérés során nem elegendő a települések vezetőit, intézményeit és civil szervezeteit megkérdezni a tervezett fejlesztésekkel és a lakosság igényeivel kapcsolatban. Szükséges a hátrányos helyzetű, alacsonyabb érdekérvényesítő képességgel rendelkező közösségek és egyének véleményének és szükségleteinek felmérése is.

1.4. NEET (Nem foglalkoztatott, és sem oktatásban, sem képzésben nem részesülő fiatalok Európában) fiatalok beazonosítása, bemutatása

Az Európai Unió kohéziós politikája a tagállamok gazdasági és társadalmi fejlettségbeli különbségeinek mérséklését, az uniós átlagtól jelentősen eltérő tagországok (illetve fejletlenebb régiók) fejlesztési és esélyteremtési politikájának támogatását célozza meg, a szükséges forrásokat pedig a strukturális alapok biztosítják.

A *végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésére* irányuló politikák az Európai Szociális Alap egyik beruházási prioritását jelentik. Erre utal, hogy az Európai Unió 2020 stratégiájában előírt öt célérték egyike a végzettség nélküli iskolaelhagyás mutatója, melyet EU-s átlagban, a 18–24 éves korúak számához viszonyítva 10%-ban határoztak meg. A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentését célzó szakpolitikai keretre vonatkozóan a tanács külön ajánlást adott ki. Az ex-ante feltételek a 2007–2013. évi programozási időszak tapasztalataira, a tanács ajánlására, valamint az EU 2020 folyamat európai szemesztere keretében születő értékelésekre és állásfoglalásokra is kiterjednek, továbbá az ország specifikus ajánlásokra adott szakpolitikai válaszok megvalósítását a bizottság külön értékeli.

A tanács 2012. évi ország specifikus ajánlásaiban kiemeli, hogy fennáll annak a kockázata, hogy a magyar iskolarendszerben nőni fog a végzettség nélküli iskolaelhagyás és a szegregáció, majd a rákövetkező évben (2013-ban) elfogadott ajánlásában pedig részletesen is foglalkozik a kérdéssel. A 2013. évi ország specifikus ajánlás hangsúlyozza, hogy Magyarországnak 2010-ig sikerült csökkentenie a végzettség nélküli iskolaelhagyók számát, de tovább kell csökkenteni a regionális különbségeket. Szorgalmazza továbbá, hogy Magyarország készítsen a végzettség nélküli iskolaelhagyókra vonatkozó nemzeti stratégiát, és gondoskodjon arról, hogy az oktatási rendszer minden fiatalnak biztosítsa a munkaerőpiacra jutáshoz szükséges készségeket, szaktudást és képesítéseket. Az ajánlás szerint javítani kell az általános iskolai oktatásban a befogadó szemléletet, illetve az ehhez való hozzáférést, különösen a romák számára.

Támogatni kell továbbá az oktatás különböző szakaszai közötti és a munkaerőpiac felé való átmenetet. Az is a javaslatok közé tartozik, hogy Magyarország hajtson végre olyan felsőoktatási reformot, amely nagyobb arányban teszi lehetővé a felsőfokú végzettség megszerzését, különösen a hátrányos helyzetű tanulók körében.

A kormány az ország specifikus ajánlásokra vonatkozóan kormányhatározatot adott ki, melyben felhívta az emberi erőforrások miniszterét, hogy részletesen dolgozzon ki a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésére irányuló, a 2013. évi Nemzeti Reform Programban szerepeltetni javasolt intézkedéseket a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése tekintetében, figyelembe véve a 2012. évi ország specifikus ajánlásokat.

27. táblázat: NEET arányok - régiók szerinti bontásban

Terület	15-24 év				
	2011	2012	2013	2014	2015
Európai Unió (28 ország)	12,9	13,2	13,0	12,5	12,0
Magyarország	13,2	14,8	15,5	13,6	11,6
Közép-Magyarország	10,7	11,6	12,8	10,7	7,9
Dunántúl	11,4	12,9	13,4	12,0	10,4
Közép-Dunántúl	11,6	12,8	11,9	11,1	7,5
Nyugat-Dunántúl	8,7	10,6	12,0	11,1	10,4
Dél-Dunántúl	14,1	15,3	16,8	14,1	14,0
Alföld és Észak	16,0	18,0	18,5	16,5	14,7
Észak-Magyarország	18,0	21,6	20,7	18,3	16,8
Észak-Alföld	17,8	19,1	19,3	18,2	15,1
Dél-Alföld	11,9	13,2	15,4	12,8	12,2
Terület	18-24 év				
	2011	2012	2013	2014	2015
Európai Unió (28 ország)	16,8	17,2	17,1	16,5	15,8
Magyarország	17,8	19,7	20,1	17,4	14,8
Közép-Magyarország	14,1	15,4	16,1	13,9	10,2
Dunántúl	15,7	17,2	17,8	15,1	13,2
Közép-Dunántúl	15,8	17,0	15,4	13,6	9,9
Nyugat-Dunántúl	12,0	14,3	16,4	14,3	12,9
Dél-Dunántúl	19,4	20,3	22,0	17,8	17,4
Alföld és Észak	21,5	24,3	24,3	21,2	18,8
Észak-Magyarország	24,1	28,5	27,3	24,1	21,8
Észak-Alföld	23,9	26,0	25,3	22,8	18,8
Dél-Alföld	16,1	17,8	20,2	16,4	15,9

Forrás: EuroStat, saját szerkesztés, 2017.

A NEET arányokat a 2011-2015 közötti időszakban vizsgálva elmondhatjuk, hogy bár az időszak végére az arányok javulni látszanak, és a 2012-2013-as tetőzés után egyre alacsonyabb az ebbe a kategóriába esők aránya. A régiókat egymáshoz mérten vizsgálva egyértelműen látszik, hogy a Dunántúli régiók közül a Dél-Dunántúli régióban a legmagasabb az ebbe a kategóriába esők aránya, ugyanakkor elmarad a keleti országrészben megfigyelhető arányoktól. A NEET arányok javulása az elmúlt időszakban bizakodásra adhatna okot, azonban a munkaerő-piaci helyzet elemzésénél néhány elfedő folyamatra, illetve hatékonynak nem mondható fejlesztési programokra vezethető vissza.

A köznevelési rendszer szelekciós hatása

Aggodalomra ad okot azon 15–29 év közöttiek számának növekedése, akik nem dolgoznak, ugyanakkor sem oktatásban, sem szakképzésben nem vesznek részt (az ún. NEET-csoport); arányuk ugyanis 2010-ben több évnyi csökkenést követően 16 százalékra ugrott az OECD-országokban.²⁹ Bár e populáció nagyságát számtalan tényező befolyásolhatja, valószínűnek látszik, hogy a fenti csoport

arányának növekedése számos OECD-országban a globális válság eredményeként a fiatalokra nehezedő sajátos megpróbáltatásokat tükrözi.

A középfokú oktatás magyarországi két évtizedes expanziója gyorsan csökkentette a legalacsonyabb végzettségű csoportok (általános iskola 8 osztályánál kevesebbet vagy 8 osztályt végzettek) arányát.

Kiemelt oktatáspolitikai célként fogalmazható meg, hogy ez a több évtizedes folyamat ne torpanjon meg és folytatódjon a legalacsonyabb végzettségűek számának csökkenése. A középfokú beiskolázás szintjén azonban célszerűnek látszik a képzési típusok egymás közötti arányának módosítása, elsősorban a gazdasághoz közeli képzések javára.

A köznevelési rendszer szelekciós hatásának nagy szerepe van az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők számának alakulásában is.

Felmérések bizonyítják, hogy Magyarország azok közé az országok közé tartozik, ahol a legnagyobbak az iskolák közötti különbségek. A tanulók közötti válogatás, a társadalmi háttér szerinti szelekció már nagyon korán elkezdődik és az a teljes köznevelési rendszerben jelen van.

Nemzetközi szinten először a PISA 2000-es adatfelvételének elemzése hívta fel a figyelmet (OECD 2001) a magyar oktatási rendszer erősen szelektív jellegére, amelyet mára már számos további hazai és nemzetközi vizsgálat is megerősített (pl. Csapó 2002a; Kertesi – Kézdi 2005, 2009, 2012; Tóth–Csapó – Székely 2010; OECD 2004, 2007, 2010b, 2013c).

Az utolsó PISA-mérés adatai ugyancsak azt jelzik, hogy Magyarország iskoláit nemzetközi viszonylatban is extrém mértékű szelekció jellemzi.²⁶

A családi háttér teljesítményt meghatározó hatása igen nagy, a magyar iskolarendszer kevésbé képes az esélyek kiegyenlítésére.

Az Európai Bizottság által kiadott "Európai oktatási és képzési monitor – 2013" hazánkra vonatkozó jelentése hangsúlyozza: az elmúlt évekhez képest nőtt a korai iskolaelhagyók száma. A szakképzésben különösen magas a lemorzsolódási arány, főleg a leghátrányosabb helyzetű régiókban. A jelentés rámutat arra is, hogy az Európa Tanács 2020 stratégia megvalósítási ütemtervéhez illeszkedve biztosítani szükséges a hátrányos helyzetű tanulók, különösen roma gyerekek egyenlő hozzáférését a jó minőségű, befogadó, többségi oktatáshoz. (Education and Training Monitor 2014-Hungary)

Végzettség szintjének szerepe az egyén életútjára, a korai lemorzsolódás veszélyei

A szakképesítés nélküli általános iskolai végzettség magában hordozza a munkaerőpiacról való kiszorulás és a társadalom peremére sodródás kockázatát.²⁷

Az egyének életpályáját, munkaerő-piaci kilátásait, a társadalomban betöltött szerepét, jövedelmi helyzetét, közvetett módon életminőségét és általános jóllétét jelentősen befolyásolja az oktatásban való részvétel lehetősége, illetve a tanulási folyamat során megszerzett iskolai végzettség szintje.

Az iskolából középfokú végzettség nélkül kieső fiatalok életük során jelentősen nagyobb eséllyel kerülnek hátrányos szociális, munkaerő-piaci és egészségügyi helyzetbe, mint nem iskolaelhagyó társaik, ez magyarázza, hogy az iskolai lemorzsolódás csökkentése nemcsak az egyénnek, hanem a társadalomnak is érdeke.

Fentieket figyelembe véve az iskolából korán kimaradók arányának 10 százalék alá történő csökkentése 2020-ig az Európa 2020 stratégia egyik kiemelt célkitűzése, amely eléréséhez az egyes tagállamok a saját – egyedi adottságaikhoz illeszkedő nemzeti vállalásaikkal járulnak hozzá.

²⁶ Csapó Benő – Fejes József Balázs – Kinyó László – Tóth Edit: Az iskolai teljesítmények alakulása Magyarországon nemzetközi összehasonlításban

²⁷ Loboda Zoltán, in: Új Köznevelés, 2014/1-2

Korai iskolaelhagyás jellemzői Magyarországon

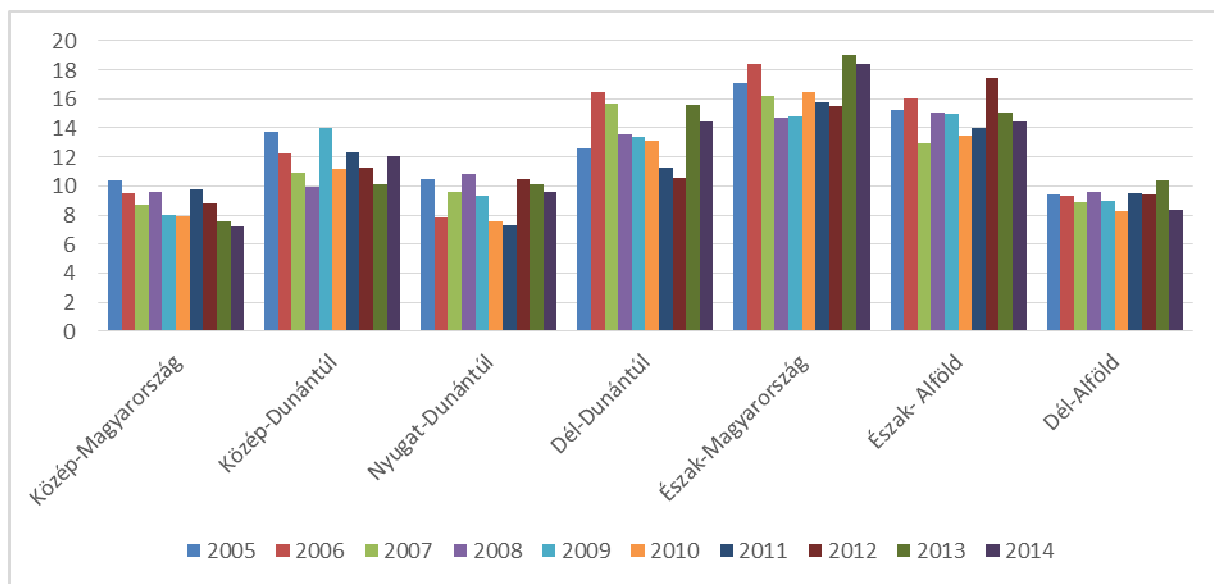
A fenti témában 1997 óta folynak kutatások hazánkban. Eszerint a korai iskolaelhagyók aránya 2010-ig csökkenő tendenciát mutatott, ezt követően ez az arány megtorpant, jelenleg pedig 11 százalékon állt meg a mutató.

A leszakadók arányában területileg is jelentősek a különbségek. Míg Közép-Magyarországon a korai iskolaelhagyók aránya még a 10 százalékos nemzeti célkitűzésnél is kedvezőbb (7,7 százalék), addig a projektünk szempontjából releváns, Dél-Dunántúlon, illetve az Észak-Alföldön meghaladta a 14 százalékot. (Education and Training Monitor 2014-Hungary)

A hátrányosabb helyzetű régiók, és azon belül is a szegényebb térségekben nagyon magas a lemorzsolódók aránya. Fontos kiemelni, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező népességben jelentős arányt képviselnek kisebbségi, hazánkban elsősorban a roma származású csoportok.

A lemorzsolódók közt az etnikai (elsősorban a roma) háttérrel összefüggő különbség a kutatási adatok szerint jelentős. Az iskolázatlan szülők által nevelt gyerekek közül nagyobb valószínűséggel esnek ki roma, mint nem roma fiatalok a nappali tagozatos iskolarendszerből, 46 százalék a 20 százalékkal szemben.

7. ábra: Korai iskolaelhagyók aránya Magyarországon régiók szerint, 2005-2014.

Forrás: Eurostat, 2015.

28. táblázat: A nappali oktatásban tanulók életkor szerint, 2015/2016 (fő)

Életkor (év)	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Középiskola	Felsőoktatás	Összesen
5 éves és fiatalabb	258 728	—	—	—	—	258 728
6–13	62 284	662 207	1	18 008	—	742 500
14	—	67 738	3 319	25 651	—	96 708
15	—	12 242	15 709	66 648	—	94 599
16	—	2 483	19 874	65 933	—	88 290
17	—	459	18 459	65 528	493	84 939
14–17	—	82 922	57 361	223 760	493	364 536
18	—	116	12 435	57 855	4 959	75 365
19	—	78	8 366	35 012	22 444	65 900
20	—	—	5 629	18 455	32 708	56 792
21	—	—	2 508	7 335	33 895	43 738

Életkor (év)	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola	Középiskola	Felsőoktatás	Összesen
22 éves és idősebb	–	–	1 339	3 070	115 604	120 013
18 éves és idősebb együtt	–	194	30 277	121 727	209 610	361 808
Összesen	321 012	745 323	87 639	363 495	210 103	1 727 572

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/oktatas1516.pdf>

Foglalkoztatottság, munkaerőpiac

A Dél-dunántúli Régióban megfigyelhető a gazdasági aktivitás csökkenése (már országosan átlag alatti), mely a gazdasági szerkezetváltozásokra vezethető vissza. A megyei és a járási munkanélküliségi statisztikák 2014 óta kissé javuló tendenciát mutatnak, ez azonban megtévesztő adat, mert az esélyegyenlőségi tervekben minden település vezetése a közfoglalkoztatás, és az ellátásból kiesők statisztikát torzító hatására hívja fel a figyelmet.

Az álláskeresői segélyben és álláskeresői járadékban részesülők száma csökkenő tendenciát mutat, ennek két oka lehetséges: egyik a beindult közfoglalkoztatás, másik pedig, hogy sokan már kikerülnek a munkaügyi központok nyilvántartásaiból, mert olyan régóta munkanélküliek, hogy nem jogosultak semmilyen ellátásra (látens munkanélküliség).

29. táblázat: Álláskereső és közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma - Tolna megye (fő)

Tolna megye	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.02.hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	1 106	2 085	1 876	1 955	1 754
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	615	830	1 196	1 188	937
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen:	1 266	1 244	1 613	1 511	1 308
-- Mezőgazdaság	530	742	915	853	754
-- Belvízelvezetés	207	35	67	77	77
-- Mezőgazdasági földutak karbantartása	125	16	10	42	44
-- Bio- és megújuló energiafelhasználás	14	1	14	20	16
-- Belterületi közutak karbantartása	72	24	61	98	98
-- Illegális hulladéklerakók felszámolása	68	19	13	40	44
-- Téli és egyéb értékteremtő közfoglalkoztatás	63	213	36	-	-
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	190	195	497	382	292
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-
Mindösszesen:	2 986	4 159	4 685	4 653	4 000
Közfoglalkoztatási mutató	1,82%	2,57%	2,93%	3,11%	2,67%

Tolna megye	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.02.hó
Ellátásban nem részesülő álláskereső száma zárónapon	7 829	6 270	5 045	3 819	3 717
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskereső száma zárónapon	1 176	1 141	1 140	1 304	1 441
Foglalkoztatás helyettesítő támogatásban részesülő álláskereső száma zárónapon	4 186	2 999	3 106	2 635	2 481
Regisztrált álláskereső száma zárónapon	13 191	10 410	9 291	7 758	7 639
Nyilvántartott álláskereső relatív mutatója	8,04%	6,42%	5,81%	5,19%	5,11%
Közfoglalkoztatási ráta	17,88%	27,48%	34,24%	37,49%	34,37%
Munka-vállaló korúak (15-64 évesek) létszáma	163 998	162 068	159 895	149 611	149 611

Forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

30. táblázat: Álláskereső és közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma –Dombóvári járás (fő)

Dombóvári járás	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.02.hó
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	201	332	325	357	319
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	67	106	151	148	108
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen:	355	324	358	369	351
-- Mezőgazdaság	190	257	274	267	253
-- Belvízelvezetés	75	8	5	9	7
-- Mezőgazdasági földutak karbantartása	29	5	4	0	-
-- Bio- és megújuló energiafelhasználás	-	-	11	13	13
-- Belterületi közutak karbantartása	18	4	2	12	12
-- Illegális hulladéklerakók felszámolása	6	0	-	-	-
-- Téli és egyéb értékteremtő közfoglalkoztatás	23	29	2	-	-
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	13	20	59	68	67
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-
Mindösszesen:	623	761	834	874	778

Dombóvári járás	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.02.hó
Közfoglalkoztatási mutató	2,74%	3,39%	3,76%	4,21%	3,74%
Ellátásban nem részesülő álláskereső száma zárónapon	1 461	1 254	972	716	693
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskereső száma zárónapon	196	203	199	205	220
Foglalkoztatás helyettesítő támogatásban részesülő álláskereső száma zárónapon	744	633	590	435	384
Regisztrált álláskereső száma zárónapon	2 401	2 090	1 761	1 356	1 297
Nyilvántartott álláskereső relatív mutatója	10,56%	9,30%	7,95%	6,53%	6,25%
Közfoglalkoztatási ráta	19,71%	19,71%	32,73%	39,20%	37,48%
Munka-vállaló korúak (15-64 évesek) létszáma	22 741	22 465	22 153	20 765	20 765

Forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

31. táblázat: Álláskereső és közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma – Településenként (fő)

Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma - 2017. február	Tolna megye	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápfő	Szakcs	Várong
Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás támogatása	1 754	319	169	34	2	15	12
Országos közfoglalkoztatási program támogatása	937	108	36	21	-	2	1
Járási startmunka mintaprogram támogatása összesen:	1 308	351	57	42	8	48	6
-- Mezőgazdaság	754	253	34	32	8	36	6
-- Belvízelvezetés	77	7	-	-	-	-	-
-- Mezőgazdasági földutak karbantartása	44	-	-	-	-	-	-
-- Bio- és megújuló energiafelhasználás	16	13	-	6	-	-	-
-- Belterületi közutak karbantartása	98	12	0	-	-	7	-
-- Illegális hulladéklerakók felszámolása	44	-	-	-	-	-	-
-- Téli és egyéb	-	-	-	-	-	-	-

Közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos létszáma - 2017. február	Tolna megye	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
értékteremtő közfoglalkoztatás							
-- Helyi sajátosságokra épülő közfoglalkoztatás	292	67	23	4	-	6	-
-- Egyéb startmunka mintaprogram	-	-	-	-	-	-	-
Mindösszesen:	4 000	778	262	97	11	64	19
Közfoglalkoztatási mutató	2,67%	3,74%	2,14%	7,47%	9,56%	11,65%	19,00%
Ellátásban nem részesülő álláskereső száma zárónapon	3 717	693	362	52	4	15	4
Álláskeresői ellátásban részesülő álláskereső száma zárónapon	1 441	220	111	12	2	9	3
Foglalkoztatás helyettesítő támogatásban részesülő álláskereső száma zárónapon	2 481	384	146	56	4	10	2
Regisztrált álláskereső száma zárónapon	7 639	1 297	619	121	9	34	10
Nyilvántartott álláskereső relatív mutatója	5,11%	6,25%	5,06%	9,36%	8,48%	6,10%	9,67%
Közfoglalkoztatási ráta	34,37%	37,48%	29,73%	44,39%	52,97%	65,64%	66,28%
Munka-vállaló korúak (15-64 évesek) létszáma	149 611	20 765	12 239	1 293	110	552	100

Forrás: <http://kozfoglalkoztatasi.bm.hu/>

A statisztikákból is jól látszik, és a helyi beszámolókból is az derül ki, hogy a közmunka terén a mezőgazdaságban végzett tevékenység a leggyakoribb, ami adódik a terület alapvető hagyományaiból is, illetve abból, hogy ennek kézzelfogható értékteremtő hozadéka van a legszegényebb rétegek számára is.

Az eddig megvalósult álláskeresői ellátásban, munkaerő-piaci elhelyezkedést támogató programokkal kapcsolatban több településen említették, hogy ezek mivel a járási központban, illetve a megyeközpontban valósulnak meg, nehezen elérhetőek, illetve sok esetben az elvégzett képzés nem jelent könnyebbé a munkaerő-piaci elhelyezkedésben, vagy mert nem hiányszakmákra készít fel, vagy mert egyébként sincsenek betöltetlen munkahelyek a térségben.

A Járási Munkaügyi Központon keresztül működik az „Első munkahely garancia” elnevezésű, a pályakezdő fiatal álláskeresői munkaerő-piaci helyzetének javítása érdekében indított központi munkaerő-piaci program.

1.5. A helyi munkaerő igények bemutatása

A helyi esélyegyenlőségi programokból az derül ki, hogy a helyi vállalkozások is egyre nehezebb helyzetben vannak a kedvezőtlen gazdasági körülmények miatt, így kapacitásbővítésre, létszámnövelésre nem-igazán van mód körükben. Helyi szinten a kis és családi vállalkozások a jellemzőek és ezek esetében a munkaerő utánpótlás csak az esetleges munkaerő kiesés esetén szükséges. Ez jellemző a közintézményekre is, és ez a tendencia nem támogatja az új munkahelyek létrejöttét.

A projekt megvalósítási területére jellemző munkaerő-piaci helyzet, gazdasági mutatók és helyi vállalkozások feltérképezése több nemzeti térségfejlesztési programhoz kapcsolódó dokumentumban megjelenik. Az aktuális helyzet bemutatása, a problémák feltárása, a problémák esetleges megoldása egyaránt megjelenik ezekben az anyagokban. *Tolna megye Integrált Területi Programja 2.0 2014-2020, Dombóvár településfejlesztési Konceptió és Integrált Településfejlesztési Stratégiája, illetve a települési HEP-ek* egyaránt megfogalmazzák azokat az elvárásokat, amiket a térségek önkormányzatainak meg kell valósítaniuk a gazdaság élénkítése, a munkaerő-piaci mutatók javítása, a helyi vállalkozói szféra erősítése érdekében, melybe elengedhetetlenül szükséges bevonni a térség munkaerő-piaci szereplőit, a helyi vállalkozókat, közösségeket, lakosokat és a döntéshozókat egyaránt.

A projekt tágabb környezetét tekintve, **Tolna megye** gazdasága vegyes képet mutat: a megye keleti felén az atomerőmű és az autópálya hatása is érzékelhető, míg a nyugati térségekben a mezőgazdaság dominál. Ennek megfelelően jelentős kelet-nyugati lejtő alakult ki gazdasági fejlettség tekintetében. A helyzet enyhítéséhez feltétlenül szükséges – főként a fejletlenebb térségekben – az önkormányzatok gazdasági szerepvállalása elsősorban a mezőgazdasági termelés és feldolgozás támogatása, a befektetéseket ösztönző műszaki és humán infrastruktúra kialakítása és a turisztikai attrakciófejlesztés terén, a helyi adottságoknak megfelelően. A gazdasági tevékenységek számos embernek biztosíthatnak munkát, akiknek képzésével magasabb hozzáadott érték érhető el. Az fenti cél segíti a települések, illetve térségek önellátásra való törekvését is, mely olcsóbbá teheti a vidéki életet, csökkenti a külső erőforrásokkal szembeni kitettséget.

Mindez illeszkedik a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) 1.1, 1.2 és 5.1 intézkedéséhez.²⁸

A **Dombóvári járásban** a vállalkozások száma rendkívül egyenlőtlenül oszlik meg. A járás egyetlen városába, Dombóvárra települt közel háromnegyedük (73 százalék). A regisztrált korlátolt felelősségű vállalkozások száma a várostérségben 549, melyből Dombóváron 391, Kaposszekcsőn 47 – ez nem jelent számottevő változást az elmúlt években. A további gazdasági szervezetek (Kft, Bt., stb.) száma sem csökkent jelentős mértékben az elmúlt években (a legfrissebb adatok szerint számuk 259), területi eloszlásuk a kft.-hez hasonlóan egyenetlen. A kiskereskedelmi üzletek száma sem változott szignifikánsan az elmúlt években, csökkent viszont az élelmiszer és ruházati jellegű egységek száma, ami valószínűleg a multinacionális kereskedelmi áruházak megjelenésének tudható be. A térség földrajzi jellegéhez igazodva magas a regisztrált őstermelők száma: 959 fő. A mezőgazdasági szolgáltatók, szövetkezetek száma 2, mindkettő Dombóváron regisztrált.

A rendszerváltást követően az ipar háttérbe szorulásával párhuzamosan erősödött a szolgáltatási szektor teljesítménye. A járás esetében működő szolgáltatási szektor Dombóvárhoz köthető. A dombóvári szolgáltatási szektor olyan erős, hogy a szolgáltatásban regisztrált vállalkozások számát tekintve Dombóvár a Szekszárdot követő második helyet foglalja el a vállalkozások 14,8 százalékát adva. Az ipar és az építőipar szempontjából hasonlóan erős a város, ahol szinte Pakssal megegyezően 14,3 százalékos értékkel a harmadik helyet foglalja el. Dombóvár központi szerepét növeli a multinacionális kereskedelmi egységek (SPAR, PENNY, LIDL, TESCO) betelepődése, amely nagymértékben fokozza a településen az átutazó forgalmat. Dombóvár esetében a K+F központja a Kapos Innovációs Transzfer Központ, ahol több olyan vállalkozás is található, melyek országos, sőt nemzetközi szintű kutatásokat is végeznek. (*A Dombóvári Kistérség Fejlesztési Programja 2014-2020*)

²⁸Tolna megye Integrált Területi Programja 2.0 2014-2020

Dombóvár számára kiemelten fontos, hogy hosszú távon stabilan biztosítani tudja a foglalkoztatás feltételeit, attraktív környezetet nyújtson a nagyvállalatok, kis- és középvállalatok, és egyéni vállalkozások, őstermelők munkahelyteremtésében, és ezáltal megállítsa és megfordítsa az elvándorlási folyamatot. A gazdaságfejlesztési politika a gazdasági növekedésre, a népesség jövedelmi státuszának emelkedésére, és a munkanélküliség csökkentésére koncentrál, egyensúlyban tartva a képzett és nem képzett munkaerő helyben foglalkoztatását. A település alapvetően olyan gazdasági vállalkozásokat kíván támogatni, amelyek **a helyi munkaerő-piacot biztosítják**.

Gazdaságfejlesztési politika

A településfejlesztés előkészítésében és megvalósításban egyre szorosabb és aktívabb az együttműködés Dombóvár Város Önkormányzata, a lakosság és a fejlesztések szereplői között. A partnerségi rendszerek biztosítják, hogy a helyi aktorok, térségfejlesztési szereplők, az önkormányzati, gazdasági, civil szféra aktív szervezetei és maga a lakosság együttesen tervezzék és valósítsák meg a városfejlesztési elképzeléseket, oly módon, hogy a változások a környezetet megkímélve, fokozatos gazdasági növekedéssel egyidejűleg, a város erőforrásait és tartalékait nem kimerítve, sőt fokozva valósuljanak meg, hosszú távon is működőképes várost létrehozva.

Dombóvár számára kiemelten fontos, hogy hosszú távon biztosítani tudja a foglalkoztatás feltételeit, attraktív környezetet nyújtson a nagyvállalatok, kis- és középvállalatok, és egyéni vállalkozások, őstermelők munkahelyteremtésében, és általa pozitívan befolyásolja az elvándorlási folyamatot. Dombóvár közvetlen térségében, járás- és megyehatáron túlnyúló szerepű központként működik. A város a régiós pozícióját, olyan gazdasági ágakra kívánja alapozni, amely egyedivé teszi, emellett számos gazdasági ág kapcsolható hozzá, amely szinergikus hatásai által tovább erősödik. A város és környezetére (járás) ható gazdaságfejlesztési politika a gazdasági növekedésre, a népesség jövedelmi státuszának emelkedésére, és a munkanélküliség csökkentésére koncentrál, egyensúlyban tartva a képzett és nem képzett munkaerő helyben foglalkoztatását. Dombóvár gazdaságfejlesztési politikája a gazdasági növekedésre, a népesség jövedelmi státuszának emelkedésére, és a munkanélküliség csökkentésére koncentrál, egyensúlyban tartva a képzett és nem képzett munkaerő helyben foglalkoztatását.

Gazdaságfejlesztést segítő intézkedések

A „Fenntartható és biztos gazdaság, munkaerő-piac” átfogó cél elérése érdekében elengedhetetlen az uniós források befektetés célú felhasználása, a kkv-k vállalkozásösztönző és segítő szolgáltatásainak kialakítása, valamint a nagy- és középvállalatok, valamint a kkv-k közötti gazdasági együttműködés erősítése.

A helyi vállalkozások támogatása egyrészt intézményi, mely során az önkormányzat az ügyintézés és a vállalkozások gazdasági és működési stabilitásában segítséget nyújt. Másrészt az önkormányzat pénzügyi támogatással, ösztönző rendszerekkel segíti a vállalkozások működési feltételeit, helyben maradásukat.

A sikeres gazdaságfejlesztés egyik kulcsa a területi együttműködésekben rejlő vertikális és/vagy horizontális kooperáció kiépítése. Az együttműködések révén javul a térségi szereplők versenyképessége, innovációs hajlandósága, beszállítói hálózata, amely további vállalkozásokat vonzhat a városba és a várostérségbe.²⁹

A kínálatához alkalmazkodó oktatás, szakképzés

A fenntartható és biztos gazdaság alapvető feltétele a **humán erőforrások jelenléte és minősége**. A helyi oktatási és képzési rendszernek rugalmasnak kell lennie a társadalmi és gazdasági igényekre, reagálnia kell a változó feltételekre, segítve mind az újonnan megtelepedő vállalkozások munkaerőigényeinek, munkaerő-utánpótlásának biztosítását.

Az önkormányzatnak együtt kell működnie a vállalkozásokkal és a képzőhelyekkel, intézményekkel. A szakképzés terén fontos, hogy az önkormányzat aktív részt vállaljon a szakmastruktúrák - térségi települések igényeivel összehangolt - kialakításában, valamint a képzési kínálat és a munkaerő-piaci

²⁹Dombóvár településfejlesztési Koncepció és Integrált Településfejlesztési Stratégia II. kötet Településfejlesztési Koncepció

kereslet harmonizálására irányuló tevékenységekben. A humán erőforrás hasznosításának kiemelt célja a kvalifikált és fiatal szakemberek térségben tartása, illetve számukra a vonzerő növelése.

Ugyanakkor nagy hangsúlyt kell helyezni a szakképesítéssel rendelkező középkorú szakmunkások továbbképzésére, illetve átképzésére a munkaerő-piaci keresletnek megfelelően. Ösztönözni kell a felnőttoktatást, a folyamatos tovább- és átképzés lehetőségeit meg kell teremteni. Az egészségiparra épülő nemzetközi turizmus, idegenforgalom számára fontos a megfelelő színvonalú nyelvtudás.

Kiemelt cél a diplomás fiatalok elvándorlásának megfékezése, a meglévő humánerőforrás megtartása, a fiatalok felsőoktatási tanulmányaik utáni visszacsbátása.

A munkanélküliség csökkentése érdekében ugyancsak fontos cél a munkaerő-piacra jutás elősegítését támogató programok, életvezetési és képzési programok megvalósítása, s a képzést segítő támogatási rendszer működtetése.

Foglalkoztatási helyzet, adottságok

- Kiemelkedően magas az álláskeresők és a közfoglalkoztatottak lakossághoz viszonyított aránya. Magas a hátrányos helyzetűek, a roma etnikumhoz tartozók aránya is.
- A térségből a fiatalok és a szakképzett munkaerő elvándorlása következtében kiemelkedően magas a regisztrált álláskeresőkön belül az alacsony végzettségűek (legfeljebb 8 általánost vagy 8 általánost nem végzettek) aránya, ez 42,65%.
- A térségben a magas munkanélküliség mellett számos területen munkaerőhiány is van.
- A járásban az átlagnál magasabb a roma lakosság aránya, amit a foglalkoztathatóság-fejlesztési programok tervezésénél figyelembe kell venni.

Lehetőségek a jelenben és a jövőben

- Hangsúlyos: az álláskeresők több lépcsős felkészítése (mentorálás, tréningek, majd betanító képzés, s csak utána lehetséges szakképzés).
- A foglalkoztatás szempontjából cél a közepes és nagyobb vállalkozások megtelepedése, a vállalkozások megerősödésének támogatása. A mikro-, kis- és középvállalkozások modernizációjának elősegítése, a vállalkozói kultúra megerősítése, műszaki technológiai háttérük fejlesztése, a fejlődésre képes vállalkozások piaci pozícióinak javítása, innovatív képességük növelése.
- Megújuló erőforrásokra épülő energiaszektor fejlesztése (energianövények, napenergia, szélenergia, geotermikus energia).
- A turisztikai kínálat fontos pillére a gyógy- és wellness turizmus, amelyhez a jelenleginél jobban kell koncentrálni a háttér egészségipar, a helyben elérhető terápiás egészségügyi szolgáltatások javítására, fejlesztésére.
- Egészségipar összekötése az idegenforgalmi/turisztikai lehetőségekkel, az időskorúakra és gyógyulásra épített szolgáltatás és gazdaságfejlesztés.
- Térségi ökológiai gazdálkodás, biotermékek, öko- és különleges igényű étkezési alapanyagok előállítása (laktózmentes, gluténments termékek), feldolgozása, kereskedelme.

Szükséges stratégiai és operatív lépések

- Szükséges a települések vezetőinek koordinált együttműködése annak érdekében, hogy a közfoglalkoztatásból ki lehessen emelni azokat, akik motiváltak az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre.
- Mindenképpen szükséges tervezett és hatékony reintegráló program kialakítása.

1.6. A projekt indokoltsága

1.6.1. A szakterület elemzése

Az **európai foglalkoztatási stratégia célja** a munkahelyek számának és a foglalkoztatás színvonalának növelése az Unióban, valamint a gazdasági növekedés, a foglalkoztatás növelése, a szegénység és a társadalmi kirekesztés csökkentése is célkitűzése az Európai Uniónak.

Magyarország 2014-től 2020-ig megfogalmazott foglalkoztatáspolitikai stratégiája összhangban van az Unió célkitűzéseivel. Ezen belül azonban számos specifikummal is bír. A stratégia végrehajtásának ex ante feltételei a következők:

- A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálatot képessé kell tenni személyre szabott, aktív, megelőző jellegű munkaerő-piaci eszközök, szolgáltatások biztosítására, a leginkább veszélyeztetett csoportok számára is.
- Stratégiai szakpolitikai keret a fiatalok foglalkoztatásának elősegítésére: az Ifjúsági Garancia program bevezetésének megalapozása.
- Az egy életen át tartó tanulás stratégiájának kidolgozása, melynek részét képezi a szakképzési rendszer minőségének és hatékonyságának fejlesztése.

A foglalkoztatáspolitikai – képzési szakterület prioritásai a 2014-2020 közötti uniós programozási időszakban az alábbiak:

- *Munkaerő-piaci belépés segítése* elsősorban a hátrányos helyzetű munkanélküliekre és inaktívakra fókuszálva. Ennek keretében foglalkoztathatóságuk javítását célzó aktív munkaerő-piaci eszközök, az ezeket megvalósító Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat szervezetének és munkaerő-piaci szolgáltatásainak fejlesztése, valamint a munkaerő-piaci belépést elősegítő célzott foglalkoztatási kedvezmények biztosításai kerülnek megvalósításra.
- *A fiatalok munkaerő-piaci integrációjának javítását* az Ifjúsági Garancia program bevezetése segítheti elő, mely számos támogatást, szolgáltatást magában foglal, pl. aktív munkaerő-piaci eszközöket és szolgáltatásokat a fiatalok számára, gyakornoki programok, fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása, non-profit szervezetek fiatalok foglalkoztatását segítő programjai.
- *Az egész életen át tartó tanulás ösztönzése a szakképzés és felnőttképzés támogatásával és fejlesztésének* keretében a tervezett fejlesztések a duális képzés elterjesztésének támogatását, a szakképzés minőségének javítását, felnőttképzési programok támogatását – kiemelten az alacsony iskolai végzettségűek és közfoglalkoztatottak foglalkoztathatóságának javítása érdekében –, valamint a felnőttképzés intézményrendszerének fejlesztését célozzák.
- *A munkavállalók és vállalkozások munkaerő-piaci alkalmazkodóképességének* javítását célzó tervezett fejlesztések a munkahelyi rugalmasság ösztönzésére, a kisgyermekesek rugalmas, napközbeni ellátásának fejlesztésére, a be nem jelentett munkavállalás elleni küzdelemre, a munkaegészségügy és munkabiztonság fejlesztésére, valamint a szociális partnerek programjainak támogatására irányulnak.

Az előzetes felmérések szerint a településeken a helyi, járási foglalkoztatás fejlesztésének hangsúlyait az azonosságok (munkahelyteremtés, képzés és átképzés, vállalkozások fejlesztése mellett) tükrözik. Szinte mindenhol megfogalmazásra került a **munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegekkel** való foglalkozás, külön is kiemelik a roma népesség foglalkoztathatósági felzárkóztatását, munkaerő-piaci helyzetük javítását. Általános problémát jelent, hogy a viszonylag magas számú egyéni vállalkozó, és a mérsékelt számú kisvállalkozók mellett – a közfoglalkoztatást nem véve alapul – csak kisebb mértékben vannak jelen az, értékteremtő alternatív kínáló szociális szövetkezetek, és a non-profit foglalkoztatók.

Az országos, megyei, járási és helyi foglalkoztatási célrendszer elsősorban a munkanélküliek, az álláskeresőket, a munkaerőpiacról kiszorulókat körének gondjainak megoldására, vagyis a munkaerő-piac kínálati, humán erőforrás oldalára helyezi a hangsúlyt és elemei az alábbiakban foglalhatók össze:

- Foglalkoztatás növelése: munkahelyteremtés; vállalkozóvá válás támogatása; területi munkaerő-piaci különbségek csökkentése; a feketemunka visszaszorítása.

- A foglalkoztathatóság javítása: a munkaerő egészségi alkalmasságának javítása; a képesség- és készség szint növelése.
- A munkaerőpiac rugalmasságának javítása: az informáltság növelése; a munkaerő-közvetítés ösztönzése; a munkavállalók szakmai mobilitásának növelése.
- A munkanélküliség megelőzése: a képzési struktúra összehangolása az igényekkel; pályorientációs tanácsadás fejlesztése.
- A munkahelymegtartás támogatása: különösen fontos, hogy a már működő vállalkozások, munkáltatók képesek legyenek megtartani a náluk foglalkoztatott munkaerőt. Munkahelymegőrzési, és részmunkaidős foglalkoztatás támogatása, vagy a munkahelyek megtartását segítő képzés biztosítása.
- Egyes hátrányos helyzetű csoportok kiemelt támogatása: nők, pályakezdők, megváltozott munkaképességű emberek, roma álláskereső, idősebb munkavállalók, tartósan munkanélküliek.³⁰

A támogatási kérelem megvalósulása nélkül a projekt terület foglalkoztatási, foglalkoztathatósági gondjai felerősödhetnek. A települések elszigetelődhetnek, az elkezdődött fejlesztések leállhatnak. A negatív irányú változások a következők lehetnek:

- tovább nő a hátrányos helyzetű álláskereső száma,
- folytatódik az elvándorlási tendencia,
- a vállalkozások nem tudják pótolni a kieső munkaerőt,
- a helyi gazdaság nem fejlődik, stagnálni fog, illetve beszűkül,
- a foglalkoztatási szempontból depresszív települések tovább szegényednek.

E folyamatok helyes irányba terelése, a térségi (járási) foglalkoztatáspolitikai, a komplex humánerőforrás-fejlesztés meghatározója lehet a projekt.

Az Európai Unió stratégiai célja a foglalkoztatottak arányának 75 százalékra történő növelése, és ezzel egyidejűleg a foglalkoztathatóság javítása 2020-ig. A foglalkoztathatóság szoros összefüggést mutat az iskolai végzettség szintjével, a képesítésekkel, ezért is irányul az **Európa 2020 stratégia** öt számszerű **célkitűzéseinek** egyike az alacsony iskolai végzettségűek arányának visszaszorítására.³¹

Az egyének életpályáját, munkaerő-piaci kilátásait, a társadalomban betöltött szerepét, jövedelmi helyzetét, közvetett módon életminőségét és általános jóllétét jelentősen befolyásolja az oktatásban való részvétel lehetősége, illetve a tanulási folyamat során megszerzett iskolai végzettség szintje.

Magyar viszonylatban úgy fogalmazzuk a szakértők, hogy „a szakképesítés nélküli általános iskolai végzettség magában hordozza a munkaerőpiacról való kiszorulás és a társadalom peremére sodródás kockázatát.”³² Mindez természetesen vonzza a jelenség halmazati, negatív társadalompolitikai következményeit is.

A **korai iskolaelhagyás** egyéni, társadalmi és államháztartási költségei számottevőek: az iskolából középfokú végzettség nélkül kieső fiatalok életük során jelentősen nagyobb eséllyel kerülnek hátrányos szociális, munkaerő-piaci és egészségügyi helyzetbe, mint nem iskolaelhagyó társaik.

Az iskolai lemorzsolódás csökkentése nemcsak az egyénnek, hanem a társadalomnak is érdeke, mivel a korai iskolaelhagyás közgazdasági költségeinek nagyságrendje az európai országokban fejenként átlagosan 100 ezer és 1,8 millió euró közé esik.

Fentieket figyelembe véve az iskolából korán kimaradók arányának 10 százalék alá való csökkentése 2020-ig az Európa 2020 stratégia egyik kiemelt célkitűzése, amely eléréséhez az egyes tagállamok a saját – egyedi adottságaikhoz illeszkedő nemzeti vállalásaikkal járulnak hozzá.

³⁰ Szellő János: Munkaügyi foglalkoztatási stratégiák, tanulmány. In.: Vállalkozói Kézikönyv 1 x 1 2. kötet szerk.: Kocsis Tamás. Somogy Megyei Vállalkozói Központ Közalapítvány, Kaposvár, 2008.

³¹ Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia

³² Loboda Zoltán, in: Új Köznevelés, 2014/1-2

A hátrányosabb helyzetű régiók, és azon belül is a szegényebb térségekben nagyon magas a lemorzsolódók aránya. Fontos kiemelni, hogy az alacsony iskolai végzettségű népességben jelentős arányt képviselnek kisebbségi, hazánkban elsősorban a roma származású csoportok.

A lemorzsolódók közt az etnikai (elsősorban a roma) háttérrel összefüggő különbség a kutatási adatok szerint jelentős. Az iskolázatlan szülők által nevelt gyerekek közül nagyobb valószínűséggel esnek ki roma, mint nem roma fiatalok a nappali tagozatos iskolarendszerből, 46 százalék a 20 százalékkal szemben.

A **végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkenése** érdekében az oktatási rendszer minőségét, hatékonyságát és eredményességét, a képzettségi szint javítását szolgáló intézkedésekre nagy szükség van. Ugyanakkor az alacsony képzettségű fiatalok munkaerő-piacon való elhelyezkedésében, a változó gazdasági, munkaerő-piaci környezethez való alkalmazkodásukban és a foglalkoztathatóság javításában kiemelt szerepe van a komplex, összehangolt szakpolitikáknak (szociál- egészség- kultúrpolitika, a munkahelyteremtési kezdeményezéseknek stb.), és hangsúlyosan a felnőtt- és szakképzésnek.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése közvetlenül javítja az egyének életesélyeit, foglalkoztathatóságukat, alkalmazkodóképességüket, a vonatkozó stratégia pedig közvetve járul hozzá a társadalmi szolidaritás, felzárkózás további erősítéséhez, a polarizálódás, a leszakadás és a szegénység elleni küzdelemhez.

Lehetséges alternatívák a korai iskolai elhagyás megelőzésére

A *Második Esély Iskolák* a tartós munkanélkülivé válás csökkentését célozzák meg a közoktatásból kimaradt fiatal felnőttek, romák esetében. Elterjedésüket az Európai Unió kifejezetten támogatja: több olyan közösségi program folyt a múltban és folyik ma is, amelyek ilyen oktatási formák létrehozását és ezeknek az oktatási rendszerbe való beépítését célozzák. Azok az országok, ahol a lakosság jelentős hányada alacsonyan képzett, kevésbé versenyképesek, a versenyképességi rangsorban fokozatosan lemaradnak, gazdasági növekedésük tendenciózusan alacsonyabb lesz. Ilyen a helyzete Magyarországnak is. Széles rétegek szorulnak ki a munkaerőpiacról, akiknek az eltartása a szociális ellátórendszert, az állami költségvetést jelentősen megterheli, ez további korlátot jelent a beruházások, a gazdasági növekedés számára. Az EU definíciója szerint korai iskolaelhagyóknak számítanak mindazok a fiatalok, akik 24 éves korukig nem szereznek középfokú iskolai végzettséget, amelynek birtokában megkezdhetnék felsőfokú tanulmányaikat. Az Európai oktatási és képzési monitor 2013. évi jelentésének adatai alapján a 2010-es adatokhoz (10,5 százalék) képest nőtt a korai iskola elhagyók aránya a 18-24 éves korcsoport körében, (11,8 százalék), amely egyrészt az iskolából alacsony végzettséggel kikerülő nagyobb számával, másrészt a felnőttoktatásban való részvétel csökkenésével magyarázható.

Tanodák Magyarországon több mint 15 éve működnek. A kezdeti projektek elsősorban civil támogatási forrásokból tudtak működni, 2004 után Európai Unió források is elérhetővé váltak, sőt, a tanoda programok a fejlesztési, támogatási rendszer részeivé váltak. Ennek hatása megfigyelhető a tanodák számának változásában is: az első tervezési ciklusban (2004-2006, HEFOP) 67 tanoda, a második tervezési ciklusban (2007-2013, TÁMOP) 58, majd 178 tanoda részesült támogatásban: a 2015-ben zárult TÁMOP 3.3.9. Tanoda pályázatban 178 tanoda nagyságrendileg 5.500 tanulót ért el 5,3 milliárd Ft-os támogatással, 24 hónapon keresztül. A 2016. elején meghirdetett EFOP-3.3.1-15 és VEKOP-7.3.2-16 pályázati felhívások keretében összesen 5,35 milliárd Ft támogatásból kezdhették meg a kedvezményezettek a munkát az elmúlt időszakban.

A tervezett projekt a fentiek értelmében regionális szinten járulhat hozzá a végzettség nélküli iskolaelhagyás megakadályozásához. A projektben megvalósuló szakmai tevékenységek, a hátrányos helyzetű, különös tekintettel roma lakosság bevonásával azok oktatási, szakmai, egészségügyi és munkaerő-piaci esélyeik javulhatnak.

A szociodemográfiai tényezők (nem, életkor, családi állapot, iskolai végzettség), azon belül is az iskolai végzettség jelentősen befolyásolja az egészségi állapotot. Az anyagi depriváció és a pszichoszociális erőforrások alacsony szintje (életirányítási képesség, szociális támogatás) és a **rossz**

egészségi állapot között szignifikáns kapcsolatot mutat számos hazai és nemzetközi tanulmány. Az életstílus rizikótényezői, a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a fizikai inaktivitás, a droghasználat, a helytelen táplálkozás előfordulási gyakorisága szignifikánsan nő az alacsonyabb iskolai végzettségű csoportokban. A hátrányos helyzetű csoportok egyik fő ismérve, kritériuma, az alacsony iskolai végzettség és rossz munkaerő piaci státusz. Ezen rizikótényezők, valamint a kistérség infrastrukturális sajátosságait – a közösségi közlekedés problémái, ami az alap és szakellátás igénybevételi nehézségeit eredményezi – figyelembe véve, a primer és secunder prevenciós programok helyben történő lebonyolítását kiemelt fontosságúnak tekinthetjük. Az egészségfejlesztés, egészségnevelés lehetőségeit minél szélesebb körben elérhetővé tevő programok, az egészségnapok, a tematikus előadások, alkalmasak az iskolázottságból fakadó ismerethiány mentén kialakuló egyenlőtlenségek csökkentésére. Az információ átadás mellett szemléletformáló hatásúak, amely hatások hosszabb távon is érvényesülhetnek. Az egyéni állapotfelmérések, kockázatbecslések és tanácsadások lehetőséget adnak a különböző nagy népegészségügyi súlyú betegségek kockázatának felmérésére, lehetőség szerint legkésőbb a preklinikai szakaszban, ami lehetővé teszi a gyors szakorvosi intervenciót, illetve az egyén egészségkontrolljának növelését. A programelemek az **„Egészséges Magyarország 2014-2020”** Egészségügyi Ágazati Stratégia irányelveivel harmonizálnak, amely prioritásként fogalmazza meg a népegészségügyi szolgáltatások megújítását, középpontban az egészség választását előmozdító ismeretek és készségek fejlesztésével.

A 2015. évi egészségjelentés adatai alapján „megállapítható, hogy bár a magyarok születéskor várható élettartama folyamatosan növekszik, a nőknél 5, a férfiaknál 7 évvel még mindig rövidebb, mint az Európai Uniót alapító 15 országban (EU15). Magyarországon a 65 éves kor előtt bekövetkező halálozás aránya kétszerese az EU15-ben tapasztaltnak, ami minden bizonnyal jelentősen rontja az ország gazdasági versenyképességét. A teljes népesség halálozása is hasonlóan alakul: bár az utóbbi 10 évben csökkenő tendencia figyelhető meg, aránya még így is másfélszerese az EU15 országokban kimutathatónál. Az összes halálozás több mint felét a keringési rendszer megbetegedései okozták, amelynek 20%-os csökkenése ellenére is nőtt a különbség a magyar és az EU15 országok adatai között. Az iszkémiás szívbetegség okozta halálozásban például a nőknél több mint 4-szeres volt a különbség! 2013-ban az összes halálozás negyedét a rosszindulatú daganatok okozták, melyek közül a legtöbb halált – csökkenő sorrendben – a nőknél a tüdő-, az emlő-, a vastag- és végbéldaganatok okozták, míg a férfiaknál a tüdő-, a vastag- és végbél- valamint a szájüregi daganatok.

A 2014-es egészségfelmérés is alátámasztotta, hogy a krónikus betegségek kialakulásában kiemelkedő szerepet játszó egészségtelen életmód a magyarok jelentős többségére jellemző. A felnőtt lakosság több mint fele súlytöbblettel él, csak minden 6. felnőtt végez a WHO ajánlásainak megfelelő testmozgást, minden 20. alkoholfogyasztása már egészségkárosító, és minden harmadik dohányzik. Figyelemre méltó, hogy az elmúlt évek jelentős népegészségügyi intézkedései ellenére a naponta dohányzók aránya 2009 óta lényegében nem változott, sőt a naponta cigarettára gyújtó fiatal felnőttek aránya még emelkedett is az elmúlt 5 évben.

A 2015. évi egészségjelentésben megállapítást nyert továbbá, „hogy a lakosság körében a legelterjedtebb krónikus betegségek a magas vérnyomás, a derék- vagy hátfájás és a szív- és érrendszeri betegségek. További gyakori orvos által diagnosztizált megbetegedés még az allergia (12%) és a lakosság 8%-át érintő cukorbetegség. A magyar felnőtt lakosság 54%-a túlsúlyos vagy elhízott. Önbevallás alapján a fiatal felnőtt nők 23%-a, a férfiak 40%-a volt túlsúlyos vagy elhízott, és ez az arány az életkor előrehaladtával egyre nőtt. A 2009-es adatokhoz összevetve megállapítható, hogy kisebb csökkenés (4,4%) csak a középkorú nőknél figyelhető meg.

2014-ben a magyar lakosság egytizede későn vagy egyáltalán nem jutott hozzá a megfelelő egészségügyi ellátáshoz a lakóhelye és az egészségügyi intézmény közti nagy távolság, nehézkes közlekedés vagy anyagi okok miatt.”

A legnagyobb egészségvesztést okozó betegségcsoportok, a kardiovaszkuláris, a daganatos és a mozgásszervi betegségek tekintetében egyaránt elmondható, hogy a primer és secunder prevenciós lehetőségeik nem csak jelentősek, bizonyítottak, hanem alkalmazásuk rendkívüli módon szükséges is.

32. táblázat: A térségi humán szolgáltatások SWOT-analízise

Erősségek	Gyengeségek
<ul style="list-style-type: none"> Járási ipari parkok megléte. Megfelelő mennyiségű szakképző hely. Egyetemi háttértámogatás megléte. Megfelelő mennyiségű tanár. Szabad munkaerő kapacitás. Meglévő együttműködések a közigazgatási, a piaci és civil szféra szereplői között. A Paktum projekt támogatottsága megfelelő a megyében. A vállalkozások pozitív hozzáállása a duális képzéshez. A Kormányhivatal munkaerő-piaci szolgáltatásokkal kapcsolatos tapasztalatai. 	<ul style="list-style-type: none"> Kevés az ipar részesedése a foglalkoztatásban. Földrajzi adottságok, aprófalvas települések. A rendelkezésre álló szabad munkaerő kapacitás összetétele nem megfelelő. A szakképzés tartalmi és színvonalbeli teljesítménye. A halmozottan hátrányos települések szociális, képzési elmaradottsága nagy. A kistelepülések közlekedési infrastruktúrája nem kielégítő. Gyorsan előregedő népesség. A képzetebb munkaerő elvándorlása. A szakképzők és a vállalkozások összehangolásának, együttműködésének hiánya. Kicsi a munkavállalók mobilitása Alacsony az álláskeresők motivációs szintje.
Lehetőségek	Kockázatok
<ul style="list-style-type: none"> Közfoglalkoztatás átvezető szerepének kialakítása. Új alapokra helyezett partneri együttműködések kialakítása a munkaerő-piaci szereplők között. Termelő vállalatok betelepülését támogató tevékenységek erősítése. A munkaerő-piaci szolgáltatások összehangolása. A halmozottan hátrányos helyzetűek számára személyre szabott programok kidolgozása. Kedvezmény és támogatási rendszer kidolgozása vállalkozások számára a ipari parkok létesítésével. A pályorientáció fejlesztése és alkalmazása a legszélesebb körben, a családnál kezdve. A szakképzés munkaerő-piaci igényeknek való megfeleltetése. 	<ul style="list-style-type: none"> A foglalkoztatás javítására tett lépések nem elég hatékonyak. Az elvándorlásra nem képes hatni a projekt. A foglalkoztathatóvá tétel elnyúlhat a halmozottan hátrányos helyzetűek esetében. A változó jogszabályi háttér befolyásolja a vállalkozások döntéseit. A jelenleg működő vállalkozások távozásának lehetősége a megyéből. A bérek földrajzi eltérése fokozza az elvándorlási kedvet. Az álláskeresők átlagéletkora növekszik. A közfoglalkoztatásban érintetteknek nem érdeke, hogy a közfoglalkoztatás átvezető szerepet kapjon. Az álláskeresők mentális állapota, motivációja nem javítható kellő mértékben. A duális képzés nem működik széles körben.

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

1.6.2.A projekt szükségességét alátámasztó probléma bemutatása

A fejlesztést indukáló probléma egyrészt a **munkaerő kínálat**, másrészt a **munkaerő kereslet** mennyisége és minősége. A munkaerő kínálat tekintetében a területen meghatározó a népesség előregedése, valamint az elvándorlás magas mértéke. A jelen lévő munkaerő kínálat és kereslet egymásra találásának akadálya a jellemző alacsony iskolai végzettségűek, nem megfelelő végzettséggel rendelkezők jelenléte.

A projekt megoldást talál a felmerülő problémákra: a területi egyenlőtlenségek javítása, a munkaerő kereslet és kínálat felmérése, a megfelelő képzések biztosítása, mentorálás és toborzás révén a

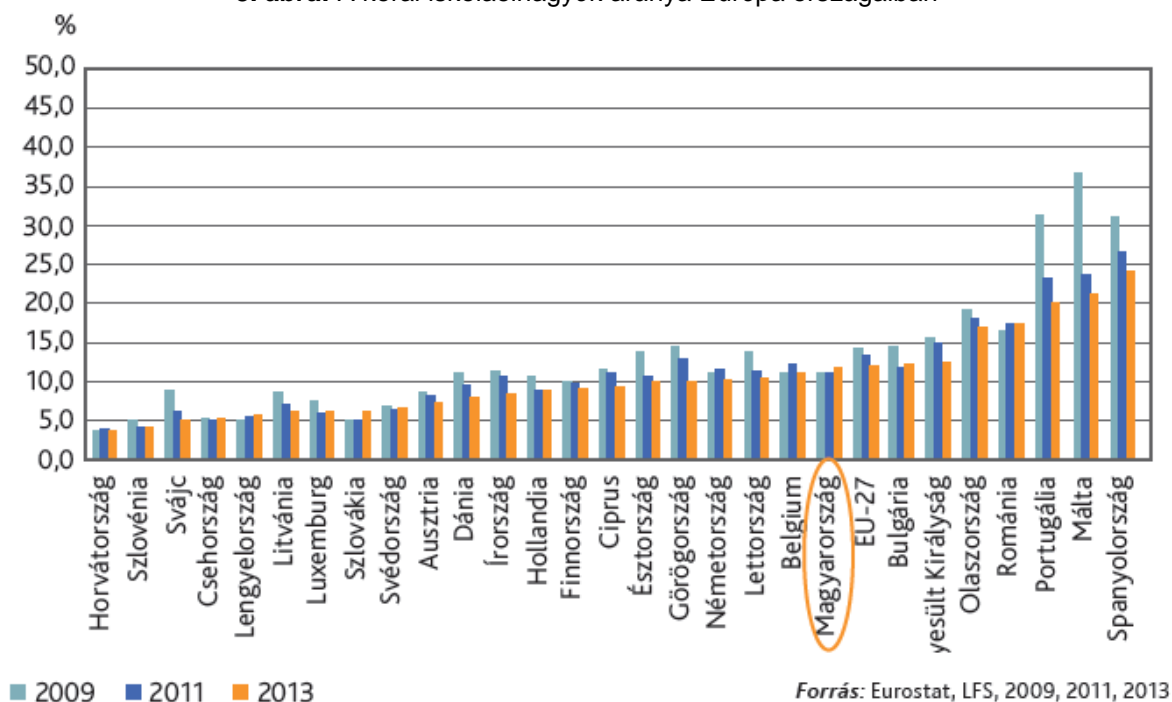
munkaerőpiacra történő jutás/visszajutás segítése, munkavállalói oldalról pedig a megfelelő munkaerő kínálat elérhetővé tétele és a foglalkoztatás ösztönzése.

A problémakör részletesebb bemutatása:

- A járásra általánosan jellemző a lakónépesség előregedési tendenciája. A fiatalok nagy számban költöznek a kisebb településekről a városokba. Az esetlegesen betelepülők nem javítják a korösszetételt. Mindez együtt jár a gazdaságilag aktív népesség csökkenésével is.
- Az elvándorlás az országos átlagnál magasabb. A csökkenő foglalkoztatási volumen miatt a fiatalok többsége az ország más térségeiben, vagy külföldön keres munkát. Ennek hátterében az áll, hogy a kiskorúak nem tudnak ipari tevékenységet ellátó vállalatokat, cégeket bevonítani a térségbe.
- A munkaerőpiac sajátosságot mutat. Egyik oldalon az alulszegmentált piac, a másik oldalon a felülstrukturált munkaerőpiac. Az első csoportba az alacsony iskolai végzettségű álláskeresőket, a közfoglalkoztatottakat tartoznak.
- Az érintett járásban is, hasonlóan a megyei vagy az országos képhez a strukturális munkanélküliség a jellemző az, amikor a munkaerő-szükséglet és a munkaerő-kínálat szakmai összetétele nem fedi egymást, nincs összhangban.
- Jellemző, hogy a regisztrált álláskeresőket belül legnagyobb arányt az alacsony iskolai végzettségűek jelentik. Őket követik a szakmunkás vagy szakiskolai végzettségűek.
- A szakképzés és a munkaerő-piaci szereplők közötti együttműködés, koordináció, a családok számára nyújtott tájékoztatás és orientáció nem megfelelő.

Az Európai Unió az Európa 2020 stratégia segítségével kívánja fokozottabban támogatni a fiatalokat, lehetővé téve számukra, hogy mind a saját maguk, mind pedig a gazdaság és a társadalom javára teljes mértékben kibontakoztathassák tehetségüket. Az Európai Tanács által elfogadott kiemelt célok egyike, hogy az oktatást-képzést középfokú **végzettség vagy szakképzettség nélkül elhagyó** 18–24 évesek arányát a korosztály 10 százaléka alá kell csökkenteni továbbá, hogy legalább 40%-ra nőjön a felsőfokú, vagy ennek megfelelő végzettséggel rendelkezők aránya.

8. ábra: A korai iskolaelhagyók aránya Európa országaiban

Forrás: Eurostat 2014.

A fiatalok iskolai teljesítményének fejlesztése hozzájárulhat mindkét cél eléréséhez: a készségek és képességek szintjének javításával az „intelligens növekedéshez”, a munkanélküliség és a szegénység egyik legnagyobb kockázati faktorának leküzdésével az „inkluzív növekedéshez”.

Magyarország jelentős kedvezményezettje az európai strukturális és beruházási alapoknak és a 2014–2020 közötti időszakban 25 milliárd EUR összegű forráshoz juthat. Ez az éves GDP 3,1 százalékának és az ESB-alapok által támogatott területeken várható nemzeti közberuházások 62,3 százalékának felel meg.

A **korai iskolaelhagyás** kulcsszerepét jelzi, hogy a Tanács külön ajánlást adott ki e témában. Ebben megállapítják, hogy mindegyik tagállamban egyértelmű bizonyítéka van annak, hogy a korai iskolaelhagyás átlag fölött jellemzi a hátrányos, olykor kritikus helyzetű társadalmi csoportokat, állandósítja a társadalmi kirekesztődés kockázatát. A helyzet érdemi megváltoztatásának két fontos előfeltétele, hogy helyi és nemzeti szinten is feltérképezhetővé kell tenni a probléma nagyságrendjét, az egyes társadalmi csoportok iskolai lemorzsolódásának hátterét, azt folyamatosan követni kell, illetve az oktatás minden szintjét érintő, szektorokon átívelő stratégiát kell kialakítani a sokféle ok eredőjeként létrejövő probléma hatásos kezelésére.

A magyar Kormány az EU 2020 stratégia céljainak hazai megvalósítását szolgáló Nemzeti Reform Programjában vállalta, hogy a végzettség nélküli iskolaelhagyók arányát az évtized végére 10 százalékra csökkentse.

1.6.3. Szakmapolitikai, jogi háttér

Az **Európa 2020 stratégiában** megfogalmazott, az iskolai lemorzsolódás csökkentését célzó intézkedések között több olyan is található, ami rendszerszintű beavatkozásra irányul. A projekt elsősorban közvetlenül a régiót érintő köznevelési intézmények szintjén kíván beavatkozni a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésébe, a közösségi szolgáltatások fejlesztésébe, az intézmények vonzóbbá tételébe, helyi szintű, az igényeknek megfelelő programok kidolgozásával.

A stratégia, oktatáshoz kapcsolódó céljainak megvalósítását elősegítő Oktatás és képzés 2020 program négy fő stratégiai célkitűzése:

- az egész életen át tartó tanulás és a mobilitás megvalósítása,
- az oktatás és a képzés minőségének és hatékonyságának a javítása,
- a méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása, valamint
- az innováció és a kreativitás – a vállalkozói készségeket is beleértve – fejlesztése az oktatás és a képzés minden szintjén.

A munkaprogramhoz kapcsolódóan több olyan referenciaérték került elfogadásra, amelyek többsége a közoktatás területén (is) megfogalmaz feladatokat:

- a felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban (2020-ra a felnőtt népesség legalább 15 százaléka vegyen részt a tanulásban),
- az alapkészségek területén gyengén teljesítők aránya (2020-ig az olvasás, matematika és természettudomány területén alacsonyan teljesítők aránya a 15 százalékot ne haladja meg),
- a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (2020-ra a 30–34 évesek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya érje el a 40 százalékot),
- a korai iskolaelhagyók aránya (2020-ra a 10 százalékot ne haladja meg az oktatási rendszerből korán kilépők aránya).

Ezek a célkitűzések orientálják a nemzeti oktatáspolitikákat, és megvalósítási programok készítésére ösztönzik az oktatásirányítást. A **Magyar Kormány Nemzeti Reform Programot** dolgozott ki a nemzeti szintű vállalások meghatározására és megvalósítására. A korai iskolaelhagyás arányának alakulását természetesen befolyásolják más szakpolitikai intézkedések is, amelyek egészben vagy részben az oktatási rendszeren kívüli folyamatokat érintik. Ide sorolhatók például az olyan intézkedések, mint a gyermekszegénység elleni fellépés, az Oktatási és gyermekesély kerekasztal felállítása, vagy a Biztos Kezdet program, amelyek az iskolaelhagyás kiváltó okainak enyhítését

célozzák. A fent említett programok mellett egyértelműen azonosíthatók közvetlen, jogszabályi úton érvényre juttatott oktatáspolitikai beavatkozások.

A jogalkotási tevékenység alapvetően öt fő területre terjedt ki:

- a hatékonyságjavítására,
- a tartalmi modernizációra,
- a minőségbiztosításra,
- a közoktatási feladatellátás biztosítására
- és az esélyegyenlőségre.³³

A téma szempontjából leginkább releváns „az iskolai kudarcok csökkentését célzó 2006-os jogszabályi változtatás: Magyarország Kormánya a 1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozattal fogadta el „A Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégiát”.

A *Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II. végrehajtásának a 2015–2017. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről rendelkező 1672/2015. (IX. 22.) Korm. határozat*³⁴ az oktatás területét érintő, a köznevelési intézmények fenntartásában érintett miniszterek felelősségi körébe tartozó feladatként nevesíti a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulói csoportok iskolai sikerességének célzott intézkedésekkel való támogatását, kiemelt figyelemmel a szakképzésre.

A köznevelés-fejlesztési stratégia négy alapvető prioritást jelöl ki:

1. „A köznevelési rendszer ágazati és fenntartói irányításához kapcsolódó fejlesztések támogatása” és „az alulteljesítő iskolák leválogatását és az intelligens beavatkozást szolgáló rendszer” kiépítése,
2. „A tartalmi szabályozókban szereplő követelmények megvalósítása: tartalmi modernizáció és minimumkövetelmények bevezetése”,
3. „A pedagógus hivatás vonzóbbá tétele: az életpálya bevalásának monitorozása és újabb erőforrások folyamatos befektetése” és
4. „A köznevelési rendszer esélyteremtő, felzárkózást támogató tehetségsegítő szerepének erősítése”, ezen belül „a felzárkóztatás komplex rendszerének” kiépítése.

A Köznevelés-fejlesztési stratégia 12 beavatkozási területet határoz meg, amelyek lefedik a köznevelési szakpolitika minden fontosabb elemét. A 12 beavatkozási terület egyike a végzettség nélküli iskolaelhagyás arányának csökkentése.

Jelen projekt megvalósulását támogatja, hogy a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvényben (Nkt.) megjelent a lemorzsolódással veszélyeztetett tanuló fogalma és az is, hogy a törvény végrehajtási rendelete olyan módosítás előtt áll, amely meghatározza a korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer általi adatgyűjtés alanyait jelentő tanulói kör jellemzőit.

Kapcsolódó jogi háttér

Az **EU2020 Stratégia** két programozási időszakot foglal magában, amelyek közül az aktuális (2014-2020-as) időszak általános rendelete az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete, amely a programozási időszakban nyújtott fejlesztési célok végrehajtásáról és a források felhasználhatóságáról rendelkezik. A tagállami keretek a Partnerségi Megállapodásban jelennek meg (hazai stratégia keret a Széchenyi 2020 Program). Ugyanezen időszak Európai Szociális Alapra vonatkozó szabályait az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendelete tartalmazza. A hazai jogszabályok közül az operatív programok végrehajtásának és az alapokból származó támogatások felhasználásának rendjére az irányadó jogszabály a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet, illetve a támogatásból megvalósuló fejlesztések központi monitoringjáról és nyilvántartásáról szóló 60/2014. (III. 6.) Korm. rendelet, amelyek a kiemelt projektek működési feltételeit leírják.

³³ Jelentés a magyar közoktatásról 78 oldal

³⁴ <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK15135.pdf>

A szakmapolitikai jogi háttér egyrészt a köznevelési törvényből, másrészt a folyamatosan készülő kormányrendeletek tartalmából deriválható. Az alábbiakban felsoroljuk a kapcsolódó jogszabályokat és rövid áttekintést adunk a pályázati konstrukció szempontjából fontos jogi szabályozók tartalmi elemeiről.

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről: A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény lemorzsolódással veszélyeztetettnek minősíti azt a tanulót, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1-es mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerszintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé. A korai jelzőrendszer a köznevelésben részt vevő tanulók lemorzsolódásának, az iskolai rendszerből való kimaradásának megakadályozását, valamint a legalább középfokú végzettség, képzettség megszerzésének elérését célozza meg. Támogatja az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kompetenciák kialakítását és fejlesztését, a végzettség nélküli iskolaelhagyók arányának csökkentését, a képzettségi szint növelését, tehát az oktatás minőségének, hatékonyságának és eredményességének javítását célozza, melyhez a jogszabályi háttér megfelelő keretet biztosít arra, hogy a 2014-20-as időszak fejlesztései a szükséges irányokban elkezdődhessenek. A nemzeti köznevelésről szóló törvény meghatározza:

- Ingyenes és kötelező, mindenki számára hozzáférhető alapfokú és középfokú neveléshez, oktatáshoz való jog biztosítása az érettségi, illetve az első szakképesítés megszerzéséig, képzettségi szint emelése.
- A korábbi, széttagolt, helyi érdekeken és lehetőségeken alapuló, tartalmilag és követelményeit tekintve meghatározatlan oktatási rendszer helyett országos érdekek mentén, központilag fenntartott, irányított, tervezett, finanszírozott és ellenőrzött intézményhálózat.
- Meghatározza a tankötelezettség alanyait, időtartamát. Minden gyermek tanköteles (a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek és a menekültek, menedékjogot kérők is), a tankötelezettség korhatára 16 év. (Nem jelenti azt, hogy a tanuló a korhatár elérésével automatikusan kikerül az iskolai rendszerű oktatásból. A végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzését a koragyermekkori nevelés erősítése, korszerű pedagógiai módszerek szolgálják, a végzettség nélküli iskolaelhagyás szempontjából veszélyeztetett csoportok esetében – hátrányos helyzetű vagy sajátos nevelési igényű tanulók – célzott programok (képesség-kibontakoztató program, ösztöndíjprogramok, Arany János program) a végzettség nélküli iskolaelhagyók számára a Híd-program tankötelezettségi korhatáron túli eleme és második esély programok állnak rendelkezésre).
- A társadalmi leszakadás megakadályozása, az iskolai sikeresség elősegítése – kisgyermekkori nevelés megerősítése (kötelező óvodáztatás kiterjesztése), felzárkózást segítő oktatás-szervezés (differenciált fejlesztést segítő kiscsoportos foglalkozások), korrekciós megoldások (Híd-programok), tehetséggondozás.
- A különleges bánásmódot, pedagógiai odafigyelést igénylő csoportok meghatározását szolgáló definíciók alkalmazása (sajátos nevelési igény, szociális szempontból hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, tehetséges gyermekek).
- A rendszer átjárhatóságának biztosítása: a szakiskolát végzettek évfolyam beszámítással kétéves programban tanulhatnak tovább érettségit adó képzésben.
- A köznevelés minőségének javítása: a pedagógiai tevékenység mérése, értékelése, pedagógiai-szakmai, törvényességi ellenőrzési és pedagógus minősítési rendszer működtetése.

Az **EU egészségügyi stratégiája** („Együtt az egészségért”) hozzájárul az Európa 2020 stratégia egészének hatékony végrehajtásához. Az Európa 2020 stratégia azt hivatott elérni, hogy az EU olyan intelligens, fenntartható és inkluzív gazdasággá váljon, amely előmozdítja a növekedést – ennek egyik előfeltétele pedig a lakosság jó egészsége. Az egészség már önmagában is érték, emellett pedig a gazdasági jólét előfeltétele is. Az egészségre eredményesen fordított kiadások előmozdíthatják a növekedést. Európának intelligensen kell beruháznia az egészségbe:

- Az egészségügyi rendszerekre fordított kiadásokat nem kell feltétlenül megsokszorozni, de intelligensebben kell azokat felhasználni.

- Be kell ruházni az emberek egészségébe, különösen az egészségvédelmi programokon keresztül.
- Az egyenlőtlenségek csökkentése és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem jegyében be kell ruházni az egészségbiztosításba.

A Befektetés az Egészségbe Európai Unió által elfogadott stratégia irányelvei:

1. A fenntartható egészségügyi rendszerbe való befektetés ötvözi az innovatív reformokat, amelyek a költséghatékonyság javítását célozzák.
2. Az emberi egészség mint humán tőkebefektetés elősegíti a lakosság általános egészségi állapotának javítását és megerősíti a foglalkoztathatóságot, ezáltal hatékonyabbá teheti az aktív foglalkoztatáspolitikákat.
3. Az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése érdekében tett befektetések hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz, és csökkentik a kirekesztést.
4. Az uniós pénzeszközök megfelelő támogatásával történő befektetés az egészségügybe.

Együtt az Egészségért Stratégiai Megközelítés az Európai Unióban 2008-2013 kimondja, hogy a demográfiai változások, beleértve a népesség előregedését, megváltoztatják a betegségmintázatokat és új kihívások elé állítja az uniós egészségügyi rendszerek fenntarthatóságát. Az egészséges öregedés támogatása, az egész életen át tartó egészségmegőrzés, egészségfejlesztés ad alapot az egészség.

Az Együtt az Egészségért stratégia alapelvei:

1. Alapelv: A stratégiának közös érdekeken kell alapulnia - Az egészségpolitikának - mind a belső, mind a külső - egyértelmű értékeken kell alapulnia.
2. Alapelv: Az egészség a legnagyobb érték - Az egészség fontos az egyének és a társadalom jólétéhez, és egészséges népesség előfeltétele a gazdasági termelékenységnek és a jólétnek.
3. Alapelv: Egészség megjelenése minden szakpolitikában - A lakosság egészsége nem csupán az egészségpolitika kérdése, más szakpolitikai szabályozások is kulcsfontosságúak. (Regionális környezetvédelmi politika, dohánytermékek adóztatása, élelmiszerbiztonság, állategészségügy, stb.)
4. Alapelv: Az Európai Unió szerepének erősítése a globális egészségügyben- Az Unió képes egy magasabb szintű egészségi mutatók elérésére a polgárainál és segíteni ebben a más kontinensek lakóit is az állandó közös vezetésben a világ-egészségügy területén.

33. táblázat: A kapcsolódó hazai jogszabályok

Törvények	
1959. évi IV. törvény	a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
2011. évi CXCV. törvény	az államháztartásról
2003. évi XCII. törvény	az adózás rendjéről
2007. évi CLXXXI. törvény	a közpénzekből nyújtott támogatások átláthatóságáról
2012. évi CCIV. törvény	Magyarország 2013. évi központi költségvetéséről
2003. évi CXXV. törvény	az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
2011. évi CVIII. törvény	a közbeszerzésekről
2004. évi CXXXIV. törvény	a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról
2009. évi CXXII. törvény	a köztulajdonban álló gazdasági társaságok takarékosabb működéséről
1997. évi LXXVIII. törvény	az épített környezet alakításáról és védelméről
2011. évi CLXXXVII. törvény és a 2015. évi LXVI. törvény a módosításokról	a szakképzésről
2011. évi CXC. törvény	a nemzeti köznevelésről
1997. évi XXXI. törvény	a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
Kormányrendeletek	

272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet	a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről
311/2007. (XI.17.) Korm. rendelet	a Kedvezményezett térségek besorolásáról
240/2006. (XI. 30.) Korm. rendelet	a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről
102/2006. (IV. 28.) Korm. rendelet	az Európai Unió által nyújtott egyes pénzügyi támogatások felhasználásával megvalósuló, és egyes nemzetközi megállapodások alapján finanszírozott programok monitoring rendszerének kialakításáról és működéséről
370/2011. (XII.31.) Korm. rendelet	a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről
37/2011 (III.22) Korm. rendelet	az EU-s versenyjogi értelemben vett állami támogatásokkal kapcsolatos eljárásról és a regionális támogatási térképről
393/2013. (XI. 12.) Korm. rendelet	a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról
326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet	Rendelete a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. Törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet és a 7/2014 (I.17.) a módosításról	rendelet és melléklete (NAT)
277/1997 (XII.22.) Korm. rendelet és a 346/2013 (IX.30.) a módosításról	a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról
Miniszeri rendeletek, utasítások	
48/2012. (XII. 12.) EMMI rendelet	a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet és a 20/2016 (VIII.24.) rendelet a módosításról	a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
15/2013. EMMI rendelet és a 8/2014 (I.30.) rendelet a módosításról	a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
14/2014 (III.31.) NGM rendelet	a felnőttképzési tevékenység megkezdésének és folytatásának részletes szabályairól
15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet	a pedagógiai szakszolgálatokról
20/2012 (VIII.31.) EMMI rendelet	a nevelési-oktatási intézmények működéséről
346/2013 (IX.30.) Korm.rendelet	A pedagógus-továbbképzésről
17/2013 (III.1.)EMMI rendelet	a nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
32/2012(X.8.) EMMI rendelet	a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

34. táblázat: Európai Unió irányok, keretek

2000/43/EK tanácsi irányelv	a személyek közötti, faji- vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról
2002/C 163/01 tanácsi határozat	az egész életen át tartó tanulásról
1081/2006/EK rendelet	Az Európai Parlament és az Európai Unió Tanács 2006. július 5, az Európai Szociális Alapról és az 1784/1999 EK rendelet hatályon kívül helyezéséről
1720/2006/EK Európai Parlament és tanácsi határozat	az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról
95/46/EK számú irányelv	Az Európai Parlament és a Tanács az egyénnek a személyes adatok feldolgozásával kapcsolatos védelméről és ezeknek az adatoknak a szabad áramlásáról
1982/2006/EK európai parlamenti és Tanácsi Határozat	az Európai Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjáról (2007–2013)
452/2008/EK rendelet	az oktatással és az egész életen át tartó tanulással kapcsolatos statisztikák előállításáról és kidolgozásáról
1357/2008/EK határozat	az egész életen át tartó tanulás terén egy cselekvési program létrehozásáról szóló 1720/2006/EK határozat módosításáról
Oktatás és képzés 2020	
A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020”)	
A Tanács 2010. november 19-i következtetései a fenntartható fejlődést szolgáló oktatásról (2010/C 327/05)	
A Tanács következtetései az oktatásnak és a képzésnek az Európa 2020 stratégia végrehajtásában játszott szerepéről (2011/C 70/01)	
Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében (COM(2012) 669) az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának	
A Tanács 2012. november 26-i következtetései – Az oktatás és a képzés szerepe az Európa 2020 stratégiában – az oktatás és a képzés hozzájárulása a gazdasági fellendüléshez, a növekedéshez és a foglalkoztatáshoz (2012/C 393/02)	
A Tanács következtetései az oktatásba és a képzésbe irányuló beruházásról – A „Gondoljuk újra az oktatást: beruházás a készségekbe a jobb társadalmi-gazdasági eredmények érdekében” című bizottsági közleményre és a 2013. évi éves növekedési jelentésre adott válasz (2013/C 64/06)	

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

1.6.4. A projekt céljainak kapcsolódása a Széchenyi 2020 céljaihoz

A konstrukció **egyik legfőbb célja** a társadalmi felzárkózás érdekében, **a területi különbségek csökkentése, a minőségi humán közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.**

A konstrukció **másik fő célja** a helyi esélyegyenlőségi programokban **feltárt problémák komplex, a helyi közösségekre és erőforrásokra alapuló kezelését célzó területi hatókörű fejlesztési programok megvalósításának támogatása.**

A konstrukció rész céljai:

- I. A humán közszolgáltatások terén jelentkező szakemberhiány enyhítését szolgáló ösztönző programok megvalósítása
- II. A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságra való felkészítésének, munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítése
- III. A helyi kisközösségek társadalom-szervező szerepének megerősítése

- IV. A vidék megtartó képességének erősítése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása
- V. A kultúrák közötti párbeszéd erősítése

1.6.5. A projekt kapcsolódása a hazai és térségi fejlesztéspolitikához

A konstrukció céljaival az alábbi stratégiákhoz illeszkedik:

A Humán közszolgáltatások területi differenciálásáról szóló 1709/2015. (X. 5.) Korm. Határozat:

A kormányhatározat célul tűzi ki a közszolgáltatások hozzáférhetőségét az egész ország területén, illetve a többlétszolgáltatások nyújtását az ország elmaradott részein. Ezen célok előmozdításához a Felhívás tevékenységei több módon kapcsolódnak. A projekt során javul a humán szolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés és a területi differenciáltság.

Az Európa 2020 Stratégia: Az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája három, egymást kölcsönösen megerősítő prioritást tart szem előtt: intelligens növekedés, fenntartható növekedés, inkluzív növekedés. A stratégia vonatkozó fő célkitűzései:

- Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot.
- A szegénység és társadalmi kirekesztettség kockázatának kitett lakosok számának 25%-os csökkentése, 20 millió ember kiemelése a szegénységből.
- Cél az iskolából kimaradók arányának 10% alá csökkentése.

Jelen konstrukció hozzájárul a célkitűzések eléréséhez: A megvalósuló programok olyan kompetenciákat fejlesztenek, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a célcsoport alkalmassá váljon a képzésbe való bekerüléshez, illetve tanulmányaik befejezéséhez, így lehetőség nyílik a munkaerőpiacra való bekerülésükre, ezáltal csökkentve a szegénységet és a társadalmi kirekesztettséget.

Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia: A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (MNTFS) kulcseleme a komplex megközelítés és az ágazatköziesség: „A társadalmi-gazdasági problémák területi koncentrációjának kezeléséhez szakterületeken átívelő, átfogó megközelítésű programokra van szükség. A helyi szükségletekhez jobban igazodó, és a helyi társadalmat aktívabban bevonó célzott és komplex felzárkózási programok szükségesek egyrészt a leszakadófélben lévő, illetve tartósan rászoruló településeken, valamint az LHH program tapasztalatai alapján és megújításával a leghátrányosabb helyzetű kistérségekben.”

Az MNTFS beavatkozási területei: Gyermekek jól-lét, oktatás, foglalkoztatás, képzés, egészségügy, lakhatás, területi felzárkózás, szemléletformálás, illetve az ezt célzó közösségformáló programokon keresztül az együttélés javítása.

„Egészséges Magyarországért 2014-2020” Egészségügyi Ágazati Stratégia: A stratégia specifikus népegészségügyi célkitűzései:

- a. A születéskor várható, egészségben eltöltött életek növelése 2020-ra (EU-átlag elérése 2022-re).
- b. A fizikai és mentális egészség egyéni és társadalmi értékének növelése.
- c. Egészségtudatos magatartás elősegítése, egyéni felelősségvállalás érvényesítése.
- d. A területi egészség-egyenlőtlenségek, illetve a születéskor várható élettartamban mutatkozó különbségek csökkentése.

Integrált területi program (ITP): A területi különbségek csökkentéséhez járul hozzá a térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében. Elsődlegesen a megyei szintű közvetlen gazdaságfejlesztés irányait határozza meg. Az EFOP a humán tőke fejlesztésével kapcsolódik az ITP-k által felvázolt infrastrukturális fejlesztésekhez.

A Duna Régió Stratégia (DRS): Jelen felhívás keretében megvalósuló fejlesztések támogatják és szolgálják a DRS-ben a makro-regió egyes területei közötti nagyfokú regionális fejlettségbeli különbségek felszámolására, lényeges mérséklésére meghatározott célok megvalósulását. A Duna Régió Stratégia 9. prioritásának (Az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés)

beavatkozási területei kapcsán célul tűzi az elmaradott régiók, térségek versenyképes tudáshoz való hozzájárulásához. A felhívás ezen cél megvalósítását „a munkaerőben rejlő lehetőségek kiaknázása és a szegénység elleni küzdelem érdekében a Duna régió munkaerőpiacainak inkluzívabbá tétele” célkitűzésén keresztül támogatja.

Illeszkedés az operatív programokhoz

A konstrukció az 1. Prioritás tengely, 2. Beruházási prioritásának (A marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja) 1.5 intézkedésén (Területi hátrányok felszámolását szolgáló komplex programok emberi erőforrást célzó beavatkozásai) keresztül kapcsolódik az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programhoz (EFOP).

A konstrukció továbbá segíti az EFOP-ban megfogalmazott társadalmi felzárkózáshoz való hozzájárulást szolgáló célok teljesülését, miszerint alapvető cél a kihasználatlan társadalmi erőforrások bevonása a társadalom fenntartásába, azaz a gyermekeket sújtó nélkülözés visszaszorítása, a tartós szegénységben élők, köztük a romák felzárkózása, a periférius élethelyzetek megszüntetése, valamint a halmozottan hátrányos helyzetű emberek alkalmassá tétele a munkaerő-piacon való megjelenésre és a munkaerő-piaci eszközökben való részvételre, a települések helyi megtartó képességének erősítése.

A konstrukció kapcsolódik továbbá 1. Prioritás tengely, 2. Beruházási prioritásának (A marginalizálódott közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációja) 1.E azonosítóval jelzett, egyedi célkitűzéshez: „Periférius élethelyzetek, valamint a leszakadást előidéző humán tényezők és szolgáltatáshiányok visszaszorítása”, amely célkitűzés kiter arra, hogy az 1. Prioritás tengely, 2. Beruházási prioritásának keretében támogatandó intézkedések, így az 1.5 intézkedés is, hozzájárul ahhoz, hogy „Végső soron javul a hátrányos helyzetű emberek, tartós szegénységben élők, romák foglalkoztatási helyzete, képzettségi foka, a szolgáltatásokhoz való hozzáférése.” Jelen konstrukció ezen egyedi célt a foglalkoztathatóság szempontjából fontos alap kompetenciák fejlesztésével, a tanulásra és a munka világába való visszatéréshez szükséges kompetenciák fejlesztésével, a munka és ismeretszerzés iránti motiváció felkeltésével és fenntartásával kívánja elérni.

A konstrukció emellett kapcsolódik az 1. Prioritás tengely, 3. Beruházási prioritásában (A megfizethető, fenntartható és minőségi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása, beleértve az egészségügyi szolgáltatásokat és a közérdekű szociális szolgáltatásokat) megfogalmazott 1. F. egyedi célkitűzéshez: „Az egészségtudatosság növelése elsősorban a hátrányos helyzetű emberek és térségek tekintetében.” valamint az 1.10. egyedi célkitűzéshez: „Az intézményekben, szolgáltatások területén dolgozó humán erőforrás életpályájának javítása, dolgozói mobilitás”

A konstrukció a Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Programhoz az 5. Prioritás tengely, 10. beruházási prioritás (A fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatása) „Álláskeresők, különösen az alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztathatóságának javítása hatékonyabb aktív eszközök segítségével” intézkedésén keresztül kapcsolódik. Jelen konstrukció támogatásával megvalósított, a foglalkoztathatóság szempontjából fontos kompetenciafejlesztési, továbbá a munkavállalás szempontjából fontos egyéb programokat elvégzők potenciálisan, sikeresen kapcsolódhatnak be a különböző szakmatanulási programokba vagy célzottan a munka világába visszavezető programokba.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz való illeszkedés: A legfőbb kapcsolódási pontok a két operatív program között a foglalkoztathatóság és a foglalkoztatottság növelése, helyi közösségi programok megvalósítása és a leromlott városi területek rehabilitációja.

Az EFOP feladata a lakosság minél nagyobb részét alkalmassá tenni a munkavégzésre, mind képességeik, tudásuk, mind élethelyzetük, egészségük, szociális és társadalmi helyzetük fejlesztésével. Ehhez a TOP úgy tud kapcsolódni, hogy egyrészt megteremti helyben mindazon infrastrukturális feltételeket, amelyek segítik a helyi lakosságot abban, hogy a munkavállalásuk során javuljanak a számukra helyben elérhető közszolgáltatások. Másrészt a helyi gazdaság fejlesztése során javuljanak a munkavállalási esélyei, növekedjenek a helyi foglalkoztatottsági mutatók. A TOP

ezáltal a helyi infrastrukturális és munkaerő-piaci feltételek fejlődéséhez járul hozzá, míg az EFOP a társadalom szövetét erősíti, így egymást erősítve tudnak eredményeket felmutatni.

A két operatív program egy ponton, a képzések, oktatás területén támogat olyan fejlesztéseket, melyek lehatárolása szükséges volt. A TOP 5. prioritásai támogatnak különböző típusú képzéseket, azonban ezek csak az iskolarendszeren kívüli, az iskolarendszerből kikerülő népesség munkaerő piaci elhelyezkedését segítő képzések, miközben az EFOP a munkaerő-piaciképzésekhez való hozzáféréshez szükséges alapkompenciák fejlesztéséhez kapcsolódó képzéseket támogatja.

Tervezett pályázatokhoz történő kapcsolódás: Dombóvár Város Önkormányzata 2016-2017 évben az alábbi táblázatban feltüntetett pályázatokat nyújtotta be Széchenyi 2020 keretében. A jelen fejlesztés tartalma egyértelműen lehatárolható a benyújtott pályázatoktól, a lehatárolás már a projekt előkészítés során megtörtént. A megvalósítás során kiemelt figyelmet fordítunk a dokumentált lehatárolásra.

A fejlesztés GINOP pályázatokhoz nem kapcsolódik.

35. táblázat: Dombóvár Város Önkormányzata által 2016-17 évben beadott támogatási kérelmek

Ssz.	Projekt címe	Célterület	Projekt célja	Célcsoportja	Pályázati konstrukció
1.	Két keréken Dombóváron	Fenntartható közlekedésfejlesztés	A fenntartható közlekedés feltételeit megteremtő és erősítő közlekedésfejlesztési intézkedések megvalósítása, amely hozzájárul az éghajlatváltozás mérsékléséhez, a szén-dioxid kibocsátás csökkentéséhez, az élhető városi és települési környezet kialakulásához.	Város teljes lakossága Helyi és átmenő forgalom szereplői	TOP-3.1.1 -15
2.	Tüskei iparterület fejlesztése és új iparterület kialakítása Dombóváron	Helyi gazdaságfejlesztés	A meglévő, infrastruktúrában elmaradott tüskei iparterület fejlesztése új szervízút megépítésével, meglévő közlekedő felületek fejlesztésével, elektromos gerincvezeték és szennyvízcsatorna megépítésével, tűzcsapok kialakításával. Az energiatudatosság jegyében kisebb napelempark került tervezésre. A jelenlegi iparterülettel párhozamosan, az út másik oldalán elhelyezkedő telken pedig új iparterület kialakítása a cél.	Város teljes lakossága Vállalkozások, gazdasági szereplők	TOP-1.1.1-15
3.	Dombóvár város Szuhay településrészének belterületi vízrendezése	Környezetvédelem	A belterületre hullott csapadékvizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése és a település belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól.	Dombóvár város Szuhay-domb városrészének lakossága Város teljes lakossága Vállalkozások, gazdasági szereplők	TOP-2.1.3-15

Ssz.	Projekt címe	Célterület	Projekt célja	Célcsoportja	Pályázati konstrukció
4.	Épületenergetikai korszerűsítés a Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium épületén	Környezetvédelem	A projekt célja az épület határoló szerkezeteinek teljes belső oldali szigetelése, valamint nyílászárók cseréje. A gépészeti rendszer korszerűsítése, és napelemes rendszer kiépítése.	A gimnáziumban tanulók és dolgozók	TOP-3.2.1-15
5.	Épületenergetikai korszerűsítés a Dombóvári Gyermekevilág Óvoda épületén	Környezetvédelem	A projekt célja az épület határoló szerkezeteinek teljes külső oldali szigetelése, valamint nyílászárók cseréje. Levegő-víz hőszivattyúra cseréljük, valamint korszerű hőleadókkal és szabályozókkal látjuk el. Hálózatra kötött napelemes rendszer kialakítása.	Az intézménybe járó gyerekek és ott dolgozók	TOP-3.2.1-15
6.	A dombóvári szociális alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése	Közfoglalkoztatás fejlesztése	A Nappali melegedő és népkonyha új helyre költöztetésével méltó környezet kialakítása a szolgáltatást igénybe vevő hátrányos helyzetű lakosság részére, társadalomba történő integrálásuk elősegítése, új szolgáltatások bevezetése.	A város hátrányos helyzetű, mélyszegénységben élő lakossága	TOP-4.2.1-15
7.	Őszikék Szociális Alapszolgáltatások Intézményének infrastrukturális fejlesztése	Közfoglalkoztatás fejlesztése	Az Őszikék Nappali Idősek Otthona új helyre költöztetése a jobb megközelíthetőség és gazdaságosabb működtetés érdekében. Az új épület teljeskörű infrastrukturális fejlesztése, eszközbeszerzés.	A város időskorú lakossága	TOP-4.2.1-15
8.	Zöldebb és élhetőbb Dombóvár kialakítása	Városi területek környezettudatos megújítása	A város általános környezeti állapotnak javítása, a zöldfelületek és a hozzájuk kapcsolódó, alulhasznosított, de jövedelemtermelésre is alkalmas infrastruktúraelemek megújítása, a városban hiánypótló elemként megjelenő helyi piac kialakítása, a környező területek parkolási	A város teljes lakossága Kulturális tevékenységet végző szervezetek Vállalkozások, gazdasági szereplők	TOP-2.1.2-15

Ssz.	Projekt címe	Célterület	Projekt célja	Célcsoportja	Pályázati konstrukció
			infrastruktúrájának fejlesztése.		
9.	Dombóvár dolgozik - Helyi termelői és kézműves piac kialakítása Dombóváron	Helyi gazdaságfejlesztés	A Tinódi Ház szomszédságában helyi termelői piac kialakítása, mely a városban és a környező településeken gazdálkodó és termelő vállalkozások számára biztosít értékesítési lehetőséget.	A város teljes lakossága Vállalkozások, gazdasági szereplők	TOP-1.1.3-15
10.	A közétkeztetés racionalizálása Dombóváron	Helyi gazdaságfejlesztés	Az önkormányzat tulajdonában lévő ipari iskola konyhájának fejlesztése 1200 adagos létszámmal tervezve. A konyha teljes rekonstrukciója a cél.	A város teljes lakossága Általános és középiskolai tanulók	TOP-1.1.3-15
11.	A Dombóvári Szivárvány Bölcsőde korszerűsítése és kapacitásbővítése	Közzolgáltatások fejlesztése	A Szivárvány Bölcsőde üresen álló szárnyában új, 12 fő bölcsődei csoport indítása és részükre csoportszoba kialakítása.	A város teljes lakossága	TOP-1.4.1-15
12.	A Szigeterdő komplex turisztikai fejlesztése	Fenntartható turizmusfejlesztés	A város legjelentősebb természetvédelmi területén a Szigeterdőben található eredeti Kossuth-szoborcsoport új kompozícióban történő elhelyezése, rendezvényter kialakításával.	A város teljes lakossága Turisták	TOP-1.2.1-15
13.	Dombóváron az egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Közzolgáltatások fejlesztése	A projekt célja az Arany János téri bázis és fogorvosi rendelőközpont épületének teljes infrastrukturális fejlesztése tetőcserével, homlokzat szigeteléssel, nyílászárók cseréjével és fűtőkorszerűsítéssel.	A város teljes lakossága	TOP-4.1.1-15
14.	A horgászturizmus feltételeinek javítása Dombóváron-Görbüljön a bot!	Fenntartható turizmusfejlesztés	A Tüskei és Nyergesi horgásztavak infrastrukturális fejlesztése nyilvános mosdó megépítésével, központi rendezvényter és stég kialakításával.	A város teljes lakossága Turisták	TOP-1.2.1-15

Ssz.	Projekt címe	Célterület	Projekt célja	Célcsoportja	Pályázati konstrukció
15.	A dombóvári Mászlony-szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja	Társadalmi felzárkóztatás	Dombóvár szegregált területein - kiemelten a mélyszegénységben - élő roma és nem roma lakosság társadalmi integrációjának erősítése elsősorban közösségi, szociális, oktatási, foglalkoztatási és pénzügyi tudatosságot erősítő programok révén.	Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek	TOP-5.2.1-15
16.	A dombóvári Szigetsor-Vasút szegregátumban élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja	Társadalmi felzárkóztatás		Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek	TOP-5.2.1-15
17.	A dombóvári Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területen élők társadalmi integrációjának helyi szintű komplex programja	Társadalmi felzárkóztatás		Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek	TOP-5.2.1-15
18.	Mászlony - oázis az agrársivatagban	Szociális célú városrehabilitáció	A leromlott városrészek infrastrukturális fejlesztését célzó városrehabilitáció megvalósítása, a célcsoport lakhatási feltételeink javítása, közterületek, lakókörnyezet fenntartható megújítása, közösségi/közhasználatú terek kialakítása. Az érintett lakosság fizikai és társadalmi kirekesztettségének, kirekesztődésének csökkentése, távlatosan ennek megszüntetése.	Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek Város lakossága	TOP-4.3.1-15
19.	A dombóvári Szigetsor-Vasút szegregátum rehabilitációja	Szociális célú városrehabilitáció		Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek	TOP-4.3.1-15

Ssz.	Projekt címe	Célterület	Projekt célja	Célcsoportja	Pályázati konstrukció
				Város lakossága	
20.	DARK - Dombóvári Akcióterületi Rehabilitáció Kakasdomb-Erzsébet utca szegregációval veszélyeztetett területeken	Szociális célú városrehabilitáció		Akcióterület/szegregátum lakossága Beavatkozási helyszínek lakossága Konzorciumi és egyéb közreműködő partnerek Város lakossága	TOP-4.3.1-15
21.	Foglalkoztatási paktum létrehozása Tamási és Dombóvár városok környezetében	Helyi gazdaságfejlesztés	A dombóvári járás 3 legelmaradottabb településével összefogva, Tamási várossal közösen foglalkoztatási paktum készítése és paktumiroda működtetése a munkanélküliek és inaktívak munka világába történő visszavezetése céljából.	Dombóvár, valamint Dalmand, Kocsola, Szakcs és Várong lakossága	TOP- 5.1.2-15
22.	Humán kapacitások fejlesztése a Dombóvári járásban	Társadalmi felzárkóztatás Köszolgáltatások fejlesztése	Helyi humán közszolgáltatás fejlesztése, közszolgáltatásban dolgozók képzése. Közoktatásban részt vevő tanulók fejlesztése. Hátrányos helyzetű gyerekek közoktatáshoz való hozzáféréseinek segítése. Komplex óvodai szolgáltatásfejlesztés.	Dombóvár, valamint Döbrököz, Lápafő, Szakcs és Várong lakossága.	EFOP-3.9.2-16

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

2. A PROJEKT CÉLJAI ÉS TEVÉKENYSÉGEI

2.1. A projekt céljainak meghatározása

Az EFOP „Együttműködő társadalom” – 1. prioritási tengely az alábbi tematikus célokat fedi le:

- Az aktív befogadás, az esélyteremtés és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében.
- A marginalizálódott közösségek (pl. romák) társadalmi-gazdasági integrációja.
- A megfizethető, fenntartható és minőségi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása, beleértve az egészségügyi szolgáltatásokat és a közérdekű szociális szolgáltatásokat.
- A foglalkoztatáshoz való hozzáférés érdekében a társadalmi vállalkozói szellem, a társadalmi vállalkozásokba történő szakmai integráció és a szociális és szolidáris gazdaság előmozdítása.
- Hozzájárulás a közösségvezérelt helyi fejlesztési stratégiák megvalósításához.

Jelen Felhívás általános célja, az EFOP 1. prioritáshoz célkitűzéseivel kapcsolódóan, a települési helyi esélyegyenlőségi programokban (HEP) az esélyegyenlőségi célcsoportok helyzetének javítása érdekében tervezett intézkedések megvalósításának támogatása, kiegészítve, illetve megerősítve az egyéb humán ágazati fejlesztési programok által megfogalmazott célok elérését is. A komplex megközelítés hatékony, a társadalmi felzárkózást erősítő beavatkozásokat tesz lehetővé, komplex módon nyújt lehetőséget, a helyi szükségleteken és igényeken alapuló, a helyi közösségek által kialakított, a helyi társadalom fejlődését szolgáló szolgáltatások bevezetésére, fejlesztésére, a közszolgáltatások elérésére.

Kiemelt célja a kulturális- és társadalmi tőke, továbbá az egyéni és közösségi cselekvőképesség fejlesztése, melynek eredményeként az egyes térségekben, településeken élők fel- és megismerik településük emberi, szellemi, tárgyi, környezeti értékeit, tudatosulnak bennük saját személyes és szűkebb közösségük emberi, tudás- és képességbéli értékei és alkalmassá válnak a környezetükben és önmagunkban rejlő erőforrások fejlesztési, fejlődési célú tudatos alkalmazására. A területileg differenciált, komplex humán közszolgáltatás-fejlesztés révén a beavatkozások hozzájárulnak a szolgáltatáshiányos térségek számának csökkentéséhez, a valós helyi problémákra reagálva, célzott szolgáltatási eszközök bevezetése útján adnak választ a területi kapacitáshiányokból adódó problémákra. A területi egyenlőtlenségek csökkentésére, így módon a társadalmi felzárkózás feltételeinek javítására irányuló eszközök, ezen eszközök adott területi problémákhoz igazodó, megfelelő kombinációja, a különböző területi kiegyenlítést szolgáló intézkedések összehangolása segítségével járul hozzá az adott területeken az elmaradott és szolgáltatáshiányos területek felzárkóztatásához. A beavatkozások építenek az ágazati programok már megvalósult, és várható eredményeire, összhangban állnak az egyes terület- és településfejlesztési programokkal, és kapcsolódnak az infrastrukturális fejlesztésekhez, továbbá szoros kapcsolatban állnak a helyi esélyegyenlőségi programokban, mint a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. helyi szintű dokumentumaiban foglaltakkal.

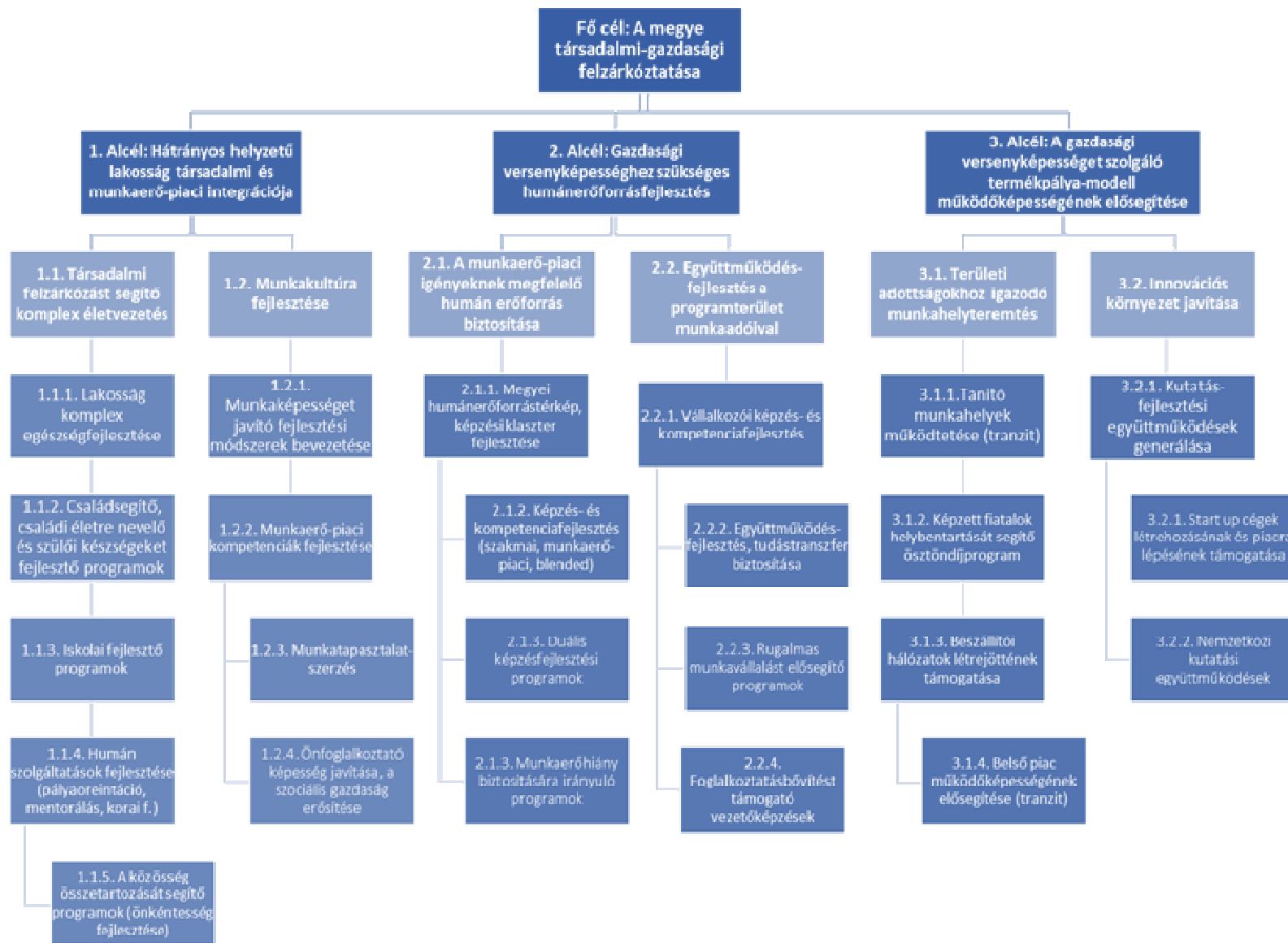
A konstrukció által megfogalmazott alapvető célok:

- Egyik legfőbb célja a társadalmi felzárkózás érdekében, a területi különbségek csökkentése, a minőségi humán közszolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.
- Másik fő cél a helyi esélyegyenlőségi programokban feltárt problémák komplex, a helyi közösségekre és erőforrásokra alapuló kezelését célzó területi hatókörű fejlesztési programok megvalósításának támogatása.

A konstrukció rész céljai:

- I. A humán közszolgáltatások terén jelentkező szakemberhiány enyhítését szolgáló ösztönző programok megvalósítása
- II. A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságra való felkészítésének, munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítése
- III. A helyi kisközösségek társadalom-szervező szerepének megerősítése
- IV. A vidék megtartó képességének erősítése, az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása
- V. A kultúrák közötti párbeszéd erősítése

9. ábra: Hosszú távú komplex célrendszer

2.2. A fejlesztések célcsoportjai, az érintettek köre, a fejlesztések hatásterülete

A célcsoport kiválasztásának módszertana:

Az előkészítés során azon szakmai szereplők bevonása történt meg, akik a Felhívás által meghatározott célok/részcélok területén dolgoznak a Dombóvári járásban.

- Az első beszélgetések a probléma felvetéssel kezdődtek, melyek során egyértelműen lehatárolhatóvá váltak az érintett célcsoportok is.
- A humán közszolgáltatásban dolgozó helyi szakemberek (pl. önkormányzati, hivatali alkalmazottak, családsegítők, óvónők, védőnők, pedagógusok, egészségügyi és szociális szolgáltatók) évek óta együtt dolgoznak és kapcsolatban állnak egymással, azonban a mostani program lehetőséget ad számukra a közös gondolkodásra és a közös szakmai célok megfogalmazására is. Ez pedig a településméretből adódó társadalmi hátrányok komplex megközelítéssel történő csökkentése a helyi igények figyelembevételével.
- A közösségi tervezés elveinek megfelelően szélesebb körben mértük fel a szükségleteket, ezáltal egyeztetéseket kezdeményeztünk a helyi nemzetiségek, etnikumok és kisközösségek, továbbá a munkáltatók és munkaügyi hivatal foglalkoztatási osztályának képviselőivel.
- Ezt követően a részcélok lebontásával a célokhoz rendeltük a célcsoportokat.

A Felhívás által meghatározott támogatható tevékenységek alapján konkretizálásra kerültek azok a kiemelt célcsoportok – külön figyelmet fordítva a hátrányos helyzetűekre – melyek bevonásán keresztül megvalósulhat a Dombóvári járás felzárkóztatása, humán szolgáltatásainak fejlesztése.

A helyi fejlesztések tervezését minden esetben széles körű társadalmi egyeztetés előzi meg. Ezek alapján a lakosság valós igényeire alapozva készülnek el azok a stratégiák, melyek egy-egy fejlesztési projekt alapjait adhatják. Mivel Dombóváron kívül meglehetősen kis településekről beszélhetünk, így a lakossággal történő személyes kapcsolattartás nem okozhat problémát. A helyi önkormányzatok, közszolgáltatók, segítő- illetve civil szervezetek napi munkájából adódóan is rendelkezésre állnak a tervezéshez szükséges információk. Ezeket az információkat részletesen, mindenre kiterjedően kinyerhetjük a rendelkezésre álló nemzeti térségfejlesztési programokból (Helyi Esélyegyenlőségi Programok, Integrál Településfejlesztési Stratégiák, Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió stb.). A fejlesztési programok általában különböző módszertan alapján készültek, a bevont lakosságot személyes interjúk, kérdőívek, fókuszcsoportok keretében vonták be a munkába.

A projektbe ugyan ezeken a csatornákon történhet meg a célcsoport tagok bevonása, hiszen a közvetlen érés lehet a leghatékonyabb ezekben az esetekben. A tervezett rendezvények, képzések, fejlesztések mind a projekt által megfogalmazott célokra irányulnak.

A projekthez kapcsolódó Humán Emberi Erőforrás Fejlesztési Terv *széles társadalmi alapokon* nyugszik, a helyi közösséggel kialakított konszenzus eredményeként jött létre. A tervezési folyamat során folyamatos egyeztetés és véleményezés kísérte az elkészítést. Elengedhetetlennek tartottuk az *átláthatóság és nyilvánosság biztosítását*. A helyi önkormányzatok, intézmények, szervezetek és a közösségek tagjai a helyzetfeltárás, problémafelvetés során közösen fejtették ki elképzeléseiket és ismerték meg egymás érdekeit, szándékait.

Módszereink:

- folyamatosan nyílt egyeztetések, megbeszélések tartása,
- a helyi közösségek igényeit, lehetőségeit ismerő szakembereket bevonása a projekt és a Humán Emberi Erőforrás Fejlesztési Terv megtervezésébe és elkészítésébe,
- a helyi önkormányzatok, intézmények véleményének, igényeinek és lehetőségeinek megismerése,
- a helyi közösségek szereplőinek bevonása, egyrészt a helyi civil szervezetek felkeresése, másrészt a lakosság megszólítása által,
- a helyi közösségek, szervezetek és intézmények aktivizálása,

- a nyílt egyeztetések mellett lehetőség volt arra, hogy az érintettek írásban vagy telefonon is jelezzék igényeiket, ötleteiket, javaslataikat,
- a közös tanulási és tervezési folyamat facilitálása.

Az egyeztetések, megbeszélések során a résztvevők bemutatták a erősségeiket, lehetőségeiket, valamint szóba kerültek a hiányosságok, ellátatlan területek és az érzékelt veszélyek is. Emellett a tervezett programok is ismertetésre kerültek.

Célcsoport, az érintettek köre:

A **projekt közvetlen célcsoportja** a Felhívással összhangban került meghatározásra. Térségünk túlélését és jövőjét jelenti, hogy ezek a társadalmi rétegek megtalálják azokat a területeket, ahol életük kiteljesedhet, ahol az egyéni fejlődést a közjó és a közösség fejlődése követi. Az oktatási környezetben lévő célcsoportok számára fontos egy 21. századi tudásanyag átadása, de önmagában nem elegendő.

A projekt által megszólítani kívánt, közvetlen célcsoportok:

- Közzolgáltatásban dolgozók
- NEET fiatalok
- Idősek
- Családalapítás előtt álló fiatalok,
- Gyermek (14 éves korig)
- Fiatalok (30 éves korig)
- Családi közösségek
- Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű családok
- Nemzetiségek
- Roma populáció
- Munkaerő-piaci szempontból elavult vagy nem piacképes végzettségűek
- Munkaerő-piaci szempontból egyéb hátránnyal élők
- Fogytékkal élők
- Nők
- Önfoglalkoztatás iránt nyitott személyek

Alacsony iskolai végzettségűek: alacsony iskolázottságú, aki nem rendelkezik szakképzettséggel vagy érettségivel. Sajátosságaikból adódóan speciális, komplex kezelési módra, hatékony fejlesztési technikákra van szükség ahhoz, hogy munkapiaci esélyük növelhető legyen.

25 év alatti fiatalok, vagy 30 év alatti pályakezdekők: a pályakezdő fiatalok helyzete, változása közvetlenül visszatükrözi a munkaerőpiac feszültségeit, hatással van a társadalmi, gazdasági fejlődésekre.

Nők: a nők munkához való hozzáállását a családi állapota, családi normák, ezeket befolyásoló társadalmi-kulturális értékrend, azaz a szociológiai környezet is befolyásolja. A kisgyermekes nők jelentős része a teljes gyermekgondozási időszakot otthon, gyermekével tölti. A szolgáltatások biztosítását a gyermekek igényeinek szem előtt tartása mellett az is befolyásolhatja, hogy a munkaerő-piaci visszatérés esetükben távolról sem zökkenőmentes. A GYES-ről, GYED-ről, ápolási díjról visszatérni kívánók számára a szükséges ismeretpótlással új ismeretek, kompetenciák megszerzésének biztosításával lehet megteremteni a hosszú távú foglalkoztatás lehetőségét.

Tartós munkanélküliséggel veszélyeztetettek: a tartósan munkanélküli személyek hónapokon, éveken át sok-sok kudarcot élnek meg a munkaerő-piacon és azon kívül is. E helyzetből való kikerülés után hosszú idő, megfelelő intelligencia, motiváltság és támogató családi háttér kell ahhoz, hogy újra egyensúlyba kerüljön ön-magával és környezetével. Energiái elsősorban arra kellenek, hogy saját magát lendítse át a munkába állás nehézségein (munkahelyi környezet, életritmus váltás, saját komplexusainak legyőzése, stb.), és pozitív gondolkodással felül emelkedjen a helyzeten.

Roma nemzetiséghez tartozó személyek: a romák rendkívül rossz munkaerő-piaci helyzetében egyszerre több, egymást erősítő tényező játszik szerepet. Az átlagnál jóval magasabb közöttük a

legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya, a szakmunkás végzettségűek közül soknak elavulttá váltak készségeik. A többszörös hátrány felszámolásához ezért összehangolt, a gazdaságra, a közlekedési viszonyokra, az oktatásra, a kultúrára, az egészségügyre, lakhatási feltételekre és a szociális intézményekre egyszerre kiterjedő rehabilitációs integrációs programokra és antidiszkriminációs intézkedésekre van szükség.

36. táblázat: Hatóterületen a nyilvántartott állás keresők számának bemutatása (fő)

Állás keresők létszáma - 2015.	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
Nyilvántartott állás keresők száma összesen (fő)	1.571	804	162	7	40	10
Nyilvántartott állás keresők száma összesen – férfi (fő)	825	430	78	2	19	3
Nyilvántartott állás keresők száma összesen – nő (fő)	746	374	84	5	21	7
A 21-25 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	239	114	29	0	7	1
A 26-30 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	160	88	19	0	2	3
A 31-35 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	144	73	18	0	3	1
A 36-40 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	172	95	15	3	6	1
A 41-45 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	188	103	22	2	4	0
A 46-50 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	202	96	23	1	4	1
A 51-55 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	138	69	15	0	7	0
A 56-60 éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	158	87	9	0	5	1
A 61-X éves nyilvántartott állás keresők száma (fő)	86	46	3	1	2	1

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

Hatóterületen élő teljes lakosság:

37. táblázat: Hatóterületen élő teljes lakosság számának bemutatása (fő)

Lakosságszám alakulása- 2015.	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
Lakónépesség száma az év végén						
Összesen	31.192	18.461	1.961	164	811	156
Nő	16.388	9.847	1.023	81	425	81
Férfi	14.804	8.614	938	83	386	75
0-14 évesek száma	4.131	2.401	237	28	74	18

Lakosságszám alakulása-2015.	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
15-64 évesek száma	20.765	12.239	1.293	110	552	100
65 éves és idősebbek száma	6.296	3.821	431	26	185	38
Állandó népesség száma az év végén						
Összesen	32.162	18.984	1.971	181	865	179
Nő	16.709	10.004	1.016	87	443	87
Férfi	15.453	8.980	955	94	422	92
0-2 évesek száma	758	408	51	9	22	6
3-5 évesek száma	714	408	36	3	13	5
6-13 évesek száma	2.351	1.309	149	17	47	14
14 évesek száma	291	163	21	0	7	2
15-17 évesek száma	935	494	56	6	31	10
18-59 évesek száma	18.356	10.833	1.121	108	484	96
60-x évesek száma	8.757	5.369	537	38	261	46

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

A helyi közszolgáltatásban dolgozók:a projekt célcsoportját elsősorban az alábbi közszolgáltatások, illetve a közszolgáltatásokban dolgozók képezik:

- konzorciumi partner önkormányzatok, nemzetiségi önkormányzat és önkormányzati hivatalok dolgozói,
- konzorciumi partner önkormányzatok által fenntartott kulturális, közművelődési intézmények dolgozói,
- konzorciumi partner önkormányzatok által működtetett egészségügyi (védőnői) szakfeladat dolgozói;
- konzorciumi partner önkormányzatok által működtetett nevelési intézmények dolgozói,
- a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény dolgozói.

A régió társadalmi-gazdasági életében, a lakossági szolgáltatások biztosításában meghatározó jelentősége van a megyékben központi szerepet betöltő megyei jogú városoknak (Pécs, Szekszárd, Kaposvár), továbbá a régió városhálózatának gerincét képező, tizenegy 10-30 ezer fő közötti lakosságú városnak. A régióban a tízezer főnél kisebb népességű, 27 város ellátó intézményrendszere hiányos, a nem mindennapos szolgáltatásokat az ott élők kénytelenek máshol igénybe venni. E városok saját települési infrastruktúrájának kiépítettsége is elmarad a nagyobb városok színvonalától. Ezáltal Dombóvárnak és hasonló nagyságrendű városoknak nemcsak a falvakkal, hanem a térségi kisvárosokkal való együttműködése fontos a térség jólétének megteremtésében.

A lakosság életminőségét jelentős mértékben meghatározzák az elérhető humán közszolgáltatások, különösen az oktatás, szociális ellátás, egészségügy, kultúra, sport stb. elérhetősége és azok minősége.

Nemzetiségek, etnikumok:a projekt hatóterületét érintő településeken a 2011-es népszámlálás során a népesség az alábbi nemzetiségűnek vallotta magát a nemzetiség, az anyanyelv, a családi, baráti közösségekben használt nyelv legalább egyike alapján. Magyarországon 13, törvényben elismert, nemzetiség él. A projekt hatóterületén élő lakosság nemzetiségi kötődését az alábbi táblázat szemlélteti.

38. táblázat: A települések lakóinak nemzetiségi kötődése 2011-ben

Nemzetiségek megoszlása - 2011.	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
magyar	87,8%	88,4%	91,7%	86,5%	97,2%
bolgár	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
cigány (roma)	1,9%	6,1%	0,6%	11,3%	0,0%
görög	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
horvát	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
lengyel	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
német	2,9%	3,0%	5,4%	0,8%	2,8%
örmény	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
román	0,1%	0,2%	1,2%	0,0%	0,0%
ruszin	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
szerb	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
szlovák	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
szlovén	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ukrán	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
egyéb, nem hazai nemzetiség	0,5%	0,1%	0,6%	0,7%	1,4%

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

Helyben működő kisközösségek: jelen tanulmány 1.2 fejezetében részletesen, településenként ismertettük a helyben működő közösségeket, civil szervezeteket, melyek szintén elsődleges célcsoportját alkotják a tervezett fejlesztéseknek.

A **projekt közvetett célcsoportja** azon intézmények, személyek köre, akik nem a támogatási kérelem eredményeinek közvetlen használói, de összetett mechanizmusokon keresztül a támogatási kérelem eredményei és hatásai helyzetüket befolyásolják.

Megyei Kormányhivatalok Munkaügyi szervezeti egységei: a munkaügyi szervezet alapvető és deklarált célja a foglalkoztatás elősegítése, annak minél magasabb szinten való megvalósítása; a munkanélküliség megelőzése és a munkanélküliség hátrányos következményeinek enyhítése; a foglalkoztatás minőségének javítása, a foglalkoztatásra vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése.

Vállalkozások, egyéb munkáltatók, melyek várhatóan a projektbe bevont hátrányos helyzetű munkanélküliek foglalkoztatását vállalják: foglalkoztatási partnerségben a helyi gazdaságnak kiemelkedően fontos szerepe van, mivel a térség foglalkoztatási helyzetét, csak a helyi munkáltatókkal és a vállalkozásokkal együttműködve lehet megoldani. A munkáltatók köre nélkül nem lehet elképzelni a foglalkoztatási problémák megoldását.

Azon társulások, fejlesztési és egyéb szolgáltató szervezetek, melyek az adott térség fejlesztésének céljának elérésért dolgoznak: a különböző területfejlesztési szerveződések az alternatív szolgáltatók és társulások részvétele a közös munkában a társadalmi kontroll, valamint a helyi szükségletek kielégítése szempontjából fontos.

Civil szervezetek: a civil szervezetek az utóbbi években mind jelentősebb szerepet vállalnak a munkaerő-piaci problémák kezelésében, a munkanélküliek számára szervezendő szolgáltatások működtetésében, programok megvalósításában.

Az **érintettek köre** mindazon személyeket, szervezeteket takarja, akik a projekt sikeres lebonyolítását követően érzékelik annak pozitív hatásait a mindennapi életükben, így pl.:

- a köznevelési intézmények és fenntartói,
- érintett szakmai és civil szervezetek,
- lakosság,
- térség gazdasági szereplői,
- szociális gazdaság képviselői.

Összefoglalóan a jelen projekt során a megszólítani kívánt célcsoport illeszkedik a pályázati felhívásban azonosításra került célcsoportokhoz. A projekt közvetlen és közvetett célcsoportjai, valamint érintettjei széles spektrumot fognak át, a projekt hatásai különbözőképpen és különböző mértékben érintik az egyes célcsoportokat. A projekt célcsoportjaiként értelmezhetők azon személyek, illetve csoportok, amelyek mindennapjait a projekt végrehajtása valamiképpen befolyásolja. Mindez megmutatkozhat az eredmények és hatások tekintetében, éppen ezért nemcsak a projekt által közvetlenül érintettek tartoznak a célcsoportba, hanem a hatásterületeken élők és tevékenykedők is, akik közvetetten vagy közvetlenül a projekt kedvező hatásait élvezik.

2.3. Az elérendő célokhoz szükséges tevékenységek bemutatása

A projekt előkészítése során számtalan fejlesztési ötlet fogalmazódott meg az. Ezek közül sokszor nehéz volt választani, ebben az alábbi módszertani lépések voltak segítségünkre:

1. Potenciális partnerek számára tájékoztatás történt a pályázati lehetőségről, a megvalósítható feladatokról és potenciális programról.
2. Következő egyeztetések során az érintettek elmondhatták egymás előtt a tevékenységi területükön tapasztalt problémákat és elképzeléseiket ezek megoldására.
3. Ezt követően minden elképzelés összegyűjtése történt meg folyamatosan frissítve az újabb ötletekkel.
4. Az ötleteket egyenként megfeleltettük a pályázati felhívás 3. fejezetében szereplő tevékenységeknek továbbá az elszámolható költségeknek.
5. Az ötleteket vizsgáltuk abból a szempontból, hogy milyen más fejlesztésekhez kapcsolódnak (pl. TOP projektek), illetve lehatároltuk az érintettek által tervezett más projektektől (pl. más EFOP pályázattól).
6. A rendszerezett fennmaradó ötleteket megvizsgáltuk a megvalósíthatóság szempontjából.
7. Végül a költségvetési korlátok és a projekt költségei vizsgálata történt meg.

A fentiek alapján végül kialakult a konzorciumi partnerek köre, illetve a térség fejlesztését leginkább szolgáló szakmai tartalom. A projekt szakmai tartalma, a végleges program minden konzorciumi tag és bevont partner elképzelését tükrözi.

A projekt keretében megvalósításra kerülő tevékenységeket, azok szakmai tartalmát, módszertanát a felhívásnak megfelelő sorrendben kívánjuk bemutatni. Minden feladatnál jelzésre kerül, hogy az adott feladatot melyik konzorciumi partner valósítja meg.

Önállóan támogatható tevékenységek

A PROJEKT SZAKMAI MEGVALÓSÍTÁSA

1. A humán közszolgáltatások szakember-ellátottságának fejlesztését szolgáló ösztönző programok megvalósítása

a) Az igényfelmérés részeként beazonosításra került és megfelelően alátámasztott szakemberhiány, szaktudás hiány enyhítését szolgáló tevékenységek megvalósítása

A projekt előkészítése során felmérésre került az egyes településeken a humán közszolgáltatásban jelentkező szakemberhiány.

Konzorciumi Tag	Szakemberhiány	Mennyiség
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Gerontologiai szakápoló	3 fő
	Szociális szakápoló	5 fő
	Ergoterapeuta	1 fő
	Szociális asszisztens	2 fő
Dombóvár Város Önkormányzata	Könyvtáros	2 fő
	Kulturális rendezvény- és közösség-szervező	2 fő
Összesen:		15 fő

Mindemellett a projekt megvalósításakor további felmérés történik a szakemberhiány frissítése céljából, mivel az állomány és a szaktudás hónapról-hónapra változik, szükség esetén az összeállított terv frissítésre kerül. A projekt előkészítési szakaszában ugyan történt egy előzetes intézményi felmérés, azonban a tapasztalatok azt mutatják, hogy ezt a munkát érdemes frissíteni más (nem adatbekérési) módszerrel felülvizsgálni, elemezni. A tevékenység foglalkoztatásra irányuló megbízási jogviszony keretében kerül ellátásra.

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevő szám	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Igényfelmérés szakemberhiányra - munkabér	1 fő	1 600 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Igényfelmérés szakemberhiányra - foglalkoztatást terhelő járulék		316 800 Ft	

b) Helyi emberi erőforrás fejlesztési terv megvalósítása

A beazonosított 15 fő szakemberhiány szaktudásának fejlesztése végett az alábbi képzések megvalósítására kerül sor:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Gerontológiai gondozó	3 fő	450 000 Ft	Célcsoport képzési költsége
	Szociális szakgondozó	5 fő	1 250 000 Ft	
	Ergoterapeuta tanfolyam	1 fő	325 000 Ft	
	Szociális asszisztens	2 fő	500 000 Ft	
	Ergoterapeuta tanfolyam - utazási, étkezés és szállás költség	60 alkalom	566 100 Ft	
Dombóvár Város Önkormányzata	Minőségirányítás a könyvtárban	2 fő	376 000 Ft	
	Kulturális rendezvényszervező	2 fő	258 000 Ft	
	Minőségirányítás a könyvtárban - utazási, étkezés és szállás költség	32 alkalom	662 560 Ft	
	Kulturális rendezvényszervező - utazási, étkezés és szállás költség	4 alkalom	23 100 Ft	

Gerontológiai gondozó képzés (5 hónapos): A gerontológiai gondozó felsőfokú szociális diplomával rendelkező szakember irányításával képes a szociális ellátás intézményi és intézményen kívüli, a személyes szolgáltatások és a személytől távoli területeken szükséges szociális segítő feladatok ellátására. Segítséget nyújt - az ápolás, a személyes gondozás, a tervezés, a szervezés módszereinek és eszközeinek felhasználásával - a szolgáltatást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális és lakókörnyezeti szükségleteinek kielégítéséhez, figyelembe véve annak életkorát, élethelyzetét, egészségi állapotát. Munkája eredményessége érdekében a kliensekkel és munkatársaival személyes kapcsolatokat alakít ki, velük együttműködik. A szociális problémamegoldásban irányítással és kompetenciájának megfelelő területeken önállóan dolgozik. Ha szükséges, baleset vagy hirtelen egészségromlás esetén elsősegély nyújtására is képes. A szociális munka adminisztrációjának kialakításában és működtetésében tevékenykedik.

Szociális szakgondozó képzés (10 hónapos): A szociális szakgondozó, felsőfokú szociális diplomával rendelkező szakember irányításával képes a szociális ellátás intézményi és intézményen kívüli, a személyes szolgáltatások és a személytől távoli területeken szükséges szociális segítő feladatok ellátására. Segítséget nyújt- az ápolás, a személyes gondozás, a tervezés, a szervezés módszereinek és eszközeinek felhasználásával, a szolgáltatást igénybe vevő fizikai, mentális, szociális és lakókörnyezeti szükségleteinek kielégítéséhez, figyelembe véve annak életkorát, élethelyzetét, egészségi állapotát. Munkája eredményessége érdekében a kliensekkel és munkatársaival személyes kapcsolatokat kialakít ki, velük együttműködik. A szociális problémamegoldásban irányítással és kompetenciájának megfelelő területeken önállóan dolgozik. Ha szükséges, baleset vagy hirtelen egészségromlás esetén elsősegély nyújtására is képes. A szociális munka adminisztrációjának

kialakításában és működtetésében tevékenykedik. A szakképesítéssel rendelkező képes: információk gyűjtésére, információforrások kezelésére; a különböző helyzetben élő emberek iránti empátiára, toleranciára; érzelmileg stabil, kiegyensúlyozott magatartásra; segítőkész kapcsolatteremtésre; adekvát kommunikációra.

Ergoterapeuta képzés (15 hónapos): Az ergoterapeuta az orvosi és a gyógypedagógiai rehabilitáció területén – a team-vezető irányítása alatt-önállóan végzi az akadályozott emberek kiesett, illetve megmaradt funkcióinak fejlesztését, a mindennapi élet tevékenységeinek gyakoroltatása kapcsán. Tevékenysége során legfontosabb célja, a rehabilitációban részt vevő ember segítése (sajátos módszerekkel és technikákkal), a lehető legmagasabb szintű önállóság, és életminőség elérésének érdekében. Ergoterapeuta tanfolyam főbb témakörei: rehabilitációs ismeretek; akadályozottság, korlátozottság; ergoterápia.

Szociális asszisztens képzés (10 hónapos): A szociális asszisztens felsőfokú végzettséggel rendelkező szociális szakember irányításával képes a szociális ellátás intézményi és intézményen kívüli, a személyes szolgáltatások és a személytől távoli területeken szükséges szociális segítő feladatok ellátására. Munkája eredményessége érdekében a kliensekkel és munkatársaival személyes kapcsolatokat alakít ki, velük együttműködik. A szociális problémamegoldásban irányítással és kompetenciájának megfelelő területeken önállóan dolgozik. Ha szükséges, baleset vagy hirtelen egészségromlás esetén elsősegély nyújtására is képes. A szociális ellátás keretében szabadidős és rekreációs programokat szervez és vezet. A szociális munka adminisztrációjának kialakításában és működtetésében tevékenykedik.

Minőségirányítás a könyvtárban című könyvtáros-továbbképzési program (120 óra): A képzés során megszerezhető kompetenciák: A hallgató elsajátítja a minőségirányítás alapelveit, a teljesítménymérés és értékelés módszereit. Megismeri a tudásmenedzsment alapjait. Gazdálkodási ismereteket szerez. Megismeri a hagyományos és az online marketing módszereit. Minőségi kézikönyvet tud készíteni. Jogi- és etikai ismereteket kap a személyre szabott szolgáltatások kialakításához. Modulok: I. modul: Bevezetés a minőségirányításba. A minőségi szemlélet könyvtári megjelenése. A különböző minőségirányítási rendszerek. A TQM alapelvei. A nyilvános könyvtárak minőségirányítási feladatai. A minőségirányítási rendszer elemei, eszközei. A minőségirányítás bevezetésének lépései. A vezetés felelőssége, és a teljes elkötelezettsége, a folyamatos képzés. A vezetés meghatározó szerepe a szervezet életében. Partnerközpontúság: a partnerek azonosítása és rangsorolása. A folyamatos minőségfejlesztésről történő gondoskodás. II. modul: A stratégiai tervezés menedzsmentje. A változások menedzselése: a stratégiai tervezés. Helyzetkép készítése PGTTJ és SWOT segítségével. A stratégiai tervezés a megoldandó feladatok eszköze. Az erőforrás számbavétele. Folyamatközpontúság. A folyamatközpontú működés fő jellemzői. A folyamatok azonosítása, a folyamatok rendszere. Erőforrás menedzsment: emberi erőforrás. Az emberi erőforrás szerepe az erőforrások rendszerében. Szakmai felkészültség, kompetenciák. Önálló munkavégzés. A felelősségi körök, munkakörök világos szabályozása. Minőségügy dokumentálása. A működés helyzetképének, illetve a változások követésének bemutatását biztosító tevékenység. A szabályozás, az előíró és igazoló dokumentumok rendszere. III. modul: Állománymenedzsment. Az állománymenedzsment értékelésének alapjai. A felhasználó központú állományszervezés elemei, gyakorlata és megvalósítása. Szolgáltatásmenedzsment. A szolgáltatások sajátosságai, típusai, jellemzői. A szolgáltatási irányelvek kidolgozása Tudásmenedzsment. A tudástársadalom és tudásgazdálkodás jellemzői. A tudásmenedzsment fogalma, meghatározások. Információmenedzsment. Az információs társadalom és információgazdálkodás jellemzői. Az információmenedzsment fogalma, céljai és teendői: a szervezet információs erőforrásainak mindenoldalú kezelése. IV. modul: Erőforrás menedzsment: innováció-, és projektmenedzsment - gazdálkodás. A tárgyi erőforrások szerepe a szolgáltatások minőségében. A költségvetés jellemzői, térítéses szolgáltatások. Kommunikáció, a médiában történő megjelenés menedzselése. A marketing és a PR lehetősége és szükségessége a könyvtárakban. Digitális marketing. Jogi keretek. A minőségirányítás lehetőségeit, céljait a hazai könyvtári jogszabályok foglalják keretbe. A minőségi kézikönyv. A KKÉK szerinti értékelés. A helyi társadalomra gyakorolt hatás.

Kulturális rendezvényszervező képzés (4 hónapos):A képzésben résztvevő személyek képesek lesznek önállóan kulturális rendezvények szervezésére, az igényeknek megfelelő szórakozási lehetőségek biztosításával, valamint az önkormányzati közművelődési intézmények, civil szervezetek, kulturális vállalkozások megfelelő működtetésében segítséget tudnak nyújtani. Modulok: Helyi társadalom- és kultúraismeret és Kulturális rendezvények szervezése.

A beazonosított 15 fő szakemberhiány a projektnek köszönhetően elhelyezkedik. A projekt keretében 6 hónapig kerülnek foglalkoztatásra az alábbi munkakörökben.

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Gerontológiai gondozó - munkabér	3 fő	3 330 000 Ft	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai
	Gerontológiai gondozó - foglalkoztatást terhelő járulék		732 600 Ft	
	Szociális szakgondozó - munkabér	5 fő	5 550 000 Ft	
	Szociális szakgondozó - foglalkoztatást terhelő járulék		1 221 000 Ft	
	Ergoterapeuta - munkabér	1 fő	1 110 000 Ft	
	Ergoterapeuta - foglalkoztatást terhelő járulék		244 200 Ft	
	Szociális asszisztens - munkabér	2 fő	2 220 000 Ft	
	Szociális asszisztens - foglalkoztatást terhelő járulék		488 400 Ft	
Dombóvár Város Önkormányzata	Könyvtáros - munkabér	2 fő	2 220 000 Ft	
	Könyvtáros - foglalkoztatást terhelő járulék		488 400 Ft	
	Kulturális rendezvény- és közösségsszervező - munkabér	2 fő	2 220 000 Ft	
	Kulturális rendezvény- és közösségsszervező - foglalkoztatást terhelő járulék		488 400 Ft	

Az emberi erőforrás fejlesztés keretében, a Fejlesztési terv megvalósításához 30 fő érintett szakember képzése. A képzések a területi nehézségekből adódó korlátok leküzdésében fogják segíteni a szakmai megvalósítókat.

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Helyi emberi erőforrás fejlesztési terv megvalósításához szakemberek kompetencia képzése	30 fő	5 257 800 Ft	Szakmai tevékenységekhez kapcsolódó szolgáltatások költségei

1. Mentorok és közösségsszervezők képzése, felkészítése a tanácsadásra (10 óra): A tréning során a résztvevők megismerkednek a tanácsadás főbb módszertani ismérveivel, a tanácsadási folyamat elemeivel, a tanácsadói kompetenciák térképével. A program 1-3 napos időtartamot ölel fel, az egyes napok során a résztvevők kis és nagy csoportos gyakorlatokon, feladatokon keresztül építik saját tanácsadói szereptudatosságukat. A felkészítés kommunikációs kompetenciák fejlesztését is tartalmazza, elsősorban szóbeli kommunikációs technikák erősítésére, technikák kipróbálására kerül sor.

2. Kommunikációs kompetenciák fejlesztése (10 óra): A kommunikációs tréning szervezeti igényekhez illeszkedve lehet szóbeli és/vagy írásbeli hangsúllyal, a program során a résztvevők az egyes kommunikációs kompetenciákat térképezik fel, és olyan technikákat tanulnak, amelyek ezen kompetenciák fejlesztését erősítik. A szóbeli kommunikáció az üzenet megfogalmazását, prezentálását célozza meg, az üzenet átvitelére, célba juttatására vonatkozik. Az írásbeli kommunikáció a stílusztika, fogalmazás, helyesírás témaköreit fedi le. A kommunikációs tréning részeként non verbális kommunikációról, testbeszéd értelmezéséről, saját testbeszéd tudatos alakításáról is van szó.

3. Facilitátori készségek fejlesztése, csoportdinamikai ismeretek, csoportvezetési képesség fejlesztése (10 óra): A programon résztvevő szakemberek facilitátori, moderátori, tréneri, csoportvezetési technikákat sajátítanak el és próbálnak ki. A program eredményeként képesek lesznek megtervezni egy csoportos fejlesztési napot, végigvinni egy workshopot vagy tréninget, megfelelő feladatokat kiválasztani és megvalósítani, felismerni a csoportdinamikai jelenségeket és azokat kezelni. A résztvevők az elméleti háttér megismerése mellett a helyszínen a gyakorlatban is kipróbálhatják az ismereteiket, egyéni tervet készítenek, gyakorlatok vezetésében szerezhhetnek saját élményt.

4. Kommunikációs rendszer meghatározása (10 óra): A tréning a szervezetek kommunikációs rendszerének beazonosítását szolgálja. Az esemény során a résztvevők csoportokra osztva dolgoznak. A tréner visz magával egy listát, ami tartalmazza a kommunikáció egy fajtáit, kategóriáit (külső, belső, formális informális stb.), majd a csoportok összeszedik, hogy szervezetükön belül melyek érvényesülnek, mely területeket szeretnék erősíteni, hol vannak problémák. Ezeket közösen megbeszélik a résztvevők, és lehetőség van arra, hogy interaktív jelleggel a csoportok javaslatokat adjanak egymásnak, hogy hogyan lehetne javítani a kommunikáción.

5. Költséghatékonysággal kapcsolatos workshopok, felülvizsgálat, hatékonyság növelési lehetőségek (10 óra): A költséghatékonyság a fenntartható működés egyik alappillére, így a program során a résztvevők megismerkednek a költséghatékonyság elveivel, felülvizsgálati technikákat és elemzési módszereket ismernek meg, valamint gyakorlatok keretében tapasztalják meg, hogy adott területeken milyen hatékonyság növelési lehetőségek rejlenek. A program interaktív, tervezési és hatékonyság szemléletű, a résztvevők nagyfokú aktivitására épít.

6. Módszertani megújulás meglévő szolgáltatások fejlesztése új módszerek elsajátításán keresztül (10 óra): A tréning során a szakemberek olyan módszereket ismernek és tanulnak meg, amelyek alkalmazásával a meglévő szolgáltatásokat fejlesztik. A tréner bemutatja ezeket a módszereket, és elmagyarázza a résztvevőknek, hogy miért jó, ha ezeket a módszereket alkalmazzák a szervezetükön belül, hogyan lehet ezek használatával fejleszteni a már meglévő szolgáltatásokat.

Önállóan támogatható tevékenységek

A PROJEKT SZAKMAI MEGVALÓSÍTÁSA

2. A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítását támogató szolgáltatás-csomagok kialakítása, megerősítése

1. A célcsoport foglalkoztathatóságát elősegítő fejlesztési tevékenységek, egyéni fejlesztési terv alapján:

- Az egyéni kompetenciák felmérése:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Együttműködést ösztönző természetbeni juttatás	300 fő	6 895 680 Ft	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Egyéni kompetenciák felmérése, egyéni fejlesztési tervek elkészítése - munkabér	300 fő	4 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Egyéni kompetenciák felmérése, egyéni fejlesztési tervek elkészítése a térségben - foglalkoztatást terhelő járulék		891 000 Ft	
	Egyéni kompetenciák felmérése, egyéni fejlesztési tervek elkészítése a térségben - útiköltség	20 alkalom	100 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó útiköltség

Hátrányos helyzetűek bevonása érdekében együttműködést ösztönző, motivációs juttatással is számoltunk. A célcsoport életének nehézségei okán sokszor gondot jelent az is, hogy ha részt vesznek egy programon, akkor az étkezést, vagy a gyermek felügyeletét nem tudják megoldani. Továbbá gondot jelent a célcsoport hajlandósága, mely hajlandóság gyakran a tartós munkanélküliségből, a konzerválódott családi állapotból adódik. A célcsoport bevonását tehát különböző típusú előnyökkel szükséges támogatni. Ennek érdekében kiegészítő támogató tevékenységekkel számoltunk az alábbiak szerint. Utalvány juttatása összesen 300 fő egyéni fejlesztési tervvel programba bevont személy részére, a projekt megvalósítási ideje alatt 4 alkalommal, alkalmanként és személyenként 4.000 Ft + 43,66% = 5.746 Ft járulék összeggel tervezve.

Egyéni kompetenciák felmérése, egyéni fejlesztési tervek elkészítése a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény által kerül megvalósításra. A feladat egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) teljesül. A megfelelő tapasztalattal rendelkező kollégáknak élő, rendszeres kapcsolata van a célcsoporttal. A projekt keretében 300 fő egyéni fejlesztési terve készül el. Az egyéni fejlesztési tervek elkészítéséhez útiköltséget is kalkuláltunk, alkalmanként 5.000 Ft értékben.

- *Munkaszocializáció megszerzését segítő konstruktív és értékteremtő tevékenységek:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Munkaszocializáció megszerzését segítő képzések	61 fő	10 690 860 Ft	Célcsoport képzési költsége
Döbrököz Község Önkormányzata		25 fő	4 381 500 Ft	
Lápafő Község Önkormányzata		2 fő	350 520 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata		10 fő	1 752 600 Ft	
Várong Község Önkormányzata		2 fő	350 520 Ft	
Dombóvár Város Önkormányzata	Célcsoport számára tartott képzések étkezési költség	300 fő	6 858 000 Ft	

Szakértő bevonásával, 60 órás (6*10 órás), az egyéni fejlesztési tervek alapján meghatározott különböző fejlesztő képzések/tréningek/programok. A képzést kiszervezett tevékenység keretében kívánjuk megvalósítani, az alábbi tematika mentén:

1. Motivációs tréning: A tréning során a résztvevők játékos feladatok keretében megismerkednek a legújabb motivációs elméletek tartalmával, visszajelzést kapnak arra vonatkozóan, hogy számukra mi jelenti az elsődleges motivációt. Megtanulnak célokat és prioritásokat felállítani, egyéni motivációs rendszert felépíteni. Így a munkába álláskor képesek lesznek megfogalmazni az elvárásaikat, képesek lesznek konstruktív módon közvetíteni a munkaadó felé azt, hogy a teljesítményük miként növelhető. A tréning az önismerethez is nagymértékben hozzájárul.

2. Lelki állóképesség fejlesztése: A tréning során a résztvevők megtanulják, milyen lelki megküzdési technikákat tudnak alkalmazni akár konfliktushelyzetben, akár a mindennapokban annak érdekében, hogy a mentális egészségük ne sérüljön, hogy a képesek legyenek menedzselni a saját mindennapjaikat, összeegyeztetni a munkát a magánélettel. A tréning fejleszti a pozitív gondolkodást, erősíti a megoldásközpontú szemléletet.

3. Visszajelzések adása és fogadása: A visszajelzések fontos szerepet töltenek be az egyén fejlődésében, akkor, ha valóban relevánsak, ha a teljesítményre és nem a személyiségre vonatkoznak elsősorban, ha valamilyen cselekvést követően kérünk és kapunk visszajelzést. A tréning során a résztvevők elsajátítják annak a képességét, hogyan kérjenek és kapjanak konstruktív visszajelzést a munkájukra vonatkozóan, hogyan kezeljék ezeket a visszajelzéseket és hogyan építsék be őket a mindennapi gyakorlatukba, valamint ők hogyan adjanak másoknak visszajelzést.

4. Időmenedzsment technikák, időtervezés: Az időmenedzsment képzés segítséget nyújt a résztvevőknek abban, hogy jobban tudjanak rangsorolni az elvégzendő feladatai között, képesek legyenek megszervezni és megtervezni a saját munkájukat, így proaktívan tudnak majd dolgozni. Képesek lesznek összeegyeztetni a munkájukat a magánéletükkel, célokat és prioritásokat felállítani, és kiválasztani a számukra leginkább megfelelő és tartható időtervezési módszert.

5. Etikett és viselkedéskultúra: A munkahelyi viselkedés szabályait mindannyian az első munkahelyünkön sajátítottuk el, az adott munkahely jellegének, szokásainak megfelelően, mégis létezik az az általánosan elfogadott szabály és viselkedérendszer, mely eligazíthat mindenkit. A résztvevők a bemutatkozástól az öltözködési szokásokon keresztül, az alapvető kommunikációs gyakorlatokig elsajátítják ezeket a szabályokat és lehetőségük van ezek gyakorlására is. A tréner a napot a csoport eddigi tapasztalatai alapján és gyakorlottsága alapján moderálja, a témákat a csoport igényeihez alakítja.

6. Asszertív kommunikáció: A csapatban való működés egyik sikerkritériuma a konfliktusok megelőzés és/vagy kezelése, ennek egyik legjobb eszköze az asszertív kommunikációs technikák elsajátítása. A tréningen részt vevők megismerkednek az alapvető kommunikációs stílusokkal, ezek jellegzetességeivel, illetve az asszertivitás fogalmával. Szituációs és páros gyakorlatokon keresztül gyakorolják az asszertív kommunikációt és az én-közléseket.

Az egyéni fejlesztési terv alapján megvalósítandó képzésekhez/programokhoz kapcsolódó ellátás költsége. 6 alkalomra és 300 fő aktív korú hátrányos helyzetű ellátása. 3 főétkezés és kettő egyéb étkezés, ásványvíz és/vagy üdítő, kávé.

- *Csoportmunkában történő együttműködés kompetencia fejlesztése:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Csoportmunkában történő együttműködés kompetencia fejlesztése - munkabér	100 fő	1 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Csoportmunkában történő együttműködés kompetencia fejlesztése - foglalkoztatást terhelő járulék		297 000 Ft	

A tevékenység egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) kerül megvalósításra az alábbi tematika mentén:

- Együttműködés fejlesztése
- Önismeret és társismeret
- Személyiségfejlesztés
- Kommunikációs fejlesztés

100 fő hátrányos helyzetű célcsoporttag kompetenciafejlesztése fog megvalósulni.

A feladatok részletezését az alábbiakban mutatjuk be:

1. alkalom: Együttműködés fejlesztése

- Együttműködés-fejlesztés: Az együttműködés-fejlesztési tréning során a résztvevők megtapasztalják azt, hogy milyen előnyökkel jár az együttműködő csapatmunka az egyéni munka és az érdeellentétek hangsúlyozásával szemben. Megtapasztalják, hogyan érdemes csapatban dolgozni, mire érdemes fókuszálni, hogyan érdemes konszenzusra törekedni, milyen ereje van a közösen megoldott feladatnak. A tréningnap a saját élményű, tapasztalati tanulás módszertanára épít, nem frontális jellegű, hanem gyakorlat- és feladatorientált.
- Konfliktuskezelés: A konfliktusok részei az életünknek, némelyek megelőzhetőek, másokat azonban feloldani, megoldani szükséges. A tréningen részt vevők megismerkednek a konfliktushelyzetek tipikus forrásaival, így a megelőzhetőket el tudják kerülni. Ugyanakkor megtapasztalják és megtanulják az alapvető konfliktuskezelési stratégiákat, így a munka világában előálló helyzetekben mindig a szituációnak megfelelő módszert lesznek képesek választani, javítva ezzel a munkahely-megtartási esélyüket és rövidítve ezzel a beilleszkedésüket.
- Asszertív kommunikáció: A csapatban való működés egyik sikerkritériuma a konfliktusok megelőzés és/vagy kezelése, ennek egyik legjobb eszköze az asszertív kommunikációs technikák elsajátítása. A tréningen részt vevők megismerkednek az alapvető kommunikációs stílusokkal, ezek jellegzetességeivel, illetve az asszertivitás fogalmával. Szituációs és páros gyakorlatokon keresztül gyakorolják az asszertív kommunikációt és az én-közléseket.

2. alkalom: Önismeret és társismeret

- **Önismeret:** A helyes önismeret alapvető feltétel ahhoz, hogy a munkavállaló a megszerzett munkát képes legyen megtartani. Érdemes időt szánni arra, hogy feltérképezzük az erősségeket, a fókuszpontokat, azokat a jellemzőket, melyek segítenek betölteni egy munkakört. Az álláskereső leggyakrabban önbizalmukat veszti a hosszú álláskereső folyamatban, így hasznos, ha egy-egy önismereti tréning során sok pozitív visszajelzést kapnak és megerősítést abban, hogy ők is jók valamiben. A pozitív visszajelzések erősítik az önbizalmat és magabiztossá tesznek, ami egy állásinterjún előnyt jelenthet.
- **Belbin féle csoportszerepek:** A tréning alapját a Belbin által meghatározott 8 csoportszerep alkotja, a résztvevők első körben kitöltik a témához tartozó tesztet, beazonosítják a saját erősségeiket. A csoportszerepek ismerete és a saját erősségek vizsgálata lehetővé teszi, hogy a résztvevők célzottan jelentkezzenek állásokra és ezeken belül folyamatokra, hozzájárul az alapos önismerethez, megerősítheti a résztvevők helyzetét a munkaerőpiacon az, ha a képességeiknek és az adottságaiknak megfelelő munkát végeznek. A csoportszerepek rangsorának tisztázása segít beazonosítani azokat a folyamatokat és munkaköröket, melyekben sikeresek lehetnek, és melyeket élvezettel tudnak betölteni.
- **Konfliktuskezelés:** Az 1. alkalommal átvett módszerek ismétlődő alkalmazása, gyakorlása.

3. alkalom: Személyiségfejlesztés

- **Problémamegoldó készségfejlesztés:** A problémákhoz többféleképpen lehet viszonyulni: vagy elemezzük őket, megkeressük a kiváltó okokat és ezeket megszüntetve próbáljuk megoldani a problémát. Ez azt feltételezi, hogy rendelkezünk elemző készséggel, az információk összegyűjtésének képességével – a résztvevők a tréningen egyrészt ezeket a készségeket sajátítják el. Másrészt megismerkednek a megoldásfókuszú problémamegoldás módszerével, technikájával. Mindkét esetben gyakorlatokon keresztül sajátítják el a módszertant, melyet a munkában éppúgy tudnak majd alkalmazni, mint a magánéletben.
- **Élmény alapú, kihívásokat támogató, tapasztalati tanulásra építő program:** Az élmények, mint a tapasztalati tanulást megalapozó tényezők önmagukban is hozzájárulnak a személyiség fejlődéséhez. Egy integráns, nyitott, pozitív szemléletű munkatárssal örömmel együtt dolgozni, az ilyen munkatárssal nagyobb esélye van megszerezni és megtartani egy állást. A tréning során a résztvevők szituációs gyakorlatokon keresztül fejlesztik a saját személyiségüket, bővítik a készségeiket és képességeiket. A tréningnek erős szemléletformáló hatása is van, melynek pozitív hozadéka megjelenik a munkában és a magánéletben egyaránt.
- **Érzelmi intelligencia fejlesztése:** Ma már munkaadói elvárás az érzelmi intelligencia megléte is, hiszen sok munkakörben csapatban kell dolgozni, reagálni kell mások reakcióira, információkat kell gyűjteni és értelmezni. Az érzelmi intelligencia ugyanúgy fejleszthető, érzékenyítéssel, nézőpontok változtatásával, szituációs gyakorlatokkal. A tréningen a résztvevők ezeken keresztül képesek lesznek fejleszteni a saját érzelmi intelligenciájukat.

4. alkalom: Kommunikációs fejlesztés

- **Együttműködés-fejlesztés:** Az 1. alkalommal átvett módszerek ismétlődő alkalmazása, gyakorlása.
- **Non verbális kommunikáció:** A non-verbális kommunikáció ismerete hasznos egyrészt a saját viselkedésünk bizonyos fokú kontrollja esetén, másrészt egy állásinterjún a beszélgetőtárs reakcióinak értelmezésében. Támpontot adhat a mindennapi kommunikációban is, valamint a munkahelyre való beilleszkedést is segítheti, gyorsíthatja és megkönnyítheti. A résztvevők képesek lesznek olvasni a jelekből és a saját viselkedésüket ezekhez igazítani, a szükséges.
- **Hatásgyakorlás, érvelés, meggyőzés:** A résztvevők a tréning során megtanulják, melyek a hatékony érvelés szabályai, ugyanakkor azt is megtanulják, hogy mely érvek maradnak hatástalanok, melyek a rossz érvelési szokások. A jó érvrendszer felépítésének képessége segíti őket egy állásinterjún, egy munkamegbeszélésen, vagy a mindennapi munkahelyi helyzetek kezelésében. Megtanulják, milyen az érzelmi érvek és milyen egyéb típusú érvek vannak, és képesek lesznek ezeket a gyakorlatban is alkalmazni.

- Munkára való képességet javító intézkedések a meglévő és a térségbe érkező, létrehozandó új munkáltatók munkaerő bázisának folyamatos minőségi biztosítása érdekében:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Munkára való képességet javító fejlesztés - munkabér	100 fő	1 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Munkára való képességet javító fejlesztés - foglalkoztatást terhelő járulék		297 000 Ft	

Munkára való képességet javító intézkedések keretében 100 fő részére a képességfejlesztésre hangsúlyt helyező programok, valamint a térségben meglévő és új munkáltatók részére a minőségi munkaerő bázis biztosítása. A tevékenység egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) kerül megvalósításra az alábbi tematika mentén:

- Érték és munkaszemlélet fejlesztése
- Interjú felkészítés és szimuláció
- Stresszkezelés
- Önéletrajz elemzés és készítés

Érték és munkaszemlélet fejlesztése, egyéni értékszemléleti leltár készítése: Az érték- és munkaszemléleti kérdések minden munkahelyen központi szerepet töltenek be, fontos, hogy ezekkel minden munkavállaló vagy munkakereső tisztában legyen. A maximalizmus, a pozitív hozzáállás, az eredményorientáltság, a személyes vízió és misszió megléte növeli egy munkavállaló értékét a munkaerőpiacon. A tréning keretében a résztvevők áttekintik a 12 legfontosabb munkaszemléleti kérdést és személyes leltárt készítenek az erősségeikről.

Interjú felkészítés és szimuláció, videó asszisztált tréning: A tréning során szimulált helyzetben gyakorolhatják a résztvevők, hogy hogyan viselkedjenek egy állásinterjún, hogyan készüljenek a beszélgetésre, milyen tipikus kérdésekre számíthatnak és ezekre milyen válaszolási lehetőségük van. A szimulált interjúkat rögzítjük, majd a csoporttal közösen kiértékeljük, így a résztvevők egymás interjúiból is tanulhatnak.

Megküzdési stratégiák és stresszkezelés: A stressz része a mindennapi életünknek, legyen szó munkahelyi vagy magánéletről. Életminőségünkre és teljesítményünkre jelentős befolyással van az, hogy hogyan tudjuk kezelni a stresszes helyzeteket és milyen megküzdési stratégiákat tudunk alkalmazni, érzelem vagy cselekvésorientáltak vagyunk a kérdésben. A tréningen a résztvevők beazonosítják a stressz faktorokat, megismerkednek a megküzdési módokkal és képesek lesznek ezeket a szituációnak megfelelően alkalmazni.

Önéletrajz elemzés és készítés, kreatív önéletrajzok: Az önéletrajz jelenti az első szűrőt egy állásra való jelentkezéskor, így érdemes az összeállítására kiemelt figyelmet fordítani. Felmérésekből tudjuk, hogy átlagosan 6 másodpercet fordítanak a toborzók egy önéletrajzra, így fontos, hogy az figyelemfelkeltő és ugyanakkor jó benyomást keltő legyen. A tréningen a résztvevők példa önéletrajzokat elemeznek majd, illetve lehetőség van a saját önéletrajzuk elemzésére, kiegészítésére is.

- Az önálló életvitelre képessé tevő programok:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Önálló életvitelre képessé tevő programok - munkabér	100 fő	1 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Önálló életvitelre képessé tevő programok - foglalkoztatást terhelő járulék		297 000 Ft	
Dombóvár Város Önkormányzata	Önálló életvitelre nevelő képzés	50 fő	1 333 500 Ft	Célcsoport képzési költsége

Az önálló életvitelre képessé tevő programok keretében 100 fő részére. A tevékenység egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) kerül megvalósításra. A beilleszkedést és önálló életvitelt segítő csoportfoglalkozások célja, hogy az ügyfél megfelelő életvezetéshez, tanuláshoz és munkavállaláshoz kapcsolódó képességei fejlődjenek annak érdekében, hogy felkészüljön az álláskeresésre, és a munkaerőpiacon elégedett, önmagát megfelelően képviselni tudó munkavállalóvá váljon. A szolgáltatást azoknak az ügyfeleknek ajánlott nyújtani, akiknek a mentális, kommunikációs, társas, önértékeléssel összefüggő kompetenciáik, képességeik a halmozottan hátrányos helyzetük miatt jelentősen sérültek, esetleg ki sem alakultak megfelelő színvonalon. Fontos, hogy fejlesztést biztosítson azon résztvevők számára, akik élethelyzetük folytán változtatás nélkül nem tudnak önállóan elhelyezkedni, illetve nem tudnak megbirkózni a pszicho-szociális egyensúly elvesztése okozta krízissel, illetve, hogy segítséget nyújtson szociális, egzisztenciális veszteségek, kudarcélmények feldolgozásában.

Az önálló életvitelre képessé tevő képzések keretében 50 fő részére képzés. A tevékenység célja, hogy a munkaerőpiacon elégedett, önmagát megfelelően képviselni tudó munkavállalók váljanak a projektbe bevont hátrányos helyzetű aktív korú célcsoportból. Kompetenciafejlesztés valósul meg, az alábbiak szerint:

- **Lelki állóképesség fejlesztése:** A tréning során a résztvevők megtanulják, milyen lelki megküzdési technikákat tudnak alkalmazni akár konfliktushelyzetben, akár a mindennapokban annak érdekében, hogy a mentális egészségük ne sérüljön, hogy a képesek legyenek menedzselni a saját mindennapjaikat, összeegyeztetni a munkát a magánélettel.
- **Időmenedzsment technikák, időtervezés:** Az időmenedzsment képzés segítséget nyújt a résztvevőknek abban, hogy jobban tudjanak rangsorolni az elvégzendő feladatai között, képesek legyenek megszervezni és megtervezni a saját munkájukat, életüket.
- **Önismeret:** A helyes önismeret alapvető feltétel ahhoz, hogy a munkavállaló a megszerzett munkát képes legyen megtartani. Érdemes időt szánni arra, hogy feltérképezzük az erősségeket, a fókuszpontokat, azokat a jellemzőket, melyek segítenek betölteni egy munkakört. A pozitív visszajelzések erősítik az önbizalmat és magabiztossá tesznek, ami egy állásinterjúny előnyt jelenthet.

A képzés célja, hogy elősegítse az önálló, felelősségteljes, önfejlesztésre képes, a családi életre alkalmas ember nevelését, segítse a kulturált beilleszkedést a mindennapi életbe, a társadalmi együttélés szabályait követő hozzáállás kialakulását, valamint társadalmi, technikai kérdésekben az alapvető tájékozottságot. Kiemelt elvárás a megalapozott elméleti ismertek szélesebb körű felhasználása, a probléma megoldási képességek és formák változatainak különböző szintű alkalmazása a mindennapok gyakorlatában. A szemléletformálás változatos tartalommal és sokféle módszerrel valósítható meg, fontos a helyi adottságokhoz, elvárásokhoz való illesztés, a személyi és tárgyi feltételekhez illő (de nem megalkuvó) igazítás. A Család, otthon, háztartás tematikai egység fő célja: a családban felmerülő problémák azonosítása, az egyéni és társadalmi szükségletek összefüggéseinek feltárása, életszerű és célszerű megoldási módok bemutatása, kidolgozása. Az Életpálya tervezés témakörben a munkába állásnak gyakorlati kérdéseit tárgyaljuk, az élet munkavállalással kapcsolatos nehézségeire is igyekszik felkészíteni.

- Az álláskeresőkhöz felkészítő tanácsadás:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Álláskeresőkhöz felkészítő tanácsadás - munkabér	100 fő	1 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Álláskeresőkhöz felkészítő tanácsadás - foglalkoztatást terhelő járulékok		297 000 Ft	

Az álláskeresőkhöz felkészítő tanácsadás keretében 100 fő kap segítséget. A tevékenység egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) kerül megvalósításra. Főbb témák: Önéletrajz írás: önéletrajzok típusai, felépítése, formai és tartalmi követelményei, a tipikus önéletrajzi hibái és jó megoldások, alternatívák, a motivációs, valamint az ajánlólevél. Állásinterjú: találkozó menete, az elhangzó tipikus és nem tipikus kérdések, az ezekre adható lehetséges válaszok, az interjúra való felkészülés szempontjai, stresszinterjú stb.

Álláskeresőkhöz felkészítő tanácsadás: pályaorientációs, pályakorrekciós tanácsadás, képzési szükségletek felmérése és képzési tanácsadás, elhelyezkedési tanácsadás, álláskeresőkhöz technikák, előzetes tudásszint felmérés, képzés hatékonyságának növelése, munkavállalás elősegítése. Egyéni profilok összeállítása személyiségteszt segítségével: A személyiségteszt kitöltésén keresztül a tréningen minden résztvevő képes lesz a saját profiljának az összeállítására. Képes lesz számba venni az erősségeit, összegezni a tulajdonságait, csoportosítani a kompetenciáit, kialakítani az ideális munkakör jellemzőit, így képes lesz a munkaerőpiacon célzottan munkát keresni, és a megszerzett munkát megtartani. A tréning hozadéka az önismeret fejlődése, az önbizalom erősödése és a szemlélet pozitív irányba való fejlődése.

Önéletrajz elemzés és készítés, kreatív önéletrajzok: Az önéletrajz jelenti az első szűrőt egy állásra való jelentkezéskor, így érdemes az összeállítására kiemelt figyelmet fordítani. Felmérésekből tudjuk, hogy átlagosan 6 másodpercet fordítanak a toborzók egy önéletrajzra, így fontos, hogy az figyelemfelkeltő és ugyanakkor jó benyomást keltő legyen. A tréningen a résztvevők példa önéletrajzokat elemeznek majd, illetve lehetőség van a saját önéletrajzuk elemzésére, kiegészítésére is.

Interjú felkészítés és szimuláció, videó asszisztált tréning: A tréning során szimulált helyzetben gyakorolhatják a résztvevők, hogy hogyan viselkedjenek egy állásinterjún, hogyan készüljenek a beszélgetésre, milyen tipikus kérdésekre számíthatnak és ezekre milyen válaszlési lehetőségük van. A szimulált interjúkat rögzítjük, majd a csoporttal közösen kiértékeljük, így a résztvevők egymás interjúiból is tanulhatnak.

2. A hátrányos helyzetű aktív korú lakosság aktív munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének elősegítése:

- Mentorok alkalmazása a hátrányos helyzetből adódó sajátosságok kezelése, a munkakörnyezetbe való beilleszkedés érdekében:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Együttműködést ösztönző természetbeni juttatás	350 fő	8 044 960 Ft	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Toborzás	350 fő	9 334 500 Ft	Egyéb szakértői szolgáltatás

Együttműködést ösztönző, motivációs juttatás hátrányos helyzetűek részére: Hátrányos helyzetűek bevonása érdekében motivációs juttatással is számoltunk. A célcsoport életének nehézségei okán sokszor gondot jelent az is, hogy ha részt vesznek egy programon, akkor az étkeztetést, vagy a gyermek felügyeletét nem tudják megoldani. Továbbá gondot jelent a célcsoport hajlandósága, mely hajlandóság gyakran a tartós munkanélküliségből, a konzerválódott családi állapotból adódik. A célcsoport bevonását tehát különböző típusú előnyökkel szükséges támogatni. Ennek érdekében kiegészítő támogató tevékenységekkel számoltunk az alábbiak szerint: utalvány juttatása összesen 350 fő (egyéni fejlesztési terv nélkül) programba bevont személy részére, a projekt megvalósítási ideje alatt 4 alkalommal, alkalmanként és személyenként 4.000 Ft + 43,66%= 5.746 Ft összeggel tervezve.

Hátrányos helyzetűek bevonását gátolja, hogy legtöbb esetben a hátrányos helyzetű célcsoport nem, vagy nem rendszeresen tartja a kapcsolatot a különböző szervezetekkel. Jellemzően ilyen célcsoport például a munkaerő-piaci szempontból inaktív személy. Az ezen tevékenységcsoporthoz kapcsolódóan egyéb szakértői szolgáltatás keretében megvalósul a célcsoport bevonásával, toborzásával kapcsolatos feladatok ellátása, hiszen a toborzás és kiválasztás az emberi erőforrás menedzsment tevékenységei között kritikus pont, mert csak a megfelelő mennyiségű és összetételű állomány képes az elvárt célok, stratégiák és tervek megvalósítására. A megfelelő célcsoporttagok toborzása és a kiválasztása során arra kell törekedni, hogy munkavégzésre motivált, lelkes, tanulni akaró tagokat vonjunk be. A leendő esetleges munkáltatói igényeket is fel kell mérni.

- *Munkavállalóvá vált hátrányos helyzetű személy mentorálása (munkában és azon kívül). Szükséges mentorálás a munkába lépésig, illetve a programok alatt:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Mentorok alkalmazása - munkabér	200 fő	4 000 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Mentorok alkalmazása - foglalkoztatást terhelő járulék		792 000 Ft	
	Hátrányos helyzetű nők mentorálás - munkabér	50 fő	1 000 000 Ft	
	Hátrányos helyzetű nők mentorálás - foglalkoztatást terhelő járulék		198 000 Ft	
	Tevékenységhez kapcsolódó gyermekfelügyelet - munkabér	4 fő	1 000 000 Ft	
	Tevékenységhez kapcsolódó gyermekfelügyelet - foglalkoztatást terhelő járulék		198 000 Ft	

A mentorálás tevékenység egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) kerül megvalósításra. A program keretében mentorokat alkalmazunk a hátrányos helyzetből adódó sajátosságok kezelése, a munkakörnyezetbe való beillesztés érdekében. Továbbá a munkavállalóvá vált hátrányos helyzetű személy mentorálása is megtörténik (munkában és azon kívül). A mentori tevékenységgel elért személyek száma 200 fő.

A hátrányos helyzetű nőkkel (pl. kismamákkal) kiemelten kívánunk foglalkozni, nagyon érzékeny célcsoportot jelentenek, akik közül sokan rendelkeznek megfelelő képzettséggel/végzettséggel, ugyanakkor információ-segítség hiányában nehezebben illeszkednek vissza a munkaerőpiacra. A mentorálást kiszervezett tevékenység keretében kívánjuk megvalósítani. A mentorálási folyamatba 50 főt vonunk be, akik támogató segítséget a számukra kijelölt mentortól. Kapcsolattartásuk heti/kétheti rendszerességű lesz, az adott problémakörtől függően, egyénileg meghatározva annak gyakoriságát

és tartalmát. A mentorálási folyamat keretében szükség esetén a különböző segítő-támogatóintézmények, szervezetek is bevonásra kerülnek.

A tevékenységhez gyermekfelügyeletet is biztosítunk, hogy a célcsoport nyugodt körülmények között, a gyermekét biztonságos környezetben tudva vehessen részt a tevékenységben.

- *Szemléletformáló, antidiszkriminációs képzések megvalósítása a potenciális munkáltatók körében:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Szemléletformáló, antidiszkriminációs képzések potenciális munkáltatóknak	75 fő	2 000 250 Ft	Célcsoport által igénybe vett munkaerő-piaci szolgáltatások költségei

Potenciális munkáltatók részére (75 fő) szemléletformáló, antidiszkriminációs képzés. A képzés fő pillérei:

Szemléletformálás, attitűd elemzés: munkaadó pozitív szemlélettel rendelkezzen, maximalista legyen, proaktívan legyen képes dolgozni, de akinek nincsenek benne a mindennapi szóhasználatában ezek a fogalmak, az bár képes megvalósítani a mögöttük rejlő hozzáállást, nem mindig képes kifejezésre juttatni azt, vagy nem tudatosan teszi ezt. A résztvevők olyan alapfogalmakat ismernek meg szituációs gyakorlatokon keresztül, melyek hozzájárulnak a szemléletük átalakulásához: kialakul bennük a pozitív hozzáállás, a megoldásfókuszú gondolkodás, így munkavállalóként jobban meg fognak felelni a munkaadói elvárásoknak, nagyobb teljesítményre lesznek képesek.

Érzelmi intelligencia fejlesztése: Az érzelmi intelligencia ugyanúgy fejleszthető, érzékenyítéssel, nézőpontok váltogatásával, szituációs gyakorlatokkal. A tréningen a résztvevők ezeken keresztül képesek lesznek fejleszteni a saját érzelmi intelligenciájukat.

Szóbeli kommunikáció: tréningen részt vevők különböző kommunikációs helyzetekben próbálhatják ki magukat, visszajelzést kapnak a saját kommunikációs kompetenciáikra vonatkozóan. A tréning gyakorlat orientált, szituációs gyakorlatokon keresztül, páros és kiscsoportos gyakorlatokon keresztül fejleszti a résztvevők szóbeli kommunikációs kompetenciáit

Asszertív kommunikáció: A csapatban való működés egyik sikerkritériuma a konfliktusok megelőzés és/vagy kezelése, ennek egyik legjobb eszköze az asszertív kommunikációs technikák elsajátítása. A tréningen részt vevők megismerkednek az alapvető kommunikációs stílusokkal, ezek jellegzetességeivel, illetve az asszertivitás fogalmával. Szituációs és páros gyakorlatokon keresztül gyakorolják az asszertív kommunikációt és az én-közléseket.

Visszajelzés adása, kérése, befogadása: A visszajelzések fontos szerepet töltenek be az egyén fejlődésében, akkor, ha valóban relevánsak, ha a teljesítményre és nem a személyiségre vonatkoznak elsősorban, ha valamilyen cselekvést követően kérünk és kapunk visszajelzést. A tréning során a résztvevők elsajátítják annak a képességét, hogyan kérjenek és kapjanak konstruktív visszajelzést a munkájukra vonatkozóan, hogyan kezeljék ezeket a visszajelzéseket és hogyan építsék be őket a mindennapi gyakorlatukba, valamint ők hogyan adjanak másoknak visszajelzést.

Kulturális érzékenység fejlesztése: saját élmény a hátrányos helyzet megtapasztalására, a tréningbe épített esettanulmányok és jó példákon keresztül.

- *Innovatív programok kidolgozása a mélyszegénységben élők, különösen a romák, valamint a hátrányos helyzetbe került emberek integrációjának támogatására, és az őket segítő szervezetek hatékonyságának javítására:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Innovatív program kidolgozása - Elemzés, tanulmány, kutatás, adatbázis készítése	1 db	6 350 000 Ft	Egyéb szakértői szolgáltatás
	Tematika - Elemzés, tanulmány, kutatás, adatbázis készítése	3 db	1 905 000 Ft	
Döbrököz Község Önkormányzata	Tematika - Elemzés, tanulmány, kutatás, adatbázis készítése	1 db	635 000 Ft	

A tevékenység keretében 1 db innovatív program kidolgozását vállaljuk, melyek célja a mélyszegénységben élők, különösen a romák, valamint a hátrányos helyzetbe került emberek integrációjának támogatása és az őket segítő szervezetek hatékonyságának javítása. Ezen belül 5 alprogram kerül kidolgozásra. Innovatív programok kidolgozása a mélyszegénységben élők, különösen a romák, valamint a hátrányos helyzetbe került emberek integrációjának támogatására, és az őket segítő szervezetek hatékonyságának javítására. A programoknak a helyi igényekre kell épülnie. Helyi segítő szervezetekkel a készítési folyamat során együttműködésben alakítjuk ki őket. A programok esetén egyenként meg kell határozni:

- a konkrét célcsoportot
- az adott problémát, melyre a program megoldást kínál
- a megvalósításba bevonandó érintetteket
- időbeni ütemezést
- intézkedési tervet
- a program megvalósíthatóságának becsült költségigényét
- adott program kapcsolódási lehetőségét más helyi programokhoz

Tematikák kidolgozása a hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiacra jutásának támogatására (aktív munkaerő-piaci eszközök), összesen 4 db (3 db Dombóvár és 1 db Döbrököz). A tematikáknak összhangban kell lenni, és támogatni szükséges az EFOP-1.5.3-16 kódszámú pályázati felhívás céljait. Cél a hátrányos helyzetű csoportok elsődleges munkaerőpiacra jutását támogató programok (aktív munkaerő-piaci eszközök) szakmai megalapozása

Önállóan támogatható tevékenységek

A PROJEKT SZAKMAI MEGVALÓSÍTÁSA

3. A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése

1. Közösségfejlesztéshez, közösségépítéshez kapcsolódó tevékenységek:

- *Közösségszervező alkalmazása:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Kulturális rendezvény- és közösségszervező - munkabér	2 fő	2 200 000 Ft	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai
	Kulturális rendezvény- és közösségszervező - foglalkoztatást terhelő járulék		488 400 Ft	

A projekt keretében 2 fő Kulturális rendezvény- és közösségszervező alkalmazása történik meg 6 hónapig. A 2 fő humán szakemberhiányt fed le. Feladatuk a helyi közösség kapcsolati, információs és kommunikációs rendszerének szervezésére, a társadalmi és közösségi partnerek együttműködésének biztosítására lesz.

- *Közösségi terek és kulturális szolgáltatások kihasználtságát növelő programok:*

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Közösségi terek kihasználását segítő programok	2 alkalom	180 fő	6 858 000 Ft	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei (Rendezvény-szervezés)
Döbrököz Község Önkormányzata		2 alkalom	120 fő	4 572 000 Ft	
Lápafő Község Önkormányzata		2 alkalom	20 fő	762 000 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata		2 alkalom	60 fő	2 286 000 Ft	
Várong Község Önkormányzata		2 alkalom	20 fő	762 000 Ft	
Dombóvár Város Önkormányzata	Közösségi fejlesztési programok	1 alkalom	25 fő	476 250 Ft	
Döbrököz Község Önkormányzata		1 alkalom	25 fő	476 250 Ft	
Lápafő Község Önkormányzata		1 alkalom	25 fő	476 250 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata		1 alkalom	25 fő	476 250 Ft	
Várong Község Önkormányzata		1 alkalom	25 fő	476 250 Ft	

Közösségi terek kihasználását segítő programok: a helyi közösségi terek kihasználását segítő programok. A program célja, hogy a település lakosai a szervezett programokra megálljanak egy pillanatra a napi rohanásban, és örüljenek az életnek, örüljenek egymásnak. Cél egy értékes programsorozat szórakozással, vidámsággal, mulatsággal, fejlődéssel. A programok a teljes közösségnek szólnak, fiataloknak, aktív korúaknak és idősebbeknek. A programok feladata a társadalmi innováció erősítése, a helyi lakosság érdekérvényesítő képességének, a helyi nyilvánosságnak, a helyi társadalomnak az erősítése, az életminőség javítása. A programok helyszíne a helyi kulturális- és közösségi terek. A programok a közjót szolgálják. Programok témái: szabadidősport, önkéntesség, zene.

Közösségi fejlesztési programok: településközösség, mint cselekvő mag fejlesztése közös program segítségével. A program erősíti a településen élők összetartását, önbecsülését. A jó közérzet, a pozitív gondolatok, a jövőbe vetett hit – nehezen kimutatható hatása a közösségfejlesztésnek. A közösséghez tartozás, a közösségért való tevékenység megerősítő hatású, amely kihat az egyén életvitelére is. A programok a közjót szolgálják.

2. Fiatalok közösségépítése:

- A közösségi terekben a korosztályi érdeklődésnek megfelelő, tartalmas programok elérhetővé tétele a fiatalok számára, ideértve a fiatalok folyamatos tájékoztatását az őket érintő képzési, tanulási, ösztöndíj, továbbá a foglalkoztatáshoz, lakhatáshoz kapcsolódó lehetőségekről:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Fiatalok számára közösségépítő programok	2 alkalom	65 fő	2 476 500 Ft	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei (Rendezvény-szervezés)
Döbrököz Község Önkormányzata		2 alkalom	40 fő	1 524 000 Ft	
Lápafő Község Önkormányzata		2 alkalom	10 fő	381 000 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata		2 alkalom	25 fő	952 500 Ft	
Várong Község Önkormányzata		2 alkalom	10 fő	381 000 Ft	

Fiatalok számára közösségépítő programok: célja, hogy a fiatalokban kialakuljon a közösségi attitűd, bevonhatóak és motiváltak legyenek helyi cselekvések tervezésére, megvalósítására ifjúsági közösségi munkával. A közösségfejlesztő programok kitűnő lehetőséget nyújtanak a személyiségfejlesztésre. Tematikát tekintve a fiatalok különböző csoportjainak megszólítására alkalmas. A közösségi terekben a korosztályi érdeklődésnek megfelelő, tartalmas programok elérhetővé tétele a fiatalok számára: társadalmi problémák, környezetvédelem, egészség, biztonságos internetezés, kultúra, művészet. A programok során tájékoztatást kapnak a továbbtanulási lehetőségekről, a tanulási- és ösztöndíj lehetőségekről, egyéb támogatásokról. A programok az alábbiak lehetnek:

- elősegíti a korosztályn belüli, és a korosztályok közti kapcsolatteremtést
- változatos kínálatot jelent a hasznos szabadidő eltöltésben
- kulturális élményt, új ismeretet, értéket közvetít
- teret ad az önkifejezésre
- hozzájárul a szociális készségek fejlődéséhez, a szemléletformálódáshoz.

3. Község egészségfejlesztése:

- Az egészséges életmód közösségi szintű megerősítését, a közösség egészségkultúrájának fejlesztését célzó, életmód váltást támogató programok szervezése, illetve az ehhez kapcsolódó helyi kommunikáció (pl. programok, rendezvények, információs napok, előadások):

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Egészségprogram	395 fő	7 524 750 Ft	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei (Rendezvény-szervezés)
Döbrököz Község Önkormányzata	Egészségprogram	200 fő	3 810 000 Ft	
	Helyi egészségfejlesztő program (Zöldség- és Gyümölcs party)	20 fő	635 000 Ft	
Lápafő Község Önkormányzata	Egészségprogram	25 fő	476 250 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata	Egészségprogram	105 fő	2 000 250 Ft	
Várong Község Önkormányzata	Egészségprogram	25 fő	476 250 Ft	
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Prevenció	700 fő	20 320 000 Ft	

Egészségprogram: a településen élők egészsége közös érdek. Az egészség az ember testi, lelki- és szociális jólétét jelenti, és nem csupán a betegség hiányát. A program célja a társadalmi versenyképesség javítása, optimalizálása. Életminőség, az egészségi állapot döntőmértékben meghatározza életkilátásokat, a jövőt az egyéni-, családi- és közösségi szinten egyaránt. A program témakörei, programelemei:

Egészségkárosító magatartások visszaszorítása:

- alkoholfogyasztás: alkohol káros hatásáról szóló felvilágosító előadások, alkoholfogyasztás egészségre kifejtett hatásainak bemutatása, a sikeres leszokási stratégiákról. Célcsoport: település teljes lakossága., az alkohollal még csak ismerkedő fiatalok, családjaik, a rendszeresen alkoholt fogyasztók, szenvedélybetegségből kigyógyult személyek.
- dohányzás: a dohányzás káros hatásairól szólói interaktív előadások, dohányzásról való leszokást segítő program. Célcsoport: település teljes lakossága.
- egészséges táplálkozás: felvilágosító előadások szervezése az egészséges táplálkozás témakörében, egészséges ételeket készítése és kóstolása. Célcsoport: település teljes lakossága.
- rendszeres testmozgás, mindennapi sport: sportolásra buzdító rendezvény megtartása, az egészségmegőrzés és sport kapcsolatának megismertetése, egészségfejlesztés. A hátrányos helyzetű lakosságcsoporthoz fizikai aktivitásra ösztönzése. A rendszeres testmozgás szerepe a szomatikus és mentális egészségvédelemben kiemelkedő. Előadás a sport kedvező élettani hatásairól, a betegségek megelőzésében és prognózisában játszott szerepéről, a különböző célú edzésmódszerekről, a táplálék-kiegészítőkről és a sporttáplálkozásról. Lehetőség az életkornak, állapotnak, érdeklődési körnek megfelelő sportok kipróbálása. Célcsoport: település teljes lakossága.

A programelem célja a célcsoport egészségtudatosságának fejlesztése, a közösség kohéziójának erősítése. A különböző prevenciós szinteken történő beavatkozás során kiemelt hangsúlyt kap a megelőzés, az egészséges életmód népszerűsítése, a nagy népegészségügyi súlyú betegségek

életmódbeli rizikófaktorainak tudatosítása, a megelőzés lehetőségeinek minél szélesebb körben való megismertetése. Az egészségnapok során fontos szempont a hátrányos helyzetű személyek lakóhelyükön való elérése. A hátrányos helyzet egyik jellemzője az anyagi depriváltság, mely a kistérség infrastrukturális sajátosságaival együtt nehezíti az szakellátás és egyéb prevenciós lehetőségek elérését. Az iskolai végzettség és az egészségtudatosság, az egészségkontroll képesség között szoros együttmozgás figyelhető meg, ezért nagyon fontos az ismeretek bővítése szakemberek által a táplálkozás, epidemiológia, rendszeres testmozgás és szenvedélybetegségek - különös tekintettel a dohányzásra - területén. A rendezvények során elérhető személyes állapotfelmérés, kockázatértékelés és tanácsadás, különböző nagy népegészségügyi súlyú betegségcsoportok tekintetében, melynek célja a betegségek preklínikai szakaszban való felismerése és terápiás lehetőségeinek ismertetése.

Zöldség- gyümölcs party: az egészséges táplálkozáshoz kapcsolódó program, főleg a gyümölcsökre és zöldségekre kiélezve, az egészséges életvitel szempontjából. Előadás az egészséges életmód alapjairól, ételkóstolás és ételkészítés.

Preventív programok: A preventív jellegű programok keretében, a devianciák megelőzését vagy krízishelyzetek kezelését biztosító foglalkozások tartása. A prevenció a törekvések összessége, amelyek az egészség fejlesztését, megőrzését, illetve az egészség mielőbbi visszaállítását, a károsodás további súlyosodásnak kivédését szolgálja. Egy program legalább 4 foglalkozásból fog állni, melyek témái: dohányzás, túlzott alkoholfogyasztás, elhízás (túlsúlyosság), mozgáshiány, táplálkozási problémák, gyógyszerek, mentális jólét, környezeti biztonság, deviáns viselkedés (alkoholfogyasztás, drogfogyasztás, bűnözés, öngyilkosság, mentális betegségek). 4 alkalommal kerül megvalósításra a program.

- **Alkoholfogyasztás:** az alkohol élettani hatásairól, a függőség kialakulásáról, az alkohol káros hatásairól szóló felvilágosító előadások. Az alkoholizmus stádiumai, az alkoholizmus mentálhigiénés megközelítése, a szenvedélybetegség kezelése, segítségkérés lehetőségei.
- **Kábítószer fogyasztás:** veszélyeztetettek csoportjairól, a különböző kábítószerekről szóló előadások. Honnan ismerem fel?...drogos a környezetben. Hol kérjek segítséget?
- **Dohányzás:** az interaktív előadás témakörei: dohányzás rizikói (tüdő, gége, szájüreg, szív érrendszer), a nikotin kiürülése a szervezetből, aktív, passzív dohányzás, dohányzás és várandósság, dohányzás gazdasági oldala – mennyibe kerül?, segítségkérés lehetőségei. Célcsoport: település teljes lakossága, dohányzással közvetlenül érintettek és a passzív dohányosok, elszenvedők.
- **Egészséges táplálkozás:** táplálkozási alapismeret (tápanyagtípusok, kiegyensúlyozott táplálkozás, táplálkozási piramis), energiaforgalom – táplálkozási zavarok (elhízás, bulímia, anorexia), táplálkozással összefüggő betegségek (diabetes II., metabolikus szindróma, stb), egészséges vs. testsúlycsökkentő táplálkozás, divatdiéták, speciális diéták, egészséges ételek – nem mindig drágák, ételkóstoló.
- **Rendszeres testmozgás, mindennapi sport:** az egészségmegőrzés és sport kapcsolatának megismertetése, egészségfejlesztés. A hátrányos helyzetű lakosságcsoporthoz fizikai aktivitásra ösztönzése. Előadás a sport kedvező élettani hatásairól, a betegségek megelőzésében és prognózisában játszott szerepéről, a különböző célú edzés módszerekről, a táplálék-kiegészítőkről és a sporttáplálkozásról. Továbbá a mozgás szervrendszerének felépítéséről (izmok, ízületek), a motoros képességekről, a terhelés összetevőiről, a sportedzésről, rekreációs edzésről, rehabilitációs edzésről, a mozgásszervi betegségekről.
- **Személyi higiéné, járványügyi ismeretek, veszélyes anyagok:** kórokozók csoportosítása, antibiotikumok, védőoltások, kézmosás, fertőtlenítés, felületfertőtlenítés, veszélyes anyagok a környezetünkben (vegyszerek, mérgek, növényvédő szerek, stb.), mérgező növények, fertőző betegségek, járványügyi alapok, szexuális úton terjedő betegségek.

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Térségi Egészség-fejlesztési Terv - Elemzés, tanulmány, kutatás, adatbázis készítése	1 db	4 508 500 Ft	Egyéb szakértői szolgáltatás

A programhoz kapcsolódóan egy térségi egészségfejlesztési tematika készítése, mely átfogó képet fog adni az egészség, a közösségi egészségfejlesztés témaköréről. A terv a fenntartási időszakban ingyenesen, online módon elérhető lesz. A tanulmány elkészítése a helyi szakterületi szereplők bevonásával történik a helyi adottságok figyelembevételével. A térségi egészségfejlesztési tervnek az alábbiakra kell kitérnie min. 50 oldalas tanulmány formájában:

- Egészségterv elkészítését meghatározó környezet bemutatása
- Országos, regionális és kistérségi adatok elemzése
- A jelenlegi egészségügyi struktúra bemutatása
- SWOT analízis
- Problémák és akadályozó tényezők részletes ismertetése
- Megoldási javaslatok
- Célok és célhierarchia bemutatása

A tanulmány elkészítése a helyi szakterületi szereplők bevonásával történik a helyi adottságok figyelembevételével. Külső szakértők megbízásával (kiszervezett tevékenység) megvalósuló feladat.

Önállóan támogatható tevékenységek

A PROJEKT SZAKMAI MEGVALÓSÍTÁSA

4. A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása

1. A célcsoport helyben maradását ösztönző, a helyi életminőséget javító szolgáltatás-fejlesztések programok megvalósítása:

- Közzolgáltatások elérhetővé tétele, helyi szolgáltatások továbbfejlesztése:

A felhívás szerinti kötelező tevékenységet Dombóvár Város Önkormányzata és Döbrököz Község valósítja meg az alábbiak szerint. A megvalósítás során 5 szervezet átvilágítás zajlik, mely keretében szervezetfejlesztési igények kerülnek felmérésre.

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Szervezet-fejlesztési képzések	8 fő	701 040 Ft	Képzéshez kapcsolódó költségek
Döbrököz Község Önkormányzata		2 fő	175 260	

Stratégiaalkotás, tervezés, elemzési módszerek a működésben: A tréningen a résztvevők megtanulják, hogy mi a különbség a stratégiai és a taktikai terv között, valamint mintákat és módszereket kapnak arra, hogyan érdemes felépíteni egy stratégiai tervet. Képesek lesznek meghatározni egy szervezet esetében annak koncepcióját, mely magában foglalja majd a szervezet stratégiáját, rendszerét (mind működési, mind szervezeti/humán oldalról), valamint képesek lesznek meghatározni a szervezet működése szempontjából releváns módszereket.

Módszertani megújulás – meglévő szolgáltatások fejlesztése új módszerek elsajátításán keresztül: Résztvevők közös munkával dolgozzák ki a tréningen azokat a szolgáltatási formákat, melyekkel a portfóliójukat képesek megújítani. Megismerkednek az ehhez szükséges módszertan alapokkal, saját élményen keresztül megtapasztalják a módszerek előnyeit és kereteit. Részt vesznek szimulált coaching ülésen, készítenek mentori munkát segítő kérdőívet és folyamatleírást, közösen kialakítják a szupervízió kereteit, valamint megtapasztalják, milyen lehetőségek rejlenek az élmény alapú foglalkozásokban.

Költséghatékonysággal kapcsolatos workshopok, felülvizsgálat, hatékonyság növelési lehetőségek: A résztvevők megismerik, hogy milyen szempontok mentén érdemes mérni egy szervezetben a hatékonyságot, milyen tényezők befolyásolják a munkatársak teljesítményét. A foglalkozáson közösen keresik meg azokat a pontokat, melyeken úgy képesek csökkenteni és/vagy optimalizálni a költségeket, hogy közben az ügyfél-elégedettség növekedjen, vagy ne csökkenjen.

A szervezetátvilágítás foglalkoztatásra irányuló egyéb jogviszony (megbízási szerződés) keretében valósul meg:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Szervezetátvilágítás – munkabér	4 fő	3 200 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Szervezetátvilágítás – foglalkoztatást terhelő járulék		633 600 Ft	
Döbrököz Község Önkormányzat	Szervezetátvilágítás – munkabér	1 fő	800 000 Ft	
	Szervezetátvilágítás – foglalkoztatást terhelő járulék		158 400 Ft	

- Több települést érintő szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv megvalósítása a helyi emberi erőforrás fejlesztési terv alapján:

Több települést érintő szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv megvalósítása a helyi emberi erőforrás fejlesztési terv alapján foglalkoztatásra irányuló egyéb jogviszony (megbízási szerződés) keretében valósul meg:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Cselekvési terv megvalósítása – munkabér	1 fő	1 500 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Cselekvési terv megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		297 000 Ft	

Önállóan nem támogatható tevékenységek

KÖTELEZŐEN MEGVALÓSÍTANDÓ, önállóan nem támogatható tevékenységek

I. PROJEKT ELŐKÉSZÍTÉS

1. Előzetes tanulmányok, engedélyezési dokumentumok elkészítése:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Helyi emberi erőforrás fejlesztési terv	1 db	2 794 000 Ft

A projekt előkészítő szakaszában helyi emberi erőforrás fejlesztési terv készült, melynek része egy előzetes szükséglet- és igényfelmérés alapján készült szakmai program, a célcsoport elemzése és a helyzetfeltárás. Egyéb előzetes tanulmány készítése nem vált szükségessé. A projekt nem tartalmaz építési-beruházási, felújítási tevékenységet és egyéb engedélyhez kötött tevékenységet sem, így engedélyezési dokumentumok sem készültek.

2. A szakembereket bevonó ágazatközi és a lakosságot bevonó közösségi tervezési folyamat megvalósítása:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – munkabér	1 fő	100 000 Ft
	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		19 800 Ft
Döbrököz Község Önkormányzata	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – munkabér	1 fő	100 000 Ft
	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		19 800 Ft
Lápafő Község Önkormányzata	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – munkabér	1 fő	100 000 Ft
	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		19 800 Ft
Szakcs Község Önkormányzata	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – munkabér	1 fő	100 000 Ft
	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		19 800 Ft
Várong Község Önkormányzata	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – munkabér	1 fő	100 000 Ft
	Közösségi tervezési folyamat megvalósítása – foglalkoztatást terhelő járulék		19 800 Ft

A közösségi tervezési folyamat megvalósulásának bemutatását jelen tanulmány 1.3 (közösségi felmérés) fejezete tartalmazza részletesen.

3. Helyi emberi erőforrás fejlesztési terv elkészítése:

4. Szükségletfelmérés, előzetes igényfelmérés, célcsoport elemzése, helyzetfeltárás:

A projekt előkészítő szakaszában helyi emberi erőforrás fejlesztési terv készült, melynek része egy előzetes szükséglet- és igényfelmérés alapján készült szakmai program, a célcsoport elemzése és a helyzetfeltárás (részletesebb leírás a 3.1.2 fejezetben).

5. Közbeszerzés előkészítése:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Közbeszerzési szakértő	1 db	2 251 710 Ft
	Hirdetmény	1 db	110 000 Ft

A projekt keretében várhatóan egy közbeszerzési eljárás kerül majd lefolytatásra a projekt adatlapon tervezettek szerint. A beszerzés előkészítése és lefolytatása a támogató döntést követően kezdődik meg.

II. PROJEKTMENEDZSMENT

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Pénzügyi vezető – munkabér	1 fő	4 080 000 Ft
	Pénzügyi vezető – foglalkoztatást terhelő járulék		897 600 Ft
	Projektmenedzser – munkabér	1 fő	4 080 000 Ft
	Projektmenedzser – foglalkoztatást terhelő járulék		897 600 Ft
	Projektasszisztens – munkabér	1 fő	1 440 000 Ft
	Projektasszisztens – foglalkoztatást terhelő járulék		316 800 Ft
	Pénzügyi asszisztens – munkabér	1 fő	1 440 000 Ft
	Pénzügyi asszisztens – foglalkoztatást terhelő járulék		316 800 Ft

A projektmenedzsment tagjaként megjelölt projektmenedzser és pénzügyi vezető önéletrajzai benyújtásra kerültek a pályázat mellékleteként (a szakmai vezetővel együtt). Később kerül kiválasztásra a pénzügyi asszisztens és a projektasszisztens. (részletes bemutatás a 4.2. fejezetben). A projektmenedzsment szervezet 24 hónapon keresztül látja el feladatait.

A projektmenedzsment szervezet feladatainak gördülékeny ellátásához az alábbi eszközök beszerzésére indokolt:

Eszköz megnevezése	Mennyiség (db)	Bruttó ár	Műszakai adatok, technikai paraméterek
Laptop	1	160 020 Ft	Processzor típus: Intel® Core™ i3 Processzor, Memória méret: 4GB, Frekvencia: 1600MHz (DDR3L), Merevlemez méret: 1TB, VRAM mérete: 2GB, Kijelző méret: 15.6, Felbontás: 1366 x 768, Operációs rendszer: 64 bit, USB port: db USB 2.0 + 1db USB 3.0 + 1db USB 3.1 (Type C), LAN: 10/100, WLAN: 802.11 b/g/n, Bluetooth: 4.0, Webkamera: van, DVD-író és olvasó , Akkumulátor cellaszám: 3 cella, Billentyűzet: Magyar, Szín: Fehér, Tömeg: 1.9 kg
Nyomtató	1	100 000 Ft	Nyomatási technika: Lézer, Sebesség A4 FF: 33 lap/perc, Felbontás: 600x600dpi, Csatoló: USB 2.0 + LAN + Wireless, Hálózati nyomtatás: LAN + Wireless, Funkciók: nyomtat/fénymásol/szkennel, Terhelhetőség (lap/hó): 50000, Bemeneti lapadagoló: 250 + 50 , Kimeneti lapadagoló: 50, Duplex nyomtatás: Igen, Memória: 1024MB
Szoftverek laptopphoz: operációs rendszer	1	49 900 Ft	Windows 10 Pro
Szoftverek laptopphoz: Office	1	44 900 Ft	MS Office 2016
Szoftverek laptopphoz: vírusirtó	1	21 405 Ft	ESET NOD 32 Antivirus
Tablet	1	49 225 Ft	Képernyő átmérő (cm / inch): 24.34 cm / 9.6 col, Belső memória: 16 GB, Operációs rendszer: Android 4.4.4, Processzor: Qualcomm MSM8916, Processzor sebesség: 1.2 GHz, Felbontás: 1280 x 800 pixel, Érintőkijelző: Igen

III. KÖNYVVIZSGÁLAT

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Projektszintű könyvvizsgálat	1 db	1 143 000 Ft

A projekt keretében könyvvizsgáló kerül megbízásra, aki a projekt végén jelentést készít. A Könyvvizsgálónak meg kell vizsgálnia a projekt elszámolása kapcsán készített pénzügyi összesítő kimutatásokat, az abban szereplő tételekhez kapcsolódó és alapjául szolgáló mindennemű bizonylatot, a tételek pénzügyi teljesítését valamint a pénzügyi teljesítéshez kapcsolódó mindennemű bizonylatot. A Könyvvizsgáló felelős azért, hogy a feladatokban szereplő vizsgálatokat elvégezze és azok eredményéről a Megbízót a jelentésben tájékoztassa. Nem feladata a megvalósult projektek műszaki, technikai ellenőrzése. A megbízás a Nemzetközi Kapcsolódó Szolgáltatásokra Vonatkozó (Magyar Könyvvizsgálói Kamara által bevezetett 4400 számú) Standarddal összhangban kerül végrehajtásra.

IV. HORIZONTÁLIS SZEMPONTOK ÉRVÉNYESÍTÉSE

A horizontális szempontok érvényesítése a projekt előkészítés és megvalósítás teljes időszakában felmerülő feladat. A megvalósítás során a horizontális szempontok érvényre jutását a szakmai vezető és a projektmenedzsmenst szervezet felügyeli. Az esélyegyenlőségi és környezeti fenntarthatósági szempontok területén végzett tevékenységek részletes bemutatása a 3.1.3 *A fejlesztés hatásainak elemzése* című fejezetben olvasható.

V. TÁJÉKOZTATÁS ÉS NYILVÁNOSSÁG

A Széchenyi 2020 Kedvezményezett Tájékoztatási Kötelezettségei című dokumentummal összhangban a kötelező feladatok elvégzése a projekt megvalósítása alatt megtörténik saját teljesítésben, vagy külső szolgáltatás megrendelésével:

- Kommunikációs terv készítése (saját teljesítés)
- A kedvezményezett működő honlapján a projekthez kapcsolódó tájékoztató aloldal megjelenítése és frissítése a projekt fizikai zárásáig.
- Sajtóközlemény kiküldése a projekt indításáról és a sajtómegjelenések összegyűjtése (saját teljesítés).
- A beruházás helyszínén „C” típusú tájékoztató tábla elkészítése és elhelyezése: 7 db tábla elkészítése és kihelyezése a projekt megkezdését/megbízási szerződés aláírását követő 1 hónapon belül.
- Kommunikációs célra alkalmas fotódokumentáció készítése: A projekt időtartama alatt kommunikációs célra alkalmas, magas minőségű fotódokumentáció elkészítése (saját teljesítés).
- Sajtóközlemény kiküldése a projekt zárásáról és a sajtómegjelenések összegyűjtése (saját teljesítés).
- TÉRKÉPTÉR feltöltése a projekthez kapcsolódó tartalommal (saját teljesítés).

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	„C” típusú tájékoztató tábla	1 db	6 350 Ft
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény		1 db	6 350 Ft
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat		1 db	6 350 Ft
Döbrököz Község Önkormányzata		1 db	6 350 Ft
Lápafő Község Önkormányzata		1 db	6 350 Ft
Szakcs Község Önkormányzata		1 db	6 350 Ft
Várong Község Önkormányzata		1 db	6 350 Ft
Dombóvár Város Önkormányzat	Aloldal	1 db	63 500 Ft

Önállóan nem támogatható tevékenységek

VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK

I. Beruházások

A projekt megvalósításához nélkülözhetetlen informatikai, irodatechnikai eszközök és a célcsoport számára tervezett programelemek megvalósításához kapcsolódó eszközök beszerzése fog megvalósulni. A bemutatott eszközök beszerzése indokolt a minőségi projekt megvalósításhoz.

Egészségprogramhoz kapcsolódó eszközök: az egészségprogramok megvalósításához kapcsolódóan az alábbi eszközök beszerzése fog megvalósulni mind a 7 konzorciumi tag által külön-külön. A beszerzésre kerülő eszközök indokoltak a programok sikeres megvalósításához:

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Infrás masszírozó	2 db	11 580 Ft	Az infravörös melegítés hatására az izmok ellazulnak, a fájdalmak csökkennek, oldódik az izmok kötöttsége. Használata ajánlott hátfájás, teniszkönyök, izomfájdalmak és húzódások esetén.
Mérleg, testzsír+víz+izom	4 db	39 600 Ft	A következő paramétereket méri: súly, izomtömeg, csonttömeg, testzsír és a test víztartalma.
Anatómiai poszter, emberi érrendszer	2 db	8 000 Ft	Jó minőségű, részletes, kiváló oktatásra.
Anatómiai poszter, emberi csontváz	2 db	7 400 Ft	Jó minőségű, részletes, kiváló oktatásra.
Anatómiai poszter, emberi izomzat	2 db	8 000 Ft	Jó minőségű, részletes, kiváló oktatásra.
Gimnasztikai labda 65 cm	4 db	15 600 Ft	Javítja a testtartást, az egyensúlyt és a koordinációt, erősíti a törzs izmait (has- és hátizmok), megelőzi a hátpanaszokat. Tehermentesíti a gerincet, lazítja a feszes izmokat. A gimnasztikai labdán való ülés kedvezően hat a koncentrációra, javítja a teljesítményt.
Gimnasztikai labda 55 cm	4 db	17 600 Ft	Javítja a testtartást, az egyensúlyt és a koordinációt, erősíti a törzs izmait (has- és hátizmok), megelőzi a hátpanaszokat. Tehermentesíti a gerincet, lazítja a feszes izmokat. A gimnasztikai labdán való ülés kedvezően hat a koncentrációra, javítja a teljesítményt.
Maroklabda	20 db	11 280 Ft	Masszírozólabda gumiból, bemelegítéshez, edzésekre vagy terápiás célokra is használható.
Vérnyomásmérő	2 db	28 000 Ft	Hitelesség: nyomás esetén: +/- 3 mmHg, pulzusérték esetén: +/- 5 %. Szabálytalan szívritmus kijelzés.

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Gimnasztikai szalag (közepes)	8 db	2 800 Ft	A gumiszalag használata ajánlott tartásjavításra, alakformálásra, állóképesség növelésre, ízületi funkciók javítására, izomerősítésre.
Gimnasztikai szalag (erős)	8 db	13 120 Ft	A gumiszalag használata ajánlott tartásjavításra, alakformálásra, állóképesség növelésre, ízületi funkciók javítására, izomerősítésre.
Gimnasztikai szalag (extra erős)	8 db	13 680 Ft	A gumiszalag használata ajánlott tartásjavításra, alakformálásra, állóképesség növelésre, ízületi funkciók javítására, izomerősítésre.
Gimnasztikai szalag (szuper erős)	2 db	3 840 Ft	A gumiszalag használata ajánlott tartásjavításra, alakformálásra, állóképesség növelésre, ízületi funkciók javítására, izomerősítésre.

A célcsoport programjainak megvalósításához kapcsolódóan Dombóvár Város Önkormányzata, Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény, Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat, Döbrököz Község Önkormányzata és Szakcs Község Önkormányzata által **tablet** beszerzésére is sor kerül. Az eszköz fontos, mert mind a hátrányos helyzetű aktív korúak foglalkozásihoz, mind a teljes közösséget érintő programok megvalósításához szükséges.

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Tablet	5 db	190 500 Ft	Képernyő átmérő (cm / inch): 20.32 cm / 8 col, Belső memória: 16 GB, Operációs rendszer: Android 6.0, Processzor: MediaTek MT8161P, Processzor sebesség: 1.0 GHz, Felbontás: 1280 x 800 pixel LED háttérvilágítás: Igen.

Dombóvár Város Önkormányzata és a **Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat** a fentiekén túl az alábbi eszközöket szerzi be a projekt, a programok megvalósításához kapcsolódóan:

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Projektor	1 db	74 676 Ft	Felbontás HD (1280x720) – Fényerő 130Kontrasztarány - ↓Zaj – takarékos: 22 dB(A) ↓ Fókusz: Manuális- Kivetítő lencse – képernyőméret: 10" ~ 100", Kivetített kép - vetítési arány(széles/televízió)1.57 - Fény – típus: RGB LED Fény - Élettartam magas fényerő esetén: 30000 óra- Képméretarány szabályozás – Energiafogyasztás: 32 W – Áramellátás: Adapter (100V – 240V @ 50~60 Hz) - Bemeneti jel kompatibilitás
Vetítővászon	1 db	20 574 Ft	Típus: fali, Képarány: 4:3, Méret: 121,9x162,6 cm, Tokozat: fehér.

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Laptop	1 db	160 020 Ft	Processzor típus: Intel® Core™ i3 Processzor, Memória méret: 4GB, Frekvencia: 1600MHz (DDR3L), Merevlemez méret: 1TB, VRAM mérete: 2GB, Kijelző méret: 15.6, Felbontás: 1366 x 768, Operációs rendszer: 64 bit, USB port: db USB 2.0 + 1db USB 3.0 + 1db USB 3.1 (Type C), LAN: 10/100, WLAN: 802.11 b/g/n, Bluetooth: 4.0, Webkamera: van, DVD-író és olvasó , Akkumulátor cellaszám: 3 cella, Billentyűzet: Magyar, Szín: Fehér, Tömeg: 1.9 kg
Szoftverek laptophoz: operációs rendszer	1 db	49 900 Ft	Windows 10 Pro
Szoftverek laptophoz: Office	1 db	44 900 Ft	MS Office 2016
Szoftverek laptophoz: vírusirtó	1 db	21 405 Ft	ESET NOD 32 Antivirus

Döbrököz Község Önkormányzata a fentieken túl az alábbi eszközöket szerzi be a projekt, a programok megvalósításához kapcsolódóan:

Megnevezés	Mennyiség (db)	Eszköz értéke összesen (bruttó)	Leírás
Projektor	1 db	74 676 Ft	Felbontás HD (1280x720) – Fényerő 130Kontrasztarány - ↓Zaj – takarékos: 22 dB(A) ↓- Fókusz: Manuális- Kivetítő lencse – képernyőméret: 10" ~ 100", Kivetített kép - vetítési arány(széles/televízió)1.57 - Fény – típus: RGB LED Fény - Élettartam magas fényerő esetén: 30000 óra- Képméretarány szabályozás – Energiafogyasztás: 32 W – Áramellátás: Adapter (100V – 240V @ 50~60 Hz) - Bemeneti jel kompatibilitás
Vetítővászon	1 db	20 574 Ft	Típus: fali, Képarány: 4:3, Méret: 121,9x162,6 cm, Tokozat: fehér.
Nyomtató	1 db	189 230 Ft	Teljes körű multifunkciós készülék. Készülék típus: Multifunkciós 4 in 1, Nyomatótípus: Lézer, Színkezelés: színes, Csatlakoztatás: USB/Wi-Fi/Ethernet, Papírméret: A/4, A/5, Kétoldalas nyomtatás, Nyomatási sebesség (mono): 20 lap / perc, Nyomatási sebesség (színes): 20 lap / perc, Nyomatási felbontás: 1200x1200 dpi, Papírtálca kapacitása: 250 lap, Súly: 31 kg.

Döbrököz Község Önkormányzata a választható tevékenységek közül a 3. A vidék megtartó képességének erősítése, valamint az ezzel kapcsolatos értékközvetítés támogatása: A fiatalok megélhetési körülményeinek, és helyben maradásának erősítése: Az önkormányzat területén lévő **szórakozóhelyek biztonságának növelése** (pl. térfigyelő rendszer fejlesztése, közterület-felügyelet) tevékenység keretében:

Megnevezés	Mennyiség	Bruttó költség	Leírás
Kamerarendszer kiépítése	1 rendszer	1 016 000 Ft	Új rendszer kiépítése: 5db kültéri kamera elhelyezése, a megrendelő igénye szerint, a rögzítő helyének megkeresése, a kamerák és a rögzítő összekötése UTP kábellel, illetve elektromos betáplálása. A rendszer installálása, azaz a kamerák, rögzítő programozása, internetes kapcsolat létrehozása, rendszer beüzemelése.

Önállóan nem támogatható tevékenységek

VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK

II. Az önállóan támogatható, kötelezően megvalósítandó tevékenységekhez kapcsolódó, kiegészítő, választható tevékenységek

1. A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságának növelése, aktív munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítése, integrált foglalkoztathatóságot támogató rendszer kialakítása:

- Egészségtudatosság fejlesztése:

Jogszabályban rögzített, térítésmentes, életkor szerinti szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, illetve az ehhez kapcsolódó egyéni tanácsadás:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Egyéni állapotfelmérés, egyéni tanácsadás - munkabér	4 fő	720 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Egyéni állapotfelmérés, egyéni tanácsadás - foglalkoztatást terhelő járulék		142 560 Ft	
	Egyéni állapotfelmérés, egyéni tanácsadás - anyagköltség	-	501 650 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó anyagköltség

A magyar lakosság körében vezető halálozási ok a szív érrendszeri betegségcsoport. Hazánkban az összes halálozás háromnegyedéért, a 65 éves kor előtt bekövetkező korai halálozás több mint kétharmadéért a keringési rendszer betegségei és a daganatos megbetegedések voltak felelősek. A keringési rendszer betegségei és a rosszindulatú daganatok okozta halálozás arányának utóbbi években javuló értékei ellenére Magyarország jelentősen elmarad az EU15 és sok esetben az EU13 országoktól is, sőt a lemaradás az egyes halállokokat tekintve többnyire növekszik. A kardiovaszkuláris betegségek predisponáló és oki rizikótényezőinek (magas vérnyomás, obesitas, dohányzás, fizikai inaktivitás) felmérése, a betegség kockázatának vizsgálata, a primer és secunder prevenciók lehetőségei ismertetése és az alkalmazásukra való ösztönzés kiemelt fontosságú a legnagyobb egészségvesztést okozó szív és érrendszeri betegségek mortalitási és morbiditási mutatóinak csökkentése érdekében.

4 fő 18 órában egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében (megbízási szerződés) fogja a jogszabályban rögzített egyéni állapotfelmérés és kockázatbecslés, illetve az ehhez kapcsolódó egyéni tanácsadás tevékenységet ellátni. 250 fő fog részt venni a programban.

A program megvalósításához a következő anyagok beszerzése fog megvalósulni: 2 db vérnyomásmérő, 2 db testösszetétel-mérő, 2 db vércukorszint-mérő, 200 db tesztcsík (vércukorszint méréshez), 200 db tesztcsík (choleszterinszint méréshez), 4 l kéz- és felületfertőtlenítő, 400 db vérvételi törlő.

A lelki egészség helyi, kisközösségi programjai, elsősorban: az idősök közösségben tartását, szellemi és fizikai aktivitásuk megőrzését, fejlesztését célzó programok:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Résztvevők	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzat	Idősök közösségben tartása program	20 fő	381 000 Ft	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei (Rendezvény-szervezés)
Döbrököz Község Önkormányzata		20 fő	381 000 Ft	
Lápfő Község Önkormányzata		20 fő	381 000 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata		20 fő	381 000 Ft	
Várong Község Önkormányzata		20 fő	381 000 Ft	

A program célja az idős embereket közösségekben tartása, annak érdekében, hogy lehetőség szerint életük végéig aktív résztvevői maradjanak szűkebb és tágabb környezetüknek; megőrizték lelki egyensúlyukat, társas kapcsolataikat. A fiatalabb generációkkal közösen megvalósításra kerülő program, mely a korosztályok különböző igényeinek megfelel, ugyanakkor közös aktivitásra és közös élmények szerzésére, s ezen keresztül a helyi közösség építésére gyakorol hatást az egymásról és egymástól való tanuláson keresztül. Tervezett programok: jóga korhatár nélkül, természeti túrák megszervezése, táncoktatás stb. A tervezett tevékenységek segítik a generációk összetartozását, mivel a helyi idősök és fiatalok közös részvételével valósulnak meg a programok. A programelem hangsúlyos része a különböző generációkhoz tartozók összehozása mozgásos, életmód fejlesztési programokkal. Olyan programok megtartása a cél, mely a korosztályi különböző igényeknek megfelel, ugyanakkor közös aktivitásra és közös élmények szerzésére, s ezen keresztül a helyi közösség építésére gyakorol hatást az egymásról és egymástól való tanuláson keresztül. Külső szakértő bevonásával, kiszervezett tevékenységként kerül megvalósításra.

2. A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése:

- *Közösségfejlesztéshez, közösségépítéshez kapcsolódó tevékenységek:*

Önkéntességen alapuló helyi kezdeményezések a helyi szolgáltatások minőségének növelése érdekében:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Önkéntes toborzás - munkabér	2 fő	40 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Önkéntes toborzás - foglalkoztatást terhelő járulék		7 920 Ft	
	Önkéntes koordinátori képzés	30 fő	2 628 900 Ft	Célcsoport képzési költsége
	Önkéntes koncepció kidolgozása (tréning)		1 371 600 Ft	

Az intézményben önkéntesek is tevékenykednek, főleg az idősellátásban. A projekt során 2 fő munkatárs egyéb foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében önkénteseket fog toborozni. 30 fő önkéntes a megcélzott létszám. A 30 fő részére felkészítése is jelen projektben történne meg tréningek, képzések által. Lehetőségük lenne tapasztalatcserére más társszervezeteknél, jó gyakorlatok szerzésére.

Az önkéntes koordinátori képzések (3 * 10 óra) és az önkéntes koncepció kidolgozása (2 * 10 óra) tevékenység külső szakértő bevonásával, kiszervezett tevékenységként kerül megvalósításra.

Együttműködés-fejlesztés: Az önkéntesi feladatokat ellátóknak kiemelten szükségük lehet arra, hogy az együttműködési készségeiket fejlesszék. A tréning során élmény alapú tanulás keretében, szituációs gyakorlatokon és kiscsoportos feladatokon keresztül fejleszthetik ezeket a kompetenciáikat, tapasztalhatják meg a konszenzusra törekvés előnyeit, a kompromisszumkeresés szabályait. Megtapasztalhatják ugyanakkor a csapatmunkában rejlő lehetőségeket és erőt, képesek lesznek másokat is együttműködésre bírni és csapatban dolgozni. Sorra vesszük az együttműködés kommunikációs és viselkedésszerű feltételeit is.

Önkéntes koordinátori szerep koncepciójának meghatározása: A tréning során a résztvevőkkel közösen összeírjuk azokat a folyamatokat, melyeket egy önkéntes-koordinátornak a mindennapi munkája során végezni kell. Ezeket a folyamatok rendszerezzük, kategorizáljuk, koncepcióba helyezzük annak érdekében, hogy megjegyezhető, áttekinthető és mindenki számára transzparens legyen. Ez segítség az önkéntes-koordinátornak, ugyanakkor alapja lehet a teljesítménye értékelésének, az előre haladása mérésének is. A saját maguk által kialakított koncepciónak az az előnye, hogy könnyebben interiorizálható, ezáltal könnyebben tudnak vele azonosulni.

Coaching és mentoring technikák az önkéntes koordinátori munkában: A coaching és mentorálás kiválóan alkalmas arra, hogy növelje az önkéntesek teljesítményét, visszajelzéseket kapjanak a munkájukról, az elakadásokat pedig közösen oldják meg a mentorukkal, koordinátorukkal. A képzés során ezeknek a technikáknak a bemutatására és gyakorlására helyezzük a hangsúlyt úgy, hogy maguk a résztvevők is megtapasztalhassák a módszereket működés közben. Foglalkozunk a mentor, koordinátor szerepének meghatározásával és megtaláljuk ezeknek a technikáknak az alkalmazási területeit.

Önkéntes koncepció kidolgozása: A tréning során a résztvevőkkel megalkotjuk az ideális önkéntes profilját, összeírjuk mindazokat a folyamatokat, melyeket elvárunk egy önkéntestől. Feltérképezzük azokat a területeket, melyekre önkénteseket akarunk és tudunk bevonni, megnézzük azokat a forrásokat, melyeken keresztül önkénteseket tudunk bevonni a mindennapi munkába, valamint meghatározzuk azoknak a lépéseknek a folyamatát, melyeket egy önkéntes-koordinátor egy önkéntes bevonásakor megtesz és/vagy megtehet.

Konfliktuskezelés: Önkéntesként gyakran kerülnek az emberek konfliktushelyzetben másokkal, vagy gyakran kell két fél konfliktushelyzetébe moderátorként beavatkozni és elősegíteni a közös megoldást. A tréning mindkét helyzetre felkészíti az önkénteseket: sorra veszi a konfliktusok lehetséges forrásait és megoldási módjait, valamint mediátori technikákat is gyakoroltat a résztvevőkkel.

- *Közösség egészségfejlesztése:*

Az anyák egészségtudatos magatartását támogató kommunikációs kampányok:

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Résztvevő	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Szoptatás támogatása - munkabér	2 fő	50 fő	80 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Szoptatás támogatása - foglalkoztatást terhelő járulék			15 840 Ft	
	Babamasszázs - munkabér	1 fő	10 fő	60 000 Ft	
	Babamasszázs - foglalkoztatást terhelő járulék			11 880 Ft	
	Szülőklub - munkabér	2 fő	20 fő	120 000 Ft	
	Szülőklub - foglalkoztatást terhelő járulék			23 760 Ft	

A program a védőnők bevonásával kerül megvalósításra, építve az élő kapcsolatra, hangsúlyt helyezve az első 1000 napra, összekapcsolva a fogantatástól a 6. életévig tartó időszakot - a legalább 6 hónapos korig tartó kizárólagos anyatejes táplálás/szoptatás népszerűsítése, a csecsemőkorai túlzott súlygyarapodás elkerülése, veszélyeinek megismerése; a kisgyermek otthoni táplálásában az egészséges táplálkozás (kevesebb só, cukor fogyasztása, vízivás fontosságának hangsúlyozása) népszerűsítését célzó akciók, rendezvények, előadások szervezése, a megfelelő hosszúságú alvás fontosságát hangsúlyozó ismeretek átadása. A program tematikája:

Anyatejes táplálás támogatása: A csecsemők táplálásának az élet első hat hónapjában a legoptimálisabb módja a kizárólagos anyatejes táplálás. Az anyák 98%-ban képesek lennének megfelelő információk és támogatás birtokában szoptatni gyermekeiket, mely optimálisan 6 hónapos korig, de minimum 4 hónapos korig a gyermek egyedüli táplálékforrása kellene hogy legyen. Az anyatej összetételében és mennyiségében is egyedülálló módon alkalmazkodik a csecsemő fejlődéséhez. A szoptatás nem csak a gyermek testi fejlődésének kedvez, hanem erősíti a korai anya-gyermek kapcsolatot, aminek megfelelő minősége elengedhetetlen a harmonikus személyiségfejlődésben. A program keretében elméleti és gyakorlati ismeretbővítés történik az anyatejes táplálás területén.

Babamasszázs: A babamasszázs során nem csak az izom és kötőszövetek stimulációja valósul meg, mely szomatikus ingerek pozitívan hatnak a baba mozgásrendszerének fejlődésére, hanem a harmonikus anya gyermek kapcsolat is fejlődik. Erősödik a kötődés, mely erős preventív faktor számos későbbi mentálhigiénés probléma tekintetében. Segíti a felelős, pozitív szülői magatartást, mely gyermek jó szociális fejlődésének egyik legfontosabb alapja.

Szülőklub: A család szerepe a tradicionális és modern társadalmakban is egyaránt óriási jelentőséggel bír. A család az elsődleges szocializációs közeg, ahol értékeket adnak át, ahol elsajátítják a gyermekek az alapvető nemzeti szerepeiket, a társas érintkezés normarendszerének alapjait, ahol személyiségfejlődésük legszenzitívabb időszakában támogatást, biztonságot kapnak. Ez azonban nem valósulhat meg a megfelelő szülői minták, attitűdök megléte nélkül. A szülőklub tematikus foglalkozásain a szakemberek ismereteket adnak át, szemléletet formálnak, praktikus készségeket fejlesztenek, pozitív attitűd változás irányában hatnak. A szülőklubok közösségfejlesztő hatása is jelentős, hiszen egymás tapasztalataiból merítve, egymástól tanulva erősödik a résztvevőkből alkotott csoport támogató, megtartó hatása.

3. A vidék megtartó képességének erősítése, valamint az ezzel kapcsolatos értékközvetítés támogatása:

A fiatalok megélhetési körülményeinek, és helyben maradásának erősítése: Az önkormányzat területén lévő szórakozóhelyek biztonságának növelése (pl. térfigyelő rendszer fejlesztése, közterület-felügyelet):

Lásd. Helyi Emberi Erőforrás Fejlesztési Terv 105. oldalán.

Önállóan nem támogatható tevékenységek

VÁLASZTHATÓ TEVÉKENYSÉGEK

III. A kultúrák közötti párbeszéd erősítése

A roma nemzetiség zenei és kulturális rendezvénye az alábbi alprogramokat tartalmazza:

- Az eltérő kultúrák megismerését, elsősorban a különböző kultúrákhoz tartozók együttműködését célzó programok megvalósítása és a helyi nemzeti etnikai és kisebbségi kultúra értékeinek, helytörténetének feltárása, megismertetése
- Helyi nemzetiségek zenei és kulturális rendezvényeinek támogatása.
- Cigányzene vagy egyéb nemzetiségi zene hagyományainak újraélesztése

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Résztvevő	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat	Roma nemzetiség zenei és kulturális rendezvénye	2 alkalom	275 fő	14 668 500	Marketing, kommunikációs szolgáltatások költségei (Rendezvény-szervezés)
Dombóvár Város Önkormányzata	Együttműködést ösztönző természetbeni juttatás	550 fő	3 160 520 Ft	Célcsoport személyi jellegű ráfordításai	Dombóvár Város Önkormányzata

A rendezvény célja az eltérő kultúrák közelebb hozása a programok a roma kultúra értékeinek (történelem, irodalom, képzőművészet, zene- és tánc kultúra, a hagyományokról szóló ismeretek) megismerése által. A program hozzájárul ahhoz, hogy a résztvevő gyermekek és felnőttek a roma kulturális értékeket el tudják helyezni a magyar-és európai kultúrában. A történeti források, a zene és a tánc segítségével, az irodalmi-és képzőművészeti alkotásokon keresztül, megismerik a roma emberek szokásait, belső lelkivilágát, és ez segítheti a roma nemzetiségre jellemző érték-és normarendszer megértését. A rendezvény fő célja az eltérő kultúrák megismerését, elsősorban a különböző kultúrákhoz tartozók együttműködését célzó programok megvalósítása és a helyi nemzeti etnikai és kisebbségi kultúra értékeinek, helytörténetének feltárása, megismertetése. Cél, hogy a településen élő, sokféle nemzetiséghez tartozók egy közös rendezvényen megmutathassák a helyi kultúra egyik fontos elemét, a helyi nemzetiségi ételeket. A roma kultúra és étkezési hagyományok kiemelt szerepet fog kapni. A rendezvény része a gasztrokultúra megmutatása mellett a helyi

nemzetiségi előadások, tánccsoportok számára bemutatkozási lehetőség biztosítása. További fontos elemek:

- a rendezvények a helyi közösségi terek kihasználtságát támogatják
- minden korosztály számára tartalmas programot fog nyújtani a gyermekektől az idősekig

Együttműködést ösztönző, motivációs juttatás hátrányos helyzetűek részére: Hátrányos helyzetűek bevonása érdekében motivációs juttatással is számoltunk. A célcsoport életének nehézségei okán sokszor gondot jelent az is, hogy ha részt vesznek egy programon, akkor az étkezést, vagy a gyermek felügyeletét nem tudják megoldani. Továbbá gondot jelent a célcsoport hajlandósága, mely hajlandóság gyakran a tartós munkanélküliségből, a konzerválódott családi állapotból adódik. A célcsoport bevonását tehát különböző típusú előnyökkel szükséges támogatni. Ennek érdekében kiegészítő támogató tevékenységekkel számoltunk az alábbiak szerint: utalvány juttatása összesen 550 fő programba bevont személy részére, a projekt megvalósítási ideje alatt 1 alkalommal, alkalmanként és személyenként 4.000 Ft + 43,66%= 5.746 Ft összeggel tervezve.

EGYÉB MEGVALÓSULÓ TÁMOGATHATÓ, ELSZÁMOLHATÓ TEVÉKENYSÉGEK

Szakmai megvalósításban közreműködő munkatársak költségei

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség	Elszámolható költség köre
Dombóvár Város Önkormányzata	Szakmai vezető - munkabér	1 fő	8 400 000 Ft	Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó személyi jellegű ráfordítás
	Szakmai vezető - foglalkoztatást terhelő járulék		1 848 000 Ft	
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat	Szakmai munkatárs - munkabér	1 fő	1 440 000 Ft	
	Szakmai munkatárs - foglalkoztatást terhelő járulék		285 120 Ft	
Döbrököz Község Önkormányzata	Szakmai munkatárs - munkabér	1 fő	1 440 000 Ft	
	Szakmai munkatárs - foglalkoztatást terhelő járulék		285 120 Ft	
Szakcs Község Önkormányzata	Szakmai munkatárs - munkabér	1 fő	1 440 000 Ft	
	Szakmai munkatárs - foglalkoztatást terhelő járulék		285 120 Ft	

A projekt teljes időtartama alatt (24 hónap) a projekt szakmai feladatainak megfelelő színvonalú ellátása érdekében szakmai vezető kerül alkalmazásra munkaviszony keretében heti 40 órában. A szakmai vezető az adott szakterület vonatkozásában releváns szakirányú felsőfokú végzettséggel és releváns szakmai tapasztalattal rendelkezik.

Szakmai munkatársak a projekt megvalósítását segítő munkatársak munkaviszony keretében, a terepet jól ismerő, személyes kapcsolatokkal rendelkező, helyben élő szakmai megvalósítók jöhetnek számításba, akik felé megvan a kellő bizalom a résztvevők által.

Egyéb általános (rezsi) költségek

Konzorciumi Tag	Tevékenység	Mennyiség	Bruttó költség
Dombóvár Város Önkormányzat	Kommunikációs és postaforgalmi szolgáltatások költsége	24 hónap	121 920 Ft
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény		24 hónap	60 960 Ft
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat		24 hónap	60 960 Ft
Döbrököz Község Önkormányzata		24 hónap	60 960 Ft
Lápafő Község Önkormányzata		24 hónap	60 960 Ft
Szakcs Község Önkormányzata		24 hónap	60 960 Ft
Várong Község Önkormányzata		24 hónap	60 960 Ft
Dombóvár Város Önkormányzat	Bankszámla nyitás és vezetés költsége	24 hónap	96 000 Ft
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény		24 hónap	96 000 Ft
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat		24 hónap	96 000 Ft
Döbrököz Község Önkormányzata		24 hónap	96 000 Ft
Lápafő Község Önkormányzata		24 hónap	96 000 Ft
Szakcs Község Önkormányzata		24 hónap	96 000 Ft
Várong Község Önkormányzata		24 hónap	96 000 Ft

Kommunikációs és postaforgalmi szolgáltatások költsége: a projekttel kapcsolatos kommunikációs és postaforgalmi szolgáltatások költsége.

Bankszámla nyitás és vezetés költsége: a projekthez nyításra kerülő elkülönített pénzforgalmi számlaszám nyitási és vezetési költsége a projekt megvalósítási időszaka alatt.

2.4. A család és gyermekjóléti szolgáltatások, védőnői szolgáltatások, egészségügyi szolgáltatások, nevelési tanácsadók humán kapacitásának növelését célzó intézkedések bemutatása

A térségben a *Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény* a humán közszolgáltatások közül az alábbiakat látja el:

- A társult települések közigazgatási területén élő idős, önmaguk ellátására nem, vagy csak részben képes, de egészségi állapotuk miatt rendszeres gyógyintézeti kezelést nem igénylő ellátottak ápolása, gondozása alapszolgáltatás keretében, átmeneti, illetve tartós elhelyezésének biztosítása. Az alapellátás keretében a szociális rászorultság és a gondozási szükséglet figyelembevételével az ellátást igénylő saját otthonában történő ellátás biztosítása a gondozási szükségletnek megfelelően. A tartós elhelyezés esetén a gondozási szükségletnek megfelelően a tartós bentlakást nyújtó feltétel a négy órát meghaladó gondozási szükséglet. § Mikro körzeti központként (Szakcs) szervezi a szociális étkeztetést és a házi segítségnyújtás feladatait, mely az ellátásokat biztosítja Szakcs, Várong, Lápafő településeken. A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatósággal kötött megállapodás alapján 14 településen szervezi a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatását.
- Az alapellátást a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézményen belül, az Őszikék Szociális Alapszolgáltatások Intézménye valamint a Kapocs Alapszolgáltató Központ, a Család- és Gyermekjóléti Központ és a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat koordinálja. Az alapszolgáltatás keretében nyújtott személyes gondoskodást, az ellátást igénybevevő lakóhelyén, illetve a Kinizsi utcai telephelyen a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és a Kapocs Alapszolgáltató Központ biztosítja.
- Nappali ellátás keretében: demens, pszichiátriai betegek, és idősek számára nyújt ellátást. Dombóvár közigazgatási területén: étkeztetés, házi segítségnyújtás feladatait.
- Biztosítja a hajléktalanok nappali és átmeneti elhelyezését.
- A Családok Átmeneti Otthona átmeneti elhelyezést biztosít az otthontalanná vált családok számára.
- Az Indulópont Biztos Kezdet Gyerekház a 0-5 év közötti gyermekek és szüleik számára biztosít felzárkóztató szolgáltatásokat.
- A Család- és Gyermekjóléti Központ az alapszolgáltatási feladatokon túl, járási szinten biztosítja a hatósági feladatokhoz kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló valamint a speciális szolgáltatásokat.

Család és gyermekjóléti szolgáltatások fejlesztése:

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint a Gyvt-ben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják.

A Mötv. alapján az egészségügyi alapellátás, a szociális, gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások és ellátások a helyi önkormányzatok feladatai közé tartozik. A gyermekjóléti szolgáltatást az önkormányzat a gyermekjóléti szolgálattal biztosítja. A Szolgálat tevékenységét összehangolva a gyermekeket ellátó egészségügyi és nevelési-oktatási intézményekkel szervezési, szolgáltatási és gondozási feladatokat végez, figyelemmel kíséri a 0-18 éves gyermekek szociális helyzetét, veszélyeztetettségét.

Dombóvár Város Önkormányzata 2015 júniusában kötelező és önként vállalt szociális és gyermekjóléti feladatairól az előző években kialakult gyakorlatnak megfelelően két intézményfenntartó társulásban való részvétellel, azok költségvetési szerve útján gondoskodik. A 2005 óta bekövetkező jogszabályi változások folyamatosan módosították az intézményháló fenntartói, valamint az egyes szolgáltatások finanszírozási hátterét, illetve a szolgáltatások kötelező és önként vállalt jellegét.

Eredményként könyvelhető el, hogy az önkormányzat a kötelező ellátásokon túl az ellátási kötelezettségre vonatkozó megengedő jogszabályi rendelkezések ellenére továbbra is biztosítja a lakosság által már megszokott, a szükségletekhez igazodó szolgáltatásokat.

Dombóvár három településsel közösen társulásban fenntartott Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény útján gondoskodik a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. (SzocTv) és a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvényben (GYVT) meghatározott szociális és gyermekjóléti feladatairól. A Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény (Dombóvári ESZI) a Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás fenntartásában áll, melynek tagjai Dombóvár, Lápafő, Szakcs és Várong települések. A Dombóvári ESZI 12 telephellyel működik, amely magába foglalja szociális és gyermekjóléti alapellátásokat, valamint szociális szakosított ellátásokat is. *(Helyi Közösségfejlesztési Stratégia TOP-7.1.1.-16)*

Dombóvár Város Önkormányzata kötelező és önként vállalt szociális és gyermekjóléti feladatait biztosító szervezetei:

- „Kapaszkodó” Szociális és Gyermekjóléti Alapszolgáltató Központ, Dombóvár, Kinizsi u. 37.
- Családok Átmeneti Otthona (önként vállalt) 7200 Dombóvár, Szabadság utca 8.
- Helyettes szülői hálózat
- Biztos Kezdet Gyerekház (önként vállalt) 7200 Dombóvár, Szabadság u. 8.

Az önkormányzat a *szociális szolgáltatásokról* szóló rendeletében meghatározta, hogy a szociálisan rászorulóknak részére a következő alapellátásokat biztosítja:

- étkeztetés (szociális konyha, népkonyha),
- házi segítségnyújtás,
- tanyagondnoki szolgálat,
- családsegítés,
- támogató szolgálat és szociális taxi szolgáltatás,
- közösségi ellátások pszichiátriai, illetve szenvedélybetegek részére,
- jelzőrendszeres házi segítségnyújtás,
- nappali ellátások.

Szakosított ellátásként az intézményi átmeneti ellátást (időskorúak, hajléktalanok), és az intézményi ápolást gondozást biztosítja. Az ellátásokat a rendelet mellékletében felsorolt intézmények, az ott meghatározott telephelyeken végzik.

A pályázat keretében a célcsoport tagoknak lehetősége van a család és gyermekjóléti szolgálatok prevenciós szerepének megerősítése érdekében indított, preventív jellegű programok keretében, a devianciák megelőzését vagy krízishelyzetek kezelését biztosító foglalkozásokon részt venni. Cél a családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás kiterjesztése, bővítése a helyszínen, valamint a kötelező önkormányzati feladatellátáson túli további szociális, gyermekjóléti szolgáltatások kialakítása. Az ehhez kapcsolódó fejlesztéseket Dombóvár Város Önkormányzatának 2015-ben elkészült Szociális fejlesztési koncepciójára alapoztuk, melyben részletesen leírja a terület aktuális helyzetét, ismerteti annak járási ellátó hálózatát és feltárja a terület fejlesztési igényeit.

Védőnői és egészségügyi ellátás jellemzői:

A települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti, védőnői és iskola-egészségügyi ellátásról. A járás 16 településén 17 háziorvosi rendelő, 4 házi gyermekorvos, 10 gyógyszerár található. Ebből Dombóváron 8 háziorvos, 4 gyermekorvos és 5 fogorvos működik az egészségügyi alapellátásban. Védőnői, iskola-egészségügyi ellátás 10 védőnői körzetben működik. A védőnői szakszolgálat Dombóvári közigazgatási területét lefedi, ellátatlan terület nincs. A védőnők utcák szerinti bontásban látják el feladataikat, valamint minden védőnői körzethez – a helyi rendelet szerint 10 körzet – meghatározásra került, hogy mely oktatási-, nevelési intézményben látja el a védőnői feladatokat. A védőnői szolgálat a hátrányos helyzetű családok számára a Biztos Kezdet Gyerekházzal együttműködve felzárkóztatást elősegítő programokat is szervez.

Az egészségügyi alapellátáson túl a járó- és fekvőbeteg-szakellátást a Dombóvári Szent Lukács Kórház biztosítja. Vonzáskörzete a megye határain is túlnyúlva, mintegy 80 ezer fő. Az egészségügyi alapellátás megoldott, de több intézmény komplex felújításra szorul. Dombóvár és a környék lakossága számára a prevenció és szűrőprogramokhoz való hozzáférés a kórházban, a rendelőintézetben, és a szakrendelőkben megoldott. A megelőzés terén azonban nem rendelkezik a város nagyságának megfelelő, kiépített rendszerrel. A tüdőgondozón és egyes egészséges életmóddal foglalkozó szervezeteken kívül nincs szervezett módja a prevenciónak. Szükség lenne az egészségtudatos magatartás fejlesztésére a teljes lakosság körében, melyhez pályázatunk jelentős mértékben hozzájárulhat a tervezett egészségfejlesztő és betegségmegelőző programok keretében célunk olyan rendezvények, egészségügyi szűrővizsgálatok, sportrendezvények, közösségi megmozdulások szervezése, melynek keretében felhívhatjuk a figyelmet az egészségtudatos életmód fontosságára.

Nevelési tanácsadói szolgáltatás:

A Tolna Megyei Pedagógia Szakszolgálat Dombóvári tagintézménye az alábbi szolgáltatásokat végzi: gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és oktatás és gondozás, szakértői bizottsági tevékenység, nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás és gyógytestnevelés. A szakszolgálat dombóvári telephellyel működik és a járási településeket fedi le.

A projekt célja, hogy a fent említett szolgáltatások kapacitásának növelésével hozzájáruljon a járás fejlesztéséhez. A pályázatban vállalt szakmai tevékenységek hozzájárulnak a szolgáltatások fejlesztéséhez, a szolgáltatók bevonásával már a tervezésben elérhetjük azt, hogy a pályázat a leginkább rászoruló célcsoportot érje el és azokat a tevékenységeket valósítsa meg, melyek a célcsoport igényeinek a leginkább megfelelnek.

A 2.3. fejezetben ismertettük azokat a tevékenységeket, melyek a projekten belül a humán kapacitásának növelését célzó intézkedésekhez, feladatokhoz kapcsolódnak, ezért most csak röviden kiemeljük őket:

- szakemberhiány csökkentésére képzés és foglalkoztatás (gerontológiai szakgondozó, szociális szakgondozó, ergoterapeuta, szociális asszisztens)
- egyéni fejlesztési tervek készítése
- hátrányos helyzetűek kompetencia felmérése és fejlesztése, mentorálása
- hátrányos helyzetű nők, kismamák segítése
- prevenció tevékenységek erősítése
- a védőnők közreműködésével anyák egészségtudatos magatartásának fejlesztése
- a védőnők közreműködésével egyéni állapotfelmérés, egyéni tanácsadás

2.5. Az intézményhiányból eredő hátrányok enyhítését célzó intézkedések bemutatása

Intézményhiány az Egészségfejlesztési Iroda tekintetében mutatkozik a járásban. A projekt keretében szervezett egészségnapok részben biztosítják az EFI iroda tevékenységének ellátását: prevenció szűrővizsgálatokon való részvételre ösztönzés, állapotfelmérés, kockázatbecslés, egyéni tanácsadás, előadások.

A projekt előkészítésének szakaszában felmérték a települések, hogy mely területen mutatkozik szakemberhiány. Ennek megfelelően a konzorciumi tagok a pályázat eredményeképpen a 2.3 fejezetben ismertett munkakörökben fog további 15 főt foglalkoztatni.

2.6. Helyi Esélyegyenlőségi Programokkal való összhang bemutatása

A projekt tervezésekor megvizsgáltuk a megyei, a járási, illetve a projektbe bevont települések Helyi Esélyegyenlőségi Programjait (HEP), áttekintettük az abban feltárt helyi sajátosságokat, azonosított problémákat, megcélzott és fejlesztésekbe bevont célcsoportokat. Projektünk tervezésekor figyelembe vettünk minden olyan nemzeti térségfejlesztési program alapján készült dokumentumot, amiben a projekt szempontjából releváns információkat tudhattunk meg. Minden tervezett fejlesztésünk

tekintetében az volt a célunk, hogy az illeszkedjen a helyi fejlesztési stratégiákhoz, intézkedési tervekhez.

A projekt felhívásában megfogalmazott célok egyértelműen beazonosíthatóak a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban is. A projekt keretében megvalósítható tevékenységek több esetben is megjelennek a programokon belül található elemzésekben, illetve az intézkedési tervekben. A pályázatban megvalósított szakmai tevékenységeinek úgy állítottuk össze, hogy azok a helyi esélyegyenlőségi programokban feltárt problémák komplex, a helyi közösségekre és erőforrásokra alapuló kezelését célzó területi hatókörű fejlesztési programok megvalósítását támogassák.

A projekt esetében nemcsak a célok, hanem a bevont, illetve intézkedéssel érintett célcsoportok is azonosak.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programok (HEP) intézkedési tervében meghatározott célcsoportok:

A mélyszegénységben élők és a romák:

- Az alacsony iskolai végzettségű munkanélküliek munkába állásának támogatása.
- Szakképzetlen nyilvántartott álláskereső munkaeő-piaci elhelyezkedésének támogatása.
- Pályakezdő fiatalok, nők elhelyezkedésének segítése.

A gyermekek:

- A szegregátumokban élők helyzetének, lakhatási körülményeinek pontos felderítése.
- Továbbtanulási-, pályaválasztási tanácsadáshoz hozzáférés biztosítása.
- Igazolatlan hiányzások visszaszorítása.

A nők:

- Családon belüli erőszak elleni határozott fellépés.
- Áldozattá vált nők hatékony segítése.
- Bölcsődei férőhelyek felülvizsgálata.

Az Idősek:

- Veszélyeztetett korcsoport (65) éven felüliek felmérése.
- Önkéntesség népszerűsítése.

A Fogyatékkal élők:

- akadálymentesítés

A 2015-ben elkészült Járási Esélyegyenlőségi Program az alábbi középtávú célokat határozza meg az egyes célcsoportok esetében:

Mélyszegénységben élők, romák esélyegyenlősége: Valamennyi település számára fontos a mélyszegénység kezelése. Ez a probléma ma már nem roma ügy, a magyar lakosság körében is terjedőben van a mélyszegénység. Fejleszteni szükséges a mélyszegénységgel kapcsolatos jelzőrendszert annak érdekében, hogy a még mélyebb társadalmi leszakadást meg lehessen előzni az érintett csoportoknál. Fontos feladat az elkövetkező időszakban annak elősegítése, hogy működő vállalkozások települjenek be a járásba. Célszerű lenne annak felmérése, hogy milyen szolgáltatás típusú szövetkezeti tevékenységet lehetne beindítani a településeken. A szociális szövetkezetek megalakítása során a szociális, human szolgáltató tevékenységet célszerű előnyben részesíteni. A roma népességen, belül, valamint a vállalkozások körében igényfelmérést kell végezni annak érdekében, hogy az érintettek igényeinek megfelelő képzések indulhassanak be a járásban. A járásban élő romák felzárkóztatásához meg kell vizsgálni, hogy milyen pályázati forrásokkal lehet segíteni a helyi képzési, foglalkoztatási programokat. A mélyszegénységet kezelni tudó önkormányzatok gyakorlatát meg kell ismerni, és a térségben használható tapasztalatokat át kell ültetni a gyakorlatba. Ebben olyan települések adhatnak mintát, mint pl. Hernádszentandrás, Cserdi, Alsómocsolád.

Gyermekek esélyegyenlősége: A köznevelési intézményekben tovább kell fejleszteni a jelzőrendszert. Ennek keretében a szociális munkás tevékenység bővítésére van szükség, melynek segítségével a veszélyeztetett gyermekek között javulhat a megelőzési tevékenység hatékonysága. A népesség megtartó képesség javítása érdekében a kistelepüléseken fejleszteni kell a közösségi tereket, új, a fiatalokat érdeklő programok biztosításával kell aktivizálni az érintett korosztályt. Ebben szerepet vállalhatnak az IKSZT-k, könyvtárak, iskolák, művelődési házak, klubok. A köznevelési intézményekben a drog - alkohol fogyasztással, dohányzással, és bűnözéssel kapcsolatban a hangsúlyt a prevencióra kell helyezni. Ehhez biztosítani kell az iskolákban szociális munkást, gyermek és ifjúságvédelmi felelőst, valamint szakképzett pszichológust. Tovább kell fejleszteni a gyermekek nyári táboroztatását, illetve a helyi gyermekfoglalkoztató programokat. A fiatalok megtartása érdekében a kistelepüléseken erősíteni kell az köznevelési intézmények és az IKSZT-k, könyvtárak közötti együttműködést. A Baba-Mama Klubokban gyermekprogramokat kell biztosítani a gyermekek részére (kézműves játszóház, közösségi játékok, énektanulás, stb.). Tovább kell bővíteni a Biztos Kezdet Gyerekház tevékenységét annak érdekében, hogy annak szolgáltatásai a járásban meg több településen legyenek elérhetőek.

Nők esélyegyenlősége: A nők esélyegyenlőségének biztosítása során két kiemelt terület van, az egyik a nők elszigeteltségének csökkentése, a másik a foglalkoztatásuk javítása. Az elszigeteltség több korosztályt is érint a fiatal, gyermeket nevelő édesanyák körében több településen népszerű a mamaklub. Ezeken a foglalkozásokon a problémák közös megbeszélése mellett pl. babaruha csere, játékcsera is működik a klubtagok között, többször vesznek részt az anyukák egészségügyi és életmóddal kapcsolatos foglalkozásokon is. Ezt a tevékenységet tovább kell fejleszteni, pl. az egészségvédelem, egészséges táplálkozás témaköreivel.

Idősek esélyegyenlősége: Az idősek körében célszerű lenne felmérni a háziápolással, szociális ellátással kapcsolatos igényeket. Az időskorúak részére a legfontosabb feladat a szociális ellátás biztosítása, ebbe beleértve pl. a hospice típusú szolgáltatást is. Az idősek számára fejleszteni kell a közösségi tevékenységeket, melyeken részt vehetnek. Az idős egyedülálló nők problémái is fontosak, mert számuk folyamatosan növekszik. Számukra a klub jellegű foglalkozásokon kívül az otthoni segítségnyújtás, illetve a közbiztonság javítása az, ami életminőséget javító tényező lehet. Bővíteni szükséges azon programok számát, ahol több generáció tagjai végezhetnek együttes tevékenységet pl. nyári gyermekprogramok szervezésében idősebb nők vehetnek részt segítőként. Az idősek sérelmére elkövetett bűncselekményeket két nagy csoport jellemzi, a csalással illetve a lopással kapcsolatos bűnesetek. A bűnmegelőzés keretében körükben tovább kell erősíteni a prevenció célú felvilágosító munkát.

Fogyatékkal élők esélyegyenlősége: Az akadálymentesítés valamennyi településen továbbfejlesztendő. Több tájékoztatást kell adni az érintettek számára a különböző támogatási lehetőségekről, kedvezményeikről. Fejleszteni kell a pszichiátriai ellátást, valamint a járásban több gerontológus szakemberre lenne szükség. Több személyes segítséget, felvilágosítást kell biztosítani a fogyatékkal élők számára annak érdekében, hogy a lehetséges támogatási formákat jobban igénybe tudják venni. Pályázatfigyelő rendszert kell kialakítani annak érdekében, hogy a megváltozott munkaképességű munkavállalók részére meghirdetett uniós pályázatokon el lehessen indulni egyesületeknek, vállalkozásoknak, önkormányzatoknak.

Dombóvár város HEP Intézkedési Tervében (HEP IT) azonosított intézkedés-csomag közül a projektben tervezett tevékenységek az alábbi célkitűzésekhez/intézkedésekhez illeszkednek:

- I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége
 2. Az alacsony iskolai végzettségű munkanélküliek munkába állásának támogatása
 3. Szakképzetlen nyilvántartott álláskereső munkaeő-piaci elhelyezkedésének támogatása
 4. Pályakezdő fiatalok, nők elhelyezkedésének segítése
- IV. Az idősek esélyegyenlősége
 4. Önkéntesség népszerűsítése

Döbrököz község HEP Intézkedési Tervében (HEP IT) azonosított intézkedés-csomag közül a projektben tervezett tevékenységek az alábbi célkitűzésekhez/intézkedésekhez illeszkednek:

- I. Romák és/vagy mélyszegénységben élők: Az információhoz való juttatás, készségek fejlesztése a munka világába történő visszatéréshez, Roma kultúra bemutatása rendszervények szervezésével
- III. Nők: A szociális munka szintjének fejlesztése, a prevenciós programok célzottabb szervezése
- IV. Idősek: Az előregedő lakosság bevonása az aktív települési közéletbe elsősorban a társadalmi szervezeteken keresztül

Lápfő község HEP Intézkedési Tervében (HEP IT) azonosított intézkedés-csomag közül a projektben tervezett tevékenységek az alábbi célkitűzésekhez/intézkedésekhez illeszkednek:

- I. Romák és/vagy mélyszegénységben élők: Képzések, továbbképzések, átképzések szervezése az alacsony iskolai végzettség és a szakképzetlenség kiküszöbölésére
- II. Gyermek: Szabadidős programok szervezése
- III. Idősek: Aktivitást megőrző programok az idős, többnyire egyedül élő emberek számára
- IV. Nők: A nők foglalkozást segítő programok feltérképezése a tartós munkanélküliség kiküszöbölése érdekében.

Szakcs község HEP Intézkedési Tervében (HEP IT) azonosított intézkedés-csomag közül a projektben tervezett tevékenységek az alábbi célkitűzésekhez/intézkedésekhez illeszkednek:

- I. Romák és/vagy mélyszegénységben élők: Képzések, továbbképzések, átképzések szervezése az alacsony iskolai végzettség és a szakképzetlenség kiküszöbölésére
- II. Gyermek: Szabadidős programok szervezése
- III. Nők: A nőket érintő témakörökben fórumok, programok, tréningek szervezése a közéletben való aktív részvétel erősítése érdekében. A nők foglalkozást segítő programok feltérképezése a tartós munkanélküliség kiküszöbölése érdekében
- IV. Idősek: Aktivitást megőrző programok az idős, többnyire egyedül élő emberek számára

Várong község HEP Intézkedési Tervében (HEP IT) azonosított intézkedés-csomag közül a projektben tervezett tevékenységek az alábbi célkitűzésekhez/intézkedésekhez illeszkednek:

- I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége
 - 1. A munkanélküliek foglalkoztatásának javítása
- II. A gyermekek esélyegyenlősége: Szabadidő hasznos eltöltése
- III. A nők esélyegyenlősége
 - 1. Nők a munka világában
- IV. Az idősek esélyegyenlősége
 - 1. Aktív nyugdíjas évek

A fenti beazonosított problémák egyértelműen mutatják, hogy a járásban általában milyen fejlesztésekre van szükség. Ezek pontosítása érdekében természetesen megvizsgáltuk a helyi, települési esélyegyenlőségi programokban leírt kistépülési helyzetet is. Összességében elmondható, hogy minden településen ugyanazokkal a problémákkal kell szembenézni.

2.7. Indikátorok, műszaki-szakmai tartalomhoz és a mérföldkövekhez kapcsolódó mutatók

Indikátorok

Az indikátoroknak konkrétaknak, mérhetőeknek, rendelkezésre állóknak, valóságszerűeknek és időalapúaknak kell lenniük:

- A mérhetőség, a megjelenő feladatok és a vállalások alapján számszerűsíthetők a mutatók.
- Adott időpontra teljesülnek (2019.09.01., a 4. mérföldkő utolsó napja, azaz a fizikai befejezés időpontja), így rendelkezésre állásuk biztosított.
- A mutatók a végrehajtás minőségét jelölik, így a valóságszerűség követelménye is teljesül.
- A mutatóhoz rendelt időterv megjelenésével teljesül az időalapúság feltétel.

A Felhívás szerint a vállalt tevékenységcsoportokhoz illeszkedő indikátor mutatók teljesítése kötelező („A program elhagyását követően a munkaerőpiacra, vagy munkaerő-piaci programba belépők száma” megnevezésű indikátor kivételével). Ennek megfelelően a „A program elhagyását követően a munkaerőpiacra, vagy munkaerő-piaci programba belépők száma” indikátor kivételével az összes indikátor tekintetében tettünk vállalat projekt szinten, melyet az alábbi táblázatban részletezünk.

Az indikátor mérési céldátum (2018.11.30. és a projekt fizikai zárása: 2019.09.01.) esetében szükséges a lenti egyes indikátorok mérése a Felhívással összhangban.

Indikátor neve	Célérték	2018-ra vonatkozó rész cél	Célérték elérésének időpontja	Mutató forrása	Tevékenységcsoportokhoz történő kapcsolódás
Egészségfejlesztő és betegségmegelőző programokban részt vevő személyek száma	200 fő	150 fő	projekt fizikai befejezése (2019.09.01.)	együttműködési megállapodás, a programokban résztvevők által aláírt jelenléti ív, fotódokumentáció	3
A munkaerő-piaci integráló programokba bevont hátrányos helyzetű személyek száma	230 fő	200 fő	projekt fizikai befejezése (2019.09.01.)	együttműködési megállapodás	2
Migráns, külföldi háttérű, kisebbségi (beleértve a marginalizálódott közösségeket, például a romákat) résztvevők száma	200 fő	150 fő	projekt fizikai befejezése (2019.09.01.)	a célcsoporttag által aláírt nyilatkozat	Összes
A program elhagyását követően a munkaerőpiacra, vagy munkaerő-piaci programba belépők száma	50 fő	-	fenntartási időszak vége (2022.09.01.)	egyéni nyomonkövetési dokumentáció	1, 2, 4
Szervezetfejlesztési intézkedésekkel érintett intézmények száma	5 db	3 db	projekt fizikai befejezése (2019.09.01.)	szervezetfejlesztésre irányuló dokumentáció	1

Indikátorok magyarázata:

Egészségfejlesztő és betegségmegelőző programokban részt vevő személyek száma: Azon személyek száma összesítve, akik dokumentáltan (igazoltan) részt vesznek az ESZA rendelet 3. cikk (1) b) iv.) alpontjában meghatározott beruházási prioritáshoz kapcsolódó intézkedések keretében megvalósuló primer, sekunder és terciér prevenciós programok (így például: Egészségfejlesztési Irodákban megvalósított egészségfejlesztő és egészségnevelő programok; a védőnői méhnyak szűrővizsgálatok, a háziorvosok által végzett vastagbél-szűrés) programjain. Egy adott résztvevő személy száma annyszor szerepel az indikátor értékében, ahány programon részt vett.

A munkaerő-piaci integráló programokba bevont hátrányos helyzetű személyek száma: Azon személyek száma összesítve, akik a bevonást követően megkötött együttműködési megállapodás alapján részt vesznek az ESZA rendelet 3. cikk (1) b) i.) alpontjában meghatározott beruházási prioritáshoz kapcsolódó intézkedések keretében megvalósuló munkaerő-piaci integráló programokon. Az együttműködési megállapodást az első fejlesztő tevékenység megkezdése előtt szükséges aláírni.

Migráns, külföldi háttérű, kisebbségi (beleértve a marginalizálódott közösségeket, például a romákat) résztvevők száma: Az adott ország állampolgársággal nem rendelkező állandó lakosai, külföldi családi háttérrel rendelkező vagy kisebbségbe tartozó állampolgárok, akiknek speciális segítségre van szükségük a munkapiacra a nyelvi vagy egyéb kulturális nehézségek miatt.

A program elhagyását követően a munkaerőpiacra, vagy munkaerő-piaci programba belépők száma: Azok a személyek, akik ESZA támogatásban részesültek az ESZA rendelet 3. cikk (1) b) ii.) alpontjában meghatározott beruházási prioritáshoz kapcsolódó intézkedések keretében megvalósuló programokban, és az ESZA programból való kilépéskor álláskeresővé vagy foglalkoztatottá válnak. A "program elhagyását követően" az egyén kilépésének dátumától egy hónapig terjedően értendő.

Szervezetfejlesztési intézkedésekkel érintett intézmények száma: Azon intézmények száma összesítve, amelyek az ESZA rendelet 3. cikk (1) b) iv.) alpontjában meghatározott beruházási prioritáshoz kapcsolódó intézkedések keretében végrehajtottak legalább egy, a szervezeti működés fejlesztésére irányuló projektet.

Műszaki-szakmai tartalomhoz kapcsolódó mutatók

A számszerűsíthető szakmai célok célértékei a projekt hatóterületén élő lakosság számának figyelembe vételével kerültek meghatározásra. A projekt hatóterületén élő lakosság száma **21.553 fő**, így a projekt a **C. kategóriába** (20 001 fő – 40 000 fő között) tartozik. A projekt fizikai befejezésének időpontjára az alábbi, számszerűsített műszaki-szakmai eredményeket érjük el. A projekt szempontjából megvalósítandó műszaki-szakmai eredmények:

	<i>A projekt valamely programelemébe bevont személyek aránya</i>
Az eredmény leírása	A megvalósításra kerülő projekt által elért, a megvalósításba bevont települések közigazgatási területén lakóhellyel rendelkezők, ide nem értve a megyei jogú városok közigazgatási területén lakóhellyel rendelkezőket, aránya a teljes lakossághoz viszonyítottan növekszik. A megvalósításba „bevont személy” alatt, legalább 1 db megvalósuló programelem teljes körű megvalósításában részt vett személy értendő.
A tulajdonság számszerűsíthető célértéke	10%
Igazolás módja	jelenléti ívek, projektbeszámoló
Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?	Valamennyi esetben, összeségében

	<i>Humán közszolgáltatásokra vonatkozóan, a projektnek köszönhetően elhelyezkedő szakemberek száma</i>
Az eredmény leírása	Helyi szakemberhiányos humán közszolgáltatásban, a projektnek köszönhetően elhelyezkedő szakemberek száma növekszik.
A tulajdonság számszerűsíthető célértéke	15 fő
Igazolás módja	munkaszerződés, közalkalmazotti, közszolgálati kinevezés
Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?	1.

	<i>Család és gyermekjóléti szolgálatok prevenciós szerepének megerősítése érdekében indított, preventív jellegű programokon részt vett személyek</i>
Az eredmény leírása	Család és gyermekjóléti szolgálatok prevenciós szerepének megerősítése érdekében indított, preventív jellegű programok keretében, a devianciák megelőzését vagy krízishelyzetek kezelését biztosító foglalkozásokon részt vett személyek száma növekszik. Egy programnak legalább 4 foglalkozásból kell állnia. Egy résztvevő 1 főnek számít akkor is, ha több foglalkozáson vagy programon vett részt.
A tulajdonság számszerűsíthető célértéke	700 fő
Igazolás módja	szakmai beszámoló, jelenléti ív, fotódokumentáció
Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?	1.

	<i>Elkészített egyéni fejlesztési tervek</i>
Az eredmény leírása	Elkészülnek a Felhívás keretében adott személyekhez kapcsolható egyéni fejlesztési tervek.
A tulajdonság számszerűsíthető célértéke	300 db
Igazolás módja	egyéni fejlesztési tervek
Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?	1.

Az eredmény leírása

Az egyéni fejlesztési terv alapján, a foglalkoztathatóság szempontjából fontos kompetenciák fejlesztését célzó programelemben résztvevők

Az egyéni fejlesztési terv alapján, a foglalkoztathatóság szempontjából fontos kompetenciák fejlesztését célzó programelemben résztvevők száma növekszik.

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

300 fő

Igazolás módja

fejlesztési napló és jelenléti ívek

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

1.

Az eredmény leírása

A hátrányos helyzetű csoportok elsődleges munkaerőpiacra jutását támogató programokba nem egyéni fejlesztési terv alapján résztvevők

Azon résztvevők száma növekszik, akik nem egyéni fejlesztési terv alapján kerültek bevonásra a hátrányos helyzetű csoportok elsődleges munkaerőpiacra jutását támogató programokba.

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

350 fő

Igazolás módja

szakmai beszámoló, jelenléti ív

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

2.

Az eredmény leírása

A hátrányos helyzetű csoportok elsődleges munkaerőpiacra jutását támogató programok (aktív munkaerő-piaci eszközök) tematikái

Elkészülnek a hátrányos helyzetű csoportok, elsődleges munkaerő piacra jutását támogató programok (aktív munkaerő-piaci eszközök), tematikák.

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

4 db

Igazolás módja

tematikák

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

2.

Jelen megvalósítandó műszaki-szakmai eredmények között a kötelezően előírt vállalás 3 db tematika elkészítése, melyet **túlvállalunk 25%-kal, azaz 4 db-ot fogunk teljesíteni.**

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

Mentori tevékenységgel elért személyek száma

A projekt keretében szervezett és megvalósított, a hátrányos helyzetből adódó sajátosságok kezelését szolgáló, a célcsoport személyiségfejlődésének pozitív irányú változása érdekében nyújtott mentori szolgáltatásban részesülők száma növekszik.

200 fő

jelenléti ív/szakmai beszámoló

2.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

A lakosság egészségmagatartásának fejlesztését célzó közösségi egészségnevelési és egészségfejlesztési programokkal elért személyek száma

Azon személyek száma növekszik, akik a projekt keretében egészségmegtartás céljából megvalósított programokban vettek részt.

750 fő

Jelenléti ív, fotódokumentáció, szakmai beszámoló

3.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

Közösségi fejlesztési folyamatokban résztvevő helyi lakosok száma

A közösségfejlesztés folyamatába bevont helyi lakosok száma növekszik

400 fő

jelenléti ívek, szakmai beszámoló

3.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

A helyi közösségekben való szerepvállalásra felkészítő programokon résztvevők

A helyi közösségekben való szerepvállalásra felkészítő programokon résztvevők száma növekszik.

120 fő

jelenléti ívek, fotódokumentáció, szakmai beszámoló

3.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

*Fiatalok közösségépítése tevékenység
csoporthoz tartozó programokba bevontak*

Fiatalok közösségépítése tevékenység
csoporthoz tartozó programokba bevontak
száma növekszik.

150 fő

jelenléti ívek, fotódokumentáció, szakmai
beszámoló

3.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

*A helyi életminőség javítását célzó, és a
célcsoport helyben maradását ösztönző
programok száma*

A lakosság helyben maradását ösztönző, projekt
keretében kialakított programok száma
növekszik.

8 db

szakmai beszámoló

4.

Az eredmény leírása

A tulajdonság számszerűsíthető célértéke

Igazolás módja

Mely kötelező tevékenység(ek)hez kapcsolódik?

*A fiatalok helyben maradását ösztönző
szolgáltatások/programok száma*

A 18-30 éves korosztály helyben maradását
ösztönző programok száma növekszik.

8 db

szakmai beszámoló

4.

Mérföldkövek

A projekt megvalósítása során 4 mérföldkövet terveztünk a projekt megvalósítási időszakának hossza alapján.

1. mérföldkő, elérésének tervezett dátuma: 2018.08.31.

A projekt megkezdéséhez szükséges valamennyi feladat megvalósul.

1. A támogató döntést követően megkezdődik a projektmenedzsment szervezet kiválasztása, a szervezet 2017.09.01-től megkezdni munkáját. A mérföldkő ideje alatt folyamatosan végzi koordinációs, adatszolgáltatási és a megvalósításhoz kapcsolódó tevékenységét.
2. Szintén megkezdni munkáját a szakmai vezető.
3. A támogató döntést követően kiválasztásra kerül a közbeszerzési szakértő, aki a megbízását követően haladéktalanul megkezdni valamennyi kapcsolódó szolgáltató kiválasztásához szükséges közbeszerzési eljárás lefolytatását.
4. Megkezdésre kerül a nyilvánossági feladatok ellátása: kommunikációs terv készítése, az önkormányzat weboldalán aloldal kialakítása, sajtóközlemény kiküldése a projekt megkezdéséről, az esetleges megjelenések összegyűjtése, C típusú tábla kihelyezése, fotódokumentáció készítése.
5. A támogatási összeg legalább 10%-ról kifizetési kérelem kerül benyújtásra.

A mérföldkő eléréséig felhasználni tervezett támogatás összege: 24 987 260 Ft.

2. mérföldkő, elérésének tervezett dátuma: 2018.12.31.

1. A mérföldkő ideje alatt folyamatosan végzi koordinációs, adatszolgáltatási és a megvalósításhoz kapcsolódó tevékenységét a projektmenedzsment szervezet (pl. mérföldkövekhez kapcsolódó jelentéstételi kötelezettség, szükséges kooperációk, egyeztetések szervezése, levezetése, kifizetési kérelem összeállítása, stb.).
2. A szakmai vezető folyamatosan végzi szakmai és koordinációs feladatait.
3. A helyi emberi erőforrás fejlesztési tervben bemutatott, a projektbe bevont személyek tervezett létszámának aránya eléri a 40%-ot.
4. A szervezetfejlesztési intézkedésekkel érintett intézmények száma eléri a 60%-ot.
5. A mérföldkő keretében beszámolás történik az indikátorok tekintetében 2018-ra vonatkozó részcélok eléréséről.
6. A támogatási összeg legalább 35%-ról kifizetési kérelem kerül benyújtásra.

A mérföldkő eléréséig felhasználni tervezett támogatás összege: 74 961 780 Ft, kumuláltan 99 949 040 Ft.

3. mérföldkő, elérésének tervezett dátuma: 2019.06.30.

1. A mérföldkő ideje alatt folyamatosan végzi koordinációs, adatszolgáltatási és a megvalósításhoz kapcsolódó tevékenységét a projektmenedzsment szervezet (pl. mérföldkövekhez kapcsolódó jelentéstételi kötelezettség, szükséges kooperációk, egyeztetések szervezése, levezetése, kifizetési kérelem összeállítása, stb.).
2. A szakmai vezető folyamatosan végzi szakmai és koordinációs feladatait.
3. A projektbe bevont személyek száma eléri a tervezett létszám legalább 75%-át.
4. Az összes elszámolható költségének legalább 50 %-áról (kumuláltan az előző mérföldkövekkel együtt) kifizetési igénylés kerül benyújtásra.

A mérföldkő eléréséig felhasználni tervezett támogatás összege: 49 974 520 Ft, kumuláltan 149 923 560 Ft.

4. mérföldkő, elérésének tervezett dátuma: 2019.09.01.

2019.09.01-ig a számszerűsített szakmai elvárások és a vállalt indikátor értékek 100 %-a teljesül, valamint valamennyi kötelezően előírt tevékenység, illetve a támogatási kérelemben vállalt tevékenység megvalósult.

Az összes elszámolható költségének legalább 90 %-áról kifizetési igénylés kerül benyújtásra.

A projekt fizikai befejezésének időpontjára teljesülnek a számszerűsített műszaki-szakmai eredmények. A záró kifizetési igénylés 2019.11.29-ig (az utolsó mérföldkő elérését követő 90. nap) benyújtásra kerül. Benyújtandó dokumentumok: fotódokumentáció, teljesítés igazolások, egyéb projektzárást igazoló dokumentumok (pl.: kifizetést igazoló bankkivonatok, stb.), záró kifizetési igénylés. Igazolásra kerülnek az indikátorok és a számszerűsített szakmai elvárások.

A mérföldkő eléréséig felhasználni tervezett támogatás összege: 99 948 750 Ft, kumuláltan 249 872 310 Ft.

	1. mérföldkő (2018.08.31)	2. mérföldkő (2018.12.31)	3. mérföldkő (2019.06.30)	4. mérföldkő (2019.09.01.)
A projektbe bevont személyek száma eléri a tervezett létszám legalább	-	40%-át	75%-át	100%-át
Kifizetési igénylés benyújtása összes elszámolható költség legalább	10%-ról	35%-ról	50%-ról	90%-ról
A vállalt indikátor célértékek teljesülése	-	Az indikátorokat bemutató táblázat szerint	-	100%

3. A SZAKMAI ÉS PÉNZÜGYI MEGVALÓSÍTÁS RÉSZLETES ÜTEMEZÉSE

3.1. A tervezett fejlesztés bemutatása

3.1.1. A megvalósulás helyszíne

Projektünk megvalósulásának helyszíne a Dombóvári járáson belül bevont alábbi települési önkormányzatok települései:

- Dombóvár Város Önkormányzata
- Döbrököz Község Önkormányzata
- Lápafő Község Önkormányzata
- Szakcs Község Önkormányzata
- Várong Község Önkormányzata

A projekt keretében a fent megnevezett települési önkormányzatokon kívül a Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat és a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény került bevonásra támogatásban részesülő konzorciumi partnerként.

Fentieknek megfelelően a Projekt Adatlapon a „megvalósítási helyszínek” címszó alatt a konzorciumi partnerek székhelyét adtuk meg.

A projekt megvalósításában érintett intézmények minden résztvevő település tekintetében az óvodák, illetve iskolák, az önkormányzatok, az önkormányzati hivatalok, a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok, a közösségi-kulturális színterek és szervezetek, sporthelyszínek és sportközösségek, egészségügyi szolgáltatók/szereplők (védőnők, járóbeteg szakellátó) és a helyi kisközösségek, egyházak, kisebbségek, nemzetiségek. A projekt tevékenységei a résztvevő települések teljes lakosságát érintik.

Szervezetfejlesztési intézkedéssel érintett intézmények:

- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
- Dombóvár Város Könyvtára
- Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde
- Tinódi Ház Közművelődési Nonprofit Kft.
- Döbrököz IKSZT

3.1.2. Az előkészítéshez és a megvalósításhoz kapcsolódó feladatok meghatározása

Előzetes feltételek biztosításához kapcsolódó **előkészítési feladatok:**

- A projekt céljainak, célcsoportjának meghatározása.
- A projektgazda és a konzorciumi tagok kiválasztása.
- Együttműködési lehetőség feltárása, kötelező együttműködések vizsgálata, együttműködő partnerek felkutatása és bevonása a projektbe.
- Egyeztetés megkezdése a megvalósítandó feladatok, tevékenységek, együttműködések esetében.
- A rendelkezésre álló humán erőforrás felülvizsgálata.
- A rendelkezésre álló infrastruktúra felülvizsgálata.

A projekt előkészítés módszertana: a projekt előkészítési munkájának módszertana az alábbi lépésekből tevődött össze:

1. A potenciális partnerek tájékoztatása a pályázati lehetőségről, a megvalósítható feladatokról és programról. A projekt előkészítése során széleskörű partnerségi egyeztetés zajlott le, melyek eredményeként kialakult a projekt konzorciumi és együttműködési partnersége, továbbá a megvalósítandó tevékenységek tartalma, mennyisége, a komplex és sokszereplős projekt.
2. A konzorciumi megállapodás megkötése a pályázat benyújtására vonatkozóan.

3. Tagi szintű feladatmegosztás meghatározása: a projekt céljainak, tevékenységeinek, területi hatályának meghatározása a konzorciumi tagokkal közösen.
4. Részletes szakmai tervek kidolgozása, konzorciumi tagonkénti meghatározása.
5. Tagi szintű költségvetések kidolgozása: a projekt tervezett tevékenységeihez tartozó költségek meghatározása, előzetes becslése, csoportosítása, rögzítése. A költségvetések a költségvetési korlátok betartása mellett kerültek összeállításra.
6. Szakmai és egyéb együttműködési megállapodások megkötése.
7. Beszerzési (közbeszerzési) terv elkészítése.
8. A projekt célcsoportjával kapcsolatos adatkörök és statisztikai adatok előzetes vizsgálata.
9. Kommunikációs terv elkészítése, nyilvánossági feladatok meghatározása.
10. A megvalósításhoz és disszeminációhoz kapcsolódó kommunikációs tevékenységek tervezése.
11. Helyi Emberi Erőforrás Fejlesztési Terv készítése: a támogatási kérelem mellékleteként benyújtandó részletes, a projektet megalapozó dokumentum elkészítése.
12. A támogatási kérelem összeállítása és benyújtása.

Szervezetfejlesztési feladatok:

- Szükséges humánerőforrás tervezése, felvétele és a projekt során annak folyamatos biztosítása.
- Szükséges infrastruktúra tervezése, beszerzése és a projekt során annak folyamatos biztosítása.

Tervezési feladatok, engedélyezési eljárások:

A projekt keretében tervezett építési-beruházási tevékenység nem lehet engedélyköteles, így sem tervezési, sem engedélyezési előkészítési feladatok megvalósítása nem vált szükségessé.

Az egyéb tevékenységek megvalósítása sem jár engedélyeztetési kötelezettséggel

Egyéb járulékos feladatok:

A Dombóvári járás célja (közel azonos – a bevont települések tekintetében teljesen azonos - konzorciumi partnerséggel), hogy az EFOP-3.9.2-16 kódszámú pályázaton is elinduljon, ennek érdekében a támogatási kérelem benyújtásra került. A programelemek kialakítása során figyelembe lett véve a két projekt várható egymásra hatása, szinergiája. Kiemelt figyelemmel került kialakításra a két szakmai program annak érdekében, hogy egymást kiegészítve valósulhasson meg a két projekt.

3.1.3. A fejlesztés hatásainak elemzése

a. Társadalmi és gazdasági hatások

Foglalkoztatás és munkaerő-piac, munkakörülmények

A projekt hatással van a térség foglalkoztatási helyzetére, a munkaerőpiacra. egyik fő célja a helyi lakosság munkaerő-piaci helyzetének javítása, a munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztése. A hátrányos helyzetű, aktív korú, de esetlegesen alacsony képzettséggel rendelkező lakosság esetében nőhet a foglalkoztatottság, képzéseken, átképzéseken vehetnek részt. A munkaerő-piac esetében pedig nemcsak a munkaerő, hanem a munkaadók esetében is történhetnek pozitív változások, új munkáltatók megjelenésével. A meglévő munkaadók körében szemléletformáló, antidiszkriminációs képzések valósulnak meg, mely hosszú távon szintén növelheti a foglalkoztatottsági szintet.

Társadalmi integráció és különleges társadalmi csoportok védelme

A projekt egyik tevékenysége a társadalmi szempontból kirekesztett csoportok integrációjának segítése, a hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek társadalmi szerepének megerősítése valósul meg, de bizonyos projektelemek kifejezetten a hátrányos helyzetű nőket célozzák (munkába való visszavezetés, tanácsadás, mentorálás).

Esélyegyenlőségi szempontok érvényesítése

1. Az európai uniós forrásból támogatott projektek kedvezményezettjeként kötelesek vagyunk a projektre vonatkozó környezetvédelmi és esélyegyenlőségi jogszabályokat betartani, a projekt által

érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kárt és az esélyegyenlőség szempontjából jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni.

2. Vállaljuk, hogy a fejlesztéshez kapcsolódó nyilvános eseményeken, kommunikációban és viselkedésében esélytudatosságot fejezünk ki: nem közvetítünk szegregációt, csökkentjük a csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.
3. Tudomásul vesszük, hogy a infokommunikációs akadálymentesítés minden beruházás esetén kötelező.
4. Települési önkormányzatként, igazoljuk a helyi esélyegyenlőségi program meglétét az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. § (6) bekezdésének megfelelően. Tudomásul vesszük, hogy a Helyi Esélyegyenlőségi Programokban nevesített esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő fejlesztések esetében az önkormányzatok csak abban az esetben részesülhetnek támogatásban, ha a tervezett fejlesztés illeszkedik a Helyi Esélyegyenlőségi Programjukhoz.
5. Ötven főnél több személyt foglalkoztató költségvetési szervként, vagy többségi állami tulajdonban álló jogi személyként, igazoljuk az esélyegyenlőségi terv meglétét az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 63. §-nak megfelelően.
6. Igazoljuk a Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP) meglétét.
7. A szervezet döntéshozói, munkavállalói vagy közönsége számára esélyegyenlőségi képzést tartunk.
8. Az esélyegyenlőségi célcsoportot vagy annak képviselőit bevonjuk a projekt tervezésébe, végrehajtásába.
9. Az előírt esélyegyenlőségi intézkedések eredményét a beszámolóban rendszeresen bemutatjuk.

Területi kiegyenlítődség

A projekt egyik legfontosabb célja a területi hátrányok enyhítése, a munkanélküliséggel érintett vidéki kistelepülések felzárkóztatása, a helyi életkörülmények javítása. A projekt által tervezett tevékenységek, célok minden tekintetben a területi kiegyenlítődséget, a területi hátrányok csökkentését szolgálják.

Személyhez és családhoz kötődő jogok és lehetőségek védelme

A projekt – tekintettel arra, hogy kiemelt célcsoportként kezeli a családokat és a szülőket, az ő részvételükkel több programelem is megfogalmazásra került a projektben - közvetlen hatással lesz a családokhoz illetve személyekhez kötődő jogok és lehetőségek védelmére. Tanácsadással, a civil szervezetek bevonásával lehetőség lesz ezen a területen is elmozdulások elérésére.

Önkormányzatiság, döntéshozatalban való társadalmi részvétel – nyilvánosság, igazságosság, erkölcs

A projekt közvetlen hatással van a fenti területre. A megvalósító önkormányzatok már az előkészítés során széleskörű partnerségi egyeztetést folytattak, akár közvetlenül, a lakosság megkérdezésével, akár képviselőiken (pl. civil szervezetek bevonása) keresztül. A konzorciumi tagok a térséget érintő fontosabb kérdésekben kikérik a helyi lakosság véleményét. A projekt keretében lehetőség lesz olyan rendezvények, lakosság fórumok szervezésére, ahol ez a párbeszéd tovább erősödhet.

Közegészségügy, közbiztonság illetve bűnözés, terrorizmus és biztonság

A projekt közvetett hatást gyakorolhat a közegészségügyre. A projekt egyik kiemelt célja az egészségfejlesztés, az egészséges életmód közösségi szintű megerősítése, a közösség egészségkultúrájának a fejlesztése. Ennek érdekében állapotfelméréseket, szűréseket, tanácsadásokat, képzéseket, rendezvényeket, egészségnapokat, felvilágosító előadásokat és sporteseményeket is szervezünk.

A helyi közbiztonságra, illetve a bűnözés visszaszorítására a projekt egyes tervezett programelemei révén van hatással, hiszen pl. az egészségnapok keretében a különböző függőségekkel (alkohol, drog) kapcsolatban szerveződnek tájékoztató, prevenciós előadások, a helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése céljából rendezett klubsorozatok, rendezvények is ezen

függőségek megelőzését célozzák, mely területek/függőségek bizonyítottan hatással vannak a közbiztonsági és bűnözési statisztikákra, mutatókra.

A szociális ellátó-rendszerekhez történő hozzáférés

A helyi közszolgáltatások fejlesztésével nőhet a szociális ellátó-rendszer befogadóképessége, illetve a helyi ellátó rendszer fejlesztésével (pl. szakember képzés megvalósulása, szervezettefejlesztési intézkedések megvalósulása) a lakosok nagyobb számban férhetnek hozzá azokhoz. A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása, több települést érintő szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv készítése szintén támogatólag hat az ellátó-rendszerekhez való hozzáférésre.

Kutatás-fejlesztés

A projekt nincs hatással a kutatás-fejlesztés területére.

Nemzetközi kapcsolatok, határmentiség

A projekt keretében a kultúrák közötti párbeszéd erősítése címszó alatt megvalósítani tervezett hagyományörző programok mindkét említett területre hatással vannak, hiszen maguk a rendezvények a népszokások, kulturális értékek hagyományörző ápolását célozzák és számolnak külföldről érkező látogatókra és résztvevőkre egyaránt, elsősorban a helyiekhez családi-rokoni szálakkal fűződő horvátokra.

A rendezvények célja a különböző nemzetiségekhez tartozók együttélésének javítása, egymás kölcsönös tiszteletének elősegítése. A tájegységi és a nemzetiségi kultúra, hagyományok megismertetésével/megismerésével elő kívánjuk segíteni a más nemzetiségekhez tartozás elfogadását, az esetleges tartózkodó vagy negatív megítélés csökkentését.

Közzsféra pénzügyi és szervezeti keretei

Az önállóan támogatható tevékenységek között megvalósításra kerülő humán közszolgáltatások szakember-ellátottságának fejlesztése megnevezésű programelem, továbbá a projekt keretében a humán közszolgáltatásban elhelyezkedő szakemberek száma (összesen 15 fő) közvetlen pozitív hatással van a közzsféra szervezeti kereteire.

b. Környezeti hatások

A projekt közvetve fejt ki a természetes környezetre gyakorolt hatást.

Dombóvár földrajzi fekvése kedvező, három megye találkozásánál fekszik, jelentős köz- és vasúti közlekedési csomópont. Természetes vizekkel jól ellátott terület, melyben még kiaknázatlan lehetőségek vannak. Az elmúlt évtizedre általánosságban Dombóvár és térsége gazdaságának visszaesése, munkaerő-piaci leépülése, a lakossági elvándorlás és az elöregedés jellemző. A potenciális fejlesztések a turizmus, a kultúra, az oktatás, a szociális alapszolgáltatások, az egészséges életmód, továbbá a szociális alapszolgáltatások és a gazdaság területére irányulnak, valamint a lakosság környezettudatosságát, a szabadidő hasznos eltöltését, a rekreációt szolgálják.

Kiemelkedő számban találni azonban helyi jelentőségű védett értékeket. Dombóváron 14 helyi védettségű terület található, melyek a következők: Bontovai-tó, Gólyavár, Gunarasparkerdő, Kiskonda-patak völgye, Nyerges-erdő és horgásztó, Szigeterdő, Tüskei tölgyes maradványerdő, Dombóvári tűzlepkés rétek, Béka-tói mocsár és égeres, Banya-völgyi tölgyes, Mágocsi úti tölgyes, Bontovai erdő, Máslonyi kastélypark, Gunarasi partifecske költőtelep. A természetvédelmi területek mellett 18 természeti értéket is meghatároz a helyi önkormányzati rendelet.

A cél az, hogy a kooperáló partnerek közötti hatékony funkció- és munkamegosztással Dombóvár maximálisan kihasználhassa komparatív előnyeit, és az érintett térségben jelentős kereskedelmi, pénzügyi és kulturális központtá váljon. A települések közötti versenyhelyzet ésszerű szintre történő visszaszorításával, kölcsönösen előnyös megegyezések megkötésével a pozitív hatások nemcsak települési, hanem megyei, regionális és nemzetközi szinten is megmutatkozhatnak.

Fenti kapcsolatbázis a következő stratégiai célok elérésén keresztül erősíthető:

1. Dinamikusan fejlődő, versenyképes gazdaság,

2. Kölcsönös és gyors elérhetőség,
3. Magas szintű, piacképes humán erőforrás
4. Vonzó városi arculat és kulturális programok

Vállaljuk, hogy - mint az európai uniós forrásból támogatott projektek kedvezményezettje, - kötelességünk a projektre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályok betartása, a projekt által érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrzése, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kár, esetlegesen jogszabályba ütköző nem-megfelelőség legkésőbb a projekt megvalósítása során való megszüntetése.

A projekt megvalósítása közvetlenül nincs jelentős hatással környezeti elemekre, illetve azok rendszereire (talaj-föld, vizek, levegő, zaj-rezgés, természeti rendszerek, táji rendszerek, települési rendszerek – épített környezet). A projekt megvalósítása nem jár negatív hatással a fenti hatásterületekre. Az ESZA típusú projektünkben nem szerepel építési-beruházási projektelem.

A projekt esetében törekszünk arra, hogy a megvalósítás a célcsoporthoz minél közelebb kerüljön megvalósításra. A továbbképzések, képzések többségét saját szervezésben valósítjuk meg, ezáltal nem a tanulókat, hanem az tanárt utazzatjuk messziről. A programok helyszínét mindig úgy választjuk ki, hogy az adott célcsoporthoz minél közelebb legyen, elkerülve ezzel a felesleges utazásokat.

Környezetvédelmi szempontok érvényesítése

1. Az európai uniós forrásból támogatott projektek kedvezményezettjeként kötelesek vagyunk a projektre vonatkozó környezetvédelmi jogszabályokat betartani, a projekt által érintett területen a védett természeti és kulturális értékeket megőrizni, a fennálló vagy a beruházás során keletkezett környezeti kárt és az esélyegyenlőség szempontjából jogszabályba ütköző nem-megfelelőséget legkésőbb a projekt megvalósítása során megszüntetni.
2. A programhelyszíneken megvalósított események, programok alkalmával minden esetben gondoskodunk a rendezvény utáni terület rendbe tételéről, takarításáról, a szemét elszállításáról. A szervezés során igyekszünk minél kevesebb hulladékot termelni, a termelt hulladék kezeléséről pedig minden esetben jogszabályoknak megfelelően gondoskodunk, ami által megtanítjuk a szelektív hulladékgyűjtésre a résztvevőket.
3. Levelezésnél, dokumentumok elkészítésénél az elektronikus levelezést részesítjük előnyben, s erre felhívjuk partnereink figyelmét is. A projekttel kapcsolatos adminisztrációs feladatok végzésénél gondoskodunk arról, hogy újrahasznosított papír kerüljön felhasználásra.
4. A fenntarthatósági intézkedések eredményét a beszámolóban rendszeresen bemutatjuk.

3.1.4. Pénzügyi terv

A pénzügyi elemzés legfontosabb módszertani sarokpontjai

- A projekt pénzügyi elemzésének vizsgálati időtávja a projekt megvalósítás ideje, valamint az azt követő fenntartási időszak. A projekt összköltsége bruttó 249 872 310 Ft, mely 100%-ban támogatásból valósul meg, önerő felhasználása nélkül. A konzorciumvezető Dombóvár Város Önkormányzata, továbbá valamennyi konzorciumi tag költségvetési szerv a megítélt támogatási összeg kapcsán 100%-ára előleg lehívására jogosult.
- A projektgazda és a tevékenység jellege **nem vállalkozási jellegű**
- **A projekt majdani működtetőjének és fenntartójának személye:** A projekt majdani működtetőjének és fenntartójának személye megegyezik a pályázó személyével.
- **Az amortizáció kezelésének módja:** A pályázó szervezetnél alkalmazott amortizációs kulcsok: a hatályos jogszabályoknak megfelelően.
- **Az áfa kezelése:** Valamennyi konzorciumi tag ÁFA státusza a projekt adatlapon jelölésre került. Valamennyi konzorciumi tag bruttó módon számolja el a projektben tervezett költségeket.
- **Az infláció kezelése:** Magyarországon jelenleg az infláció mértéke alacsony (MNB előrejelzései szerint: 2017 egész évre 2,6% várható, a középtávú előrejelzés, inflációs várakozás 3%), a projekt pénzügyi megvalósítását nem veszélyezteti. A projekt pénzügyi tervezése az inflációs előrejelzésekre támaszkodva a várható inflációval megfelelően történt

A projekt konzorciumi tagonkénti likviditási terve a támogatási szerződés mellékleteként fog elkészülni (emelt összegű előleg igénylése esetén). A projekttel kapcsolatban felmerülő bevételekkel nem számolunk, hiszen a projekt közcélú, bevételt és jövedelmet nem termel.

A projekt költségvetését a Felhívásban előírtaknak megfelelően, körültekintően - ügyelve a belső korlátokra és az elszámolható költségek körére – terveztük.

39. táblázat: Konzorciumi tagok közötti forrás megosztás

Konzorciumi tag	Nettó összesen	ÁFA összesen	Bruttó összesen	Arány
Dombóvár Város Önkormányzata	105 795 140 Ft	14 027 505 Ft	119 822 645 Ft	47,95%
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	64 211 720 Ft	7 290 810 Ft	71 502 530 Ft	28,62%
Dombóvári Nemzetiségi Roma Önkormányzat	17 177 140 Ft	3 292 785 Ft	20 469 925 Ft	8,19%
Döbrököz Község Önkormányzata	17 339 320 Ft	3 898 800 Ft	21 238 120 Ft	8,50%
Lápadfő Község Önkormányzata	2 644 800 Ft	655 830 Ft	3 300 630 Ft	1,32%
Szakcs Község Önkormányzata	8 473 920 Ft	1 763 910 Ft	10 237 830 Ft	4,10%
Várong Község Önkormányzata	2 644 800 Ft	655 830 Ft	3 300 630 Ft	1,32%
	218 286 840 Ft	31 585 470 Ft	249 872 310 Ft	100,00%

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

A projekt költségvetésében szereplő szakmai tevékenységhez kapcsolódó kiszervezett szolgáltatások nevesítve és számszerűsítve az alábbiak:

40. táblázat: A projekt költségvetésében szereplő szakmai tevékenységhez kapcsolódó kiszervezett szolgáltatások

Tevékenység	Korlát	Bruttó összeg	Mérték
Képzéshez kapcsolódó költségek	50%	6 134 100 Ft	41,67%
Egyéb szakértői szolgáltatás költségei		22 733 000 Ft	
Marketing, kommunikációs szolgáltatások költsége		75 152 250 Ft	
Kötelezően előírt nyilvánosság biztosításának költségei		107 950 Ft	
Szakmai megvalósításhoz kapcsolódó bérleti díj		0 Ft	
Egyéb szolgáltatási költségek		0 Ft	

A Felhívás 5.6 pontja alapján számítva a projekt költségvetésében a kiszervezett szolgáltatások értéke (a „Szakmai tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatások” költségkategória vonatkozásában) összesen **bruttó 104.127.300 Ft**, a %-os mértéke a projekt teljes költségvetéséhez viszonyítva **41,67%**.

41. táblázat: A projekt tervezett költségvetése

	2017.				2018.				2019.			Összesen (Ft)
Tevékenység	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	
PROJEKTELŐKÉSZÍTÉS												
Közösségi tervezési folyamat lefolytatása	599 000											599 000
Projekttervezés, HEEFT elkészítése	2 794 000											2 794 000
Közbeszerzések előkészítése és lefolytatása				2 361 710								2 361 710
KÖTELEZŐEN MEGVALÓSÍTANDÓ TEVÉKENYSÉGEK												
Szakmai megvalósítók bevonása, szakmai vezető, projektmenedzser szervezet feladatellátása, működtetése			1 629 290	3 611 520	3 611 520	3 611 520	3 611 520	3 611 520	3 611 520	3 611 520	2 407 680	29 317 610
Nyilvánossági feladatok ellátása			107 950									107 950
Elkülönített bankszámla vezetése			28 000	84 000	84 000	84 000	84 000	84 000	84 000	84 000	56 000	672 000
Kommunikációs és postaforgalmi szolgáltatások			20 320	60 960	60 960	60 960	60 960	60 960	60 960	60 960	40 640	487 680
Könyvvizsgálat											1 143 000	1 143 000
KÖTELEZŐ, ÖNÁLLÓAN TÁMOGATHATÓ SZAKMAI TEVÉKENYSÉGEK												
1. A humán közszolgáltatások szakember ellátottságának fejlesztését szolgáló ösztönző programok megvalósítása												
Az igényfelmérés részeként beazonosításra került és megfelelően alátámasztott szakemberhiány, szaktudás hiány enyhítését szolgáló			1 916 800		3 409 352	375 528	375 528	250 352	3 385 500	10 565 500	6 771 000	26 640 560

Tevékenység	2017.				2018.				2019.			Összesen (Ft)
	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	
tevékenységek megvalósítása												
HEEFT megvalósítása					788 670	788 670	788 670	788 670	788 670	788 670	525 780	5 257 800
2. A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítását támogató szolgáltatás-csomagok kialakítása, megerősítése												
Egyéni kompetenciák felmérése			6 895 680	2 745 500	2 745 500							12 386 680
Munkaszocializáció megszerzését segítő konstruktív és értékteremtő tevékenységek					3 048 000	3 048 000	3 048 000	3 048 000	3 048 000	3 048 000	3 048 000	24 384 000
Csoportmunkában történő együttműködés kompetencia fejlesztése					269 550	269 550	269 550	269 550	269 550	269 550	179 700	1 797 000
Munkára való képességet javító intézkedések					269 550	269 550	269 550	269 550	269 550	269 550	179 700	1 797 000
Az önálló életvitelre képessé tevő programok					469 575	469 575	469 575	469 575	469 575	469 575	313 050	3 130 050
Az álláskereséshez felkészítő tanácsadás					179 700	179 700	179 700	179 700	179 700	179 700	119 800	1 198 000
Mentorok alkalmazása a hátrányos helyzetből adódó sajátosságok kezelésére					17 379 460							17 379 460
Munkavállalóvá vált hátrányos helyzetű személyek mentorálása					1 078 200	1 078 200	1 078 200	1 078 200	1 078 200	1 078 200	718 800	7 188 000
Szemléletformáló, antidiszkriminációs képzések megvalósítása a potenciális munkáltatók körében						2 000 250						2 000 250
Innovatív programok kidolgozása a mélyszegénységben élők segítésére					6 350 000	2 540 000						8 890 000

	2017.				2018.				2019.			Összesen (Ft)
Tevékenység	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	
3. A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése												
Közösségsszervező alkalmazása												Lásd. Igényfelmérés részeként beazonosításra került szakemberhiány enyhítése
Közösségi terek és kulturális szolgáltatások kihasználtságát növelő programok					2 643 180	2 643 180	2 643 180	2 643 180	2 643 180	2 643 180	1 762 170	17 621 250
A közösségi terekben a korosztályi érdeklődésnek megfelelő, tartalmas programok					857 250	857 250	857 250	857 250	857 250	857 250	571 500	5 715 000
Térségi egészségfejlesztési terv kidolgozása				4 508 500								4 508 500
Egészségprogramok					5 286 375	5 286 375	5 286 375	5 286 375	5 286 375	5 286 375	3 524 250	35 242 500
4. A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása												
Közfoglaltatások elérhetővé tétele, helyi szolgáltatások továbbfejlesztése				944 715	944 715	944 715	944 715	944 715	944 725			5 668 300
Több települést érintő szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv megvalósítása a helyi emberi erőforrás fejlesztési terv alapján									1 797 000			1 797 000
VÁLASZTHATÓ, önállóan nem támogatható tevékenységek												

	2017.				2018.				2019.			Összesen (Ft)
Tevékenység	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	IV. (Ft)	I. (Ft)	II. (Ft)	III. (Ft)	
I. Beruházások												
A projekt megvalósításához nélkülözhetetlen informatikai, irodatechnikai eszközök					1 027 430							1 027 430
A célcsoport számára tervezett programelemek megvalósításához kapcsolódó eszközök					2 286 000							2 286 000
Építéshez kapcsolódó költség (Kamerarendszer kiépítése)					1 016 000							1 016 000
II. Az önállóan támogatható, kötelezően megvalósítandó tevékenységekhez kapcsolódó, kiegészítő, választható tevékenységek												
Egészségtudatosság fejlesztése							1 063 105	381 000	381 000	381 000	1 063 105	3 269 210
Közösségfejlesztéshez, közösségépítéshez kapcsolódó tevékenységek					607 263	607 263	607 263	607 263	607 263	607 263	404 842	4 048 420
Közösség egészségfejlesztése								155 740		155 740		311 480
A fiatalok megélhetési körülményeinek, és helyben maradásának erősítése												Lásd. Építéshez kapcsolódó költség
III. A kultúrák közötti párbeszéd erősítése												
Roma nemzetiség zenei és kulturális rendezvénye							3 160 520	3 667 125	3 667 125	3 667 125	3 667 125	17 829 020
ÖSSZESEN:												249 872 310

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

3.1.5. Kockázatelemzés

a. Pénzügyi kockázatok elemzése

A pénzügyi kockázatok elemzésének (érzékenységvizsgálat) célja annak meghatározása, hogyan módosítja a projekt megvalósíthatóságát az egyes költség- (és bevételi) paramétereinek, illetve az ezekre ható főbb tényezőknek a tervezettől való eltérése. Az érzékenységvizsgálat célja a modell kritikus változóinak és paramétereinek kiválasztása.

Az elemzés során megvizsgálásra került, hogy a projekt végrehajtásához szükséges pénzügyi erőforrások rendelkezésre állnak-e a projekt teljes időtartama alatt:

- A projekt végrehajtásához szükséges pénzügyi erőforrások rendelkezésre állnak, a teljes projekt utófinanszírozásból valósul meg, 100% előleg kerül lehívásra.
- Az előleg rendelkezésre állását figyelembe véve a projekt likviditása biztosított.
- A projekt pénzügyi és szakmai ütemezése a források rendelkezésre állásának figyelembe vételével készült.
- A fenntartási költségek biztosítottak.

Egy projekt esetében léteznek olyan külső, illetve belső hatások, melyek mérése, a bekövetkezésük bizonytalansága miatt, közvetlen pénzügyi mutatókkal nem lehetséges.

Az érzékenységvizsgálat részeként a változók kritikus csoportjára vonatkozó forgatókönyv elemzésre került elvégzésre amely az alapeset mellett az „optimista” és a „pesszimista” változatot vizsgálja. Az egyes tényezők vizsgálatát az alábbi táblázat tartalmazza:

b. Megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok

A kockázatelemzés során kerülnek bemutatásra a beruházás megvalósíthatósági feltételeit kedvezőtlenül befolyásoló események a megvalósítási és üzemeltetési időszakra vonatkozóan. A vizsgálat elvégzésének célja annak megállapítása, hogy a projekt megvalósítása kapcsán felmerülő kockázatok milyen mértékben befolyásolhatják a beruházás gazdasági és pénzügyi eredményeit. A kockázatelemzéssel nem feltétlenül csökkenteni, illetve elkerülni akarjuk a kockázatokat, hanem a minél magasabb szintű kockázati tudatosság elérésével és fenntartásával a kockázatok lehetséges hatásainak minimalizálására törekszünk.

A kockázatelemzés fontossága megkérdőjelezhetetlen. A kockázati tényezők feltárását követően szükséges kitérni az egyes elemek bekövetkezésének elkerülésére, elemzésére is. Gyakorlati megközelítés szerint ez a felmerülő kockázat csökkentése érdekében foganatosítható lehetséges intézkedéseket jelenti. Az esetleges kockázatok azonosítását követően azok valószínűségi vizsgálata a következő lépés: szükséges megvizsgálni, milyen valószínűséggel következhetnek be ezek a kockázatok, és a projekt várt eredményeire milyen hatást gyakorolhatnak.

A projekt sikeres megvalósítása érdekében a felmerülő kockázatokkal előre számolni kell, fel kell készülni azok esetleges bekövetkezésére. A hatékony kockázatkezelés alapja a gyors, határozott döntés.

Jelen projekt megvalósítási és fenntarthatósági kockázatait több irányvonalból vizsgáltuk meg.

A most meglévő jogszabályok lehetőséget nyújtanak a humán szolgáltatások képzésben és tudásban történő bővítésének, s bár a feladatokhoz köthető státuszok tekintetében pozitív változás szükségeltetik, a minőségi fejlődés és ugrás nem ütközhet akadályba. Ennek megvalósíthatósági kockázata alacsony.

A már meglévő intézményrendszer jogszabályi megnyirbálás esetén természetesen jelenthet kockázatot, ám a területen végzett lelkiismeretes és hasznos munka biztosíték lehet a jogszabályalkotók számára alátámasztásul. A fenntartást jelentő jogi kockázatok értékelése alacsonynak minősíthető.

Ennek ellenére a projekt több, kalkulálható kockázattal rendelkezik a megvalósítás során. Az első a megvalósítás során történő **konzorciumi együttműködés** a projekt érdekében. A különböző szervezetek, megvalósító intézmények saját folyamatainak ellátása, valamint a fejlesztés szigorúan

ütemezett megvalósítása kihívás elé állítja a projektmenedzsmentet és a szakmai megvalósítókat. A megvalósítást akadályozó kockázata közepes ezen faktornak. Ugyanakkor a közös cél segítségére van a különböző munkakultúrákhoz szokott szervezeteknek: jó lehatárolással és munkamódszer meghatározással kiküszöbölhetőek a kezdeti együttműködési hiányosságok. Ennek megvalósítása, lefektetése a projekt indulásakor történik meg.

További kockázat a **célcsoport megszólítására, szükségleteire való adekvát válaszok megadására** vonatkozik. Amennyiben nem sikerül megfelelően feltérképezni a hiányosságokat, úgy könnyen lehet, hogy nem lesznek kellően motiváltak az érintettek, mellyel a projekt legfontosabb céljának megvalósulása akadhat. Ennek kockázata a projekt elején magas, melyet a megszólítás, a toborzás folyamatos nyomon követésével tudunk vizsgálni. Ennek kiküszöbölését megoldhatja, hogy évek óta a terepen dolgozó projektmegvalósítókkal működünk együtt.

Kockázat még a **célcsoport motiválása**, projektbe vonása és tartása.

Ennek a kockázatnak a csökkentésére szintén a terepet jól ismerő, személyes kapcsolatokkal rendelkező, helyben élő szakmai megvalósítók jöhetnek számításba, akik felé megvan a kellő bizalom a résztvevők által.

Kockázat lehet még a **képzések elhúzódása**, valamint a közbeszerzési időintervallum hosszú mivolta. Ezeket a projekt elején történő részletes tervezés és folyamatos ellenőrzéssel tervezzük kiküszöbölni.

42. táblázat: Pénzügyi kockázatok

Kockázat	Alapeset	Optimista forgatókönyv	Pesszimista forgatókönyv	Pesszimista forgatókönyv bekövetkezésének valószínűsége	Bekövetkezés hatásának mértéke	A kockázatkezelés módja
A projekt végrehajtásához szükséges pénzügyi erőforrások rendelkezésre állnak-e a projekt teljes időtartama alatt	- A projekt költségvetésének tervezése során a költségek mellé megfelelően rendeljük hozzá a forrásokat	- A projekt pénzügyi és szakmai ütemezése az utófinanszírozás (a pénzügyi források időbeni eltolódása) tényével számol. - Rendelkezésre áll olyan mértékű előleg, amely a likviditást biztosítja.	- A projekt költségvetésének tervezése során a költségekhez nem a megfelelő forrásokat rendeltük.	2	4	A projekt likviditási terve kellő gondossággal került megtervezésre. A 100%-os előleg lehívása biztosítja a pénzügyi források rendelkezésre állását.
A projekt pénzügyi és szakmai ütemezése az utófinanszírozás (a pénzügyi források időbeni eltolódása) tényével számol	- A projekt pénzügyi ütemezésének tervezésekor figyelembe vettük az utófinanszírozási konstrukciót; - A megvalósulás legalább 90%-ban a pénzügyi ütemezésnek megfelelően zajlik; - A likviditás összességében – néhány esetleges késlekedéssel – biztosított.	- A tényleges megvalósulás teljes mértékben a pénzügyi ütemezésnek megfelelően zajlik; - A támogatások lehívása zökkenőmentes; - A projektköltségek finanszírozása folyamatos; - A likviditás folyamatosan biztosított;	- A projekt pénzügyi ütemezése tarthatatlan; - Kezdetől fogva csúsznak a kifizetések; - Zavar a projekt likviditásában;	1	4	A projekt likviditási terve kellő gondossággal került megtervezésre, megfelelő monitoring tevékenységgel és folyamatszabályozással az ütemezés tartható. A 100%-os előleg lehívása biztosítja a pénzügyi források rendelkezésre állását.
Rendelkezésre áll olyan mértékű előleg, illetve saját forrás, amely a likviditást biztosítja	- A projekt pénzügyi ütemezésének tervezésekor figyelembe vettük a lehívható előleg mértékét és ütemezését; - A megvalósulás legalább 90%-ban a pénzügyi ütemezésnek megfelelően zajlik; - A likviditás összességében – néhány esetleges késlekedéssel – biztosított.	- A tényleges megvalósulás teljes mértékben a pénzügyi ütemezésnek megfelelően zajlik; - A támogatások lehívása zökkenőmentes; - A projektköltségek finanszírozása folyamatos; - A likviditás folyamatosan biztosított;	- A projekt pénzügyi ütemezése tarthatatlan; - Kezdetől fogva csúsznak a kifizetések; - Zavar a projekt likviditásában;	1	5	Az előleg maximális mértéke, vagyis az utófinanszírozott projektelemek 100%-a lehívásra kerül

Kockázat	Alapeset	Optimista forgatókönyv	Pesszimista forgatókönyv	Pesszimista forgatókönyv bekövetkezésének valószínűsége	Bekövetkezés hatásának mértéke	A kockázatkezelés módja
A fenntartási költségek biztosítása	<ul style="list-style-type: none"> - A projekt befejeztével a projekt eredményei fenntarthatók; - A tervezett fenntartási költségek kb. 90%-ban megfelelőek a tervezetteknek; - A projekt révén a fenntarthatóságot biztosító konstrukciók jönnek létre. 	<ul style="list-style-type: none"> - A projekt befejeztével a projekt eredményei fenntarthatók, további projektek létrejöttét ösztönzik; - A tervezett fenntartási költségek teljes mértékben megfelelőek a tervezetteknek; 	<ul style="list-style-type: none"> - A projekt befejeztével a projekt eredményei további támogatás nélkül nem tarthatók fenn; - A tervezett fenntartási költségek nagyban eltérnek a tervezettektől; - A projekt eredményeire nincs elég érdeklődő, nem jönnek létre stratégiai partnerségek. 	2	3	A projekt keretében megvalósuló fejlesztések eredményei nem igényel jelentős többletforrást

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

43. táblázat: Megvalósíthatósági és fenntarthatósági kockázatok

Kockázatok típusa	Kockázatok azonosítása	Kockázatok értékelése	Kockázatok kezelése	Kockázatok megelőzése	Kockázatok bekövetkezési valószínűsége	Kockázatok bekövetkezésének hatása
Jogi kockázatok	Közbeszerzések elhúzódnása	A közbeszerzési eljárások megfelelő szakmai előkészítettségének hiánya	Az eljárások megfelelő előkészítése, szakmai szolgáltatás igénybevétele	Alapvető fontosságú a kiírások teljeskörű jogi és szakmai ellenőrzése a kiírás előtt.	közepes	közepes
	Vonatkozó jogszabályi környezet változása	-	A jogszabályok naprakész követése, betartása.	A jogszabályok folyamatos követése, figyelése	alacsony	alacsony
Intézményi kockázatok	Az elnyert támogatás nem megfelelő felhasználása	Nem megfelelő projektmenedzsment tevékenység, a támogatás nem megfelelő felhasználása, a projekt megghiúsulását eredményezheti.	Megfelelő kompetenciákkal rendelkező projektmenedzsment tagok bevonása minimálisra csökkenti ezt a tényezőt.	Projektmenedzser alkalmazása a teljes projektciklus alatt	alacsony	magas
	Humánerőforrás problémák	Megfelelő, szakképzett munkaerő hiánya	Megfelelő kiválasztással és egyértelműen megfogalmazott elvárásokkal jól képzett szakembergárda állítható össze. Szükség esetén a kompetenciák további képzések biztosításával erősíthetők, bővíthetők.	Megfelelő, szakképzett munkaerő alkalmazása	alacsony	alacsony
	Csúszás megvalósítás ütemezése során, nem tervezett váratlan események bekövetkezése	Projektmenedzsment hibájából, közbeszerzési eljárásból eredően, megvalósítói hibák miatt, szállítói késések, vagy megváltozott háttér, esetleg váratlan időjárási viszonyok miatt határidőcsúszások merülnek fel.	Az események bekövetkezésére fel kell és lehet készülni, gyors reagálással és határozott döntéssel szükséges az elhárításon dolgozni. Szükség esetén a projekt ütemtervének átdolgozását eredményezheti.	A nem tervezett eseményekre történő előzetes felkészülés.	alacsony	közepes
Társadalmi kockázatok	Lakossági ellenállás a projekt kapcsán, negatív	Lakossági ellenállás hatására a beruházás csúszása.	A projekt megkezdését megelőzően a projektgazda egyeztetést kezdeményez az	A lakosság tájékoztatása a beruházás társadalomra gyakorolt pozitív hatásáról	alacsony	közepes

Kockázatok típusa	Kockázatok azonosítása	Kockázatok értékelése	Kockázatok kezelése	Kockázatok megelőzése	Kockázatok bekövetkezési valószínűsége	Kockázatok bekövetkezésének hatása
	közvélemény		érintettekkel. A létrejövő szolgáltatások kedvezményes használati lehetőségének felajánlása enyhíti a felmerült kellemetlenségeket. A megvalósítás során folyamatos kommunikáció a lakossággal.			
Pénzügyi-gazdasági fenntarthatósági szempontok	A benyújtott pályázat nem részesül támogatásban	A beruházás költségei megkívánják vissza nem térítendő támogatás előteremtését; ennek elmaradása esetén a beruházás nem tud megvalósulni.	Alaposan előkészített, megfelelően kidolgozott, a pályázati felhívás céljaihoz maximálisan illeszkedő pályázattal ez a kockázati tényező minimálisra csökkenthető.	A pályázati dokumentációk szakszerű előkészítése	közepes	közepes
	Fenntartási kockázat	A fenntartást veszélyeztető kockázatok között szerepel a nem elegendő mennyiségű forrás, a finanszírozás változása, költségvetésben a bevételek és kiadások közötti negatív rés növekedése.	Egyéb bevonható források mielőbbi feltérképezése és biztosítása,	Felelősségteljes, reális tervezés a bevételek és kiadások tervezésekor	alacsony	alacsony
Az abszorpció képesség alacsony voltából adódó kockázatok	Párhuzamosan futó projektek menedzselési kockázatai	A párhuzamosan futó projektek eredményei befolyással lehetnek egymásra, vagy egyik projekt végterméke lehet egy másik projekt kiindulási pontja	Ezen összefüggéseket figyelnie, követnie kell a programmenedzsmentnek. Továbbá a különböző projektek végezhetnek hasonló tevékenységet, melyeknél az egyik projekt a tapasztalati tudását átadva, támogathatja a későbbi projekteket.	Párhuzamosan futó projektek folyamatos követése	alacsony	alacsony

Forrás: Saját szerkesztés, 2017

3.1.6.Fenntartás

Kedvezményezettként a támogatás visszafizetésének terhe mellett vállaljuk, hogy az alábbi tevékenységeket a projekt megvalósítás befejezésétől számított 3 évig fenntartjuk:

1. A célcsoport számára biztosított tevékenységek, programok részletes bemutatását tartalmazó szakmai anyagok saját vagy fenntartója és a bevont települések honlapján online elérhetővé tételét a társintézmények, társszervezetek részére,
2. A támogatással megvalósított projekt általánosítható tapasztalatainak bemutatását tartalmazó tanulmány készítését és saját vagy fenntartója és a bevont települések honlapján online hozzáférhetővé tételét a társintézmények, társszervezetek részére,
3. A projekt keretében elkészült tájékoztató anyagok ingyenes, online elérhetőségének biztosítását saját vagy fenntartója és a bevont települések honlapján.
4. Az újonnan létrejövő önkéntes pontok fenntartása projektünk esetében nem releváns.
5. Vállaljuk továbbá a 15 fő új foglalkoztatott bértámogatás idejének felével történő tovább foglalkoztatási kötelezettségét a humán közszolgáltatásban.

A projektünk fejlesztéseit úgy alakítjuk, hogy annak fenntartási kötelezettségei alkalmazkodjanak a jelenlegi intézményhálózat fenntartási rendszeréhez. Amennyiben már meglévő ellátás színvonalának emelését, meglévő infrastruktúrák helyzetének javítását tűzzük ki célul, nem áll fenn annak a veszélye, hogy gazdaságilag új sor bevezetésére legyen szükség a fenntartó szervezetek számára. Ennek köszönhetően ugyanazzal az erőforrással, jobb szolgáltatást tudnak megvalósítani a konzorciumi megvalósító partnerek szervezetei.

A fenntartásról a konzorcium tagjai gondoskodnak szervezeti működésük kereteit kiterjesztve jelen projektre, ehhez biztosítva a megfelelő tárgyi, személyi és pénzügyi erőforrásokat. Minden konzorciumi tag saját maga felel a saját projektrészére vonatkozó fenntartási kötelezettség biztosításáért.

A projektünk fejlesztéseit úgy alakítjuk, hogy annak fenntartási kötelezettségei alkalmazkodjanak a jelenlegi intézményhálózat működtetési rendszeréhez. Amennyiben már meglévő ellátás színvonalának emelését, meglévő infrastruktúrák helyzetének javítását tűzzük ki célul, nem áll fenn annak a veszélye, hogy gazdaságilag új sor bevezetésére legyen szükség a fenntartó szervezetek számára.

Ennek köszönhetően ugyanazzal az erőforrással, jobb szolgáltatást tudnak megvalósítani a konzorciumi megvalósító partnerek szervezetei.

A projektben megvalósuló fejlesztések eredményeinek hasznosulása a fenntartási időszakban is megtörténik. Az a projekt megvalósítási idejében történő fejlesztések hosszú távon szolgálják a régió érdekeit. A szakember hiány problémáinak megoldása, a helyi hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatásának javítása, a helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése, helyi szolgáltatások fejlesztése a vidék megtartó képességének érdekében, az egészségtudatosság illetve egészségfejlesztés érdekében megvalósuló rendezvények, szolgáltatások illetve mindezekon túl az egy helyben lakó, különböző kultúrák közti párbeszéd elősegítése mind hosszú távú pozitív hatással lesz a helyi közösség életére. A terveink szerint a megvalósuló fejlesztések eredményeit nemcsak a projekt megvalósítási, hanem a fenntartási időszakban is hasznosíthatjuk, eredményei beépülnek a helyi stratégia dokumentumokba és ezekre ráépülve újabb projekteket valósíthatunk meg.

3.2. Részletes szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv

3.2.1. Az előkészítés és megvalósítás részletes feladatai és ütemezése

A helyi igényekre való adekvát fejlesztések megvalósulása érdekében minden a projektet megvalósító konzorcium tagja helyi együttműködések, közösségekben rejlő lehetőségek széleskörű kihasználása érdekében kerültek kiválasztásra.

A helyi sajátosságok és hiányok mentén kerültek meghatározásra a projekt alapvető tevékenységei:

- szakemberhiány hiány mérséklése érdekében képzés,
- potenciális munkáltatók felkészítő képzése,
- közszolgáltatások elérhetőbbé tételének javítása érdekében szervezetátvilágítás és cselekvési terv kialakítása,
- helyi közösségek szerepének növelése, fiatalok helyben tartása, a közösség egészségügyi (fizikai-, és mentális) állapotának megőrzése és javítása érdekében rendezvények,
- az aktív korú népesség foglalkoztathatóságának javítását szolgáló közvetlen beavatkozások.

A konzorciumvezető Dombóvár Város Önkormányzat az előkészítés koordinálásán túl a megvalósítás során összefogja a menedzsment és közbeszerzési, továbbá a kommunikációs és nyilvánossági feladatokat. Az előkészítési munka keretében valósult meg 2017. I-II. negyedévében az előzetes igényfelmérés, a partnerségek szervezése, a közösségi tervezés, egyeztetések lebonyolítása, a HEEFT elkészítése, a projekt szakmai tartalmának összeállítása és a költségvetés megtervezése.

A megvalósítás során Projekt Irányítási Kézikönyvben fogják rögzíteni a konzorcium tagjai az együttműködés szakmai és felelősségi részleteit.

A megvalósítandó szakmai tartalmat tekintve kiemelten foglalkozunk a hátrányos helyzetű, aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javításával kompetencia fejlesztéssel, képzésekkel, mentorálással és további szolgáltatásokon keresztül.

A hátrányos helyzetű nők munkaerőpiacra történő segítése érdekében külön programelemet valósítunk meg, továbbá a potenciális munkáltatók részére is szemléletformáló képzést tervezünk. A hátrányos helyzetű aktív korúaknak lehetőségük lesz egészségügyi tanácsadásra is, ezzel is segítve őket az alkalmazhatóság elérésében. A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése érdekében a helyi szakemberek jelentős programjavaslatokat állítottak össze a korosztályi érdeklődésnek megfelelően. Nagy hangsúlyt fektetünk a programok keretében a prevencióra.

Minden érintett településen megvalósul az egészséges életmód közösségi szintű megerősítését, a közösség egészségkultúrájának fejlesztését célzó programok szervezése. Járási szintű egészségfejlesztési terv is készül.

A vidék megtartó képességét szolgáló programelemek mellett további választható tevékenységeket terveztünk a fiatalok helyben maradásának erősítése érdekében.

A helyi civil szervezetek és számos más szervezet együttműködésére számítunk a megvalósítás során, az előkészítés szakaszában az ő javaslataikat is figyelembe vettük és számítunk részvételükre. Ennek megfelelően a Felhívás által előírt, kötelezően bevonandó együttműködő partnereken túl szélesebb körben kerestünk további szervezeteket, akikkel együttműködésben kívánjuk a programot megvalósítani.

Az előkészítés és a megvalósítás valamennyi tevékenysége részletesen kifejtésre került a 2.3. fejezetben. A projekt megvalósítási időszaka: 2017.09.01-2019.09.01 (a projekt adatlapban rögzíthető dátumokkal összhangban, 24 hónap).

A projekt mérföldköveinek dátuma:

1. mérföldkö: 2018.08.31.
2. mérföldkö: 2018.12.31.
3. mérföldkö: 2019.06.30.
4. mérföldkö: 2019.09.01.

A projekt keretében megvalósuló tevékenységek ütemezését az alábbi táblázat foglalja össze:

A előkészítési és a megvalósítási feladatok ütemezése

	2017.				2018.				2019.		
Tevékenység	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
PROJEKTELŐKÉSZÍTÉS											
Közösségi tervezési folyamat lefolytatása											
Projekttervezés, HEEFT elkészítése											
szükségletfelmérés, előzetes igényfelmérés											
Közbeszerzések előkészítése és lefolytatása											
Projektkezdéshez szükséges beszerzések és kiválasztások lebonyolítása (közbeszerző, könyvvizsgálat, projektmenedzsment, szakmai vezető, nyilvánosság)											
Bankszámlanyitás (elkülönített pénzmozgás biztosítására)											
KÖTELEZŐEN MEGVALÓSÍTANDÓ TEVÉKENYSÉGEK											
Szakmai megvalósítók bevonása, szakmai vezető, projektmenedzsment szervezet feladatellátása, működtetése											
Horizontális szempontok érvényesítése											
Nyilvánossági feladatok ellátása											
Elkülönített bankszámla vezetése											
Kommunikációs és postaforgalmi szolgáltatások											
Könyvvizsgálat											
KÖTELEZŐ, ÖNÁLLÓAN TÁMOGATHATÓ SZAKMAI TEVÉKENYSÉGEK											
1. A humán közszolgáltatások szakember ellátottságának fejlesztését szolgáló ösztönző programok megvalósítása											
Az igényfelmérés részeként beazonosításra került és											

	2017.				2018.				2019.		
Tevékenység	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
megfelelően alátámasztott szakemberhiány, szaktudás hiány enyhítését szolgáló tevékenységek megvalósítása											
HEEFT megvalósítása											
2. A hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú emberek foglalkoztathatóságának javítását támogató szolgáltatás-csomagok kialakítása, megerősítése											
A célcsoport foglalkoztathatóságát elősegítő fejlesztési tevékenységek, egyéni fejlesztési terv alapján											
Egyéni kompetenciák felmérése											
Munkaszocializáció megszerzését segítő konstruktív és értékteremtő tevékenységek											
Csoportmunkában történő együttműködés kompetencia fejlesztése											
Munkára való képességet javító intézkedések											
Az önálló életvitelre képessé tevő programok											
Az álláskereséshez felkészítő tanácsadás											
A hátrányos helyzetű aktív korú lakosság aktív munkaerőpiaci eszközökben való részesedésének elősegítése											
Mentorok alkalmazása a hátrányos helyzetből adódó sajátosságok kezelésére											
Munkavállalóvá vált hátrányos helyzetű személyek mentorálása											
Szemléletformáló, antidiszkriminációs képzések megvalósítása a potenciális munkáltatók körében											
Innovatív programok kidolgozása a mélyszegénységben élők segítésére											

	2017.				2018.				2019.		
Tevékenység	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
3. A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése											
Közösségfejlesztéshez, közösségépítéshez kapcsolódó tevékenységek											
Közösségszervező alkalmazása											
Közösségi terek és kulturális szolgáltatások kihasználtságát növelő programok											
Fiatalok közösségépítése											
A közösségi terekben a korosztályi érdeklődésnek megfelelő, tartalmas programok											
Közösség egészségfejlesztése											
Térségi egészségfejlesztési terv kidolgozása											
Egészségprogramok											
4. A települési/térségi életminőség javítása, a vidék megtartó képességének fejlesztése, valamint az ezzel kapcsolatos disszemináció támogatása											
A célcsoport helyben maradását ösztönző, a helyi életminőséget javító szolgáltatás-fejlesztések programok megvalósítása											
Közszolgáltatások elérhetővé tétele, helyi szolgáltatások továbbfejlesztése											
Több települést érintő szolgáltatásfejlesztési cselekvési terv megvalósítása a helyi emberi erőforrás fejlesztési terv alapján											
VÁLASZTHATÓ, önállóan nem támogatható tevékenységek											
I. Beruházások											
A projekt megvalósításához nélkülözhetetlen informatikai, irodatechnikai eszközök											
A célcsoport számára tervezett programelemek megvalósításához kapcsolódó											

	2017.				2018.				2019.		
Tevékenység	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.
eszközök											
Építéshez kapcsolódó költség (Kamerarendszer kiépítése)											
II. Az önállóan támogatható, kötelezően megvalósítandó tevékenységekhez kapcsolódó, kiegészítő, választható tevékenységek											
A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztathatóságának növelése, aktív munkaerő-piaci eszközökben való részesedésének és munkaerő-piacon való megjelenésének elősegítése, integrált foglalkoztathatóságot támogató rendszer kialakítása											
Egészségtudatosság fejlesztése											
A helyi kisközösségek társadalmi szerepének megerősítése											
Közösségfejlesztéshez, közösségépítéshez kapcsolódó tevékenységek											
Közösség egészségfejlesztése											
A vidék megtartó képességének erősítése, valamint az ezzel kapcsolatos értékközvetítés támogatása											
A fiatalok megélhetési körülményeinek, és helyben maradásának erősítése											
III. A kultúrák közötti párbeszéd erősítése											
Roma nemzetiség zenei és kulturális rendezvénye											
Projektzárás											
MÉRFÖLDKÖVEK											
1. mérföldkő											
2. mérföldkő											
3. mérföldkő											
4. mérföldkő											

3.3. Helyi tudástőke és kompetencia térkép

A tudástőke az intézményi vagy vállalati vagyon (egyesek szerint legnagyobb értékű) eleme. Egy intézmény/cég tudástőkéje három összetevőből áll:

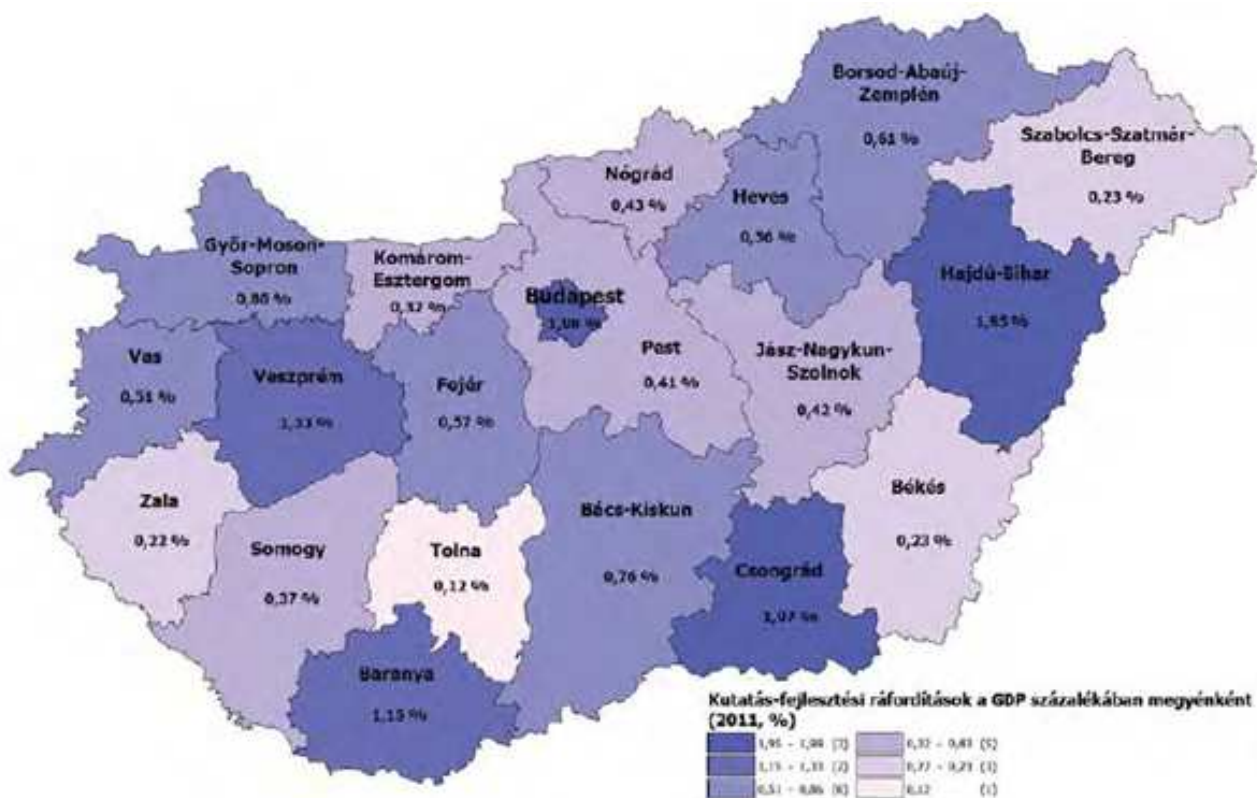
- a piaci kapcsolatok tőkéje,
- az ún. strukturális tőke és
- az emberi tőke.

A piaci kapcsolatok tőke nem szorul magyarázatra. A strukturális tőke mindazt magában foglalja, ami az alkalmazottak távozása után is megmarad, például a folyamatokat, a szervezeti felépítést, az információs rendszereket, a szabadalmakat. Az emberi tőke a dolgozók ismereteiből, készségeiből, tudásából tevődik össze és a munkatársak távozása után sajnálatos módon elvesz a vállalat számára (Sellin 1998).

Jelen projekt tekintetében a tudástőke feltérképezése alatt az emberi tőke felmérése értendő, hiszen nem egy konkrét vállalat vizsgálata, hanem egy térség (több település) tudástőkéjének megismerése a cél és ezen a szinten a piaci kapcsolatok tőkéje és a strukturális tőke nem értelmezhető.

Budapesten a megyék átlagánál jóval magasabb a **K+F arányos GDP ráfordítás**, melynek oka egyrészt a gazdasági szereplők, felsőoktatási központok nagyszámú, aktív jelenléte. Tolna megyében a legalacsonyabb a kutatás-fejlesztési ráfordítások.

10. ábra: Kutatás-fejlesztési ráfordítások a GDP százalékában (%) megyénként, 2011.

Forrás: Nemzeti Innovációs Hivatal

A GDP ráfordítás mellett fontos az oktatási intézmények jelenléte is, a projekt célterületén működő, Tamási Tankerületi Központokhoz tartozó oktatási intézmények.

Dombóvár térségében a közoktatás intézményei az egyes településeken találhatók, kivéve Csibrák, Jágónak, Lápafő, Várong, ahol nem működik sem óvoda sem iskola, valamint Nak és Kapospula, ahol nincs általános iskola. Középiskola a járás központjában, Dombóváron található. Felsőoktatási

intézmény a járásban nincs. Dombóvár Város Önkormányzatának kötelező köznevelési közfeladata 2013. január 1-jétől már csak az óvodai ellátás.

Az általános iskolai feladatellátás legfontosabb változása az elmúlt időszakban, hogy az önkormányzati feladatellátást a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ átvette, az épületállomány továbbra is az önkormányzatok tulajdona (fenntartási és fejlesztési feladataival), a közoktatás állami ellátású feladattá vált. A 2001 és 2013 közötti időben az általános iskolai feladatellátási helyek, az általános iskolai osztályok, az általános iskolai tanulók és az általános iskolában tanuló első évfolyamosok száma csökkent országos, régiós, megyei és települési szinten is. Dombóváron az általános iskolai nevelés-oktatást két állami intézmény biztosítja, a **Dombóvári József Attila Általános Iskola** és a **Dombóvári Belvárosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola**. A két iskola 1-1 városi tagintézménnyel, és 2 (Attala, Dalmand) illetve 3 (Döbrököz, Kaposszekcső, Csikóstóttós) városkörnyéki települési tagintézménnyel működik. Dombóváron emellett egyházi fenntartásban működik a **Szent Orsolya Rendi Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium**. Alapfokú művészetoktatás a Dombóvári Belvárosi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola Alapfokú Művészeti Iskolájában (Dombóvár, Bezerédj u. 2/b), illetve az egyházi fenntartású Szent Orsolya Rendi Gárdonyi Géza Katolikus Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégiumban folyik.

Azoknak a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak, akik a többi gyermekkel, tanulóval együtt nem foglalkoztathatók, fejlesztő nevelését, oktatását a **Reménység Fejlesztő Nevelést- Oktatást Végző Iskola**, valamint a **Tolna Megyei Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény Móra Ferenc Általános Iskolája** végzi. A KLIK fenntartásába tartozik a **Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Dombóvári Tagintézménye** (7200 Dombóvár, Kinizsi u. 37.), amely a dombóvári járásban élő gyermekek és családjaik, valamint a térség pedagógiai intézményeinek ellátására fenntartott, ingyenesen igénybe vehető szakszolgálati intézmény. A 2001 és 2013 közötti időben, hasonlóan az alapfokú közoktatás tendenciáihoz, a nappali tagozatos középiskolai tanulók száma csökkent országos, régiós, megyei és települési szinten is. Dombóváron három középiskola működik. A szakképzés feladatait a **Dombóvári Apáczai Csere János Szakközépiskola és Kollégium**, valamint az **Esterházy Miklós Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Kollégium** szakiskolai és szakközép-iskolai oktatása látja el. A szakképzést nyújtó középfokú oktatási intézmények rendelkeznek kollégiummal, amelyre a térségi, egyes szakok esetében régiós beiskolázás miatt a jövőben is szükség van. Fenntartójuk a Szekszárdi Szakképzési Centrum. Az iskolák által biztosított oktatási szintek átfedést mutatnak a szakközépiskola és a szakképzés tekintetében, szakirányultságuk és minőségpolitikájuk eltérései miatt azonban előnyösen egészítik ki egymás oktatási és szakképzési kínálatát. A **Dombóvári Illyés Gyula Gimnázium** 4 és 8 évfolyamos gimnáziumi oktatást nyújt. Dombóváron nem található felsőoktatási intézmény, sem annak kihelyezett egysége.

A csökkenő gyerekszám következtében az országos, régiós és megyei szintekhez hasonlóan Dombóváron is csökken az általános iskolai osztályok és tanulók száma, valamint az általános iskolában tanulók száma, hasonlóan a középiskolai tanulók számának csökkenéséhez. Az óvodai férőhelyek kihasználtsága sem teljes.

44. táblázat: Tanulók számának alakulása

Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápafő	Szakcs	Várong
2013.	2 362	1 512	128	-	113	-
2014.	2 338	1 519	124	-	111	-
2015.	2 281	1 481	125	-	110	-

Középiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápfő	Szakcs	Várong
2013.	1 306	1 306	-	-	-	-
2014.	1 182	1 182	-	-	-	-
2015.	1 068	1 068	-	-	-	-
Gimnáziumi tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápfő	Szakcs	Várong
2013.	554	554	-	-	-	-
2014.	532	532	-	-	-	-
2015.	504	504	-	-	-	-
Szakiskolai tanulók száma a nappali oktatásban (fő)	Dombóvári járás	Dombóvár	Döbrököz	Lápfő	Szakcs	Várong
2013.	394	374	-	-	-	-
2014.	367	341	-	-	-	-
2015.	364	353	-	-	-	-

Forrás: KSH, saját szerkesztés 2017.

Az oktatás szempontjából nagyon fontos Pécs szerepe és viszonylagos közelsége. Már a gimnáziumi, a középfokú oktatás igénybevételekor is markánsan megjelenik az igény a pécsi intézmények iránt, emellett Pécs egyetemváros is, valamint a szakképzés szempontjából is sok lehetőséget kínál a Dombóvári járás diákjai számára.

A közművelődési intézményeknek fontos funkciója a tanulás elősegítése, a kompetenciák nem formális fejlesztésének előmozdítása. Az egész életen át tartó tanulás (lifelong learning) a változásokhoz való alkalmazkodás legfontosabb eszköze, amely a tudás és készségek elsajátítását és folyamatos megújításának lehetőségét biztosítja, az egyén egész életpályáját végig kísérve. A képzési lehetőségeket mindenki számára elérhetővé kell tenni, beleértve a fiatalokat és az idősebbeket. A célcsoportokra irányuló programok mellett a népesség nagyobb részét vagy egészét célzó, átfogó, kompetenciafejlesztő (informatikai írástudást fejlesztő, nyelvtanulást, egészségfejlesztést szolgáló) programok támogatására is szüksége van. A Dombóvári járás közművelődési központja Dombóvár, ahol lehetőség kínálkozik az ilyen jellegű tanulásra, kompetenciafejlesztésre.

A helyi tudástőke és kompetencia felmérése a projekt előkészítési szakaszában megtörtént. Elvárás egyúttal, hogy valósuljon meg ennek adatbázisba rögzítése, a tanulást és tudás fejlesztését támogató tartalmak és adatbázisok pedig legyenek hozzáférhetők, megismerhetők. A feladat szoros együttműködésben kerül megvalósításra az EFOP-3.9.2-16 projekttel, amennyiben támogatásban részesül.

3.4.Térségi és közösségi egészségterv

Egészségügyi helyzetkép

Európai uniós irányelvek, szabályozás

Az EU egészségügyi stratégiája („Együtt az egészségért”) hozzájárul az Európa 2020 stratégia egészének hatékony végrehajtásához:

Az Európa 2020 stratégia azt hivatott elérni, hogy az EU olyan intelligens, fenntartható és inkluzív gazdasággá váljon, amely előmozdítja a növekedést – ennek egyik előfeltétele pedig a lakosság jó egészsége.

Az egészség már önmagában is érték, emellett pedig a gazdasági jólét előfeltétele is. Az egészségre eredményesen fordított kiadások előmozdíthatják a növekedést.

Európának intelligensen kell beruháznia az egészségbe:

Az egészségügyi rendszerekre fordított kiadásokat nem kell feltétlenül megsokszorozni, de intelligensebben kell azokat felhasználni.

Be kell ruházni az emberek egészségébe, különösen az egészségvédelmi programokon keresztül.

Az egyenlőtlenségek csökkentése és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem jegyében be kell ruházni az egészségbiztosításba.

A Befektetés az Egészségbe Európai Unió által elfogadott stratégia irányelvei:

1. A fenntartható egészségügyi rendszerbe való befektetés ötvözi az innovatív reformokat, amelyek a költséghatékonyság javítását célozzák.
2. Az emberi egészség mint humán tőkebefektetés elősegíti a lakosság általános egészségi állapotának javítását és megerősíti a foglalkoztathatóságot, ezáltal hatékonyabbá teheti az aktív foglalkoztatáspolitikákat.
3. Az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése érdekében tett befektetések hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz, és csökkentik a kirekesztést.
4. Az uniós pénzeszközök megfelelő támogatásával történő befektetés az egészségügybe

Együtt az Egészségért Stratégiai Megközelítés az Európai Unióban 2008-2013 kimondja, hogy a demográfiai változások, beleértve a népesség elöregedését, megváltoztatják a betegségmintázatokat és új kihívások elé állítja az uniós egészségügyi rendszerek fenntarthatóságát. Az egészséges öregedés támogatása, az egész életen át tartó egészségmegőrzés, egészségfejlesztés ad alapot az egészség

Az Együtt az Egészségért stratégia alapelvei:

1. Alapelv: A stratégiának közös érdekeken kell alapulnia: Az egészségpolitikának - mind a belső, mind a külső - egyértelmű értékeken kell alapulnia.
2. Alapelv: Az egészség a legnagyobb érték: Az egészség fontos az egyének és a társadalom jólétéhez, és egészséges népesség előfeltétele a gazdasági termelékenységnek és a jólétnek.
3. Alapelv: Egészség megjelenése minden szakpolitikában: A lakosság egészsége nem csupán az egészségpolitika kérdése, más szakpolitikai szabályozások is kulcsfontosságúak. (Regionális környezetvédelmi politika, dohánytermékek adóztatása, élelmiszerbiztonság, állategészségügy, stb.)
4. Alapelv: Az Európai Unió szerepének erősítése a globális egészségügyben: Az Unió képes egy magasabb szintű egészségi mutatók elérésére a polgárainál és segíteni ebben a más kontinensek lakóit is az állandó közös vezetésben a világ-egészségügy területén.

Magyar jogszabályi háttér és irányelvek

A hazai szabályozás kereteit a 1997. évi CLIV. törvény az Egészségügyről alkotja. A törvény kimondja:

- a lakosság egészsége iránt érzett felelősségétől áthatva,
- attól a meggyőződéstől vezérelve, hogy az egyén egészséghez fűződő érdeke és jólléte elsőbbséget kell élvezzen, továbbá, hogy az orvostudomány fejlődésének eredményeit a jelen és a jövő nemzedékek javára kell felhasználni,

- annak tudatában, hogy az egészség az egyén életminőségének és önmegvalósításának alapvető feltétele, amely döntő hatással van a családra, a munkára és ezáltal az egész nemzetre,
- tekintettel arra, hogy az egészség fejlesztését, megőrzését és helyreállítását az egészségügy eszköztrendszere csak a szociális ellátórendszerrel, valamint a természeti és épített környezet védelmével, illetve a társadalmi és gazdasági környezettel együttesen, továbbá az egészséget támogató társadalmi gyakorlattal és politikával kiegészülve képes szolgálni,
- figyelemmel a bekövetkezett tudományos, technikai, etikai és társadalmi, valamint a jogrendszert érintő változásokra, továbbá nemzetközi kötelezettségeinkre,
- az egészségi állapot megőrzésének és javításának összetett feltételrendszerét meghatározó alábbi törvényt alkotja meg: elősegíteni az egyén és ezáltal a lakosság egészségi állapotának javulását, az egészséget befolyásoló feltétel- és eszköztrendszer, valamint az annak kialakításában közreműködők feladatainak meghatározásával, hozzájárulni a társadalom tagjai esélyegyenlőségének megteremtéséhez az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésük során.

Cél továbbá lehetővé tenni az egyéni és a közösségi érdekek harmonikus érvényesülését, a mindenkori népegészségügyi célok elérését, a szükséges erőforrások előteremtését, optimális felhasználását és az egészségtudományok fejlődését.

A népegészségügyről szóló 35. §.: A népegészségügy állami és önkormányzati szervek, gazdasági, civil szervezetek, valamint egyének részvételével megvalósított, elsősorban lakossági csoportokat, közösségeket célzó tevékenység, az egészség védelme és fejlesztése, a betegségek, sérülések és rokkantság megelőzése érdekében. A népegészségügy célja a lakosság egészségi állapotának monitorozása, az egészségproblémák és prioritások meghatározása, népegészségügyi intézkedések kimunkálása és foganatosítása kormányzati, szakmai és civil szervezetekkel együttműködésben.

(2) A népegészségügyi tevékenység magában foglalja:

a) az egészség tudományosan megalapozott természeti és társadalmi környezeti (a továbbiakban együtt: környezeti) feltételeinek, az egészség fejlesztésének, a betegségek megelőzésének hatékony, hozzáférhető és megfelelő bizonyítékokon alapuló módszereinek, valamint az ehhez szükséges intézményrendszer kialakítása, működtetése feltételeinek meghatározását, a nemzetközi irányvonalakkal összhangban levő népegészségügyi stratégia és ennek megvalósítását elősegítő akcióterv kidolgozását, amely előre meghatározott, mérhető egészségcélokat határoz meg az egészség javítása érdekében, továbbá tartalmazza a megelőzés és az egészségkárosító hatások csökkentésére irányuló beavatkozásokat, a feladatok megvalósítása érdekében egészségfejlesztési, egészségvédelmi, betegségmegelőzési, gyógyító és orvosi rehabilitációs szolgáltatások biztosítását.

(3) A társadalom- és az egészségpolitika céljainak meghatározásánál, valamint a döntések előkészítésénél támaszkodni kell a népegészségügyi tevékenység során feltárt adatokra.

(4) A lakosságot a népegészségügyi helyzetről, a felmerült problémákról, az előidéző tényezőkről, a várható következményekről, a megoldás lehetőségeiről és korlátairól rendszeresen tájékoztatni kell.

37. §: (1) Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely során az egyén növeli jártasságát saját egészségének javítása érdekében, képességet szerez az egészséges életvitel fenntartására és a változó környezethez való alkalmazkodásra. Az egészségfejlesztés a lakosság egészséggel kapcsolatos ismereteinek bővítésére, az egészséges magatartásra, az egészséget veszélyeztető ártalmak és megbetegedések megelőzésére irányuló tevékenység.

(2) Az egészségfejlesztés tevékenységi területei lefedik az egyéni képességek fejlesztését, a közösségi cselekvések erősítését, az egészséget támogató környezet kialakítását és fenntartását, az egészséget támogató szakmapolitikai irányelvek megfogalmazását és az egészségügyi ellátó rendszer megelőzés központú áthangolását.

(3) A megelőzés:

a) a kockázati tényezők azonosításán és értékelésén, ezek lakossággal történő megismertetésén, a kockázati tényezők tartós elkerülésére irányuló ösztönzésén,

b) a kockázati és a környezeti károsító tényezők csökkentésén és lehetőség szerinti megszüntetésén,

c) az emberi szervezet kórokozókkal, valamint egyéb egészségkárosító tényezőkkel szembeni ellenálló képességének fokozásán,

d) a betegségek iránti fogékonyság, a kórmegelőző állapotok, a betegségek és a szövődmények korai felismerésén,

e) a már kialakult idült betegség vagy kóros állapot egyensúlyban tartásán és romlásának megakadályozásán,

f) a kóros lelki folyamatok kialakulásához vezető tényezők időben történő felismerésén és mentálhigiénés gondozáson,

40. §: (1) Az egészségvédelem alapvető eszközei az egészségnevelés mellett a fertőző megbetegedések megelőzését szolgáló védőoltások, a betegségek és kórmegelőző állapotok korai felismerését célzó szűrővizsgálatok rendszere, valamint az egészségügyi ellátás keretében végzett egészségügyi felvilágosító tevékenység.

(2) A lakosság egészségi állapotát hosszú távon is jelentősen befolyásoló területek - a háziorvos ilyen irányú tevékenysége mellett - a család- és nővédelmi gondozás, a gyermekek és ifjak közösségeinek egészségügyi gondozása, fejlesztése (a továbbiakban: ifjúság-egészségügyi gondozás), a foglalkozás-egészségügy, az időskorúak gondozása és a sportegészségügyi gondozás.

Mortalitási mutatók

Az unió ötödik legkedvezőtlenebb *halálozási rátája* a magyar. Nőtt a halálozások száma Az előzetes adatok szerint 2015-ben 4,2%-kal többen (131 600-an) haltak meg, mint egy évvel korábban. Ezer lakosra 13,4 halálozás jutott, az előző évinél 0,6 ezrelékponttal több. Ugyanakkor a csecsemőhalálozások ezer élveszületésre jutó 4,1-es mutatója az eddig mért legalacsonyabb, 0,5 ezrelékponttal csökkent az előző évihez viszonyítva. A születéskor várható élettartam habár 2005 óta folyamatosan növekszik Magyarországon, a nőknél 5 évvel, a férfiaknál 7 évvel még mindig kevesebb, mint az EU15 országokban. Az összes halálozás aránya Magyarországon 2005 óta csökken, azonban 2011-ben még így is több mint másfélszer (167%) akkora volt, mint az EU15 országokban. Ez a különbség férfiak esetében jóval magasabb volt (179%), mint nőknél (159%). 2013-ban Magyarországon a nőknél minden 6., a férfiaknál minden 3. halálozás 65 éves életkor előtt következett be. 2011-ben a magyar nők korai halálozási aránya közel kétszerese (189%), a férfiaké több mint kétszerese (223%) volt az EU15 országokban tapasztalathoz képest, bár 2005 óta ez a különbség csökkent: nőknél 5%-kal, férfiak esetében 17%-kal. A szükséges egészségügyi ellátás megfelelő időben történő igénybevitelével elkerülhető halálozás szempontjából Magyarország a javuló tendencia ellenére is az OECD országai közül utolsó helyen áll. 2013-ban minden negyedik 65 éves kor előtt bekövetkezett halálozást, azaz 7600 esetet lehetett volna időben igénybevett egészségügyi ellátással elkerülni. A dohányzással összefüggő halálozás aránya 2005 és 2012 között az európai trendeknek megfelelően csökkenő tendenciát mutatott Magyarországon, azonban az EU15 országokban becsült értékének még így is több mint két és félszerese (nők: 274%, férfiak:262%) volt.

Egészségügyi ellátórendszerhez való hozzáférés

2014-ben a magyar lakosság egytizede későn vagy egyáltalán nem jutott hozzá a megfelelő egészségügyi ellátáshoz a lakóhelye és az egészségügyi intézmény közti nagy távolság, nehézkes közlekedés vagy anyagi okok miatt.

Szív és érrendszeri betegségek

A keringési rendszer betegségei felelősek az elvesztett egészség életévek 28%-áért, mindkét nem esetében a legtöbb egészségvesztést okozó betegségek. A keringési rendszer betegségei által okozott egészségvesztések több mint feléért az iszkémiás szívbetegség felel, míg egy negyedéért az agyér betegségek (stroke). A legtöbb rokkantságot a stroke okozza A 2014-ben meghalt 126 ezer ember felének keringési betegség okozta a halálát. A keringési halálozások ötöde (12 390 halál) agyi érbetegség miatt következett be. A háziorvosi rendelőkben 2013-ban több mint 550 ezer esetet tartottak nyilván az agyi érbetegségek csoportjában. A betegek kilenctizede 55 év feletti volt, a betegség gyakoribb a nők között (61%). Az agyi érbetegségek miatt bekövetkezett halálozásban az uniós rangsor utolsó negyedének elején állunk. A magyar halálozás az uniós átlagnál 70%-kal magasabb, a legkevesbé érintett franciákénak több mint háromszorosa, a sereghajtó bolgárnál viszont 56%-kal alacsonyabb. Az agyi érkatasztrófa után a betegek egyik harmada meghal, másik harmada a

súlyos maradványtünetek miatt rehabilitációra vagy állandó ellátásra szorul. Ez az emberi vonatkozások mellett nagy anyagi terhet okoz. A 2. legnagyobb egészségkockázat a magas vérnyomás, amely a felnőtt lakosság egészségveszteségének ötödét teszi ki, és mintegy 700 milliárd forintnyi veszteség jelentett 2010-ben.

Daganatos megbetegedések

A daganatos megbetegedések felelősek az összes egészségveszteség közel egyötödéért. Nemenként vizsgálva a sorrendet, a legsúlyosabb mindkét nem esetében a tüdőrák (az összes veszteség 6%-a a férfiaknál, és 3% a nőknél), azonban a további sorrendben változás figyelhető meg: férfiak esetében a vastag- és végbél daganatokat (3%), a gyomor- és prosztatarák (1-1%) követi, míg nők esetében az emlődaganat (3%), a vastag- és végbél daganat (2%), majd a méhnyak- és a petefészek daganat (1-1%) következik.

Mozgásszervi megbetegedések

A mozgásszervi megbetegedések a harmadik legnagyobb egészségveszteséget okozó betegségcsoport. A nyaki- és háti gerinc fájdalmai által okozott veszteségek teszik ki a betegségcsoport jelentős részét. Érdeemes megfigyelni, hogy ez a betegségcsoport jelentősen több veszteséget okoz nőknél, mint a férfiaknál.

Mentális betegségek

A sérülések és a mentális és viselkedési zavarok is lényegesen több egészségveszteséget okoznak, mint amire a halálozási adatokból következtetni lehet. A sérülések az egészségveszteségek közel egy tizedéért felelősek, míg a mentális és viselkedési zavarok az összes veszteség több mint 7%-ért. Fontos azonban, szem előtt tartani, hogy a sérülések között számított önsértések (3%) jelentős többségéért is a mentális és viselkedési zavarok okolhatók.

Egészségtudatosság

2014-ban a magyar felnőtt lakosság több mint 60%-a tartotta egészségét jónak vagy nagyon jónak és csupán egytizede rossznak vagy nagyon rossznak, mely a 2009-es adatokhoz képest javulást mutat, (azonban a morbiditási és mortalitási mutatók mást mutatnak)

A magyar felnőtt lakosság négyötöde véli azt, hogy az egészség megőrzésének egyik kulcsa, hogy az egyén tudatosan tegyen az egészségéért. Jelentős különbség figyelhető meg az egészségtudatos életmód megítélésével kapcsolatban az iskolai végzettség szerint: sokkal nagyobb arányban gondolják az egészségtudatos életmódot fontosnak a felsőfokú végzettséggel rendelkezők, mint a legfeljebb 8 általánost végzettek.

A felnőtt lakosság közel fele munkája során nem végez fizikai aktivitást, és a lakosság kétharmada szabadidejében sem sportol legalább napi 10 percet.

Táplálkozás

Az étrendi kockázatok tehetősek felelőssé a felnőtt lakosság egészségveszteségének közel negyedéért, ezek okozzák a legnagyobb egészségveszteséget a kockázati csoportok között. Az egészségveszteség által okozott gazdasági veszteség 2010-ben megközelítette a 950 milliárd forintot. Az étrendi kockázatok közül az elégtelen gyümölcsfogyasztást, az olajos magvak és diófélék elégtelen fogyasztása követi, majd a magas só, a kevés zöldség és rost bevitel következik.

A magyar felnőtt lakosság kétharmada fogyaszt naponta valamilyen zöldséget vagy gyümölcsöt, az életkor előrehaladtával egyre nagyobb arányban.

A magyar felnőtt lakosság 54%-a túlsúlyos vagy elhízott. Önbevallás alapján a fiatal felnőtt nők 23%-a, a férfiak 40%-a volt túlsúlyos vagy elhízott, és ez az arány az életkor előrehaladtával egyre nőtt. A 2009-es adatokhoz összevetve megállapítható, hogy kisebb csökkenés (4,4%) csak a középkorú nőknél figyelhető meg. A 4. legnagyobb egészségkockázat a túlsúly és elhízás a magyar felnőtt lakosság egészségveszteségének 14%-áért (656 Mrd Ft) tehető felelőssé. A magas a túlsúly és elhízás főként a keringési rendszer betegségeiben játszik szerepet, azonban közel azonos arányban a

cukorbetegség, a daganatos megbetegedések és a mozgásszervi panaszok okozta megbetegedésekkel is kapcsolatba hozható

Dohányzás, alkohol

2014-ben a felnőtt lakosság 29%-a dohányzott, szemben a 2009-es 31%-os aránnyal. A naponta cigarettázók aránya alig változott 2009-hez képest, azonban figyelemre méltó, hogy a fiatalok körében megemelkedett a naponta dohányzók aránya az elmúlt 5 évben.

A vélhetően alulbecsült önbevallás alapján a magyar lakosság 5%-a számít nagyivónak és 20%-a mértékletes alkoholfogyasztónak.

A dohányzás a felnőtt lakosság egészségveszteségének 16%-ért felelős, mely főként a daganatos megbetegedések és a keringési rendszer betegségein keresztül fejt ki hatását. A dohányzás okozza az aktív korú lakosság körében a legnagyobb gazdasági veszteséget, 964 milliárd forintot, ami megfelelt a 2010-es GDP 3,6%-ának.

A túlzott alkohol- és kábítószer fogyasztás a felnőtt lakosság egészségveszteségeinek 10%-át okozza, melyből 8% a férfiakat érinti és csupán 2%-a a nőket. E veszteségnek az alkoholfogyasztás több mint 9%-át, míg a kábítószer fogyasztás kevesebb, mint 1%-át teszi ki.

Gyermekkorúak

A 15 év alattiaknál a vizsgált kockázatok közül a legnagyobb egészségveszteséget (10%) a nem megfelelő táplálkozás okozza. Ez részben tápanyaghiányként, részben pedig az alacsony testsúlyként okoz egészségveszteséget. Jelentősebb kockázatot jelent még a felnőttek kockázati magatartásából származó káros hatások következménye. Ilyen kockázat a szülők alkohol- és kábítószer-fogyasztása illetve dohányzása, valamint a szexuális bántalmazás. A kockázatok rangsorában 3. helyen szerepel a légszennyezés és egyéb környezeti kockázatok. 15 évnél fiatalabbak esetében az újszülöttkori megbetegedések, főként a koraszülésből adódó komplikációk okozzák a legnagyobb egészségveszteséget (22%), ezt követik a mentális és viselkedési zavarok (11%), a táplálkozási hiánybetegségek (10%) és a veleszületett rendellenességek (10%).

Lokális szinten megállapíthatjuk, hogy a morbiditási adatok hasonló mintázatot követnek, mint az országos adatok.

1. Keringési rendszer megbetegedései 7.549 fő
2. Csont-izomrendszer megbetegedései 5.803 fő
3. Emésztőrendszer megbetegedései 3.070 fő
4. Légzőrendszer megbetegedései 1.494 fő
5. Daganatos megbetegedések 776 fő

A daganatos betegségek esetszáma ugyan alacsonyabb, viszont mortalitási rátája miatt kiemelt népegészségügyi súllyal rendelkezik. Az adatsorban szereplő összes betegség területén primer, secunder és terciér prevenció intervenció szükséges.

A járás egészségügyi helyzetképe

Dombóvár az egészségügyi alapellátás körében gondoskodik a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi alapellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti, védőnői és iskolaegészségügyi ellátásról. A várostérség 16 településén **17 háziorvosi rendelő, 4 házi gyermekorvos, 10 gyógyszertár** található. Ebből Dombóváron 8 háziorvosi, 4 gyermekorvosi és 5 fogorvosi körzet működik az egészségügyi alapellátásban. Dombóváron 8 **területi védőnői körzet** található. A területi védőnő feladatát az ellátási területén lakcímmel rendelkező személyek gondozásán túl köteles a védőnői gondozás lehetőségét felajánlani a körzetében életvitelszerűen tartózkodó azon személynek is, akiről tudomást szerez, és ellátása védőnői kompetenciájába tartozik. A területi védőnő nem választható, tevékenységét az önkormányzat által meghatározott körzetben végzi. A rendelők egy részét 2015-ben pályázati forrásból felújították, ez a III. utcai rendelőt, a Hóvirág utcai rendelőt érinti, összesen mintegy 105 millió Ft értékben.

Az egészségügyi alapellátáson túl a járó- és fekvőbeteg-szakellátást a **Dombóvári Szent Lukács Kórház** biztosítja. Vonzáskörzete a megye határain is túlnyúlva, mintegy 80 ezer fő. 2012. 07. 01-jétől

struktúraátalakítás miatt a kórház fekvőbeteg-kapacitása 380 ágyra csökkent (120 aktív és 260 krónikus ágykapacitás, mely utóbbi jelentős részét képezi a mozgásszervi és kardiológiai rehabilitáció 198 ágyon). 2014-ben EU-s pályázati forrásból jelentős fejlesztés indult 1.880.000.000 Ft bekerülési költséggel. A TIOP-2.2.6/12/1/B konstrukció keretében a Dombóvári Szent Lukács Kórház támogatásból valósította meg a fekvőbeteg-ellátás struktúraváltását, az eszközállomány fejlesztését és korszerűsítését. A pályázat keretében a Dombóvári Kórház "A" hotelszárnyának felújítása, valamint a Pincehelyi kórház részleges rekonstrukciója történt meg, melyhez orvosi eszköz beszerzés, illetve informatikai fejlesztés társult.

Az egészségügyi alapellátás megoldott, de több intézmény komplex felújításra szorul. A megelőzés terén nem rendelkezik a város nagyságának megfelelő, kiépített rendszerrel. A tüdőgondozón és egyes egészséges életmóddal foglalkozó szervezeteken kívül nincs szervezett módja a prevenciónak. Szükség lenne az egészségtudatos magatartás fejlesztésére a teljes lakosság körében.

Térségi és közösségi egészségterv

Egészségfejlesztést célzó terv, egészségstratégia nem készült a járásban, ami megalapozná a közösség egészségfejlesztését (diagnózis) és célokat tűzne ki és szakmai irányelvek mentén vezetné hosszú távon a helyi közösség egészségfejlesztési programjait. Éppen emiatt válik szükségessé a projekt keretében betervezett térségi egészségfejlesztési terv elkészítése, melynek az alábbiakra kell kitérnie min. 50 oldalas tanulmány formájában:

1. Egészségterv elkészítését meghatározó környezet bemutatása
2. Országos, regionális és kistérségi adatok elemzése
3. A jelenlegi egészségügyi struktúra bemutatása
4. SWOT analízis
5. Problémák és akadályozó tényezők részletes ismertetése
6. Célok és célhierarchia bemutatása
7. Megoldási javaslatok

A tanulmány elkészítése a helyi szakterületi szereplők bevonásával történik a helyi adottságok figyelembevételével.

Az egészségterv célja, indokltsága:

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény módosítása szerint a települési önkormányzatok gondoskodniuk kell a települési egészségterv kidolgozásáról és megvalósításáról. (152/B. §).

A helyi szintű egészségtervezési munka egyik iránymutatója az Egészségügyi Világszervezet deklarációja által megfogalmazott értékre épül, ezek:

- az egészség alapvető emberi jog;
- esélyegyenlőség az egészségvédelem terén és szolidaritás az ehhez kapcsolódó programok esetében, az országok között és az egyes országokon belül egyaránt;
- résztvevői felelősségvállalás az egyének, a csoportok, az intézmények és közösségek részéről az egészségfejlesztés érdekében.

A felsorolt három értékre épül négy alapelv, amelyek a helyi közösségek egészségfejlesztésre fókuszáló stratégiai tervezési folyamataiban kell, hogy meghatározó szerephez jussanak:

- az egészségi kockázatok kezelésére irányuló programok során megkülönböztetett figyelem forduljon a fizikai, gazdasági, társadalmi, kulturális és nemek közötti eltérésekből adódó sajátosságokra, a multiszektoralitás elvének hangsúlyozására, az egészségi állapotról képet adó felmérések eredményeinek felhasználására;
- az egészségre gyakorolt hatások által vezérelt programok és beruházások az egészségfejlesztés és a kórházi ellátás területén;
- integrált család-, és közösség-orientált egészségügyi ellátórendszer működtetése, rugalmas és felelősségteljes kórházi háttér biztosítása;
- részvételen alapuló egészségfejlesztési folyamat, amelyben partnerként jelennek meg a családok, iskolák, munkahelyek és a helyi közösség képviselői, és amely egyben támogatja a

döntéshozatali és megvalósítási folyamatokat, ezzel is erősítve a közös célokért való felelősségvállalást.

A fentiek segítik a helyi közösségeket az életminőségük javításában, egészségük fejlesztésében úgy, és akkor, ha mindez tervszerűen rendelkezésére áll a döntéshozóknak. A helyi egészségterv ezt a célt szolgálja.

Az adott közösség egészségterve nem csupán egybefoglalja az egészségi állapotot javító különböző programokat, hanem figyelembe veszi az adott közösség, az adott helyi viszonyok lehetőségeit és igényeit, s az egészséget befolyásoló tényezőket, melyhez tudatos tervezéssel felépíti azt az irányvonalat, ami javítja a helyi életszínvonalat.

Az egészségterv, a már meglévő – szellemi és anyagi – erőforrások felhasználását új értelmezéssel tölti fel, s minden helyi fejlesztés hatékonyságát növelni képes. Társadalmi és gazdasági hatása, mérhetően megjelenik az adott közösség életében.

A települések által végzett, illetve a kistérségi szintű egészségfejlesztésben hatalmas lehetőségek rejlenek. Hozzájárulnak a célcsoportok, így a lakosság egészségi állapotának pozitív befolyásolására, az egészségügyi kiadások csökkentésére, a gazdasági aktivitás fokozására, az esélyegyenlőtlenségek csökkentésére. Már felismerték, hogy a munkahelyteremtés, a gazdasági versenyképesség, az egészségügyi, oktatási, kulturális infrastruktúra fejlesztésével párhuzamosan az itt élő embereknek a kisközösségeket erősítő programokra, a mindennapi egészségesebb döntéseket segítő lehetőségekre is szüksége van.

Az egészségterv tervezésével, megvalósításával olyan változások kezdődhetnek meg a meglévő, korlátozott forrásokkal rendelkező, színterekhez kötődő közösségekben, melyek hatásuk összeadódásával a társadalom versenyképességének erősödését segítik elő. Az együttműködés lehetőséget ad a külön-külön meglévő potenciálok, erőforrások összeadódására, erősödésére.

Az egészségtervek életképességének, sikerének elengedhetetlen eleme, hogy a települési önkormányzatok és a térség, illetve járás vezetői személyesen elkötelezettek legyenek, vagy azzá váljanak az egészségnek, mint értéknek a fontossága mellett. Ugyanilyen mértékben nélkülözhetetlen a lakosság bevonása, akarata, elköteleződése is. Ennek biztosítása érdekében a tervezés és megvalósítás folyamatába bevontuk az önkormányzatokat és érintett intézményrendszereiket, ideértve az egészségügyi alapellátás, az oktatás-nevelés, egészségmegőrzés szereplőit, a szociális ellátó hálózatot, művelődési vagy a sport- és szabadidős intézményeket, az egyházi és karitatív szervezeteket, a formális és informális civil szervezeteket, helyi vállalkozókat, továbbá bármilyen öntevékeny helyi csoportot, vagy szereplőt. Az egészségfejlesztés ezzel a kistérségi társadalom közösség fejlesztését is támogatja.

Jelen projekt keretében megvalósítandó egészségfejlesztési programok

A projektterület egészségfejlesztése érdekében, valamint egyéb tevékenységgel összefüggésben de egészségfejlesztési elemet tartalmazó tervezett programok (részletes bemutatása a 2.3. fejezetben található):

Megvalósító	Program	Tervezett létszám
Dombóvár város	Egészségfejlesztési terv készítése	-
	Egészségprogram	395 fő
	Hátrányos helyzetűek egészségi állapotáról egyéni állapotfelmérése és kockázatbecslés, egyéni tanácsadás	250 fő
	Az anyák egészségtudatos magatartását támogató kommunikációs kampányok	80 fő
Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény	Prevenció	700 fő
Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat	Helyi nemzetiségek zenei és kulturális rendezvénye (egészséges hagyományos étkezés, nemzetiségi konyhák)	550 fő
Döbrököz község	Egészségprogram	200 fő
	Helyi egészségfejlesztő program (Zöldség- és Gyümölcs party)	20 fő
Lápfő község	Egészségprogram	25 fő
Szakcs község	Egészségprogram	105 fő
Várong község	Egészségprogram	25 fő

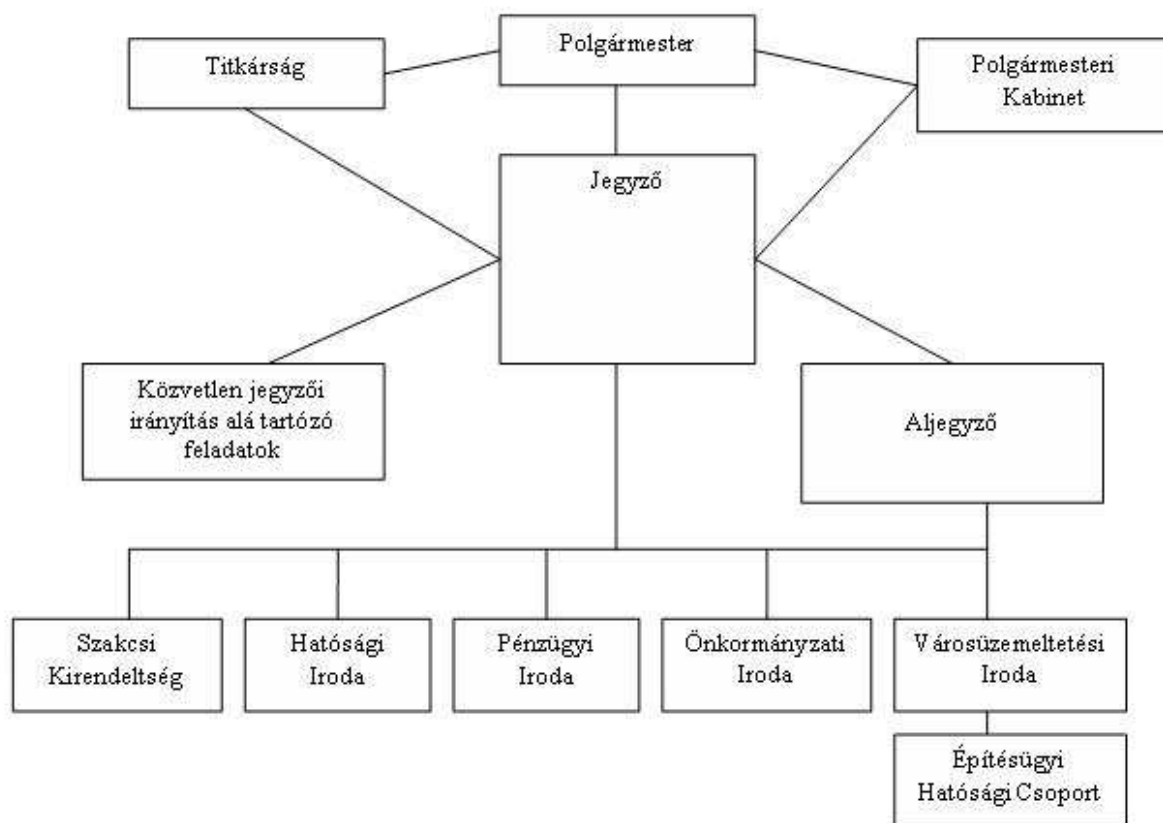
4. PROJEKT MEGVALÓSÍTÁSÁNAK SZERVEZETI KERETEI

4.1. A projektgazda és partnereinek bemutatása

4.1.1. A projektgazda bemutatása

DOMBÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

11. ábra: A projektgazda Dombóvári Önkormányzat szervezeti ábrája

Forrás: <http://www.dombovar.hu/Onkormanyzat/Onkormanyzati-Hivatal/A-Hivatal-szervezeti-felepitese>

2014-ben Dombóváron Szabó Loránd, a Természetesen Dombóvár Közéleti Egyesület jelöltjeként nyerte el a polgármesteri tisztséget.

Képviselő-testület és bizottságok

A dombóvári képviselő-testület létszáma - a város lakosságszámához igazodva - 12 fő, tagja a polgármester és tizenegy önkormányzati képviselő. Szabó Loránd polgármester főállásban tölti be tisztségét, munkáját két társadalmi megbízatású, a képviselő-testület tagjai közül választott alpolgármester, Kiss Béla (humán ügyekért felelős) és Tigelmann Péter (gazdasági ügyekért felelős) segíti. A képviselő-testület munkáját a Humán bizottság és a Pénzügyi és Gazdasági bizottság segíti a döntés előkészítésben.

Az önkormányzat kizárólagos tulajdonában álló gazdasági társaságok

- Dombóvári Város- és Lakásgazdálkodási Nonprofit Kft., feladatai: lakásgazdálkodás, helyi közutak kezelése, a városi úthálózat, buszöblök és a parkolók kiszolgáló útjainak gépi síkosság mentesítési és hó eltakarítási munkái, ingatlanüzemeltetés, köztemetők üzemeltetése, helyi közfoglalkoztatás, önkormányzati földterület művelése, parkgondozás és közterület-fenntartás, játszóterek fenntartása, gyepmesteri feladatok ellátása, nyilvános WC-k üzemeltetése, építőipari tevékenység, szakképzés keretében gyakorlati képzés, vagyonvédelmi tevékenység.
- Dombó-Média Szolgáltató Kft., feladatai: különböző városmarketing és kommunikációs feladatok ellátása.
- Dombó-Land Térségfejlesztő Kft., feladata a 2014-2023-as európai uniós programozási időszak pályázatainak előkészítése és a lebonyolításában való közreműködés, projektmenedzsment.

Az önkormányzat többségi tulajdonában álló gazdasági társaságok

- Dombóvári Művelődési Ház Közösségi Szolgáltató Nonprofit Kft.: a cég az önkormányzattal kötött közművelődési megállapodás alapján működteti a Dombóvári Művelődési Házat, valamint közművelődési és kulturális szervezési, illetve közvetítő tevékenységet végez.
- ÖKO-DOMBÓ Dombóvári Környezet- és Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft.: a cég az önkormányzattal kötött közszolgáltatási szerződés alapján végzi Dombóváron a települési szilárd hulladék gyűjtését és elhelyezés céljából történő elszállítását, a szelektív hulladékgyűjtést és a lomtalanítást.
- Dombóvár és Környéke Víz- és Csatornamű Kft.: a cég működteti a Dombóvár, Kinizsi utcában található Farkas Attila Városi Uszodát, valamint a víziközmű-szolgáltatások biztosításával kapcsolatban tanácsadói feladatokat lát el az önkormányzat részére.

Az önkormányzat részbeni tulajdonában álló gazdasági társaságok

- Gunaras Gyógyfürdő és Idegenforgalmi Zrt.
- Kaposvár-TISZK Térségi Integrált Szakképző Központ Nonprofit Kft.
- BLOKOM Kft.

A dombóvári képviselő-testület részvételével működő önkormányzati társulások

- Dombóvári Szociális és Gyermekjóléti Intézményfenntartó Társulás: célja a törvényben meghatározott kötelező és egyes önként vállalt szociális, illetve gyermekvédelmi feladatainak ellátása önálló intézmény, a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény fenntartásával.
- Dombóvár és Környéke Többcélú Kistérségi Társulás: négy település - Dombóvár, Szakcs, Várong és Lápafő - alkotja. A társulás különböző koordinációs feladatokat lát el.
- Dombóvár és Környéke Kistérségi Ivóvízminőség-javító Társulás: a társulás a társult települések ivóvíz minőségének javítására, illetve a települések közigazgatási területén a lakossági vízellátást biztosító nem közüzemi vízbázisok kiváltására jött létre a KEOP-1.3.0/09-11-2013-0035 számú „Dombóvár és térsége ivóvízminőség javító programja” című projekt lebonyolítása érdekében.
- Dombóvár Térségi Szennyvízkezelési Önkormányzati Társulás beruházásában valósult meg a „Dombóvár Térségi Szennyvízkezelésének Kiépítése” megnevezésű, KEOP-1.2.0/2F/09-2010-0018 azonosító számú projekt.
- Mecsek-Dráva Regionális Szilárdhulladék Kezelő Rendszer Létrehozását Célzó Önkormányzati Társulás felügyeletével zajlik a Somogy, Tolna és Baranya megyét is érintő Mecsek-Dráva Hulladékgazdálkodási Program.

A dombóvári képviselő-testület által alapított közalapítványok

- Hamulyák Közalapítvány: célja a városkép szempontjából meghatározó épített értékek védelme, a város közterületen lévő, illetve közterülettel érintkező építészeti elemeinek, örökségének, arculatának fejlesztése, a meglévő értékek fenntartása, karbantartása, helyreállítása, jelentőségükhöz méltó használatuk és megfelelő bemutatásuk feltételeinek biztosítása, károsodásának megakadályozása, továbbá a magánszemélyek, civil szervezetek, gazdálkodó szervezetek, egyéb közösségek bevonása a környezetük formálásába, tervezésébe, értékek kutatásába, fejlesztési koncepciók kidolgozásába.

- Dombóvári Szociális Lakásalap Alapítvány: célja, hogy kellő számú szociális célra felhasználható önkormányzati lakás hiányában segítséget, anyagi támogatást nyújtson arra rászoruló és arra érdemes magánszemélyeknek - különösen fiatal házasoknak -, akik saját tulajdonú vagy önálló bérletű lakóingatlanhoz szeretnének jutni és saját erőből is áldoznak erre a célra.
- Dombóvári "Kisgimnazistákért" Alapítvány: célja elősegíteni a Dombóvári Illyés Gyula Gimnáziumban a nyelvoktatás feltételeinek javítását, hozzájárulni a kiemelkedő képességű tanulók külföldi tanulmányútjainak szervezéséhez, elősegíteni a hátrányos helyzetű, tehetséges gyermekek oktatását.

Nemzetiségi Önkormányzatok

- Dombóvári Német Nemzetiségi Önkormányzat
- Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Dombóvári Horvát Nemzetiségi Önkormányzat

Dombóvár Város Önkormányzata által fenntartott intézmények

- Integrált Önkormányzati Szolgáltató Szervezet
- Dombóvári Szivárvány Óvoda és Bölcsőde
- Dombóvári Gyermekevilág Óvoda
- Dombóvár Város Könyvtára
- KLIK – a közoktatási intézmények számára fizet a fenntartásért az Önkormányzat

A projektgazda Dombóvár lakossága mintegy 19.000 fő. A népesség a környékbeli falvakból érkező betelepülők ellenére csökken. Főként a fiatalok mennek el a városból, legnagyobb részük az egyetemi városokban marad, ahol tanultak.

- A közfoglalkoztatásban cél a minél szélesebb körű munkalehetőség biztosítása. Jelenleg 100-120 főt foglalkoztatnak. 2014-ben összesen 546 fő dolgozott közmunkában, 2013-ban 1.255 fő. A munkaképes korú lakosság száma kb. 13.300 fő.
- A felnőttképzésben, a szakképzés keretében ápoló szakmát tanultak többen, valamint néhányan pedagógiai asszisztens képzésben vettek részt.
- A pályakezdők esélyegyenlőségi programja még nem valósult meg, ez azonban nem az önkormányzaton múlt.
- 16 család vette igénybe az adósságrendezési programot. A településen az IPA bevétel 2014-ben erősen lecsökkent, ezért az önkormányzat a központi költségvetéstől kapott kiegészítő támogatást. 183 főnek biztosítja az önkormányzat nyáron 43 napon keresztül a gyermekétkeztetést.
- A városban 600 gyermekvédelemben részesülő fiatal van.
- Összesen 231 bérlakása van az önkormányzatnak. Szociális alapon 80 bérlakás adható ki. Nem kívánnak több bérlakást szociális alapon kiadni, mert rendkívül rosszak a tapasztalataik. A lakások néhány év alatt lepusztulnak, a bérlők többsége sem a bérleti díjat, sem a közüzemi költségeket nem fizeti rendszeresen. A fiatalokat a fecskesház programmal segítik, mely jól működik.
- A közéleti aktivitás itt is csökkenőben van, bár a Nők Dombóvárért Egyesület jól működik. A családon belüli erőszak kezelése érdekében hatékony az együttműködés a rendőrséggel, fontos ezen a területen a rászorultak krízisotthonba juttatása. A krízisotthonok bővítését tartják szükségesnek.
- Az idősek ellátásához nincs elég gerontológus szakember. Sok idős szorul egészségügyi ellátásra. A Hospice szolgáltatás a régi formájában nem működik, mert a régi munkatársak nyugdíjba vonultak, és nincs utánpótlás.
- Fontos feladat az egész járásban a foglalkoztatási helyzet javítása. Meg kellene alakítani a Szociális Kerekasztalt. Komlón ez jól működik. A hátrányos helyzetűek, mélyszegénységben élők részére rendszeres életvezetési tanácsadást is biztosítani kellene.

4.1.2. A megvalósításban részt vevő partnerek bemutatása

Projektünket az alábbi konzorciumi tagok valósítják meg:

- Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény
- Döbrököz Község Önkormányzata
- Lápafő Község Önkormányzata
- Szakcs Község Önkormányzata
- Várong Község Önkormányzata
- Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat
- Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény

DOMBÓVÁRI ROMA NEMZETISÉGI ÖNKORMÁNYZAT

Cím: 7200 Dombóvár, Szabadság u. 18.

Elnök: Ligorovics Zsolt

A nemzetiségek jogairól szóló törvény szerint 2014-ben egy településen nemzetiségi önkormányzati képviselők választására akkor kerülhetett sor, ha a 2011. évi népszámlálás adatai alapján legalább 25 személy vallotta magát az adott nemzetiséghez tartozónak. A népszámlálás során feltett kérdésekre adott válaszok alapján Dombóváron a roma nemzetiségűek száma elérte éri a huszonöt főt (roma - 333 fő). Ennek megfelelően Dombóváron roma nemzetiség tekintetében sorkerült települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választására 2014. október 12-én.

DRNÖ feladatai:

Mélyszegénységben élők és romák:

- önálló irodahelyiség fenntartása a roma nemzetiséghez tartozók problémáinak megismerése, orvoslása, társadalmi hátrányaik enyhítése, a nemzetiségi jogok hatékonyabb érvényesítése és képviselete,
- a dombóvári roma nemzetiségi és a nemzetiségekhez kötődő civil szervezetek működésének támogatása, a velük való jobb együttműködés, az önkormányzati ügyek intézésének megkönnyítése érdekében;
- foglalkoztatási programok támogatása, együttműködések kialakítása roma nemzetiségű munkavállalókat foglalkoztató vállalkozásokkal, a Tolna Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központjával;
- hátrányos helyzetű roma nemzetiségű családok szociális helyzetének és életkörülményeinek javítása támogatással;
- adománygyűjtő akciók szervezése;
- részvétel a Szociális Kerekasztal munkájában.

Gyermekek:

- tábor szervezése hátrányos helyzetű roma gyermekek számára;
- együttműködés a Minden Gyermekek Lakjon Jól Alapítvánnyal;
- részvétel a dombóvári közoktatási esélyegyenlőségi intézkedési terv felülvizsgálatában;
- részvétel a Dombóvári Oktatási Kerekasztal munkájában;
- együttműködési megállapodás kötése oktatási intézményekkel a hátrányos helyzetű, különös tekintettel a roma nemzetiségű tanulók fejlesztését szolgáló programok megvalósítására.

DOMBÓVÁRI EGYESÍTETT HUMÁN SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNY

Székhely: 7200 Dombóvár, Arany János tér 2.

Telephelyei:

- Arany Sziget Idősek Otthona 7200 Dombóvár, Arany János tér 2.
- Támasz Otthon 7200 Dombóvár, III. u. 22.
- Platán Otthon 7200 Dombóvár, Szabadság u. 6. 5
- Őszikék Szociális Alapszolgáltatások Intézménye 7200 Dombóvár Arany János tér 3.
- Családok Átmeneti Otthona 7200 Dombóvár, Szabadság u. 8.
- Biztos Kezdet Gyerekház 7200 Dombóvár, Szabadság u. 8.
- Család- és Gyermekjóléti Központ 7200 Dombóvár, Kinizsi utca 37.
- Család- és Gyermekjóléti Szolgálat 7200 Dombóvár, Kinizsi utca 37.
- Kapocs Alapszolgáltató Központ 7200 Dombóvár, Kinizsi utca 37.
- Nappali melegedő és Népkonyha 7200 Dombóvár Arany János tér 2/A.
- Éjjeli menedékhely 7200 Dombóvár Erősr u. 11.
- Idősek Otthona 7213 Szakcs, Petőfi tér. 10.

Feladatai:

- A fenntartására társult települések közigazgatási területén élő idős, önmaguk ellátására nem, vagy csak részben képes, de egészségi állapotuk miatt rendszeres gyógyintézeti kezelést nem igénylő ellátottak ápolása, gondozása az alapszolgáltatás részeként, továbbá átmeneti, illetve tartós elhelyezésének biztosítása. A költségvetési szerv feladata az alapellátás keretében a szociális rászorultság és a gondozási szükséglet figyelembevételével az ellátást igénylő saját otthonában történő ellátás biztosítása a gondozási szükségletnek megfelelően. *Mikrokörzeti központként (Szakcs, Várong és Lápafő) szervezi a házi segítségnyújtás feladatait.*
- Nappali ellátás keretében demens és pszichiátriai betegek, a hajléktalanok, valamint idősek számára nyújt ellátást.
- Az étkeztetéshez kapcsolódóan népkonyhát működtet hajléktalan személyek részére.
- A bentlakásos és tartós bentlakásos intézményi ellátásban részesülők számára szakápolási egészségügyi tevékenységet végez.
- A Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény, a társult önkormányzatok részére együttműködési megállapodás alapján olyan, az Szt.-ben, illetve a Gyt.-ben nem nevesített egyéb szolgáltatásokat is biztosíthat, amelyek célja az adott településen élő szociálisan rászorultak segítése, szociális ellátások nyújtásában való közreműködés, pl. nyári tábor szervezése lakhatással kapcsolatban felhalmozódott hátralekók kezelése (adósságkezelési tanácsadás)

DÖBRÖKÖZ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Cím: 7228 Döbrököz, Páhy u. 45.

Polgármester: Farkas Edit

Alpolgármesterek: Farkas Róbert és Lázár Albert

Dombóvártól 10 km-re, északkeletre fekvő, Kapos menti település, Tolna megye délnyugati részében. 2014-ben a lakosság száma 1980 fő volt, mely a 2013-as szám alapján csökkenést mutat. A munkanélküliség aránya magas, 175 álláskeresőt tartottak nyilván 2014-ben, az 1347 munkavállaló körű népességből.

LÁPAFŐ KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Cím: 7214 Lápfő, Kossuth utca 1.

Polgármester: Kirtyán Károly

Alpolgármester: Bognár Dezső

A település lélekszáma 174 fő volt 2015-ben. A lakosság száma folyamatosan csökken, az átlagéletkor növekszik. A helyi szövetkezetben 1-2 fő dolgozik. Magas a munkanélküliség aránya, a lakosság jelentős része elszegényedett. Gond, hogy pont a legszegényebbek nem termelnek semmit. A gyermekek Szakcsra járnak óvodába és általános iskolába. Szállításuk megoldott

SZAKCS KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Cím: 7213 Szakcs, Kossuth Lajos u. 4.

Polgármester: Récsei Gábor

Alpolgármester: Forró József és Tóth István

1.000 fő alatti település, 20 km távolságra található Dombóvártól. A romák aránya 20% feletti, van helyi nemzetiségi önkormányzatuk. A munkanélküliség aránya magas. Aki a TSZ megszűnése után földhöz jutott, az megél a gazdálkodásból. Iskola, Óvoda, Öregek otthona van a településen. Az iskola négy települést lát el, a gyerekek közlekedését iskolabusszal oldják meg. A munkanélküliek közfoglalkoztatásban dolgoznak a pulykatelepen, zöldség-termesztésben. Szociális szövetkezet nincs. A munkanélküliek részt vettek szakképzésben, azonban elhelyezkedni nem tudtak. A fiatalok tehetséggondozásának keretében működött az Arany János Tehetséggondozó Program. A fogyatékkal élők esélyegyenlőségének javítása érdekében több helyen elkészült a faluban az akadálymentesítés. Az idősek részére házhoz viszik a meleg ételt. 2015. augusztusától megoldott a házi orvosi ellátás is. A helyi kezdeményezések nehezen indulnak be, ennek legfőbb oka a rendelkezésre álló források szűkössége.

VÁRONG KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Cím: 7214 Várong, Mező u. 1.

Polgármester: Brunner Dezső

A község lélekszáma folyamatosan csökken. A XX század elején mintegy 500 fő lakott a településen, ma 200 fő alatti a lakosság száma. Fő foglalkoztató az önkormányzat. A volt TSZ Kft-ként működik, azonban kevés munkavállalót alkalmaz. A romák aránya alacsony. A Várongért Egyesület 2001 óta működik. A faluban van teleház, mely viszonylag nagy forgalmat bonyolít le, főként a fiatalok látogatják. A nők közéleti aktivitása az elmúlt években csökkent. Az idősek számára az étkeztetés biztosított, Szakcsról helybe viszik részükre a meleg ételt. A házi gondozásuk megoldott. Az óvodások és az iskolások Szakcsra járnak át. Az esélyegyenlőségben jelentős változás nem történt az elmúlt két évben. A faluban egy panzió működik.

TÁMOGATÁSBAN NEM RÉSZESÜLŐ EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK

A Felhívás 3.4.1.1 pontja szerinti kötelezően bevonandó együttműködő partnerek mellett projektünk több, egyéb együttműködő partner bevonását kívánta megvalósítani, melyek a következők:

- helyi akciócsoport: Tolnai Hármas Összefogás Nonprofit Kft.– kötelező,
- az állami köznevelési közfeladat ellátásában fenntartóként részt vevő tankerületi központ: Tamási Tankerületi Központ,
- a járási szinten koordinációs funkciót ellátó család- és gyermekjóléti központok, család- és gyermekjóléti szolgálatok – a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény konzorciumi partnerként vesz részt a projektben,

- a megvalósítás helye szerint releváns könyvtárak, múzeumok: Dombóvár Város Könyvtára, Tinódi Ház Közművelődési Nonprofit Kft – kötelező,
- helyi egészségfejlesztési iroda nem működik a bevont településeken, a járásban.
- egyéb, a projekt céljait támogató helyi civil szervezetek: Dombóvári HACCS Egyesület, Dombóvári Szívklub Egyesület, Természetesen Dombóvár Közéleti Egyesület, Dombóvári Hangulat Szabadidő Sportegyesület.

4.1.3.A projektgazdának és partnereinek a projekthez kapcsolódó tapasztalatának bemutatása

Dombóvár Város Önkormányzata jelentős mértékű államigazgatási, infrastruktúra-fejlesztési és humán erőforrás fejlesztési tapasztalattal rendelkezik. Az elmúlt időszakban jelentős tapasztalatokat gyűjtöttünk a hiányterületek felmérésében, valamint célzott szolgáltatások kialakításában. Ezen tapasztalatunk alkalmassá tesz jelen projektben történő előkészítés, megvalósítás és fenntartási feladatok ellátására.

A projekt kapcsolódik a szintén benyújtásra került tervezett fejlesztéshez, az **EFOP-3.9.2-16 „Humán kapacitások fejlesztése a Dombóvári járásban”** című projekthez

A konzorciumba bevont partnerek közül többen szintén rendelkeznek Európai Unió projekt tapasztalattal. A tapasztalatok bemutatásra kerültek a projekt adatlapon is.

A projekt megvalósításában részt vevő szakmai megvalósítók a programokkal érintett intézmények dolgozói, illetve megfelelő szakmai tapasztalattal rendelkező személyek (kiválasztásuk a projekt támogatása esetén történik meg).

A megvalósító konzorcium **nem** nyújtott be támogatási kérelmet az EFOP-1.1.2-16; az EFOP-1.2.3-VEKOP/15; az EFOP-1.3.5-16; és az EFOP-2.2.4-VEKOP-16 felhívásra.

A megvalósító konzorcium rendelkezik a Felhívás céljainak eléréséhez szükséges szakmai tapasztalatokkal. Az alábbiakban bemutatásra kerül a konzorciumi tagok által korábban végrehajtott hasonló fejlesztések:

Dombóvár Város Önkormányzata

Pályázati azonosítószám	Projekt címe	Támogatás éve (2002-2017)	Megítélt támogatás (Ft)	A projekt összes költsége (Ft)
TÁMOP-3.1.3-10/2	Együtt a jövőért	2012	293 002 485	293 002 485
TÁMOP-3.1.4-08/2	Az oktatási-nevelési munka megújítása az Apáczai Általános Iskolában, az Apáczai Középiskola Kollégiumában, a Belvárosi Általános Iskolában és Alapfokú Művészetoktatási Intézményben, az Erzsébet Óvodában és az Ipari Szakképző Iskolában	2009	102 000 000	102 000 000

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény

Pályázati azonosítószám	Projekt címe	Támogatás éve (2002-2017)	Megítélt támogatás (Ft)	A projekt összes költsége (Ft)
TÁMOP-5.3.1.B-2-12/2-2014-0202	Esély a dombóvári roma nők szociális foglalkoztatására	2014.	8 726 520	8 726 520

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

A konzorciumi pályázók közül Dombóváron valósítottak meg 2015. évben egy TÁMOP projektet „Esély a dombóvári roma nők szociális foglalkoztatására” címmel, 8.726.520,- Ft összköltséggel. A pályázat keretében 4 fő szociális gondozó-ápoló foglalkoztatása valósult meg 10 hónapon keresztül. A pályázat eredményeként a roma foglalkoztatottak szakképzettségüknek megfelelő szakmai gyakorlatra tettek szert a napi munkavégzés során. A pályázati célcsoport tagjai havonta szupervíziós helyi képzésen, illetve 1 hónapon keresztül hospice alapképzésen vettek részt. Dombóváron az ESZI (Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény) működteti a Biztos Kezdet Gyerekházat, melynek szolgáltatásait a városban és külterületein 0-5 éves gyermeket nevelő, elsősorban szegregált területen élő családok veszik igénybe.

Döbrököz Község Önkormányzata

Pályázati azonosítószám	Projekt címe	Támogatás éve (2002-2017)	Megítélt támogatás (Ft)	A projekt összes költsége (Ft)
TÁMOP 3.2.3b-12/1-0076	Értékeink megőrzése és átadása	2013.	5.000.000	5.000.000

Forrás: Saját szerkesztés

A többi konzorciumi tag nem valósított meg uniós projektet.

Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz való illeszkedés

A legfőbb kapcsolódási pontok a két operatív program között a foglalkoztathatóság és a foglalkoztatottság növelése, helyi közösségi programok megvalósítása és a leromlott városi területek rehabilitációja.

Az EFOP feladata a lakosság minél nagyobb részét alkalmassá tenni a munkavégzésre, mind képességeik, tudásuk, mind élethelyzetük, egészségük, szociális és társadalmi helyzetük fejlesztésével. Ehhez a TOP úgy tud kapcsolódni, hogy egyrészt megteremti helyben mindazon infrastrukturális feltételeket, amelyek segítik a helyi lakosságot abban, hogy a munkavállalásuk során javuljanak a számukra helyben elérhető közszolgáltatások. Másrészt a helyi gazdaság fejlesztése során javuljanak a munkavállalási esélyei, növekedjenek a helyi foglalkoztatottsági mutatók. A TOP ezáltal a helyi infrastrukturális és munkaerő-piaci feltételek fejlődéséhez járul hozzá, míg az EFOP a társadalom szövetét erősíti, így egymást erősítve tudnak eredményeket felmutatni.

A két operatív program egy ponton, a képzések, oktatás területén támogat olyan fejlesztéseket, melyek lehatárolása szükséges volt. A TOP 5. prioritásai támogatnak különböző típusú képzéseket, azonban ezek csak az iskolarendszeren kívüli, az iskolarendszertől kikerülő népesség munkaerő piaci elhelyezkedését segítő képzések, miközben az EFOP a munkaerő-piaci képzésekhez való hozzáféréshez szükséges alapkompenciák fejlesztéséhez kapcsolódó képzéseket támogatja.

A térségben megvalósuló TOP bemutatása:

A Dombóvári HACS Egyesület 2016-ben elkészítette Helyi Községi Fejlesztési stratégiáját a 2016-2020-as időszakra a TOP 7.1.1.-16 felhívás keretében. A fejlesztésben meghatározott Eszterházy stratégia fő célja az *Egészségtudatos és a környezet megóvására törekvő harmonikus közösség kialakítása, ahol egy élhető és fejlődő városban a testi-lelki-szellemi jólét mindenki számára elérhető.*

A projekt végrehajtásával az alábbi várható eredmények születnek 2020-ra:

- Közösségfejlesztési stratégiai célokhoz szükséges infrastruktúrafejlesztés és tárgyi feltételek biztosítása: A kulcsprojekt megvalósítása során egy multifunkciós épület jön létre. Az Eszter-ház projekt a nagy tömegeket megmozdító rendezvényektől kezdve a kisebb klub programokig minden beavatkozásra használható lesz. A helyi koncentráció miatt az egyes célok iránt

érdeklődők automatikusan találkoznak más célokkal is, és folyamatosan fenntartható lesz a társadalmi érdeklődés az egyes célok megvalósulását és alakulását tekintve.

- **Közösségfejlesztési stratégiai célokhoz szükséges infrastruktúrafejlesztés és tárgyi feltételek biztosítása:** A stratégia megvalósításához elengedhetetlen a kedvezményezettek működési feltételeinek és szolgáltatási színvonalának, tárgyi feltételeinek javítása, akár nagyobb léptékű infrastrukturális fejlesztéseket (zöldfelület fejlesztése) megvalósítva. A projektek során elsősorban olyan beruházások lesznek támogathatóak, amelyek igényeire a kulcsprojekt nem nyújt megoldást.
- **Közösségfejlesztési stratégiai célokhoz szükséges kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés és tárgyi feltételek biztosítása:** Az akcióterületen számos régóta működő és aktív szervezet található, amelyek azonban a központosított NEA- és TÁMOP- forrásokon nem vagy csak alig jutottak forráshoz. Az eszközellátottság és infrastruktúra területén óriási a lemaradás, ami nagymértékben gátolja a hatékony működést.
- **Közösségi célú nagyrendezvények lebonyolítása:** A helyi közösségi élet aktív Dombóváron, azonban a hatékony együttműködést és a különböző társadalmi csoportok összehangolását nem tudja megvalósítani, melynek fő okaként a forráshiányt jelölték meg. A program elsőrendű célja, hogy az egyes rendezvények minél szélesebb kört érjenek el.
- **Közösségi célú rendezvénysorozatok, képzések, szemléletformálási programok, klubfoglalkozások megvalósítása:** A kulcsprojekthez szorosan kapcsolódva a célcsoport tagjai folyamatos tudásformálási, kulturális, egészségfejlesztési eseményeken vesznek részt. A célcsoport számára így biztosítható a stratégiai célok eléréséhez szükséges témák folyamatos szinten tartása és az egyén, de főleg a közösség fejlesztése. A beavatkozásnak szorosan alkalmazkodnia kell a nagyrendezvényekhez, hiszen az ott felkeltett társadalmi igény mindennapi életbe való adaptálása a fő feladat.

A fentiek alapján látható, hogy a TOP-7.1.1. pályázat az infrastrukturális helyzetet javítja, illetve a célcsoportot rendezvények keretében, a közösségi terek megnyitásával éri el. A tervezett EFOP projektünk kapcsolódik a TOP projekt infrastrukturális fejlesztéséhez. Lehatárolás, a kettős finanszírozás tehát csak az EFOP-ban tervezett rendezvények esetében lenne értelmezhető, azonban azok a két projekt esetében kiegészítik és nem fedik egymást.

A projektgazda által benyújtott további TOP pályázatok az 1.6.4. fejezetben kerültek bemutatásra.

4.2. A megvalósítás, projektirányítás és a fenntartás szervezete

A **projekt megvalósításáért** konzorciumi tagok felelnek, a **fenntartásban** valamennyi konzorciumi tag vállalja a saját fenntartással érintett tevékenységeire vonatkozó kötelezettséget, biztosítva a tárgyi, személyi és pénzügyi feltételeket.

A projekt megvalósítást segíti a **projektmenedzsment szervezet** felállítása, továbbá egy fő **szakmai vezető** alkalmazása a projekt teljes időtartama alatt, heti 40 órás (teljes) munkaidőben (a Pályázati Felhívás kötelező előírásaival összhangban). A személyeket a konzorcium vezetője bízza meg. A megvalósítás során a saját teljesítésben megvalósuló tevékenységek esetén valamennyi konzorciumi tag saját hatáskörben választja ki és bízza meg a **szakmai megvalósítókat** (belső koordinátor, szakmai szervező, lebonyolító személyek). A szakmai megvalósítók jellemzően foglalkoztatásra irányuló egyéb jogviszony (megbízási szerződés) keretében látják el feladataikat.

Projektmenedzsment szervezet bemutatása:

A projektmenedzsment szervezet 4 tagból fog állni, 1 fő projektmenedzser, 1 fő projektasszisztens, 1 fő pénzügyi vezető, 1 fő pénzügyi asszisztens. (A menedzsmentben résztvevők közül a projektmenedzser és a pénzügyi vezető személye már ismert, önéletrajzukat a pályázat mellékletei között benyújtottuk, az asszisztensek személye még nem eldöntött, nyertes pályázat esetén kerülnek véglegesítésre.)

Projektmenedzser feladata (tervezett heti munkaidő-ráfordítás: 20 óra):

- a projekt megvalósítására vonatkozó ütemterv nyomon követése, aktualizálása
- részvétel a projektet érintő Hatóságok (IH és KSZ) által kezdeményezett megbeszéléseken, esetleges ellenőrzéseken
- együttműködés a projektben közreműködő partnerekkel
- közbeszerzési folyamatok segítése
- a Támogatási Szerződésben foglaltak esetleges módosításának menedzselése
- az európai alapelvek érvényesítésének (esélyegyenlőség, környezetvédelem) biztosítása
- projektmegbeszélések koordinálása
- a megvalósításban közreműködő szereplők közötti konfliktus helyzetek kezelése
- a megvalósítás során felmerülő lehetséges kockázatok felmérése és azok kezelése
- a megvalósításban közreműködő szereplők közötti kommunikáció támogatása
- jelentéstételi kötelezettségek, adatszolgáltatások teljesítése

Projektasszisztens feladata (tervezett heti munkaidő-ráfordítás: 10 óra):

- projektmenedzsment munkájának támogatása
- projekt adminisztrációjának vezetése
- projekt megbeszélések szervezése
- kapcsolattartás a megvalósításban közreműködő szereplőkkel

Pénzügyi vezető feladata tervezett heti munkaidő-ráfordítás: 20 óra):

- a projekt költségei alakulásának nyomon követése, költségvetések aktualizálása, a változások egyeztetése a résztvevőkkel
- a kifizetési kérelmek összeállítása és benyújtása Közreműködő Szervezethez
- projekt pénzügyi menedzselése, a folyamatos likviditás biztosításának tervezése
- ellenőrzi a számviteli rend és a projekt pénzügyi előírásainak betartását
- tanácsadás, konzultáció vállalkozók részére
- pénzügyi dokumentumok ellenőrzése
- az elszámolhatóság szempontjából a dokumentumok formai-tartalmi követelményeinek meghatározása, meglétük ellenőrzése

Pénzügyi asszisztens feladata tervezett heti munkaidő-ráfordítás: 10 óra):

- elkülönített könyvelés és számviteli nyilvántartás biztosítása
- nyilvántartásba vétel biztosítása
- aktiválás biztosítása

Projektmenedzserrel szembeni elvárások: legalább 1 éves (projekt)menedzsment és 1 éves uniós projekt megvalósításában szerzett tapasztalattal rendelkezik. Pénzügyi vezetővel szembeni elvárások: szakirányú felsőfokú végzettséggel rendelkezik.

A *projektmenedzseri* feladatokat Bugyik Petra látja el, aki végzettségét tekintve környezetmérnök. 2011-2016-ig pályázati tanácsadó, projektmenedzser az EU-Winner Consulting Szolgáltató és Tanácsadó Kft-nél. 2017 óta a pécsi székhelyű MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt. projektmenedzsere. Feladatai: pályázatírás, projektmenedzseri feladatok ellátása, támogatási szerződés megkötésének, módosításának koordinálása, változás bejelentések kezelése, pénzügyi elszámolások (időszaki és záró beszámolók, kifizetési kérelmek) elkészítése, jelentéstételi kötelezettségek teljesítése (fenntartási időszak), kapcsolattartás a kedvezményezettekkel, a közreműködő szervezetekkel és projektben résztvevő egyéb szervezetekkel. A csatolt önéletrajza alapján bizonyítható a felhívásban előírt szakmai tapasztalat, így a projektmenedzser megfelel az előírásoknak.

A *pénzügyi vezetői* feladatokat Papp Zsófia látja el, aki a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán, a gazdálkodási és menedzsment szakon végzett közgazdász felsőfokú végzettséggel és OKJ-s mérlegképes könyvelő végzettséggel rendelkezik. 2011-től az MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt. gyakornok közgazdásza, 2013-tól közgazdász projektasszisztense, 2014-től kirendeltség vezető, projektmenedzsere. A csatolt önéletrajzában szereplő releváns szakmai tapasztalatok, illetve az ott felsorolt uniós projektek alapján megállapítható, hogy teljesül a felhívásban előírt követelmény.

A *szakmai vezetői* feladatokat Csáki Beáta látja el, aki a Nyugat-Magyarországi Egyetem, Apáczai Csere János Karán szerezte szociálpedagógus végzettségét 2008-ban. 1999 és 2005 között csalásgondozóként dolgozott a Kapaszkodó Szociális és Gyermejjóléti Alapszolgáltató Központ Társulás dombóvári irodájában. 2015-től jelenleg is a Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény Család- és Gyermejjóléti Központ vezetője, feladata a központ szakmai munkájának koordinálása. A csatolt önéletrajzában szereplő releváns szakmai tapasztalatok, illetve végzettségeket igazoló oklevelek alapján igazolható, hogy teljesül a felhívásban előírt követelmény.

A projektek megvalósításáért felelős szervezeti egységek és személyek a projekteken alapuló működés keretén belül közreműködnek a projektek jogszabályszerű, szerződészerű lebonyolításában, továbbá a támogatási szerződésben foglalt egyéb kötelezettségek határidőben történő teljesítésében.

A jelenleg rendelkezésre álló infrastruktúra számba vétele, szükséges infrastruktúra, kiszolgáló technikai felszerelések bemutatása: A program keretében rendelkezésre álló források felhasználásával kerül sor a program specifikus infrastruktúra szükség szerinti beszerzésére, valamint az irodai infrastruktúra kiegészítésére. A programban beszerzésre kerülő informatikai eszközök és felszerelések alapvető célja tehát a program keretében alkalmazott munkavállalók szakmai munkájának kiszolgálása (hordozható számítógépek és licenszeik, általános működést biztosító irodai eszközök, és egyéb eszközök).

A monitoring és kontrolling feladatok bemutatása és a mechanizmus működésének leírása: A tervezési folyamatok után, a pályázat megvalósítását a HEEFT alapján végezzük. A folyamatok előrehaladását, az elvégzett feladatok ellenőrzését a pályázati alapidokumentációhoz viszonyítva, arra bázisként tekintve végezzük. A *monitoring feladatok* ellátása a projekt során rendszeres időközönként zajlik. A konzorcium vezető a konzorciumi tagokkal együttműködve elkészíti a szakmai beszámolót. A beszámolót a konzorciumi üléseken vitatják meg és fogadják el. Az anyagban nyomon követhető, ellenőrizhető a projekt előre haladása mind szakmai, mind pénzügyi szempontból. A *kontrolling feladatok* során a pénzügyi vezető minden egyes beszerzés indítása előtt ellenőrzi, hogy a beszerezni kívánt tétel szerepel-e a tervekben, megvan-e a szükséges fedezet. Amennyiben igen, a tétel beszerzése és rögzítése után a beszerzés indulhat. A kontrolling feladatok során zajlik a folyamatos költségkorlát-ellenőrzés folyamata, hasonlóképpen a kifizetési kérelmek, szerződésmódosítások és változás bejelentések elkészítése is a kontrolling vezetésével zajlik. A megvalósult beszerzés teljesítését a szakmai vezető ellenőrzi, majd ismét a pénzügyi vezetőhöz kerül a teljesítés, aki a

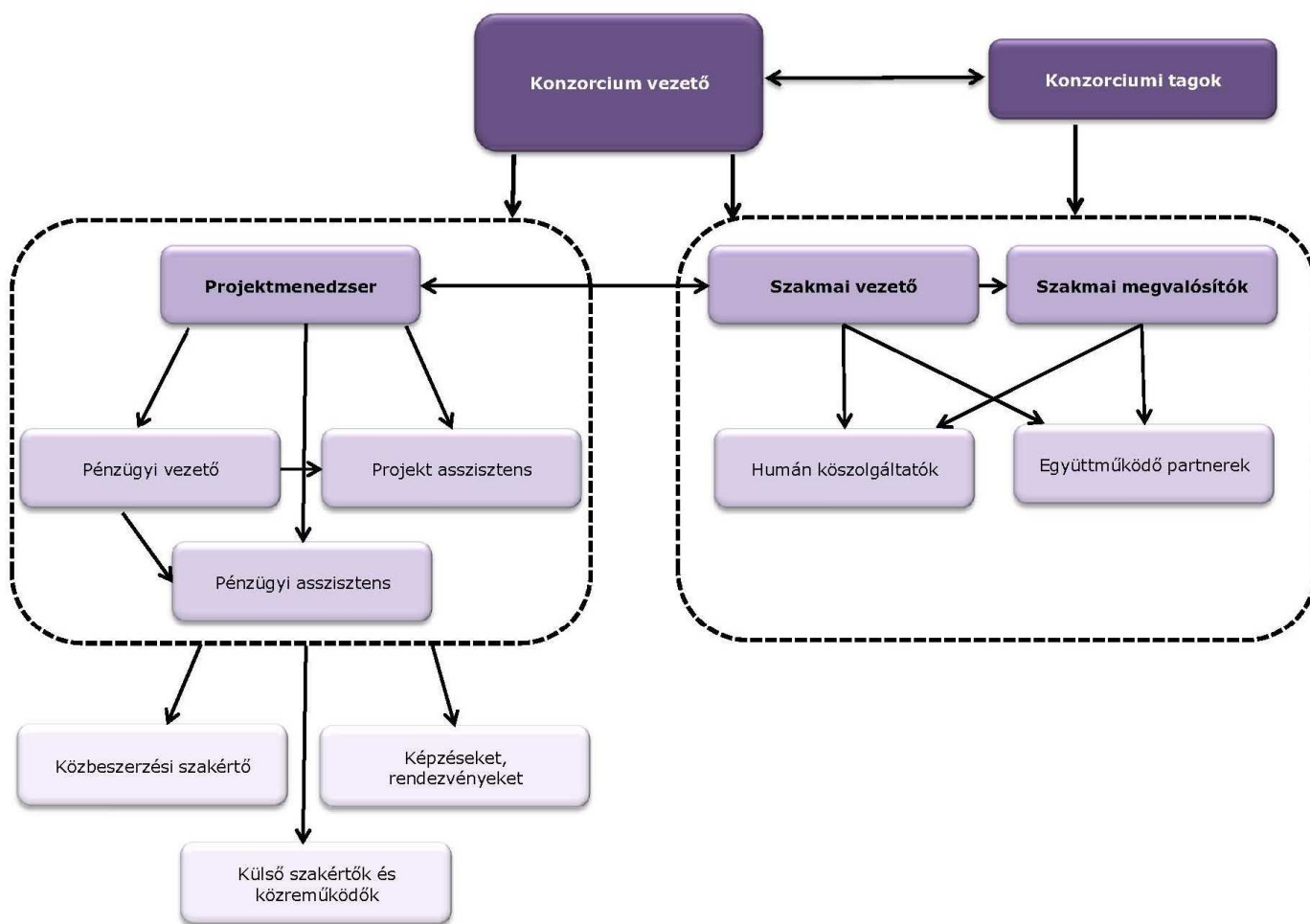
teljesült tételt nyilvántartásba veszi. A beszerzések során a projektvezetés is ellenőrzi a beszerzendő tétteleket.

A partnerek közötti és az egyes partnerek belső információs rendszerének bemutatása: A Konzorciumot a Közreműködő Szervezet, a Támogató és más, harmadik személyek felé – a tagok eltérő megállapodása hiányában – a konzorciumvezető képviseli. A konzorcium nevében, a Közreműködő Szervezet irányában tett nyilatkozatok a konzorcium tagjait jogosítják, illetve kötelezik. A konzorciumi keretek között történő együttműködés alapidokumentuma a Konzorciumi Együttműködési Megállapodás. Konzorciumban történő projektmegvalósítás esetén a konzorciumi partnerekkel a projektvezető tartja a kapcsolatot. Aki kiemelten ügyel az együttműködés alapelveinek megvalósulására, valamint gondoskodik a gyors és hatékony információ megosztásról a Konzorcium tagjai irányába.

A projekt megvalósításához szükséges szervezeti feltételek, mind a humán, mind a szervezeti stabilitást biztosító feltételek rendelkezésre állnak.

A projekt megvalósítás során bevont egyes szervezetek és személyek kapcsolati ábráját az alábbi ábra mutatja be.

12. ábra: A projekt megvalósítás szervezeti ábrája

Forrás: Saját szerkesztés, 2017.

5. A NYILVÁNOSSÁG BIZTOSÍTÁSA, KOMMUNIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉG

A projekt keretében megvalósuló kommunikációs tevékenység célja, hogy a projektet és annak eredményeit minél többen megismerjék, a projekt keretében használt különböző kommunikációs eszközök segítségével célunk, hogy minél szélesebb körű tájékoztatást nyújtsunk a szakmai nyilvánosság, a döntéshozók és a célcsoportok számára a megvalósuló/megvalósult fejlesztésekről, és arról a tényről, hogy EU támogatásból valósul/valósult meg a projektünk.

5.1. A kommunikációs tevékenység összefoglaló leírása

A *projekt előkészítő szakasza* kommunikációs szempontból: a támogatási szerződés megkötésétől a projekt fizikai megkezdéséig tart. A projekt európai uniós támogatásáról kommunikálni csak a támogatási szerződés megkötését követően jogosult a projektgazda.

A *projekt megvalósítási szakasza* kommunikációs szempontból: a projekt fizikai megkezdésétől a projekt fizikai befejezéséig tart.

A *projekt megvalósítást követő szakasza* kommunikációs szempontból: a projekt fizikai befejezésétől a projekt pénzügyi zárásáig tart.

Jelen projekt kommunikációs tevékenységei az alábbiak:

- Kommunikációs terv készítése
- A kedvezményezett működő honlapján a projekthez kapcsolódó tájékoztató (esetleg aloldal) megjelenítése a projekt pénzügyi zárásáig
- Sajtóközlemény kiküldése a projekt indításáról és a sajtómegjelenések összegyűjtése
- A beruházás helyszínén „C” típusú tájékoztató tábla elkészítése és elhelyezése
- Kommunikációs célra alkalmas fotódokumentáció készítése
- Sajtóközlemény kiküldése a projekt zárásáról és a sajtómegjelenések összegyűjtése
- TÉRKÉPTÉR feltöltése a projekthez kapcsolódó tartalommal
- A beruházás helyszínén „D” típusú emlékeztető tábla elkészítése és elhelyezése

A projekt kommunikációs tevékenységeit úgy határozzuk meg, hogy azok a fejlesztésbe bevont célcsoport szempontból a legkedvezőbbek legyenek. A követelményeket a hatályos jogszabályok, valamint a www.szechenyi2020.hu oldalról letölthető Széchenyi2020 kedvezményezettek tájékoztatási kötelezettségei útmutató és Arculati Kézikönyv „KTK 2020”c. dokumentum tartalmazzák. Mindezek figyelembevételével határozzuk meg a projekt kötelező kommunikációs elemeit, illetve a projekt megvalósítása folyamán használt egyéb kommunikációs eszközöket.

5.2. A célcsoportok és az érintettek kommunikációs szempontú elemzése, kommunikációs üzenetek megfogalmazása

A fejezetben a közvetlen és közvetett célcsoportok, valamint az érintettek a projekthez fűződő, kommunikációs szempontú értékelését mutatjuk be.

A társadalmi együttélés, felzárkózás, közösségfejlesztés tekintetében célcsoportként jelenik meg adott projekt hatóterületén élő teljes lakosság. A konstrukció kiemelt célcsoportja a **hátrányos helyzetű csoportokhoz tartozó aktív korú lakosság, a 18-30 év közötti fiatalok lakosság, a humán közszolgáltatásban dolgozók illetve a potenciális alkalmazottak, továbbá nemzetiségek, etnikumok.**

A programtervben szereplő célok közül a hátrányos helyzetű célcsoportok elfogadását, társadalmi beágyazódását hatékony kommunikációs és nyilvánossági tevékenységgel is nagymértékben elő lehet segíteni. **A kommunikációs/nyilvánossági tevékenységet a megvalósító szervezet koordinálja, egyetértésben a konzorciumi partnerség teljes egészével.**

A tájékoztatást és nyilvánosságot biztosító tevékenységek célja, hogy segítse elő a programterv átfogó és specifikus céljainak megvalósulását. Biztosítsa, hogy az intézkedések/projektek előrehaladásáról, eredményeiről a projekt célcsoportjai, különös tekintettel a hátrányos helyzetű személyek, valamint a tágabb környezet és a finanszírozásában közreműködő szervezetek megfelelő tájékoztatásban részesüljenek.

A fejlesztésekhez kapcsolódó **nyilvános eseményeken** az alkalmazott kommunikációban és viselkedésben a projekt gazda vagy partnerei esélytudatosságot fejeznek ki: **nem közvetítenek szegregációt, csökkentik a csoportokra vonatkozó meglévő előítéleteket.**

A projekt megvalósítási időszakában nagy hangsúlyt kap a helyi társadalom tájékoztatása. A tájékoztatási tevékenység célja ebben az időszakban az intézkedések/projekttevékenységek megvalósítása által bekövetkező kedvező változások tudatosítása a célcsoportban, a helyi/térségi döntéshozókban, ill. a pozitív fogadtatás elősegítése.

5.3. Kommunikációs eszközök azonosítása

Elsődlegesen a személyes kapcsolatok rendszerén, a meglévő többéves, több évtizedes tapasztalatnak köszönhetően érjük el a legnagyobb szükségben lévő személyeket.

Ehhez személyes tájékoztatás, a települési találkozók szervezése, újságban való megjelenéssel szándékozzuk elérni a projekt célcsoportját.

Személyes toborozás és megszólítást is kiemelten fontosnak tartjuk. (pl. reklám, tudatformálás, lakossági képzések).

5.4. Kommunikációs ütemterv

A kommunikációs ütemtervben az alábbi táblázatos formában határoztuk meg a kommunikációs feladatokat, eszközöket, csatornákat, illetve az elérendő célcsoportot és a kommunikáció ütemezését.

Időpont	Feladat	Cél	Célcsoport	Eszköz	Szereplők
2017. III. negyedév	Kommunikációs Cselekvési Terv elkészítése.	A projekt tervezett, szakszerű és hatékony kommunikációját biztosító eljárásrend, valamint az ehhez kapcsolódó együttműködési formák, munkaanyagok/sablonok kidolgozása.	Belső munkatársak.	Belső kiadvány, kommunikációs cselekvési terv, kommunikációs eljárásrend.	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2017. II. negyedév	Internetes honlap készítése vagy meglévő honlap esetén a projekthez kapcsolódó tájékoztató aloldal létrehozása folyamatos működtetése, frissítése.	Tájékoztatás a projekt céljairól, ütemezéséről, a megvalósítás előrehaladásáról.	A projekt célcsoportjai és a széles közvélemény.	Honlap, webes tartalmak (hírek, szakmai összefoglalók, fotók).	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2017. III. negyedév	„C” típusú tábla elkészítése és elhelyezése a beruházás helyszínén.	Tájékoztatás a projekt alapadatairól.	A széles közvélemény, belső munkatársak, a sajtó képviselői.	„C” típusú tábla.	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2017. IV. negyedév	Sajtótájékoztató, sajtóközlemény kiküldése a projekt indításáról, a sajtómegjelenések összegyűjtése.	Sajtó és közvélemény tájékoztatása.	A sajtó képviselői, a projekt célcsoportjai, széles közvélemény.	Sajtótájékoztató, sajtóközlemény, sajtóanyag, sajtóelemzés.	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2017. IV. negyedév – 2019. III. negyedév	Fotódokumentáció készítése.	Tájékoztatás a projekt megvalósításának előrehaladásáról.	A projekt célcsoportjai, a széles közvélemény, a sajtó képviselői.	Professzionális, nyilvános közzétételre alkalmas fotók.	A kommunikációs munkatársak
2019. III. negyedév	Sajtótájékoztató, sajtóközlemény kiküldése a projekt zárásáról és a sajtómegjelenések összegyűjtése	A projekt eredményeinek bemutatása	Sajtó képviselői, a projekt célcsoportjai, a széles közvélemény.	Sajtótájékoztató, sajtóanyag, sajtóközlemény, sajtóelemzés.	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2019. III. negyedév	TÉRKEPTÉR feltöltése a projekthez kapcsolódó tartalommal	A projekt eredményeinek bemutatása	A széles közvélemény.	Feltöltött, teljes adatkörrel ellátott Térképtér	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak
2019. III. negyedév	„D” típusú tábla elkészítése és elhelyezése a beruházás helyszínén, vagy „C” típusú tábla kint hagyása a fenntartási időszak végéig	Tájékoztatás a projekt alapadatairól	A széles közvélemény, belső munkatársak, a sajtó képviselői.	„D” típusú tábla	Projekt, szakma és kommunikációs munkatársak

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: A támogatható tevékenységek keretében biztosítható ösztöndíjak, megélhetési támogatás, lakhatási támogatás feltételrendszere

Jelen projekt keretében, a támogatható tevékenységek között nincs ösztöndíj, megélhetési támogatás, lakhatási támogatás tervezve.

A célcsoport együttműködését ösztönző természetbeni utalvánnyal érjük el. Ezen tevékenység bemutatása a 2.3 fejezetben megtörtént.

2. SZÁMÚ MELLÉKLET: A tervezett eszköz beszerzések részletes bemutatása

A beszerzendő eszközök listája és az eszközök árajánlatai a támogatási kérelem mellékletei. Az egyes programokhoz való kapcsolódás és a tételes eszközlisták a 2.3 fejezetben kerültek bemutatásra. Minden eszközbeszerzés szorosan kapcsolódik a célcsoport igényeihez, a települési hányok megszüntetéséhez és a támogatható tevékenységekhez.

3. SZÁMÚ MELLÉKLET: humán közszolgáltatások körében szervezettefejlesztési intézkedéseket bemutató koncepció

A 2.4 és a 2.5 fejezetben beazonosításra kerültek a humán közszolgáltatási hiányok, illetve a tervezett intézkedések. Konkrét szervezetátvilágítás a projekt keretében valósul meg.

Az Egészségfejlesztési Iroda hiánya az EFOP-1.8.19-16 pályázat keretében kerül majd megvalósításra, mely pályázat jelenleg előkészítés alatt áll, a beadási lehetőség megnyílt.

4. SZÁMÚ MELLÉKLET: Pályázat tartalmi értékelése a Felhívás 4.4.2 pontja alapján

	ÁLTALÁNOS KIVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK	Megjegyzés
1.	A támogatást igénylő szervezetre (vagy konzorciumra) vonatkozó kiválasztási szempontok	
1.1.	A támogatást igénylő szervezet vagy konzorcium az alapító dokumentuma vagy szervezeti és működési szabályzata alapján a projekt céljait szolgáló tevékenységek ellátására alkalmas és felhatalmazott.	A konzorcium vezető és a konzorciumi tagok az alapító dokumentum és a szervezeti és működési szabályzatuk alapján projekt céljait szolgáló tevékenységek ellátására alkalmasak és felhatalmazottak. Az alkalmasságot igazoló dokumentumok a támogatási kérelem mellékleteként csatolásra kerültek.
1.2.	A támogatást igénylő szervezet vagy konzorcium rendelkezik a Felhívás céljainak eléréséhez szükséges szakmai tapasztalatokkal.	A konzorcium rendelkezik a szükséges szakmai tapasztalatokkal, mindez részletesen és megalapozottan bemutatásra került a Helyi emberi erőforrás fejlesztési terv (továbbiakban HEEFT) 4.1.3. és 4.2. fejezetében.
1.3.	A projekt megvalósításához szükséges szervezeti feltételek rendelkezésre állnak (humán feltételek és a szervezeti stabilitást biztosító feltételek).	A projekt megvalósításához szükséges szervezeti feltételek rendelkezésre állnak, mindez részletesen és megalapozottan bemutatásra kerül a HEEFT 4. fejezetében.
1.4.	A projektmenedzsment és a szakmai vezető tapasztalata és alkalmasságát megalapozottan bemutatásra kerül.	A tapasztalat és az alkalmasság részletes bemutatása a 4.2. fejezetben megtörtént. Az alkalmasságot a támogatási kérelemhez csatolt önéletrajzok is igazolják.
1.5.	A támogatással érintett megyék fejlettsége az egy főre jutó bruttó hazai termék alapján (ezer Ft, 2015. évi KSH adatok alapján)	A támogatással érintett Tolna megyében az egy főre jutó bruttó hazai termék 2.571 ezer Ft a 2015. évi KSH adatok alapján.
2.	A támogatási kérelem célokhoz való illeszkedésének vizsgálatának szempontjai	
2.1.	Egyértelműen meghatározza a projekt keretében elérendő célokat.	Teljes mértékben meghatározásra kerültek az elérendő célok. A tevékenységek indokoltak, minden tervezett tevékenység a projekt célját szolgálja. A 2.1. fejezetben található a célok, a 2.3. fejezetben pedig a tevékenységek részletes bemutatása.
2.2.	A projekt céljai illeszkednek a szakmapolitikai környezethez, a kapcsolódó jogszabályok adta keretekhez és a Felhívásban meghatározott konkrét célokhoz.	A projekt céljai illeszkednek a szakmapolitikai környezethez, és a Felhívásban meghatározott konkrét célokhoz. A 2.1 fejezetben található a célok, az 1.6.3. fejezetben pedig a szakmapolitikai környezet részletes bemutatása.

	ÁLTALÁNOS KIVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK	Megjegyzés
2.3.	A célcsoport(ok) a feltárt hiányosságok és szükségletek alapján megfelelően került(ek) meghatározásra és részletesen bemutatásra kerül a célcsoport(ok) elérésének, bevonásának módszertana.	A megfelelő és részletes bemutatás a 2.2 fejezetben található.
2.4.	A célok illeszkednek az igényekhez (pl. helyi igények, célcsoport igényei) és ez alátámasztott.	A projekt szükségességét alátámasztó problémák bemutatása a 1.6.2 fejezetben megtörtént. A célok ezen problémák megoldását hivatottak szolgálni, tehát illeszkednek a helyi igényekhez. A célok megfelelő és részletes bemutatás a 2.1 fejezetben található.
2.5.	A projekt hosszú távú hasznosulása és az eredmények fenntarthatósága bemutatásra került és alátámasztott.	A projekt hosszú távú hasznosulása és a fenntarthatósága a HEEFT 3.1.3. és 3.1.6. fejezetekben található.
2.6.	A fejlesztések közti szinergikus kapcsolódások és lehatárolások bemutatásra kerültek.	A konzorcium által végrehajtott fejlesztések és a jelen projekt közti szinergikus kapcsolódások és lehatárolások bemutatásra kerültek az 1.6.5. fejezetben.
2.7.	A beavatkozások az integrált megközelítésre épülnek.	A beavatkozások az integrált megközelítésre épülnek.
2.8.	Biztosított az egységes szakmai-módszertani szempontok szerinti megvalósítás.	Az egységes szakmai-módszertani szempontok szerinti megvalósítás biztosított.
2.9.	Helyi közösségek és tagjai bevonásra kerülnek a programok megvalósításába.	A Helyi közösségek és tagjai bevonásra kerülnek a projekt megvalósításába. Az együttműködések bemutatását a HEEFT 1.2, a közösségi felmérést, a partnerek bevonását az 1.3 fejezet tartalmazza. Az Együttműködési Szándéknyilatkozatok a támogatási mellékleteként csatolásra kerül.
2.10.	A helyi fejlesztői kapacitások, állami és nem állami szervezetek felkészítése megtörténik	A helyi fejlesztői kapacitások, állami és nem állami szervezetek felkészítése megtörténik.
2.11.	Helyi igényekre reagáló programok kerülnek kidolgozásra	A HEEFT 1. fejezetében feltárt és bemutatott igényekre reagáló programok kerülnek kidolgozásra.
3.	A támogatási kérelem szakmai tartalmának vizsgálata	

	ÁLTALÁNOS KIVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK	Megjegyzés
3.1.	A támogatási kérelemben kizárólag támogatható tevékenységek szerepelnek, és a támogatási kérelem az összes kötelezően megvalósítandó tevékenységet tartalmazza.	A Konzorcium csak támogatható tevékenységeket tervez és az összes kötelező tevékenységet vállalja. Mindez részletesen bemutatásra került a 2.3 fejezetben.
3.2.	Az eredmények eléréséhez szükséges tevékenységek részletesen bemutatásra kerültek, és a tervezett tevékenységek szükségesek a célok eléréséhez.	Az eredmények eléréséhez szükséges tevékenységek részletesen bemutatásra kerültek a HEEFT 2.3 fejezetében. A tervezett tevékenységek a projekt célok elérését teljes mértékben szolgálják.
3.3.	A tervezett tevékenységek hozzájárulnak a számszerűsíthető eredmények eléréséhez és az eredmények fenntarthatóságához.	A tervezett tevékenységek teljes mértékben hozzájárulnak a számszerűsíthető eredmények eléréséhez és az eredmények fenntarthatóságához. A HEEFT 2.7. fejezetében részletesen bemutatásra került.
3.4.	A vállalt indikátorok célértékei reálisan teljesíthetők és mérhetők.	A vállalt indikátorok célértékei reálisak. Az indikátorok bemutatását a 2.7. fejezet tartalmazza.
3.5.	A helyi emberi erőforrás fejlesztési terv megalapozott, az egyes tevékenységek ütemezése megfelelő, illetve az egymásra épülése biztosított.	A HEEFT megalapozott, az egyes tevékenységek ütemezése megfelelő és egymásra épülően reálisan tervezett. Az ütemterv 3.2.1. fejezetében található.
3.6.	A célok, a célokat szolgáló tevékenységek és az azokhoz kapcsolódó mutatók koherenciája, kidolgozottsága megfelelően bemutatásra került.	A célok, a célokat szolgáló tevékenységek és az azokhoz kapcsolódó mutatók koherenciája, kidolgozottsága megfelelően bemutatásra került a 2.3. fejezetben.
3.7.	Kockázatelemzés releváns és teljes körű.	Kockázatelemzés releváns és teljes körű. A részletes kockázatelemzést a 3.1.5. fejezet tartalmazza.
3.8.	A projekt kapcsolódik a TOP-ban megvalósuló infrastrukturális fejlesztésekhez.	A projekt kapcsolódik a TOP-ban megvalósuló infrastrukturális fejlesztésekhez. Ezen fejlesztések a HEEFT 1.6.5. és 4.1.3. fejezetében kerültek bemutatásra.
3.9.	A beavatkozások programszerűen, integrált módon valósulnak meg, és ez bemutatásra került.	A beavatkozások programszerűen, integrált módon valósulnak meg, és ez bemutatásra került 2.3. fejezetben.
3.10.	Illeszkedik a helyi fejlesztési stratégiákhoz, intézkedési tervekhez, és ez bemutatásra került.	A projekt illeszkedik a helyi fejlesztési stratégiákhoz, az intézkedési tervekhez, és ez bemutatásra került 1.6.5. fejezetben, az 1.3 fejezetben és a HEP illeszkedések vizsgálatában.

	ÁLTALÁNOS KIVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK	Megjegyzés
3.11.	A beavatkozások a foglalkoztathatóság fejlesztésével hozzájárulnak a térség munkaerő piaci helyzetének javításához, és ez bemutatásra került.	A beavatkozások a foglalkoztathatóság fejlesztésével hozzájárulnak a térség munkaerő piaci helyzetének javításához, és ez bemutatásra került a 2.3. fejezetben. A beavatkozások során 15 új munkahely teremtése valósul meg.
3.12.	A fejlesztés kiemelt figyelmet fordít a helyi kezdeményezésekre, az alulról jövő jelleg érvényesítésére, és ez bemutatásra került.	A fejlesztés kiemelt figyelmet fordít a helyi kezdeményezésekre, az alulról jövő jelleg érvényesítésére, és ez bemutatásra került a 2.3. fejezetben.
4.	Pénzügyi szempontok vizsgálata	
4.1.	A költségvetési tervben szereplő költségek részletesen bemutatásra kerültek, azok szakmailag alátámasztottak és szükségesek a célok eléréséhez.	A költségvetési tervben szereplő költségek részletesen bemutatásra kerültek a támogatási kérelem „Költségek” funkciójában, valamint a HEEFT 2.3. fejezetében. A költségek szakmailag alátámasztottak és szükségesek a célok elérését szolgálják.
4.2.	A költségvetési tételek pénzügyi szempontból megalapozottak (ár-érték arány, piaci árak való megfelelés).	A költségvetési tételek pénzügyi szempontból megalapozottak. A piaci ár igazolásaként az indikatív árajánlatok a támogatási kérelem mellékleteként benyújtásra kerülnek.
4.3.	A belső költségárányok indokoltak és a tervezett költségek megfelelnek a Felhívásban foglalt elszámolhatósági követelményeknek.	A belső költségárányok indokoltak és a tervezett költségek megfelelnek a Felhívásban foglalt elszámolhatósági követelményeknek.
4.4.	A kiszervezés minden tevékenység esetén megfelelően alátámasztásra került.	A kiszervezés minden tevékenység esetén megfelelően alátámasztásra került.
5.	Fenntarthatósági szempontok	
5.1.	A Felhívásban előírt fenntartási kötelezettségek teljesítése bemutatásra került.	A Felhívásban előírt fenntartási kötelezettségek teljesítése teljes mértékben bemutatása került a 3.1.3. fejezetben.
5.2.	A fejlesztés eredményeinek hasznosulása a fenntartási időszakban bemutatásra került.	A fejlesztés eredményeinek hasznosulása a fenntartási időszakban bemutatásra került a 3.1.6. fejezetben.
5.3.	A fejlesztés eredménye finanszírozási oldalról is fenntartható, a pénzügyi fenntarthatóság bemutatásra került.	A fejlesztés eredménye finanszírozási oldalról is fenntartható, a pénzügyi fenntarthatóság bemutatásra került a 3.1.5. fejezetben.

	ÁLTALÁNOS KIVÁLASZTÁSI SZEMPONTOK	Megjegyzés
6.	Horizontális szempontok	
6.1.	Az esélyegyenlőségi szempontok érvényesülnek.	A Felhívásban előírt esélyegyenlőségi szempontok érvényesülése teljes mértékben bemutatása került a 3.1.3. fejezetben.
6.2.	A környezeti fenntarthatósági szempontok érvényesülnek.	A Felhívásban előírt környezeti fenntartósági szempontok érvényesülése teljes mértékben bemutatása került a 3.1.3. fejezetben.
	ELŐNYT JELENTŐ SZEMPONTOK	
1.	A projekt a minimálisan előírt indikátor és számszerűsített szakmai elvárás értékek valamelyike esetén magasabb értéket vállal.	25%-al magasabb érték került vállalásra a hátrányos helyzetű csoportok, elsődleges munkaerő piacra jutását támogató programok (aktív munkaerő-piaci eszközök), tematikák szakmai elvárás kapcsán. A projekt keretében 4 db tematika készül.
2.	A fejlesztés összhangban áll a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiával, és ez bemutatásra került.	A fejlesztés összhangban áll a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiával, mely a HEEFT 1.6.3. és 1.6.5. fejezetében került bemutatásra.
3.	A fejlesztések integrált, újszerű, innovatív jellegűek, és ez bemutatásra került.	A fejlesztések integrált, újszerű, innovatív jellegűek. Ez bemutatásra került a 2.3. fejezetben.
4.	A fejlesztés hozzájárul a Kormány által elfogadott nemzeti térségfejlesztési programok megvalósulásához.	A fejlesztés hozzájárul a Kormány által elfogadott nemzeti térségfejlesztési programok megvalósulásához
5.	Konzorciumi formában benyújtott támogatási kérelem esetében legalább egy konzorciumi tag az alábbiak valamelyike: <ul style="list-style-type: none"> helyi nemzetiségi önkormányzat, vagy bevett egyház vagy egyházi szervezet, vagy civil szervezet 	A Dombóvári Roma Nemzetiségi Önkormányzat konzorciumi tag helyi nemzetiségi önkormányzat.